

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike — Inzerati do 80 peti vrst a Din 2, do 100 vrst a Din 2.50, od 100 do 300 vrst a Din 3, večji inzerati peti vrsta Din 4.— Popust po dogovoru, inzeratni davek posebej. — »Slovenski Narod« velja mesečno v Jugoslaviji Din 12.—, za inozemstvo Din 25.—. Rokopisi se ne vračajo.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO
LJUBLJANA, Knafljeva ulica št. 5
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

Podružnice: MARIBOR, Strossmayerjeva 3b — NOVO MESTO, Ljubljanska c., telefon št. 26 — CELJE, celjsko uredništvo: Strossmayerjeva ulica 1, telefon št. 65; podružnica uprave: Kocenova ul. 2, telefon št. 190 — JESENICE: Ob kolodvoru 101.

Poštna hranilnica v Ljubljani št. 10.351

Št. 1.

V Mariboru 2. aprila 1868.

Tečaj I.

Ko je pred 70 leti izšla prva številka »Slovenskega Naroda« so imeli njegovi ustanovitelji občutek, da je ta do-
godek izrednega pomena. Ko gledamo danes nazaj na 2. april 1868. leta vemo, da je prva številka novega slovenskega
lista bila v resnici pričetek nove dobe slovenskega rodu in da so ustanovitelji »Slovenskega Naroda« ustvarili nam Slo-
vencem glasilo, ki je postalo najvažnejše orodje v naši borbi za duhovno, kulturno in narodno osvoboditev.

Ustanovitveno leto 1868 je razgibalo slovanske narode v Avstriji. Decembarska ustava je bila proglasila načelo
enakopravnosti in je za silo osigurala državljanske svoboščine. Odprla je tudi vrata svežim kulturnim vterovom. Požrtvo-
valna četa tedanje mlade slovenske generacije je takrat zaneseno zasajala, da osamosvoji slovenski narod s svobodnim
kulturnim podvigom, z jačanjem njegove notranje povezanosti, s krepitvijo njegove samozvesti, z odločnostjo v borbi
za njegove pravice. Zavedala se je pomena velike slovanske misli in solidarnosti vseh slovanskih narodov. Napram tuji
državi, katere podaniki smo bili Slovenci, je mladostno slovensko pokolenje postavilo načelo federacije in Zedinjene Slovenije.

»Slovenski Narod« je postal središče naporov in dela za napredno in narodno idejo. Skozi desetletja je bil skoraj
edini glasnik čiste narodne volje Slovencev. Bil je glavni pobornik narodne zavesti in v njem se niso le odražala strem-
ljenja za politično in gospodarsko osamosvojitve slovenskega rodu, bil je tudi zrcalo njegovega duhovnega življenja. V
»Narodovih« člankih in poročilih so govorili naši javnosti prvi naši politični ljudje, v njih so prišli do besede vsi oni
nešteti skromni javni delavci med našim narodom. V »Narodovih« podlistkih so zastavili svoje pero najodličnejši mojstri
slovenske besede. V njem je našla svojega zaščitnika in neustrašnega branitelja vsaka pravična narodna stvar. In vsa
borba našega slovenskega rodu za njegovo končno svobodo je najožje povezana z imenom našega lista, ki je dolge de-
cenije bil resnični predstavitelj in glasnik prave nacionalne misli med Slovenci. Naša narodna, politična in prosvetna zgo-
dovina v zadnjih 70 letih, t. j. odkar se je pričela voditi sistematična briga za naš narodni napredek, na vsaki svoji strani
beleži ime »Slovenskega Naroda«.

Na vseh zgodovinskih prekretnicah našega narodnega razvoja je »Slovenski Narod« kazal pot v boljšo bodočnost.
Ob času svoje ustanovitve se povsem zaposlen z odnosi Slovencev napram mogočni habsburški državi, se je že v svojem
prvem desetletju, zvest svojemu slovanskemu prepričanju, a sledeč tudi že tokove krvnega bratstva, ki so spajali tudi naš
slovenski rod s skupno jugoslovensko usodo, ves zavzel za osvobodilno borbo bratov na Balkanu. Iz njegove neposredne
okolice smo Slovenci dali zavestne borec za osvoboditev srbske raje izpod turškega jarma in s tem prve dobrovoljce za
končno zmago jugoslovanske stvari. Poveljujoč zgodovinski pomen Strossmayerjevega dela in osebnosti tega očeta
jugoslovanske ideologije, je »Slovenski Narod« uvajal Slovence v krog jugoslovanskega mišljenja preko svojega Stross-
mayerjevega kulta in svojega srbofilstva.

S sistematično doslednostjo je »Slovenski Narod« gojil zavest občega slovanskega bratstva in je dajal svojemu
majhnemu narodu pogum v borbi za obstoj, prikazujoč mu tako je del velike slovanske družine, katero sila in moč sta
na svetu nepremagljivi. Tako je navdajal ta skromni list od vsega početka Slovence z borbenostjo in odločnostjo ter
jim gradil moralne in nacionalne opore trdne povezanosti z ostalimi jugoslovenskimi brati in pripadnostjo k velikemu
slovanskemu svetu.

Rojstna številka »osem« »Slovenskega Naroda« je početnem naključju usode postala zgodovinska številka v samem
razvoju našega naroda. Desetletnice našega lista so vedno spoznale z dogodki, ki odločujoče vplivajo na našo narodno bo-
dočnost. In pri vseh teh dogodkih je »Slovenski Narod« vedno na svojem mestu, vedno zastavljajoč ideje, ki vodi k novim
zmagom in uspehom. Leta 1878. se zaključuje vstaja v Bosni z avstrijsko okupacijo. Leta 1898 se Ljubljana po svojem
dvigu iz potresnega pada prične razvijati v pomembno središče slovanske politike. L. 1908 se pojavljajo v zvezi z burnimi
dogodki te dobe tudi v slovenskem narodu prva znamenja zavestnega jugoslovanskega iredentizma. Deset let pozneje v
letih 17. in 18. vrši »Slovenski Narod« zgodovinsko poslanstvo glasnika nepotvorne ideje narodnega osvobodjenja in
zedinjenja. V tej dobi dobiva pomen, ki daleč presega slovenske granice in sega globoko v ostalo jugoslovensko področje,
a na severu poveže napore češkoslovaškega naroda s stremiljenji lastnega rodu. Tudi 60 letnica našega lista je spojena z
usodopolnimi dogodki v našem narodu in ob njegovi 70 letnici stojimo zopet na pragu novih evropskih prepletov, ki se
neposredno tičejo tudi našega naroda.

V »Slovenskem Narodu« sledimo skozi 70 let razvoja politične in kulturne miselnosti našega naroda. Od nje-
gove Zedinjene Slovenije, ki je 1868. leta bila v očeh našega sveta skoraj nedosegljiv ideal, pa do zedinjene Jugoslavije
pelje ravna črta in vodi logična pot iz zaklada misli in idej, ki ga je nagradila v predalih našega lista plejada najodlič-
nejših slovanskih mož vse do zadnje generacije. Bilo je naravno, da je list, okoli katerega so se od vsega početka zbi-
rali glavni duhovi našega političnega in prosvetnega življenja, doprinesel svoj ogromni delež k izgraditvi slovanske na-
rodne kulture, a istočasno pripravljaj vključitev Slovencev v neporušni okvir jugoslovanskega narodnega in državnega
edinstva. »Slovenski Narod« je ostal svojemu zgodovinskemu poslanstvu zvest, ko je v svobodni jugoslovanski državi
krepko dvigal zastavo jugoslovanske misli in ni niti za trenutek izstopil iz vrste onih, ki smatrajo, da je v jugosloven-
skem narodu izpolnitev vseh teženj in stremiljenj onih pokolenj, ki so pričela borbo za osvoboditev slovenskega naroda
izpod tujega političnega, kulturnega in gospodarskega jarma.

Kako ni v preteklosti nobena naša obče narodna kletja bila izvedena, ne da bi imela v »Slovenskem Narodu«
svojega glavnega zaščitnika in pospeševalca, o tem bi najbolje pričale zgodovine našega sokolstva, naše Ciril Metodove
družbe, Slovenske matice in Glasbene Matice. Vse kar je plemenitega in za napredek v našem narodu bilo storjenega,
je povezano z imenom našega lista. 70 letnikov »Slovenskega Naroda« tvori pravi ogromni dnevnik našega naroda v naj-
pomembnejših in najusodopolnejših časih njegovega življenja. Z zadoščenjem, mnogokrat z veseljem, pa zopet globoko
ganjen in pretresen listaš po debelih zvezkih, iz katerih ti tudi danes še živo govorijo cela slovenska pokolenja. Kakšno
pot smo premerili v teh 70 letih! Kako ogromni so koraki, ki smo jih storili od 1. 1868. pa do 1938. Koliko je tu bojev,
zmag in porazov, malih in velikih, koliko nad in razočaranj, sreče in skrbi, malih in velikih žrtev, predvsem pa ljubezni
in globoke vere v silo in sposobnost lastnega naroda! 70 letnikov »Slovenskega Naroda« to je prerez skozi slovensko
družbo in slovensko rodbino, kakršnega še ni uspelo napisati nobeno pero. Skozi skromna vrata »Narodovih« poročil sto-
pamo v naše stare čitalnice, v »Narodovih« stolpcih oživlja pred nami zopet doba taborov, v »Narodu« so zabeleženi
skromni započetki naših sokolskih društev. Vsaka njihova zastava ima v »Slovenskem Narodu« svoj prostor, in vsak
krajcar Cirilmetodove družbe, položen domu na oltar, je tu zabeležen. Korak za korakom osvajamo v »Slovenskem Na-
rodu« naše planine in takorekoč vsaka kretanja na našem narodnem odru, vsak glas iz početkov naše opere so tu zabele-
ženi. In karkoli se dogaja v svetu, veliki tokovi svobodnega razvoja narodov, vse to se odraža v »Slovenskem Narodu«
dostikrat morda pretirano ali nespretno, toda vedno v strastnem hotenju dvigniti Slovence v enakoverden kulturni činitelj
z ostalimi prosvitljenimi narodi v Evropi.

Se posebej pa je zgodovina »Slovenskega Naroda« najtesneje povezana s celokupnim razvojem naše bele Ljub-
ljane. V »Narodovem« zrcalu je Ljubljana dobila slovensko belo lice. »Narod« je bil od nekdaj glasnik njene ustvarja-
joče kulturne in narodne sile. Na »Narod« so se naslanjali tudi prvi napor za gospodarsko osamosvojitve Slovencev, ki
so imeli svoje naravno središče v Ljubljani. Zgodovina gospodarskega razvoja Slovenije je neporušno povezana z delom
našega lista, ki nikdar ni zasledoval svojih materialnih interesov, temveč se je smatral vedno za služitelja obče na-
rodne koristi.

»Slovenski Narod« je ustanovljen kot privatno podjetje, toda od prvega dne njegovega obstanka mu je bila edina
dolžnost, da služi narodu in njegovi bodočnosti. Zato se je okrog formalnih njegovih lastnikov zbrala nepregledna vrsta
nesebičnih in požrtvovalnih sodelavcev in zato je »Slovenski Narod«, kakor pozneje njegov mlajši tovariš, »Jutro«,
postal kolektivna duhovna lastnina slovenskega naprednega in nacionalnega človeka.

Bili so časi, ko je ime »Narod« bilo pri nas program. List je imel od svojega početka zveste sodelavce, naročnike
in čitatelje, ali je bil kot neomajni pobornik napredne in nacionalne ideje imel tako v lastnem narodu, kakor izven njega
močne in brezobzirne sovražnike. Toda obstal je moško v vseh borbah in ni ga zlomil noben vihar, ker so ideje, ki jih
je zastopal bile nezlomljive. Desetletja so ga povrh kar najtesneje združila s stremiljenjem slovenskega človeka in njegove
rodbine. »Narod« je pravcata kronika življenja, doživljanja in umiranja slovenskih generacij. V resnici, njegovo ime je
bilo pravilno izbrano. Nekdaj ponosen program, je danes izraz intimne povezanosti z bitjem in žitjem slovenske narodne
sredine.

Ko se ob svoji 70 letnici »Slovenski Narod« ozira nazaj na svojo dolgo pot se predvsem spominja svojih usta-
novnikov, se klanja z globoko pieteto spomenu vseh svojih nešteti umrlih znanih in neznanih sodelavcev in prijateljev
in se zahvaljuje vsem onim, ki ga danes podpirajo kot sodelavci, naročniki in čitatelji.

70 let napornega dela za napredno in narodno stvar našemu listu niso vzela moči in ob svoji sedmi desetletnici s
pogumom gleda v bodočnost in trdno odločen, da ne pusti iz rok zastave na kateri so od prvega početka zapisane besede:
Vse za napredek naroda in za njegovo bodočnost!

Začetki „Slovenskega Naroda“

Zakaj je bil ustanovljen pred 70 leti »Slovenski Narod«?

Ljubljana, 16. aprila

Obdobje od 1. 1886 do 1873 imenuje eden izmed ustanoviteljev našega lista, znani narodni buditelj dr. Jože Vošnjak, slovenski domobranec. V tem času so se odigravale važne dogodke, ki so vzbujali našim prednikom mnoge skrbi. L. 1867. je bila — tudi s glasovi nekaterih slovenskih posilancev — sprejeta nova, tako zvana dualistična ustava, ki je razdelila habsburško cesarstvo v dve polovici ter tako izročila avstrijske in ohranske Slovence večji germanizaciji odzorno madžarizaciji. Zlasti je še bolj ločila Slovence od Hrvatov, da bi zadržala naravni proces tesnejšega zbljevanja in političnega sodelovanja na slovenskem jugu. V vseh slovenskih pokrajinah je bilo čutili jači pritisk nemštva. L. 1868. je še pokazalo, da se tudi na naši strani zbirajo sile za odpor. Taki znaki so bili na pr. ustanovitve »Slov. Naroda«, ki je prišel izhajati dne 2. aprila v Mariboru, dalje prvi slovenski tabor v Ljutomeru dne 9. avgusta (začetek tako zbrane taborske dobe!) in prvi slovenski dijaški shod v Ljubljani 14. avgusta. Ta shod je že proglasil svobodomiselnost načela, kakor se je zanj vedno bolj močito zavzemal »Slov. Narod«.

To obdobje je poznalo tudi velike mednarodne politične dogodke. L. 1870. se je pri Sedanu zvrnilo med tedanje najvišje nejezice države v Evropi — Francije. Njen preživetje je bil začetek v živo. Na trenutnih razvalinah njene slave sta Bismarck in Moltke izvedla zedinjenje Nemčije in tako načelno, ki ga je 70 let pozneje z »anšlusom« dovršil Hitler. Zedinjena Nemčija je postala nova moč v Evropi, kar se je zlasti sprito klavne dunajske politike občutilo po vsej Avstriji: narasel je vpliv nemštva, ki je nasproti Slovanom proglašalo staro germansko načelo »Gewalt geht vor Recht« (sila je več kakor pravica). Češka kraljevina je izgubila še svojo formalno samostojnost na kar je odgovoril narod z odločnim bojem za federalistična načela.

Tako so bila leta okrog rojstnega dne »Slov. Naroda« zelo živahna. To je bilo čutili tudi v ozkem slovenskem krogu. Med letom osemindesetdeset in osemindesetdeset let je došla nova generacija slovenske inteligence, ki je začela širiti naprednejše nazore o javnih vprašanjih. Videti je bilo, da bo lažnje idile, namreč sporazuma med konservativci vseh barv in med slovenskim narodnim gibanjem, kmalu konec. Slovenci smo imeli v Bleiweisovih »Novicah« edino glasilo. Že »Slovenec«, ki je bil l. 1865. ustanovljen v Celovcu in v katerem se je pridno uveljavljal Fran Levstik, je napovedoval novo smer: začetek bojev zoper ljubljanske pravke in njihovo lažno slogovitost, ki je oviralo razmah narodnih sil. Toda ta celovški list je moral dve leti pozneje zaradi nemških spletk prenehati. Prav to je vzpodbudilo mlajše izobražence, predvsem dr. Jožeta Vošnjaka in nekaterih štajerskih rodoljubov, da so pričeli misliti na nov list, ki naj bi izhajal v Mariboru, kjer se je prav tedaj ustanovljala slovenska tiskarna. Ti rodoljubi so bili dr. Dominik Herman, dr. Kočevar, dr. Muršec, Pfeifer, B. Rač in dr. Razlag. Ustanovilo se je komanditno društvo z naslovom »Dr. Jože Vošnjak in dr. c. ki je pričelo nabirati deleže po 250 gid. Značilno je, da so na tedanjem Kranjskem dobili samo en delež, ki ga je podpisal rodoljub Pfeifer v Krškem. Štajerski in Koroški narodnjaki so zbrali 6000 gid.

Ta akcija je pomenila začetek »Slov. Naroda«. Ko je dr. Dominik položil še 2000 gid kavicje, je lahko pričel nov slovenski politični list izhajati. Nadaljnji razvoj je pokazal, da se je z njim začelo novo politično življenje.

»Slovenski Narod« je bil v važnem in odločilnem času ustanovljen zato, da zbira na podlagi odločnejše narodne in napredne miselnosti mlajše sile, ki so se postavile v opozicijo zoper kompromisarske ljubljanske pravke. Bilo je to prvo čiščenje naših vrst v duhu liberalnih idej. Tega dejstva ne zanikuje udeležba nekaterih štajerskih duhovnikov pri novem gibanju. Ta duhovščina se je sama zavzemala za odločnejšo narodno politiko in za liberalnejše miselnosti. Dr. Ivan Prijatelj dobro pravi v svoji pomembni razpravi o Kerniku in njegovi dobi: »V »Slov. Narod« je dobila dolgo zadrževana opozicijska organ, začela brez prizanjanja razkrivati nedostatke slovenske omahljive politike in se zavzemala za odločno, načelno in napredno politiko. List si je vzel za vzglad češka glasila demokratičnih frakcij«.

Z ustanovitvijo »Slov. Naroda« je bila postavljena prva fronta »mladoslovencev« zoper »starioslovence«, imenovane tudi »novičarje«.

Program »Slov. Naroda«

Prva številka novega lista je izšla 2. aprila 1868 v mariborski tiskarni Edvarda Jančiča. Na uvodnem mestu je pričela politični program, ki takoj v prvem stavku postavlja tole načelo: »Kakor že ime kaže, namenjen je naš list slovenskemu narodu v besede najširšem pomenu: Blagostanje in korist narodova je in ostane njegovo prvo in glavno vodilo. Iz tega stališča bo sodil notranje in zunanje zadeve.«

Umljivo je, da se list lojalno izreka za Avstrijo, katere uspešni razvoj pa vidi »le v objektivni federalistični načeli. Edinole federalistična načela dajejo — pripoznavajo skupnost najvišjih državnih zadev in njih skupno obravnavanje — celokupni državi, kar je državne in vsem državnim udom, kar je njihovega. Zato se list zavzema za združitev vseh Slovencev v eno administrativno telo, kajti samo tako morejo Slovenci »dostiti ravnopravnost slovenskega jezika v uradu, šoli in javnem življenju... Ravnopravnost slovenskega jezika je bistveni del našega programa.«

V cerkvenem vprašanju se list izreka še zelo previdno in se zavzema ne le za verske nauke, marveč tudi za »neoskrupljen obranitev cerkvenega premoženja in »da se ljudska šola ne loči od cerkve, da se oživlja bolj in bolj javno življenje. Ta pozitivni programatični odnos do Cerkev in duhovščine pa ni »Slov. Narod« ovrnil, da ne bi začel na podlagi svobodomiselnih vzorov borbo zoper obskurno starokoptično službenih cerkvenih krogov in za novo, naprednejšo kulturo. Že kmalu se je pokazalo, da je ustanovitev »Slov. Naroda« pomenila tudi v tem pogledu korak naprej. Njegov duh je rahljal povsod, kamor je list prodiral, premočno nad našim narodom, kar se je poveda nile daleč od boja zoper mase in duhovščino.

Prvi urednik

Štajerski narodnjaki so poverili uredništvo »Slov. Naroda« mlademu juristu Antonu Tomiču, ki je bil namestnik v pisarni enega izmed glavnih ustanoviteljev lista, dr. Dominika Hermana. Tomič, ki so ga mariborski Nemci imenovali zaradi njegove lepe zunanosti in značilne brade »der windische Heiland«, je bil srečno izbran, zakaj pokazalo se je, da ima izrazito novinarsko silico. Dr. Jože Vošnjak piše o njem v svojih Spominih: »S Tomičem smo Slovenci izgubili najbolj nadarjenega žurnalista, ki je imel vselej javno in pravo sodbo o vseh političnih in narodnih vprašanjih in spretno pero. Bil je energičen in je vselej brez strahu zagovarjal svoje stališče, naj se je s tem komu zameril ali ne. Dr. Josip Serbec pa pripoveduje v svojih Spominih, da sta se ob njegovem pogrebu oba z Jurčičem rasjokala, kajti »oba sva si bila v svesti neizmerno nesreče, ki je zadela slovenski narod s smrtjo tega duševnega in telesnega orjaka. Tomič je bil blagoga srca, energičen, pogumen in duhoviten. Ako bi se bil on še mogel preseliti s »Slov. Narodom« v Ljubljano, bi bil brezdvomno postal voditelj narodnega gibanja.« »Slov. Narod« je izhajal v Mariboru trikrat na teden (v torek, četrtek in soboto). Prvi njegov urednik se je lotil dela z veliko vneto in če primerjamo naš list z istim letnikom drugih slovenskih listov, vidimo, da »Slov. Narod« tudi z redakcijske strani ni mnogo zaostajal za svojimi vzorniki. V pisnih dr. J. Vošnjaku je sicer zelo občutljivi urednik Tomič tožil o ovirah in težkočah, ki mu jih delajo ne samo Nemci in nemškutarji marveč tudi »domače stranke. V redakciji je imel samo enega sodelavca, Ivana Železnikarja, o katerem je pisal, da ni bil takrat kos vsem našim. Ko se je jel oglašati z dopisi z Dunaja mladi pisatelj Josip Jurčič in je tožil, kako bedno života, so ga izdajatelji spre-

jeli za redakcijskega sodelavca »Slov. Naroda« in Jurčič se je preselil v Maribor. »Slov. Narod« je imel v začetku 600 naročnikov. Še pred Tomičevo smrtjo je številno naraslo na 800. Za tedanje slovenske razmere je bil to mnogo obetajoč začetek in razvoj.

Obisk v prvi redakciji »Slov. Naroda«

Zabeležil ga je v svojih »Spominih« dr. Jože Vošnjak, ki piše, da je bilo prvo uredništvo »Slov. Naroda« v Mariboru v Gosposki ulici »pri tleh z velikimi vrati na ulico in z malimi postranskimi na dvorišče. V sprednjem delu sobe je stala pisalna miza in omara za spise in časnike. Povsod po tleh in po stolihi so ležali na kupih zaprašeni časniki in tu in tam kakšna knjiga. V ozadju je bil z zaveso ločen od prednjega dela sobe nekak alkovin in tam sta imela svojo spalnico oba urednika. Ali sta imela postelji ali sta ležala le na kakih sofah tega nisem videl, ker je zavesa zakrivala ta kot. Pogledati za to zagrinjalo pa me ni mikalo, ko sem videl žensko razvilo in povsod smeti in prah v prednjem delu sobe. Sta li urednika spala v tem briogu, tega nisem vprašal; Tomič vsaj je pozneje imel čedno stanovanje v Čeligovi hiši.

Iz Vošnjaka tudi izvem, da je dobival Josip Jurčič za delo v prvi redakciji »Slov. Naroda« 50 gid na mesec. Ostal je do začetka l. 1870, nato je odpotoval na Dunaj, od tam pa v Sisk, kjer je prevzel uredništvo »Südslawische Zeitung«.

Tomičeva smrt

In preselitev v Ljubljano

Prva leta »Slov. Naroda« v idiličnem Mariboru, pod budnim skrbstvom štajerskih narodnjakov, so na zunanjo potekala dokaj ugodno. Novi list se je krepko uveljavljal v slovenskem političnem življenju.

Prvega pol stoletja „Slovenskega Naroda“

Zgodovina »Slovenskega Naroda« je zgodovina prave narodne zavestnosti med našim ljudstvom. V tisoč letih tujega gospostva je naše ljudstvo izgubilo svoj pravi obraz in se od svojih nemških sosedov ni razlikovalo v ničemer, razen po svoji slovenski govorici. Slovenec je bil samo še katoliški Avstrijec, kakor je bil to njegov koroški in štajerski nemški sosed. Buditelji, ki so orali ledino, so morali v naših ljudskih množicah predvsem poživiti zaspalo narodno zavest, preden je bilo mogoče na tej njivi posejati seme želje po svobodi in samostojnosti.

Ob času ustanovitve »Slovenskega Naroda« je bilo v glavnem še odločeno vprašanje, ali smo Kranjci ali Slovenci, čeprav se je v širših ljudskih plasteh še dolgo obdržal stari naziv »Kranjec« ali »Kranjska spraha«. Vprašanje enotnega črkoslova se bile rešile že Bleiweisove novice in gajca nas je znatno približala Čehom in Hrvatom. V pomlad narodov, l. 1848, je naš narod vstopil s trdno zavestjo avstrijskine in katolištva, dočim je bila slovenska zavest le plaho briča lučka, ki so jo z veliko gorečnostjo in skrbjo gojili predvsem posemezniki iz obmejnih pokrajin Koroške, Štajerske in Primorske. Osrednji del slovenstva je v tem pogledu močno zaostajal za okrajnjami.

Tak je bil položaj, ko je prišlo do znamenitega političnega akta, avstrogerške nagodbe l. 1867. Z nagodbo med Nemci in Madžari so prišli Slovani tostran Litave popolnoma pod peto Nemcev, na oni strani mejne rečice pa so bili Slovani podrejeni znani krutosti in brezobzirnosti Madžarov. Nova razdelitev je v naši zavednejši javnosti izzvala veliko nejevoljo, tembolj ker je celo nekaj naših poslancev glasovalo za ta usodni sporazum Nemcev in Madžarov na račun Slovanov. Pokazalo se je, da si naše politično vodstvo v najusodnejšem zgodovinskem trenutku ni bilo na jasnem, kako naj postopa, da bodo zavarovane koristi našega naroda. Zato je razumljivo, da je osebito mlajši krog zavednih Slovencev zahteval tako politiko in taktiko, ki bi bila v skladu s slovenskimi interesi ter osobito z občo jugoslovensko politiko.

Brez lista, ki bi bil glasilo nove udarne smeri, se reveda ni dalo storiti ničesar. Ljubljanski krog politikov in domoljubov je napravil načrt za nov list »Slovenski Jug«, ki bi bil zastopal novi program slovenstva, sloneč popolnoma na načelu narodnosti in odklanjajoč zgodovinsko načelo, ki so ga v glavnem priznavali ostali avstrijski Slovani. Program lista je bil napisal Fr. Levstik l. 1867. še v popolnem soglasju s starejšimi politiki Bleiweisovega kroga. Ljubljanski krogi pa so preveč odlašali, tako da so jih energičnejši mariborski domoljubi prehiteli in na Levstikovo programo začeli izdajati »Slovenski Narod«. Dr. Serbec je Levstikov program zelo predrugačil, vpoštevanje položaja je zahtevalo še večjih izprememb, tako da je prva številka novega lista izšla s programom, ki je le v najmanjši meri odgovarjal pravi slovenski potrebam in zahtevam.

Novemu listu je bilo geslo: neomajna zvestoba habsburški hiši in Avstriji, brezpogojna obramba katoliške cerkve in slovenske narodne enakopravnosti. Vrstni red tega maksimalnega programa razločno govori, da smo tedaj pred problemom svojega obstoja dajali prvenstvo habsburški hiši, Avstriji in rimski cerkvi. V naš narodni program je pršel najprej interes dnanjste, ki nam je bila vedno v nesrečo, da je interes sovražne države, ki nam je bila v teku dolgoletnega gospostva zatrla vsak smisel za svobodo, ter naposled je interes cerkve, ki smo ji bili od pametivega pokornopodrejeni. Našemu življenjskemu vprašanju smo odmerili šele četrto mesto in to celo v krotki formulaciji o ravnopravnosti. Vsi prvomencovani činitelji niso potrebovali aktiv. pomoči našega naroda, saj so se stoletja zadovoljevali s tem, da so ga le izkorščali. Izrabljali in izžemali, pač pa je on sam potreboval pomoči v neenakem boju. Vendar smo vsem trem pokorno ponujali svoj pomoč samo da smo obenem lahko na zelo podroben mestu lahko postavili svojo zahtevo po enakopravnosti — p dretinici z bogato obilno bogatinov mase.

Dobival je čedalje boljše mnenje in čeprav je to povzročilo uredniški stiski in celo procese, so vendar bili s razvojem lista zadovoljivi izdajatelji in naročniki.

24. maja 1871. je sodel »Slov. Narod« največji udarec na prvi stopnji njegovega razvoja: Ponoči je umrl njegov prvi in vodilni urednik Anton Tomič. Čeprav so zdravniški izjavi, da je mlad, komaj 29-letni žurnalst podlegel srčni kapi, se je vzdrževala verjetnejša domneva, da se je zastrupil. Po sodbi dr. J. Vošnjaka je imela njegova skrita osebna drama ljubzensko ozadje. Njegova nagla smrt je močno zadela »Slov. Narod«. Izdajatelji so zdaj poklicali Josipa Jurčiča, ki tak ni bil zadovoljen v Sisku in mu izročili glavno uredništvo. Jurčič je takoj dokončno vstopil v žurnalistično in ostal na čelu »Slov. Naroda« do smrti.

»Slov. Narod« je ostal v Mariboru še do začetka oktobra 1872. Medtem so se v Ljubljani zbrale in ojačile mladoslovenske vrste in se ustvarili pogoji, da bo njih glasilo izhajalo v mestu, ki je vedno bolj dobivalo značaj slovenskega kulturnega središča. Ljubljanski narodnjaki so s podporo zavednih mladoslovencev iz ostalih naših dežel ustanovljali novo tiskarno, ki je dobila ime »Narodna tiskarna«. 14. septembra 1872 je bil ustanovljen občni zbor delničarjev Narodne tiskarne. Zastopanih je bilo 430 deležev po 100 goldinarjev. Tako je stopila v življenje tiskarna, ki je prevzela »Slov. Narod« in ki je imela poslej veliko in zaslužno vlogo v razvoju slovenskega naprednega lista.

Po štiri in polletnem izhajanju v Mariboru se je torej »Slovenski Narod« z Jurčičem vred preselil v Ljubljano dne 6. oktobra 1872. Je izšla prva številka v Ljubljani. Na občnem zboru Narodne tiskarne je bil sprejet predlog dr. Valentina Zarnika, da naj začne z novim letom 1873. izhajati kot dnevnik, kar se je tudi zgodilo.

Tako je »Slovenski Narod« srečno prebrel težko svoje prve faze in se je v Ljubljani krepko postavil na svoje noge. Slovenec se je izpolnila dolgoletna želja: dobil so prvi domači dnevnik, in da je ta dnevnik zastopal napredna stremženja, je bilo tem večjega pomena. Zgodovina našega lista je s tem začela novo poglavje.

Članek celo o Janu Husu, ki pa iz ozir na ostalo duhovščino ni zagledal belega dne.

Leto ustanovitve »Slovenskega Naroda« pada v dobo, ko je na Slovenskem vse duhovno močno razgibalo geslo o zedinjenju Slovanov in v znamenito dobo narodnih taborov, ki so razmajali naše ljudske množice in storili zelo mnogo za prubo narodne zavesti. Slovenski poslanci v graškem in goriskem deželnem zboru so res na temelju oktobrske diplome zahtevali za vse Slovence skupen deželni zbor in avtonomijo za vse slovensko področje, slična resolucija slovenske poslancev kranjskega deželnega zbora pa se je zadovoljila s fakultativnim zedinjenjem slovenskega ozemlja, ako gospodarje, finančne in zgodovinske prilike dopuščajo tako združitev.

Osrednji del slovenstva okoli ni bil toliko zrel in zaveden, da bi bil podprl akcijo svojih odločnejših rojakov z obmejnega ozemlja. V ostalem se to ni zgodilo prvič. Vendar pa so imeli tabori to posledico, da so slovenski politiki pod vplivom ruske zmage nad Francozi sprejeli l. decembra 1870 v Ljubljani ob udeležbi hrvaških in srbskih zastopnikov prvi jugoslovanski kulturno-politični program. Besedilo ugotavlja, »da je edinstvo jugoslovanskih narodov ostalo vse veke živo v narodnem čustvovanju. Da se Jugoslovanci, živčim v mejah habsburške monarhije pod različnimi imeni Slovencev, Hrvatov in Srbov, zagotovi narodni obstoj, združujejo slednji vse svoje moralne in materialne moči za svoje edinstvo na književnem, gospodarskem in političnem polju. Tudi bodo naravnali svoje delovanje tako, da bodo pomagali svojim bratom onstran meje, s katerimi so ene narodnosti. Ta zanimiva izjava je v vsakem pogledu dalekosežnejša, odkljuje pa jo pred sodobno majoško deklaracijo dejstvo, da nima niti sledu o kakem habsburškem okviru, marveč služi oznaka habsburške monarhije le za zemljeno opredelitev jugoslovanske narodnosti na tej in na drugi strani črtozvitih mejnikov. Kakšen padec od l. 1870. do 1918. in kakšen prepad med današnjo in tedanje politične miselnosti izobrazenstva!

Z ustanovitvijo »Slovenskega Naroda« se je tudi v svojem zarodku začel spor med mladimi in starimi. Slednji so hoteli slogomir, lagodno življenje, mlajše pa je navdajal nemir narodnega in političnega radikalizma, močno pa so bili pod vplivom idej liberalizma, ki so se jih stari bali kakor kuge. »Slovenski Narod« je postal glasilo mlajših in naprednih Slovencev, starejši so se držali Bleiweisovega kroga in tako je polagoma dozorevala neizogibna in nujna ločitev duhov. Mlada opozicija si je izbrala za svoje glasilo »Slovenski Narod« in nastopila odkrito pod uredništvom Jurčiča, po čegar prizadevanju je list postal dnevnik, in sicer prvi slovenski dnevnik. Proti državopravni program »starih«, ki je bil reakcionaren, so »mladi« naglašali za edino pravilni slovenski program oni, ki sloni na prirodnih pravicah naroda. Zgodovinski privilegiji naj se varujejo, kjer služijo narodni, feudalizem in preveliki moč cerkve pa so »mladi« označevali kot nazadnjaštvo in nesodobno ostalino iz temne preteklosti. Značilno je geslo mladih: »Vse za narod, svobodo in napredek!«, ki ni ob 70 letnici lista izgubilo niti najmanj od svoje tedanje aktualnosti.

Na tem geslu so se lotili duhov in na Slovenskem so začele rasti vzporedne organizacije ter listi. Tudi »Slovenski Narod« je l. 1873. v »Slovencu« dobil svoj reakcionarni pendant. Ko so pri »Slovenskem Narodu« naglasili, da je njim prvo narodnost, vera pa postranska stvar, je »Slovenec« zapisal, da se vera in narodnost na Slovenskem ne dasta ločiti, v ostalem pa je njemu prvo vera in Bog — kajti po smrti ne bomo nobene narodnosti! »Slovenec« je nekoliko prenaradil izrek vladke Slomška, da »v nebesih ne bomo govorili ne slovensko ne nemško, ampak angleško«.

Na škodo slovenski stvari je trajal ta boj do premirja l. 1875., toda med načeli ni bilo mogoče pomirjenje in ker so »mladi« pridobivali na vsi fronti, so se »stari« čisto pregrešili celo proti akroni narodni stvari. Dve leti po premirju je duhovska sila z objavo s sile poravnala, da se

pri volitvah v deželni zbor kranjski prišli Slovenci v manjšino. Ob tem porazu je prišla na razgovor možnost združitve obeh glasil »Slov. Nar.« in »Slovenca«, toda do tega ni prišlo, ker je prvi zahteval priznanje prvenstva za narodnost, slednji pa za vero in cerkev.

K »Narodovcem« delu za prubo narodne zavestnosti je l. 1877/78 močno prispevala rusko-turška vojna, pri kateri so sodelovali tudi Srbi in Crnogorci. »Narode« je seveda z vsem srcem stal na strani slovenskih sil. Prinašal je poročila z vseh front, pri čemer je opremil svoje vesti z najlažkavejšimi pridevki na naslov slovenskega junakstva. Zdi se, da sta bila one dni nekako ozko povezana ruski vojni uspeh in uspeh naše majhne slovenske stvari. L. 1877., ko se je rusko napredovanje po začelih uspehih na Balkanu in na Kavkazu skoro popolnoma ustavilo in so Nemci, zide in Madžari zagnali krik zmagovalstva, se je tudi pri volitvah v kranjskih mestih in trgih poznalo potlačeno razpoloženje med Slovenci. Njihovi kandidati so povsod propadli. Z novim letom 1878. pa se je stvar temeljito preokrenila. Rusi, Srbi in Crnogorci so zmagovito tolkli Turke in »Narode« je imel prekrasne dneve ter dovoli povoda, da je slavil slovensko orožje. Poplačal je težave prejšnjega leta z obrestmi. S pikrimi besedami se je spominjal turko-ljubnega pisanja židovskih, nemških in madžarskih listov in omenjal, da Osman paši ni prav nič pomagala zlata sablja, ki so mu jo darovali Madžari. Navdušenje, ki veje iz stolpcev lista, je gotovo prevečevalo vso našo javnost. Po ruskih zmagah l. 1878., je tudi naš letopisec lahko zabeležil tri slovenske zmage: l. 1879. so pri državnozbornih volitvah zmagali vsi slovenski kandidati na kmeth, v mestih in celo v Ljubljani; Nemcem sta ostala le dva veleposelstniška mandata, l. 1882. so si znova priborili večino v ljubljanskem mestnem svetu, leto dni kasneje pa tudi večino v deželnem zboru kranjskem.

L. 1878. je tudi leto okupacije Bosne in Hercegovine. »Narode« se je sprva upiral okupaciji. Zvest načelu narodnosti je zahteval, naj Bosna pripade Srbiji, Hercegovina pa Crni gori, ko pa so veleisle prisilile to ozemlje Avstriji, se je pomiril z dejstvom, da se bo s tem pomnožil slovenski živelj v monarhiji, navedba, s katero so Nemci in Madžari odbijali potrebo okupacije. V zvezi s to zadevo je postalo aktualno tudi vprašanje jugoslovenstva. »Slovenec« je pri tej priliki iznesel misel, da bi se Bosna morala združiti s Hrvatsko, obema pa bi se naj pripojile vse ilirske dežele. Če Avstrija tega ne bo storila, ilirska ideja ne bo propadla, marveč bo nje nosilca postala Srbija. V teh člankih govori »Slovenec« tudi o slovenskem narodu in se zavzema za Ilirijo od Beljaka do Trebinja, pa od Oseka do Kotora.

»Slovenski Narod« je boj Slovanov proti Turkom dobro izkoristil. V člankih je svoje čitatelje podrobno poučil o zgodovini in zemljepisu ruskih in srbskih pokrajin, v ostri polemiki z nemškimi in madžarskimi listi pa je slovenske širše sloje navajal k narodnemu radikalizmu in slovenskemu čustvovanju. Ta leta vojne so bila dragocena glavna v poznejšem boju za pravice slovenstva in polagoma je »Narode« močno omajal vero v Avstrijo in habsburški patriarizat, ki se je bil globoko zajedel v naš narod ter mu jemal vsako možnost za učinkovitejši odpor proti prodirajočemu nemštvu. Brez »Narodovega« pionirskega dela bi bilo slovenstvo še z daleke večjimi narodnimi izgubami zaključilo devetnaesti vek. Poudarjanje absolutnega prvenstva narodnostnega načela je tudi njegove nasprotnike prisililo, da so bili manj nedostopni za slovenstvo in celo »katoliška stranka« se je bila prelevila v »Slovensko ljudsko stranko«.

Kratkotrajna sprava med narodnjaki in konservativci je škodovala samo narodnjakom, zato je kasneje tem lažje nastopila dokončna ločitev duhov. »Narode« je neomajno stal na braniku narodno obrambnih organizacij »Družbe sv. Cirila in Metod«, »Sokola« in ostalih naprednih društev, po katerih je reakcija stegovala svoje grabežljive roke, da jih vpreže v svoj voz in jih tako uniči. Na prelomu 19. in 20. veka sta bila »Narode« in njegov krog na samo v stalni defenzivi proti domačemu političnemu nasprotniku, marveč sta tudi nosila vse breme narodno obrambnega dela, ki so ga zopet domači politični nasprotniki ovrnili, kolikor se je le dalo. Koliko infamnih napadov na CM družbo in na Sokole je moral »Narode« odbiti v teh letih, je dovolj znano sodobnikom teh bojev. Efekt teh bojev se zgovorno zrcali v naslednjih številkah: od l. 1880. — 1910. so v slovenskih pokrajinah prirastli Slovenci za 9%, Nemci za 24%, Italijani pa za 28%; absolutno smo v desetletju 1900. — 1910. napredovali na štajerskem za celih 153 duš, na Koroškem pa nazadovale za 8283 duš, t. j. na štajerskem je bilo plusa 0.04% na Koroškem pa minusa 9%. Te številke so bile odločilne za kasnejši razvoj v obeh naših severnih obmejnih pokrajinah. Ne moremo si zamisliti, kakšen bi bil naš poraz šele, ako bi se bilo nasprotnikom posrečilo polastiti se narodno obrambnih društev in zanesiti vanje mrtvilo narodne zavestnosti in podrejenosti narodnostnega načela.

Znamenita letnica v »Narodovih« zgodovini je tudi l. 1908., leto aneksije in dogodkov 20. septembra. Pri tej priliki je »Narode« kot glasilo naprednega tabora zopet razvil svoj jugoslovanski program in ščitil Srbe pred napadi s slovenske strani, ki niso v ničemer zaostajali za strupenimi izlivi graških in dunajskih listov. Ob septembrskih dogodkih se je bila zopet sklenila kratka sprava med naprednim in konservativnim krilom, toda že po enem tednu je slednje izskočilo in prepustilo naprednjakom, da so se sami branili napadov združenega avstrijskega nemštva. V naprednem krilu je medtem dorostlo novo pokolenje mladih izobražencev narodno-radikalne struje, ki so se požrtvovalno posvetili narodno-obravnemu delu ter postali glasniki novega slovenskega nacionalizma. Njih mlajši odrastek so kladivarji »Preporoda«, ki so bili orientirani že neomajno v pravcu jugoslovanskega narodnega edinstva in ki so poleg dobrovoljcev med Slovenci udarili temelje ideji za združitev Jugoslovanov v enotno državo. »Narodove« polstoletno prizadevanje je bilo ovenčano z uspehom in v novo državo je vstopil današnji ljubljani s ponosno zavestjo, da je zgodovinski razvoj dal prav njemu in ne njegovim nasprotnikom, ki jih je veliki zgodovinski fakt zmedel in so se morali na milost in nemilost vdati izvršenemu dejstvu. Danes se vidi še različne, kako pogrešno je bilo delovanje reakcije v preteklih desetletjih.

goro, dobrovoljci — na šalost je samo redkim uspelo priti preko meje — so se javljali v srbsko armado. A vse to na pobudo in poziv — »Slovenskega Naroda«! Zmagovita balkanska vojna, v kateri so Srbi delali čudeže junstva in požrtvovalnosti, je dvignila nacionalno zavest in zavednost na visok. Ognju nacionalne zavednosti, zavesti in navdušenja pa je s svojo pisavo stalno prilil olja »Slovenski Narod«, ki se mu je v zadnjem času pridružil še »Dan« iz Učiteljske tiskarne. Povsem naravno je potem bilo, da je bila vsa mladina, vse sokolstvo in vsa narodno-napredna javnost orientirana proti vzhodu, proti Beogradu, sluteč podzavestno, da od tam zasine solnce svobode.

Takšno je bilo razpoloženje, takšen položaj, ko je leta 1914. Avstro-Ogrska napovedala Srbiji vojno. S strahom so nacionalni sloji žrti v bodočnosti, saj so nastopili zanje črni dnevi. Slovensko misleči, jugoslovensko orientirani živili so prišli na proskribejsko listo, črnožolti so triumfirali. Prišlo se je pravcati lov na Avstriji nevarne elemente.

Pa je stopila na plan Rusija, za njo Francija in končno še Anglija. Jugoslovensko misleča javnost si je oddahnila in srca je napolnila trdna vera v končno zmago dobre in pravične stvari. In ta vera je ostala stalna in neomajna v kljub menjajoči se bojni sreči in njeni ni bilo nikogar, ki bi ji dal oporo z božjo roko. »Preporode« so že mnogo preje ustavili, »Dan« in »Glas jug« so zadržali, »Slovenskemu Narodu« so zamašili usta. Toda ideja, po njih označevana, je živela naprej in bila z neugasnim žarom v srcih tisočev. Javljala se je v defetističnih aktih posameznikov v zaledju in na fronti, v prehodu naših vojakov v antantne vrste in v njih vstopu v jugoslovenske dobrovoljske polke na srbski fronti. To so bili sadove setve, ki jo je

desetletja sistematično sejala »Slovenski Narod« in njemu ob boku v zadnjih letih »Preporode«, »Dan« in »Glas jug«.

Leta 1917. so jeli prihajati mlače sapice, Woodrow Wilson je nastopil s svojimi 14 točkami o pravicah narodov do samoodločbe. Na to Wilsonovo deklaracijo je sedaj navezal »Slovenski Narod« vse svoje delo in bodril javnost na žilavo vztrajnost v borbi za priznanje pravice samoodločbe, ki mora končno prinesiti narodu svobodo in neodvisnost. Narod mu je saupal in šel za njim. Vkljub vojni cenzuri je list jeseni 1917. objavil celo vsebino Krfskega pakta. Kakor razodetje je to učinkovalo: Kdor je doslej še dvomil in omahoval, sedaj je verjel, da je že na pohodu svoboda, da je na pragu Jugoslavija. V tem smislu je »Slovenski Narod« deloval naprej in sistematično pripravil duhove na one velike dogodke, ki so nastopili jeseni leta 1918. Da niso bili Slovenci v onih usodnih dneh popolnoma desorientirani in nepripravljeni, je velika, ako tudi ne izključno zasluga »Slovenskega Naroda«.

Sedemdeset let težke borbe za slovenske in jugoslovenske ideale ima »Slovenski Narod« sedaj za sabo. Ob svoji polstoletnici je doživel osvobodjenje in ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v znamenju jugoslovenske ideje, ali jugoslovenskega prapora tud takrat ni odločil nogo ga, ne osirja se na napade z leve in desne, hrabro in nevtrajno dvigal poln dvajset let do danes.

V naši zgodovini zadnjih devetdeset let igra osmo leto v dekadi veliko, včasih celo usodno vlogo. Velik, za nas usoden dogodek se je t o leto že doigral, ali mu bodo sledili še novi? Ali bi doživel »Slovenski Narod« letos popolno zmago in triumf jugoslovenske misli, ali njeno propast? To je vprašanje.

Rastko Pustoslemšek

naslovom razprave je bilo v cirilici s modrim svincnikom napisano »Slovenski Narod«. Dr. D. Makovič je pisal, da prepustila Tolstoj svojo razpravo listu v brezplačno objavo, stavi pa ta pogoj, da mora biti objavljena točno 19. decembra. Bielweis je stvar izročil glavnemu uredniku Malovru. Ta se je obrnil na pisnika Antona Aškerca, ki je bil odlično vešč ruščine, s prošnjo, da bi oskrbel prevod, kar pa je ta odklonil, ker je bila stvar zelo dolga in bi za prevod porabil preveč časa. Ker drugega prevodilca ni bilo mogoče dobiti, se je moral prevod opraviti v redakciji.

L. N. Tolstoj

Razprava je bila zgrajena na božji zapovedi »Ne ubijaj« in je imela očitno protimilitaristično in protiaustrijsko tendenco. Posebno značilen, za nas takrat pa kočljiv odstavek se je glasil:

»Razbojniško gnezdo, ki se imenuje Avstrijsko cesarstvo, je računalo na to, da bodo druga enaka razbojniška gnezda, zaposlena v danem trenutku s svojimi razmerami, pripustila ta rop brez zahteve, da se vsakemu izmed njih prizna pravica se udeležiti tega tolovajstva. No, zgodilo se je, da so kolovodje drugih enakih institucij poželeli, da se tudi udeležijo tega ropa in evo, že več tednov razpravljajo, kakor je to navada pri tolovajih, v svojem tolovajskem žargonu o vsakokratnih aneksi-

jah, konfiscacijah, konfiskacijah, konferencah, deklaracijah itd. ta se ne morejo sediniti za nobeno tako ali drugačno rešitev...«

To so bili besedi izredni in v redakciji smo se bili, da bi ne bil — konfiskacija se takrat posebno otevala — Tolstega članek v celoti zaplenjen. Zato smo se dogovorili, da bomo najprej objavili beleško o Tolstega razpravi in v njej pripomnili, da bodo dotično razpravo istočasno 19. dec. objavili vsi svetovni listi. Ta beleška je izšla 16. decembra, imela pa je ta-le zaključek: »Toda pri nas so razmere drugačne, pri nas živimo v izjemnih razmerah in utegnili bi se zgoditi, da bi bil Lev Nikolajevič Tolstoj, ki se mu klanja v spoštovanju in občudovanju vsoljni svet, v Ljubljani — konfisciran.« Izročili smo nato Tolstega spisa v ruskem originalu s njegovimi lastnimi korekturami in v slovenskem prevodu v predcenzuro državnemu pravdniku. Državni pravdnik je bil takrat Trezn, zelo samostojno misleč, pameten in uviden mož, ki je imel za časa septembrskih dogodkov hude spore z višjim državnim pravdnikom v Gradcu, ker se ni hotel slepo pokoriti njegovim, čisto skrajno nepremišljenim ukazom. Tako je na primer višji državni pravdnik v Gradcu dr. Amschl po septembrskih dogodkih ukazal aretacijo pokojne gospe Franje dr. Tavčarjeve. Trezn se temu povelju ni hotel pokoriti in je raje prošil za vpokojitev. Izostal je takoj iz urada in se vrnil šele, ko se je Gradec udal in umaknil svoj prvotni nalog.

Trezn je pozorno prečital Tolstega razpravo. Po več urah — razprava je bila zelo dolga — je v redakcijo telefonsko sporočil, da lahko »Slovenski Narod« Tolstega članek v celoti objavi, zraven pa je pripomnil: »Hud, zelo hud poper je to! Toda Tolstoj je velik mož in ves svet ga pozna. Nečem se izpostaviti očitku, da so njegovi spisi neokrenjeni objavili vsi listi, v Ljubljani pa je bil zaplenjen.«

Tako je izšla v »Slovenskem Narodu« Tolstega razprava v celoti, neokrnjena. Edini slovenski list v Avstriji, ki je dobil še ta spis v brezplačno objavo, so bili »Narodni Listi« v Pragi. Toda v »Narodnih Listih« je bil Tolstega spis — pobeljen. Fraška cenzura je zaplenila in njem odstavek o »razbojniškem gnezdu, ki se imenuje Avstrijsko cesarstvo« in še več drugih.

večina ustanoviteljev in predsednikov novih podružnic duhovnega stanu, dokler ni katoliški shod razbil slog.

Zaljubljen je tekmolet začelo pešati prvotno zanimanje za družbo. Po dvajsetih letih je bilo vsaj deloma še delavnih samo 88 podružnic, a nad polovico jih je zaspalo. To stagnacijo so posebno kritično opazovali naši napredni akademiki, ki so študirali v Pragi ter se učili narodne obrambe in podrobnega manjšinskega dela od bratov Čehov. V ta namen so si naši akademiki omenili v akademskem društvu »Adrij« poseben manjšinski odsek. Duša vsemu delu je bil pok. dr. Gregor Žerjav, ki je tudi dal pobudo za ustanovitev prvega našega narodno-obrambnega mesečnika »Slovenski Branik«. Akademiki pa so tudi pridno zalagali Slovenski Narod s tozadevnim gradivom.

Razveseljiv preokret je nastal za družbo in vso našo narodno obrambo leta 1907, ko je nastopil dr. Žerjav s tovariši in drugimi somišljeniki na glavni skupščini DCM v Bohinjski Bistrici prav vehementno proti staremu konzervativnemu vodstvu, ki so ga pri volitvah tudi vrgli. Takrat je v imenu poraženih pristavež zaklical poslanec Grafenauer, da je to konec Družbe sv. Cirila in Metoda in da je bila to sploh njena zadnja skupščina.

Toda ni bil konec družbe, ampak mogočen dvig in sijajen preobrat. Pok. dr. Gregor Žerjav, ki je postal glavni tajnik družbe, je v odboru dosegel, da sta bila po čemem vzoru imenovana dva potovalna učitelja. Povsod so se začele ustanovljati nove podružnice, zaspale pa oživljali. Dočim je bilo l. 1907. samo še kakih 80 delavnih podružnic, je njih število od leta 1908. do leta 1914. (Izbruh svetovne vojne) naraslo na 288. Seveda so tudi dohodki temu primeren mogočno narasli. Dočim je bilo v prvih 21 letih t. j. do leta 1907. vseh dohodkov samo 759.515 kron, so dohodki v naslednjih 8 letih narasli na 2.312.329 kron.

Vsa ta leta je imel »Slovenski Narod« (poleg njega pa tudi ostali napredni časnik: »Edinost«, »Socia«, »Nova Dobro«) stalno rubriko »Naša narodna obramba«, ki sta jo polnila poglavito oba potovalna učitelja. — Med zbirkami časopisov za družbo je imel vodilno vlogo »Slovenski Narod«, saj ni bilo številke, ki bi ne bila izkazovala večje ali manjše vsote. Celo redki pristaji nasprotnih političnih struj so pošiljali prispevke za družbo »Slovenskemu Narodu«, ker jih njihovo časopisje ni hotelo izkazovati. V prvih 21 letih so bile zbirke časopisov prav neznatne, v 8 letih po preporodu družbe pa so dale 46.508 kron. Nabiralniki so vrgli do preporoda le 474 kron, v naslednjih 8 letih pa 112.124 kron. Vzglalice so dale v prvih 21 letih 21.400 kron, v naslednjih 8 letih pa 62.124 kron. Narodni kolek je dal v 21 letih 10.682 kron, v naslednjih 8 letih pa 45.545 kron. Obrambni sklad, ki se je ustanovil l. 1909., je prinesel do leta 1935. ogromno vsoto 307.687 kron in 76.134 Din.

Vsa slovenska napredna javnost je po naših časopisih, v prvi vrsti v »Slov. Narodu«, pazno zasledovala oživljeno delovanje družbe in divjo gonjo zoper njo od strani domačih nasprotnikov (»Cirilmetodarija«). In ravno zato je požrtvovalnost za družbo narasla do vrhunca. Oglašali so se veliki dobrotniki, ki so pred smrtjo zapustili družbi vse svoje imetje. V prvih 25 letih je dobila družba le 8 mecenov, ki so ji zapustili skupno 84.515 kron, po preporodu pa se je spomnilo družbe razen manjših 12 velikih dobrotnikov (Wiljem Polak, Karel Kotnik, Fr. Babič, Iv. Fabjančič, dr. Košmelj, župnik Fr. Škerjanec, Ant Poljšak, Marija Vilharjeva, dr. Josip Georg, dr. Jakob Pirnat, Robert Kollmann, prof. Nik. Zagar), ki so zapustili družbi blizu 8 milijone Din.

Z naraščanjem dohodkov je bilo družbi mogoče, da je svoje plodonosno delovanje vsestransko razvila. Leta 1907. je vzdrževala družba le 11 otroških vrtcev in 17 razredov ljudskih šol, leta 1914. pa že 23 otroških vrtcev in 55 razredov, ozir. oddelkov ljudskih šol. Zgradila je celo vrsto novih poslopj, med njimi mogočno šolsko poslopje pri Sv. Jakobu v Trstu. Dočim je v prvih 25 letih izdala družba 1.113.962 kron, je od leta 1910. do 1935. izdala preko 67 milijonov Din (valorizirano). Skoraj ves ta denar so prispevali napredni sloji poglavito na pobudo naprednega časopisja, a v prvi vrsti »Slovenskega Naroda«.

1868.-1938.

Slovenski dnevnik — sedemdesetletnik, Le z radostjo čestita mu Ljubljana, Od rojstva težka pot je bila dana Vodniku tiska, — v novo smer začetnik.

Eol je bil, ki veter je zaganjal, Na vse takratne suženjske razmere, Strašil se ni nasprotstva in zamere, Ko v novi čas je narodu pozvanjal.

Iz dni preteklih, in čez vojne mōro, Naprej je šel v svobode zlato zoro, A hodil le po potu je resnice.

Ranile niso otre ga puščice, Od vseh načel je glavno ga vodilo, Da dviga v narodu zavest in silo. Mara J. Tavčarjeva.

Urednik Malovrh in honorar

L. 1905. sem poslala prvi foljton uredništvu »Slovenskega naroda« pod naslovom »Prisega in dvoboj pri ljubljanskih linterin«. Priobčen je bil, nato sem pošiljala znova.

V poznejšem letu sva se pogovarjala z Ivanom Cankarjem o podlistkih v »Slovenskem narodu« in njih avtorjih. Zenski svet so zastopale učiteljice: Sonja Ana Fabjan, Kmet Marija, Hasanaginica (Iva Čec) in jaz. Cankar mi je omenil, da dobi za vsak prispevek deset kron. Moj odgovor je bil, da mi nakaže urednik le šest kron.

»Reci Malovru, naj tudi tebi nagradi tako, kot meni,« mi je vljudno svetoval.

Ko sem zopet prinesla rokopis v roke urednika, sem mu to omenila Malovrh pa mi je v svojem mefistovskem nasmešku prijazno rekel:

»Kadar boš v tako pisali, kakor piše Cankar, vam bom iz srca dal nakazal deset kron, dotlej pa prosim prijaznosti in ščita, pika in podpisate lasti kron, katere vam bo takoj izplačal upravnik Koptar.« Odlila sem brez ugovora.

Mara J. Tavčarjeva

L. N. Tolstoj in „Slovenski Narod“

Razprava Tolstoja o aneksiji Bosne, poslana „Slovenskemu Narodu“ in „Narodnim Listom“

Jah, ohranite dir, eine Kopie der neuesten Artikel des Tolstoj's. Über die Annexion von Bosnien & Herzegowina, ein bester Artikel, ein sehr schönes und mögliches, ein sehr wichtig und treu aus dem Original in Übersetzung und in sehr guter, mit anderssprachigen Übersetzungen in russischer Sprache.

Als Termin für die Veröffentlichung ist der 19. Dezember (6. Dec.) festgesetzt. Vor diesem Tage soll der Artikel im keinem Falle erscheinen lassen.

Bitte den Artikel nur einem solchen Mann (in vertrauen der diese Bedingungen enthält und der die Kopie immer anderssprachigen Zeitg überlässt. Von den nicht-slawischen (deutsch, ital., engl.) Zeitungen dürfen im 19. Dec. der Artikel nur die drucken, welche das Recht haben von International Publishing Bureau, London, erworben haben.

Bitte einige slovenske Blätter mit dem Artikel oder Klippem darüber in der Tolstoj in sehr schön.

Benachrichtige mich über den Empfang dieses Briefes in der folgenden Weise: Eulen über dich hierin —

12/11/08 Jovan Makovicki, Iasnaja Poljana, Iasenka, Tulek, geb. Roosca.

Lev Nikolajevič je znanj. Pisek tvoj. Nuzasno Haggay o tem istem. Znamenito iz slovenske in ruske štate.

Meseca oktobra leta 1908. je Avstro-Ogrska proglasila aneksijo, priključitev Bosne in Hercegovine. Srbski narod, ki je smatral ti dve pokrajini za svojo last, je bil zadel v živo in Srbija je pod pritiskom ogorčenega javnega mnenja bila prisiljena vložiti proti temu aktu odločen protest. V Beogradu so se takrat dan za dnem vršile bučne protiaustrijske demonstracije in vse je kazalo na to, da pride med Srbijo in habsbursko monarhijo do obojestranskega spopada. Tiste dni se je obrnila neka ugledna srbska dama na Leva Nikolajeviča Tolstega, ki je bil takrat v zenitu svoje pisateljske slave, s prošnjo, naj bi javno povedal, kaj misli o aneksiji Bosne in Hercegovine. Tolstoj se je odzval in napovedal, da napise o tem vprašanju posebno razpravo in jo obelodani. Časopisje je o tam poročalo

s pripombo, da si je pravico za objavo te razprave pridobila neka angleška časopisna agencija, ki bo nato to pravico za druge denarje prodajala pomazemno velikim dnevnikom. »Slovenski Narod« bi torej ne mogel kupiti pravice za objavo one razprave.

Koncem meseca novembra pa je dobil takratni predsedilni tajnik na magistratu g. Janko Bielweis debelo, priporočeno pismo iz Jasne Poljane, bivaličke Leva Tolstega. V njem je bil list osemnega tajnika Leva Tolstega — dr. Dušana Makovičega, starega njegovega znanca in prijatelja. Prišlo mu je bil debel svežnji papirja, na katerem je bila na stroju v ruskem širiftniku napisana Tolstega razprava o aneksiji Bosne. Besedilo je nosilo svojevrstno karikaturno Leva Nikolajeviča. Nad

A. B.:

„Slovenski Narod“ in naša narodna obramba

Proti nevarnosti nemškega „Schulvereina“ se je oglašil „Slov. Narod“ prvi že pred 58 leti

Izmed vseh bivših, danasnjih in nedvomno tudi bodočih časopisov ima »Slovenski Narod« največje zasluge za našo narodno obrambo. Ker pa je za »Slov. Narodom« od njegove ustanovitve pred 70 leti do danes stal ves napredni življenjski Slovencev, smemo istotako trditi, da je vsa naša pozitivna narodna obramba slonela od začetka in še vedno snovi poglavito na ramah naprednih Slovencev.

Proti nevarnosti nemškega »Schulvereina« se je oglašil prvi »Slovenski Narod« že pred 58 leti (15. julija 1880) z uvodnikom, ki ga je napisal takratni glavni urednik pok. Josip Jurčič. Clankar je pravilno pogodil šulferajnovne namere: ponemčevanje slovenske dece. — Potem so prihajali dopisi s pritožbami in obsodbami proti pogubnemu delovanju šulferajna iz vseh krajev Slovenije, posebno ko je šulferajn ustanovil prve nemške šole v Maverlu pri Crnomlju, v Sevnici ob Savi in v Pekrah pri Mariboru. Tudi slovenski državni in deželni poslanci so se odločno oglašali na Dunaju, v Gradcu in v Ljubljani. Toda vse pritožbe so bile zaman, ker so bili vsi najvišji državni funkcionarji s cesarjem Fr. Jožefom vred zaščitniki šulferajna.

Prva naša narodna obramba je bila Družba sv. Cirila in Metoda. Poziv k ustanovitvi je prinesel »Slovenski Narod« v obliki uvodnika dne 28. novembra 1884. Poziv je napisal nepozabni rodoljub pok. trnovski župnik-zlatomašnik Ivan Vrhovnik. Zakaj je poslal g. Vrhovnik svoj poziv »Slovenskemu Narodu« in ne »Slovenscu«, dasi je bil strogo veren duhovnik? Ker je pač dobro poznal srce in — žep naprednih in klerikalnih Slovencev za narodne in socialne zadeve. »Slovenski Narod« je prinesel poziv brez najmanjše izpremembe, dasi se uredništvo najbrž ni strinjalo z nekaterimi točkami v pozivu, kakor s presaditvijo družbe sv. Mohorja s svetnega stališča na strogo versko stališče, nadalje s predlogom, naj doka pravila potrjenje in duhovne dobrote v Rimu i. dr. Za dokaz našim trditvam in za presojo današnjim prilikam podamo zgodovinski poziv dobesedno:

»Osmrtno si šolsko bratovščino sv. Cirila in Metoda!

(Z Gorenškega.)

Ljubljanskemu šulferajnovnemu otrokemu vrtcu se pridruži v kratkem enak pomemčevalni vrt v Trzinu. Te dni je zborevala že lani osnovna podružnica nemškega šulferajna v Trzinu. Glavni meterji te skupine so baje deležniki Kranjske industrijske družbe. Ti so nameravali orečiti s to napravu tudi okolico Trzinu, a Tržičani sami so preprečili to, rekot: otroški vrt bodi samo za Tržič. Bredko je gledati rodoljubu, kako cvet za cvetom pada. Nemška gospenca se je spravila na najnežnejši del narodovega telesa, na nako deco. In to je šele začetek. Ne bo dolgo in slišali boste: nemški otroški vrt se otvori na Bledu, v Kranju, v Luki itd. po vrsti. Mi pa roid križem držimo. Le tu in tam se prikaže izmed mrtve gladine kak pohleven valček v podobi ponižne želje, da bi bilo prav, ko bi se od nasprotnikov učili in tudi kaj storili. Zadnji čas je, da se vzdravimo. Dvojna pot se nam odpira: ali nam pomorejo bratje Slovani? ali si pomagamo sami? Vsenemški šulferajn bi moral dobiti dostojnega tekmeča samo v vseslovenskem, ali vsaj v avstrijsko-slovenskem šolskem društvu. Je-li to mogoče? Ne! Čehi že imajo svojo plodonosno »Ustredni Matični školski«; te bi gotovo ne hoteli žrtvovati širitemu vseslovenskemu društvu na ljub. Poljskemu, kar jih je pod avstrijskim žezlom. Se ne bi bati pomemčevanja Hrvatov tudi ne Torci ostanemo sami! Sloveni! navedni na svojo moč in na tam ne smemo obupati. Pomagajmo si sami! To je druga pot. Osmujmo si šolsko društvo na

verski podlagi! Tisočletnica slovanska je pred durmi. Sv. Ciril in Metoda prosita za nas! ta ključ bode odmeval leta 1885 po vseh slovanskih pokrajinah. Doma in na Velehradu bomo častili naša sv. učitelja, ki sta našim pradedom zanetila v srcih ljubezen do vere in jezika slovanskega. Njima na čast, naši deci na korist osnujmo šolsko bratovščino sv. Cirila in Metoda! Če skrbimo za vzgojo poganskih otrok v daljni Aziji, zakaj bi v nemar puščali slovensko deco, kateri so najdražje svetlinje v nevarnosti? Društvo sv. Mohora ni moglo napredovati, dokler je slonelo zgolj na svetnem stalu, vsi napori so bili zastoj. Ko pa se je presadilo na versko stališče, je jelo rasti in se širiti in sad roditi in zdaj se s ponosom oziramo na slavno družbo sv. Mohora vsi Slovenci brez razločka. Jednako je za »Narodno šolo«; pri najboljši volji njenega velevčenjenega odbora ne gre in ne gre. Dohodkov ni. Bratovščina sv. Cirila in Metoda naj bi po malo (po kakih 10 kr.) tirjala od svojih bratov in sester na leto; ustanovniki naj bi več plačevali. Po zgledu družbe sv. Mohora naj bi imela v vsaki slovenski fari svojega poverjenika. Prepričan sem, da bi jo vsak slovenski duhovnik toplo priporočil svojim vernikom. Prihodnje leto, ko se bo glasila slava slovanskih apostolov v vseh prižnicah slovenskih, je jako ugodno osnutku tega neogibno potrebnega podjetja. Rodoljubu, v naših ubožnih razmerah je šolsko društvo, čegar delovanje bi se obračalo zoper šulferajn, samo v tem okviru mogoče. Nemudoma naj se osnuje odbor za to, bodisi v Ljubljani ali v Gorici ali v Celovcu ali v Mariboru ali v Ptuj (najbolje pri Sv. Barbari v Halozah) — tam je župnikoval znani rodoljub Božidar Rač — sestavi naj pravila, dobi potrjenje in duhovne dobrote v Rimu ter dovoljenje od vlade. Prvi petak dojde šolski bratovščini sv. Cirila in Metoda v dar od pisatelja teh vrstic.

Bog in Slovenci!

Neposredni povod za ta poziv je bilo dejstvo, da je šulferajn ustanovil istega leta nemški otroški vrt in s pomočjo Kranjske hranilnice tudi nemško ljudsko šolo v Ljubljani, nadalje izkaz, da je šulferajn v prvih 3 letih obstoja izdal za nemško šolstvo v bivši Kranjski 89.688 Kron, za one čase naravnost ogromna vsota.

Poziv je imel nepričakovano velik uspeh. Ze mesec pozneje t. j. 29. decembra istega leta je prinesel »Slovenski Narod« sledečo dnevno vest: »Društvo sv. Cirila in Metoda v podporo slovenskemu šolstvu bode se ustanovilo v Ljubljani za vse slovenske pokrajine. Včeraj bilo je posvetovanje nekaterih rodoljubov, ki so vsi spoznali nujno potrebo, da se slovensko šolstvo energičneje, ko doslej zlasti tam podpira, kjer se valje v zakonu izrečeni ravnanjski slovenski deci celo prvi pouk v tujiščini sili. Posvetovalno se je potem o načelih in načinu, po katerih bo društvo delovalo. Končno se je izvolil omenjalni odbor, kateri ima sestaviti pravila ter jih predložiti vladi v potrjenje. V odbor so bili izbrani gg.: Luka Svetec, dr. Jos. Vošnjak, Iv. Murnik, prof. Tomo Zupan in Iv. Hribar.« (Glavni iniciator I. Vrhovnik je v svoji skromnosti ostal skriv. Izmed vseh živ. edino še Iv. Hribar. Op. ured.)

Prihodnje leto (1885) se je dokončno ustanovila Družba sv. Cirila in Metoda ter se je izvolil stalni odbor s prvomestnikom T. Zupanom, ki je nato predsedoval družbi celih 21 let.

Ustanovitelji so imeli namen, da prikažejo družbo kot popolnoma nepolitično in nestransko, zato so izvolili v odbor tudi vodilnega urednika »Slovenskega« (duhovnika Jeriča), ki pa je kmalu odstopil. Poveljstvo na je treba priznati, da se je velika večina duhovnikov z navdušenjem oklenila nove obrambne organizacije, saj je bilo

Slovinci in vstaja v Bosni

Častna zgodovinska preizkušnja krvnega bratstva v borbi zoper nasilje

Ljubljana, 16. aprila

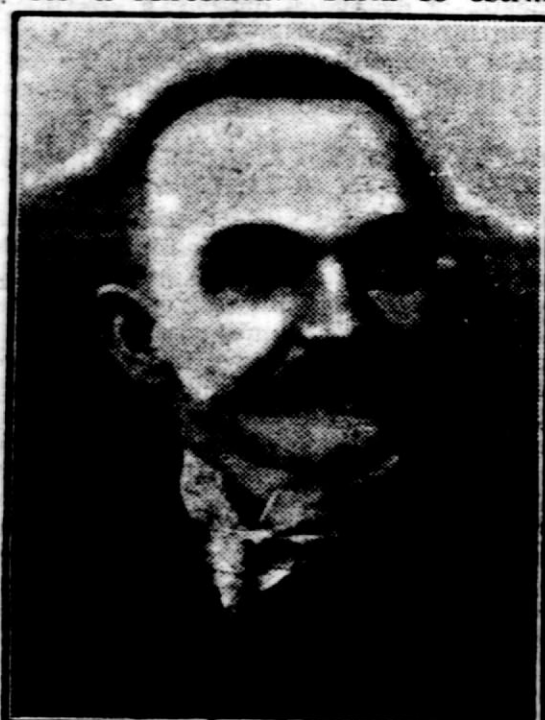
Z Aleksandrom Tomanom, ki je kot osemdesetletnik v miru zaspal leta 1931. v ljubljanskem mestnem zavetišču, je odšel v večnost poslednji slovenski četaš Petra Mrkonjića. Z njim so odšli v grob tudi poslednji živi spomini na narodno borbo pred 63 leti, ko so nekateri slovenski junaki hoteli v Bosno preganjati turške zatiralce. Njihova imena se med mladim rodom pozabljajo, čeprav bi močno zaslužila, da bi bila današnjemu pokolenju predstavljena z izčrpnim opisom takratnih dogodkov in borb. Saj se je v borbah Petra Mr-

kar polovico. Vladovalo je roparsko gospodarstvo z najpogostejšim tatvarstvom. Na česar ni bilo turškim oblastnikom svetega, pred nobenim pragom se ni ustavila njihova brezobzornost, lahko so si izbirali ne samo živino in dajanje, marveč tudi arabske žene in dekleta. Pesnik ban Ivan Mažuranić nam je v svojem nesmrtnem epu »Smrt Smail-age Čengića« prekrasno in pretresljivo orisal trpljenje Hercegovcev pod Turki in junaško osveto Črnogorcev. Od smrti Age Čengića je poteklo še precej časa, da se razmere v Bosni in Hercegovini niso prav nič spremenile. Evropske države so po letu 1848. vse imele ustavo, samo okraj Save pod turškim jarmom je ostajalo vse pri starem. A ta stereotipna »raza« pri starem je pomenila neprestano izsiljevanje in prelivanje krvi. Toda po preizkušenem pregovoru, da traja vsako nasilje le neko dobo, je tudi tu naposled trpljenje doseglo svoj višek. Zdal tu, zdaj tam so začele pokati puške za svobodo, dokler se ni vstaja razširila kakor vihar, ki je Turkom viliha strah v kosti in opozorila Evropo na žalostno stanje v Hercegovini. Povod za vstajo je bil dogodek v Nevesinju, kjer so Srbi julija 1875 ubili nekega sverinskega Turka. Kri rodi kri: takoj nato so Turki pokončili štiri Srbe. Da se

OSEBNOST MIROSLAVA HUBMAJERJEVA

Miroslav Hubmajer se je rodil leta 1851. v Ljubljani. Iskal se je črne umetnosti in je služil kot tipograf v Narodni tiskarni. K vojakom je bil vpoklican v Segedin, kjer je postal topničarski podčastnik. Komaj je dosegel vojaščino, je 24-letnega bojovnika zvalila vstaja v Bosni. Med vojvodami četašev so takrat že sloveli Mića Ljubibratić, Toma Tomašević, Tripko Vukalović, Rade Bajković in vrsta drugih. V Hercegovini je vodil vstaje Luka Petrović. Miroslav Hubmajer se je iz početka boril z omenjenimi vojvodami. Takoj se je uveljavil s velikim junaštvom pa tudi z nenavadno spretnostjo. Izkazal se je vrednega, da sam prevzame vodstvo lastne čete. Organiziral jo je, uvedel je strogo disciplino in si je takoj znal pridobiti popolno zaupanje. Fustil si je rasti gosto črno brado in črne brke, da je že po samem videzu vzbujal med Turki strah. Vstasi se niso mogli navaditi njegovega primika, zato so ga imenovali »črnega Miroslava«. Sledili so mu vsepovsod z brezmejnimi pogumnimi tveganji. Na glavo črnega Miroslava so Turki kmalu razpisali 3000 zlatnikov nagrade. Zdal je bil Hubmajer v nevarnosti, da se najde izdajalec, ki se utegne polakomniti turških zlatnikov. Toda Hubmajer je znal biti vedno oprezen. Neko noč se je priplazil v njegovo sobo velik in njegov lastne čete. Hotel je Hubmajerja s handžarjem zaklati. Hubmajerja je šum prebudil, planil je pokonci, takoj nato je dal izdajalca ustreliti. Potem je bil vsaj v svoji četi varen življenja.

Hubmajerjeva junaštva so zaslovela ne samo po slovenskem jugu, marveč po vsej Evropi. Nastale so cele legende. Govorili so, da je sam na konju pognal v beg 2000 turških askerjev in sicer blizu samostana Duže, nekaj ur od Dubrovnika. Utrdilo Driveno, do katere se je ponosil priplazil, je skušal z dinamitom pognati v zrak, kar pa se mu je le delno posrečilo. Večkrat se je preoblekel in šel med Turke vohuniti. Tako je prišel nekoč tudi v Kostajnico in se izdajal med Turki za Nemca. Ko je popil kavo, se je odpravil in zaklical: »Hej, Mujo, eto ti Miroslava!« Turki so ostremili.

France Hribar, pokojni meter »Slovenskega Naroda«, ki je tihotapil iz Narodne tiskarne v Ljubljani orožje vstajem. Po fotografiji iz leta 1900.

a preden so začeli streljati jim je črni Miroslav že davno pobegnil. Evropski listi so pisali o njem kot o neustrašenem voditelju vstajev in o spretnem strategu, ki zna zdaj tu zdaj tam povzročiti Turkom silne izgube. Res je bil Miroslav Hubmajer neverjetno hraber, tako drzen in okreten, da mu je tlačeni srbski narod v Bosni pripisoval nadnaravno moč, ki ga čudežno varuje pred sovražnimi krogli. Tako je torej Miroslav Hubmajer kmalu postal enako znamenit narodni junak in nepremagljiv četovodja kakor edino še Mića Ljubibratić. Se več. Ko je bilo treba izbrati vrhovnega poveljnika vstajev, je zmagal Hubmajer.

VRHOVNI POVELJNIK VSTAJEV

Decembra 1875 so se v Jamnici na avstrijskih tleh zbrali organizatorji in četovodje bosanske hercegovskih vstajev. Med njimi je bil tudi Peter Mrkonjić kot vodja čete v Bosanski krajini. Kakor četaško ime samo pravi, se princ ni hotel po-nasati s svojim kraljevskim pokolenjem, temveč je res hotel samo pomagati zatiranim bratom. Na nesrečo pa je njegov sluga izblebel njegov rod. To je povzročilo, da so se za junaškega princa začeli v nemati razni pristaši, ki so želeli, da postane on vojvoda vsega vstaškega gibanja. Večina pa je bila za Miroslava Hubmajerja. Da je tu odločeval zgolj njegov junaški sloves, pač govori poleg drugega tudi dejstvo, da so posamezni slovenski vstajni pripadali četi Petra Mrkonjića, medtem ko so Srbi sami vzdrževali Hubmajerjevo kandidaturu. Ugodne posledice so se kmalu pokazale. Z 5. januarja 1876 je poročala »Agramer Zeitung«: »Odkar je Hubmajer na jamniškem shodu prevzel poveljstvo, se je v vstaških krogih Bosne mnogo preobrnilo. Slabo gospodarstvo je odstranjeno. Vstaja je pridobila zdravilni temelj ter je pri znanju Hubmajerjevi energiji le želeli najboljši uspehi.«

Nekaj dni nato so poročali listi med njimi »Slovenski Narod«, da se je zbralo ob bosanski meji že 2000 vstajev, ki nameravajo v kratkem udariti na Turke. V glavni stan v Jamnici, kjer je poveljnik Hubmajer, dohaja vedno več prostovoljcev. Pristilni pa je nenavaden mir. Vstaško kretanje je oteženo, še posebno huda pa je zima za turške vojske iz Azije. 11. januarja 1876 je šlo po Evropi poročilo, da je pri Banjuici zmazalo 300 turških vojakov in da jih več sto leži polzmrzlih po bolnišnicah.

ZASLEDOVALCI PETRA MRKONJIĆA

Kakor vaele pri osvobodilnih bojih Jugoslovancev, je tudi v bosanski vstaji igralo spletkarstvo veliko vlogo. Knez Milan je začutil nevarnost junaškega uveljavljanja Petra Mrkonjića, zato so njegovi agenti začeli raznašati laži, da čeli princ Peter za bosanske kruno in so celo zahtevali, da mora zapustiti bojišče, ker da se bori za »lastno dobičkarstvo«. Princ Peter je

VIM

ČISTI
VSE

...tudi
kopalne kadi

Vso nesnago in vse madeže od rje boste z lahkoto odstranili, ne da bi se bilo treba bati, da ostanejo sledovi na emailju.

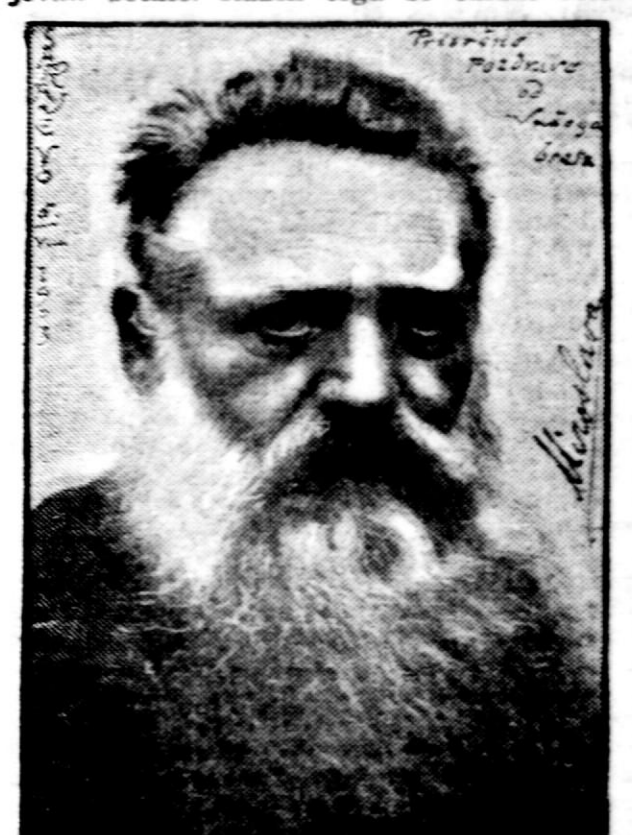

Vojvoda Peter Mrkonjić, poznejši kralj Peter I. Veliki Osvoboditelj. Po risbi iz leta 1876.

konjića in drugih vstaških vojvod s občudovanjem vrednim junaštvom preizkušeno krvno bratstvo slovenskih, hrvaških in srbskih borcev. Ob jubileju »Slovenskega Naroda« še prav posebno ne sme ostati neomenjena takratna borba, saj je bil »Slovenski Narod« z vstajo in vstaji v Bosni najožje povezan in to ne samo po poročevanju in plamtečem vzpodbujanju slovenske narodne javnosti, marveč tudi po dejanski pomoči, ki sta jo vstajem nudila uredništvo »Slovenskega Naroda« in Narodna tiskarna.

VZROKI BOSANSKE VSTAJE

Današnji rod more še komaj razumeti, da je pred šestdesetimi leti vladalo v Bosni pod turško vlado pravo suženjstvo pravih vernikov. Bila je sramota evropske civilizacije, da se je tako dolgo dopuščalo azijsko nesposobni turški upravi gospodariti nad drugovernimi podložniki s tolikšno brezobzornostjo. Turška država sama je od Srbov vsako leto terjala desetino. Vendar te ni pobirala sama, marveč jo je prodajala zaupnikom, ki so kajpa izterjevali netino. Razen tega so turški vele-

Miroslav Hubmajer, po njegovi zadnji fotografiji iz leta 1903.

trana kakor katerikoli temno pleme v daljnih kolonijah. Kdorkoli se je pregrešil zoper Turke, je moral biti pripravljen na najhujše kaznovanje. Bilo je najbolje, da se iz Bosne reši z begom v Srbijo ali na Hrvaško, medtem ko so Hercegovci ubirali pota čez skalovje v Črno goro, v nepre-

Vsak turški oblastnik je lahko od srbske raje jemal, kolikor se mu je poljubilo. Res, bile so med turškimi veljaki izjeme, ki se jih narod v pesmi in zgodbah častno spominja. Ali v splošnem so bile razmere tako obupne, da je srbska raja bila bolj za-posestniki (spahije) letno pobirali celo tretjino dohodkov, no, navadno so jemali

Vojvoda Miroslav Hubmajer, vrhovni poveljnik vstajev. Po fotografiji iz leta 1876.

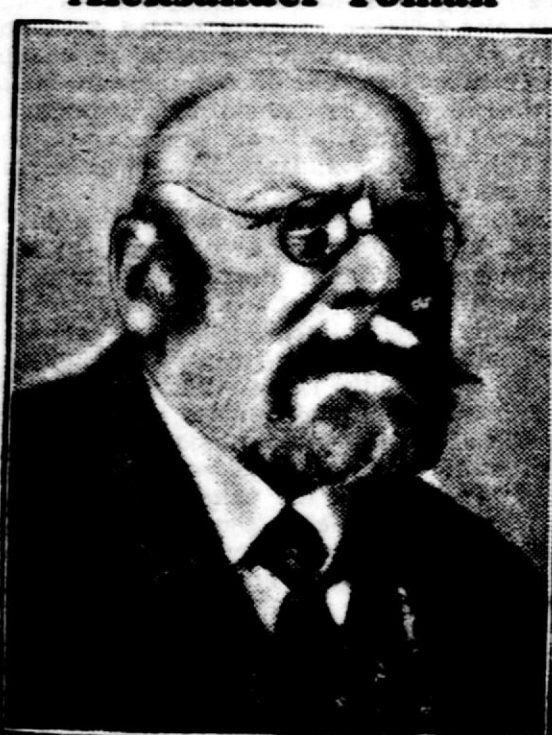
maščujejo, so se Srbi iz Nevesinja in okolice zbrali v veliko četo, bilo jih je okoli sto. Toda zbrali so se tudi Turki, bilo jih je še enkrat toliko. Začela se je borba, iz katere so se Srbi umaknili, niso pa se predali. Klicali so na pomoč in od vsepovsod so hoteli k njim vstati, zbrani so se srca v sosednji Srbiji in v Črni gori, pa tudi pri nas in v Rusiji in v Franciji. Pričele so se zbirke za vstaje. Po najrazličnejših potih so dobavljali vstajem orožje, municijo in denar. Iz najrazličnejših krajev so prihajali vedno novi prostovoljci in teh je bilo najbolj treba. Hercegovski in bosanski vstaji se niso imeli pravih voditeljev. Borili so se junaško, toda strateško se niso znali izkoristiti položaja. Od 15. avgusta 1875 dalje je bila vstaja v polnem razmahu. 400 vstajev je vdrlo v Prijedor in poklalo mnogo Turkov. Večinoma so se nato razvijale borbe ob avstrijskih mejah. Vstaji so zdaj tu, zdaj tam izpadali proti Turkom, a če jih je premoč prisilila k umiku, so z družinami vred pobegnili čez Savo v Avstrijo, ali pa na srbsko in črnogorsko stran. Na Hrvaško in v Slavonijo je pribražalo mnogo srbskih družin, ustanovili so se podporni odbori, ki so zbirali denar za vzdrževanje beguncev, obenem pa so skrbeli, da je šel znaten delež tudi čez Savo za strelivo in orožje.

Srbija je bila takrat pod vlado kneza Milana Obrenovića. Moč je bil močno pod vplivom dunajskih državnikov, a tem je bilo rovanje v Bosni in Hercegovini prav dobrodošlo. Da, dobrodošlo, toda samo dotlej, dokler se ni med vstaji in njihovimi vojvodami pojavil tudi junak iz pravega srbskega kraljevskega rodu, vnuk vožda Karadžića, ustanovitelja Srbije, princ Peter Karadžićević.

Princ Peter je prišel bratom na pomoč v septembru 1875 iz ženeve. Priplaval je preko Zagreba v Dubico in prevzel vodstvo vstaške čete v Bosanski krajini. Po dvajsetih letih pregnanstva v švici, kjer si je ohranil zvestobo med ondnotimi srbskimi emigranti in srbskimi študenti, je zdaj lahko z dejanjem pokazal, kakšna kri se pretaka v njegovih žilah. Vendar glavni vodja in vrhovni poveljnik vstajev v Bosni in Hercegovini ni postal Peter Mrkonjić, kakor se je glasilo vstaško ime, marveč — Slovenec Miroslav Hubmajer.

zahtevo gladko odbil, češ da se sme vsakdo boriti za svobodo svojega naroda. Res se je Peter Mrkonjić tudi po voditeljskem sestanku v Jamnici dalje boril s svojo četo na Suhi meji. Dne 24. in 30. decembra 1875 je že pri Dobrem Selu pobil Turke, nato se je umaknil. V njegovi četi sta bila izmed Slovencev novinar Aleksander Toman, eden izmed njegovih najzvestejših spremljevalcev, in pa Viktor Merljak, ki je Mrkonjićevi četi tihotapil orožje. Kako so na Petra Mrkonjića prežali zarotniki, podžigani in najeti od agentov kneza Milana, nam pripoveduje Aleksander Toman v svojih spominih: »Peter Mrkonjić je bil vsako minuto izpostavljen smrtni nevarnosti. Po shodu v Jamnici sem se peljal z njim, da se vrneva v naš tabor na turški strani. Bila je velika tema in ko smo dospeli v neko sotesko, so začele prav v bližini pokati puške. Takoj se je videlo, da so strelji namenjeni nam, ker čutilo se je prav dobro, da svinčenka udarja v koleasa in ogrodi je voza. Konji so se začeli vzpenjati in ritati, voznik je izgubil glavo. Jaz vstanem, izvijem vozniku vajeti in bič iz rok ter začnem udrihati po konjih, da so nas v besnem diru odnesli iz nevarnega obližja. Naslednji dan smo preiskali voz in smo našli na štirih krajih sledove svinčenk, ki so prebile lesovje voza. Če bi bila ena krogla zadela le enega konja, bi bilo po nas.«

Aleksander Toman

sobojevniki kralja Petra I. Osvoboditelja, je umrl 14. maja 1931 v mestnem zavetišču v Ljubljani, 80 let star. Po rodu je bil iz premočne Tomanove rodbine v Kamni gorici. Kot agronom je praktical v Slavoniji, odkoder se je javil k prostovoljcem Petra Mrkonjića in mu je princ poveril vodstvo čete s 120 možmi. Po okupaciji Bosne in Hercegovine je bil Toman dolga leta novinar v Severni Ameriki, od koder je tudi redno dopisoval »Slovenskemu Narodu«. Ustanovil je Slovensko napredno emoto, ki združuje danes v Ameriki okrog 60.000 članov. Leta 1910. se je vrnil iz Amerike. Ob pričetku vojne so ga vlačili po raznih ječah, samo v garnizijskem zaporu v Mariboru so ga držali 6 mesecev. Narodna skupščina je starega borca priznala leta 1925. za narodnega delavca in mu prisodila 1100 din mesečne pokojnine. Pokopan je bil na stroške ljubljanske mestne občine.

HUBMAJER IN »SLOVENSKI NAROD«

O Hubmajerju so listi še venomer pri-nášali poročila, da izvrstno organizira in napreduje v Bosni. Toda tu in tam je tudi doživel poraz in med vstaji ni bil povsod priznava za vrhovnega poveljnika. Golub Babić, Trivo America in Janko Bajalica so dalje operirali na lastno roko. Čudovita sreča pa je Hubmajerju še dalje ostala naklonjena. »Slovenski Narod« je lahko večkrat demantiral vesti o njegovi smrti. Tako je nekoč v januarju poročala »Deutsche Zeitung« iz Kostajnice, da je bil Hubmajer mavratno ustreljen, češ: že pred nekaj tedni se je pisalo, da neki ljudje, katere samopridnost in lakomstvo vleče med vstaje, pisano gledajo značajnega in vse sleparstvo sovražečega Hubmajerja... Takoj naslednji dan je Hubmajer brzojavil »Slovenskemu Narodu«, da je živ in zdrav. Vohbe je bil Hubmajer kot vrhovni vstaški vodja redno v stikih s »Slovenskim Narodom« in z Narodno tiskarno. Kako tudi ne, saj se je v Ljubljani med prvimi organiziral odbor za zbiranje milodarov v prid pribežlim Hercegovcem in Bosancem. Dne 19. januarja 1876 so nabrali že 3783 goldinarjev in 1000 frankov v slatu. Odbor je

skrival pošiljal vstajem orožje, ki so ga nakupovali: glavni urednik »Slovenskega Naroda« Josip Jurčič, dr. Josip Vošnjak, dr. Valentin Zarnik in drugi narodni borilci. V Narodni tiskarni je bil takrat Hubmajerjev tovariš France Hribar, poznejši dolgoletni meter »Slovenskega Naroda«. Majhen je bil in okreten kakor podlasica. France Hribar je bil tisti, ki je iz Narodne tiskarne v Ljubljani tihotapil vstajem orožje. (Simpatični »Hribček« takisto že vrsto let počiva pri Sv. Krazu.)

Miroslav Hubmajer je nekoč spet komaj ušel iz bojne meteže, ko so pod njim ustrelili konja in se je rešil s divjo hrabrostjo. V vstaških krajih pa je zavladalo sredi zime največje strmošstvo. Padle so pokopavali le pod sneg in led, mnogo je obležalo nepokopanih, koze so začele rdečiti nesrečno prebivalstvo okraj Save. Na pomlad se je pojavila še kuga.

POSLEDICA VSTAJE IN HUBMAJERJEVA USODA

Vstaja leta 1875/76 ni rodila onega uspeha, kakor bi ga bila lahko ob večji slozosti vstajev pa ob manjši nagajivosti usode in manjši delavnosti dunajskega spletkarstva. Odstopiti je moral Mića Ljubibratić, ki je bil sicer zagonetna pojava, gotovo pa zelo sposoben, hraber in zaslužen vstaji. Tudi Hubmajerjeva četa se je razšla. O božicu 1877 se je Miroslav Hubmajer podal v Srbijo. Obetala se mu je lepa kariera v topništvu, imenovan je bil celo že za majorja. Ker pa knezu Milanu ni maral služiti, se je rajši vrnil v Ljubljano — kot črkostavec v Narodni tiskarni. Dolgo pa ni strel med mrtvim svincem, bojevnika kri ga je gnala med vstaje v stari Srbiji. Pomagal je tudi Bolgarom v borbi proti Turkom. Naposled je z Nikolo Pašićem zbežal v Bukarešto. Tam si je ustanovil litografski zavod. Čez leta je prišel v Beograd in začel izdajati dnevnik »Belgradער Zeitung«.

Medtem je Avstroogrška že davno (1878) zasedla Bosno in Hercegovino. Hubmajerju je bila ponudena služba v sarajevskem deželnem muzeju, ki jo je leta 1896. sprejel. To se mu je od raznih strani očitalo, češ da se je s tem izkazalo, da je bil prejšnje čase avstrijski zaupnik. Resnica pa je bila le ta, kakor jo je v njegovo obrambo podaril njegov tovariš Aleksander Toman: »Hubmajer je moral živeti in če ga je avstrijska vlada vzela v svojo službo, je s tem prav modro ravnala. Popularnost, ki jo je Hubmajer v Bosni užival, je gotovo dobrodojno vplivala na pacifikacijo Bosne. Komiko je v sedanjih Jugoslaviji visokih uradnikov in odlikovancev, ki so bili še nedavno njeni zagrizeni sovražniki. Še ministri so postali!... Slava Hubmajerjevemu spominu!«

Hubmajerju res ni bilo mogoče očitati avstrijskantsva. V sarajevskem deželnem muzeju je nadaljeval svoje novinarsko delo in je bil v zvezi z mnogimi jugoslovanskimi politiki. Dne 1. marca 1910 pa je nenadno umrl. Rekoč so da ga je zadela srčna kap. Toda nikoli ni izgnila sumnja, da je bil od avstrijske strani zadržan.

»Ko bo zgodovina v poznejših časih napisala v svojo zlato knjigo vse one, ki so živeli, delali in trpeli za narod in obstanek naše države, se bo ime Hubmajerjevo bliščalo med prvimi.« — Tako je ob 50-letnici bosanskega ustanka zaključil svoj članek v »Jutru« Aleksander Toman, ki je bil pač enako idealen, nesebičen in bojevit mož, kakor Miroslav Hubmajer. Da zlasti ob slovesni priliki, ko se »Slovenski Narod« ozira v kurno preteklost, ne bi ostalo pozabljeno, kako je bila Slovenija po nekaterih svojih možeh povezana z borbo za svobodo zatiranih bratov, smo se z opisanimi spomini oddolžili pokojnim borcem iz tistih dni. Res je, glavna beseda je veljala Miroslavu Hubmajerju, ki je pač bil vrhovni vodja vstajev in osrednja oseba vsega pokreta. Toda enako priznanje velja vsem njegovim tovarišem, ki so stali omenjeni, kakor tudi onim, ki so ostali neomenjeni. V družbi vojvode Petra Mrkonjića so poneli v boj proti zatiralcem svoje nabite puške in hrabro srce. Njihov svetli vzgled naj trajno živi z nami.

SKOTSKA

Škot se pelje iz Londona v Edinburg. Na vsaki postaji izstopi in hiti k blagajni. — Zakaj pa izstopate na vsaki postaji? — ga vpraša sopotnik. — Na vsaki postaji kupim vozni listek do prihodnje postaje. — Zakaj pa niste kupili voznega lista od Londona do Edinburga? — Zdravnik, ki me je v Londonu preiskal, mi je dejal, da me lahko vsak hip zadene srčna kap. Čemu bi torej po nepotrebnem zapravil denar?

Vojvoda Miroslav Hubmajer s svojim štabom. Od leve proti desni: Tomašević, Bajković, Hubmajer, Vukalović in Babić. Po risbi iz leta 1876.

Najbolje in
kvalitativno najbolje
brastove in bukove

PARKETE

delovila in palaga tovarna
REMEC-CO.

DUPLICA PRI KAMNIKU

Zemljiška in avtopostaja

OGLEDITE SI NAŠE ZALOGE V TOVARNI ALI V PISARNI
LJUBLJANA, KERSNIKOVA ULICA 7, POLEG SLAMICA.

Iz tihega 19. v viharo 20. stoletje Kaj pride človeku na misel, ko lista po starih letnikih »Sloven- skega naroda«

Ljubljana, 16. aprila
Doba zadnjih 70 let je nedvomno naj-
usodnejša ne le za zgodovino slovenskega
naroda, temveč tudi za človeštvo. Za preso-
jo dobe je sicer potrebna večja časovna per-
spektiva, vendar nam že dosedanja velika
dogodila dobe dokazujejo, da je prelom
med 19. in 20. stoletjem največji med do-
bami. Pod tem pa ne smemo razumeti, da
je do preloma prišlo natančno l. 1901; čas,
ki ga preživljamo zdaj, je začel soriči ne-
zaznavno že desetletja pred koncem 19.
stoletja. To pa, kar preživljamo zdaj, zgo-
dovino ter usodna leta, še vedno le nejas-
no spoznavamo.

CASOPISJE OGLEDALO CASA

Bolj nam stopi v zavest spoznanje med
ogromno razliko obeh stoletij, če se poglo-
bimo v dokumente dobe; tudi časopisje la-
hko prileta med takšne dokumente. V njem
se vedno zrcali doba, kakršna pač je,
skoraj najbolj verno; tudi, če časopisje
ne more objavljati vsega, kar bi hotelo,
saj je tudi to znak časa. In če bi bilo vse
»lagano, karkoli je bilo doslej tiskano na
časopisnem papirju, bi bil tudi v tem znak
dobe — dobe laži in nasilja, dobe zasuz-
njene duha ter zatrtih misli.

V nobenih drugih dokumentih preteklo-
sti ne prihaja tako živo do izraza boj za
svobodo duha ter vesti, stremenje za na-
predkom in boljšo bodočnostjo — kakor v
časopisju. Bodiš v pozitivnem ali negativ-
nem smislu, če zaradi tega smo upraviče-
ni presojati dobo zadnjih 70 let po časopi-
sju, po tem, kar je izšlo v »Slovenskem na-
rodu« v sedmih desetletjih.

KAJ JE PRIKLICALO NAŠ LIST

V ŽIVLJENJE

Naš list je priklical v življenje doba:
potreba, da Slovenci javno zagovarjamo,
branim in terjamo narodne pravice v dr-
žavi, ki nam je bila mačeha, ki ni prizna-
vala naših narodnih ter življenjskih prav-
ic. To je očito že v prvi številki »Slo-
venskega naroda« z dne 2. aprila l. 1868.
Seveda naš narodnostni program ni bil iz-
ražen še dovolj jasno in tudi ne smemo re-
či, da je za listom stala takoj politična
skupina, ki bi zastopala kot dovolj moč-
na ves slovenski narod in ki bi imela že
povsem sestavljen program. Za to zdaj ne
gre; moramo le ugotoviti, da je priklicala
list v življenje potreba po političnem uve-
ljanju ter življenju naroda. Dokler na-
rod ni imel svojega političnega lista, ni
imel tudi še pravega političnega življenja.
»Slovenski narod« je bil torej v začetku
predvsem političen list, ki ga pa ni politi-
cal v življenje zgolj potreba politične sku-
pine po političnem uveljavljanju, temveč
potreba vsega naroda. V razmerah, kakr-
šne so vladale pred 70 leti, je bil ustanov-
ljen prvi politični slovenski list, ki se je
razvil ter uveljavil; to khrati pomeni, da
se je narod začel zavedati svoje samobit-
nosti, to je bila manifestacija njegove ži-
vljenjske sile. Zato je ustanovitev našega
lista sama na sebi zelo pomembna prelom-
nica, ki smo v njem preživeli prelom
dveh dobov, dveh stoletij in ki v njem preži-
vamo krizo sveta. (Svetovna vojna je bila
le eden izmed pojavov svetovne krize
20. stoletja.)

ZNAČILNOSTI 19. STOLETJA

Prejšnje stoletje imenujemo upravičeno
idilčno v primeri z nemirami, krizami ter
hrupom našega stoletja. Lahko bi rekli,
da je tišina prejšnjega stoletja pomenila
mir pred viharjem, ki se je razvil v
drugem desetletju 20. stoletja in ki se še
vedno ni poleg. Prejšnje stoletje sicer
imenujemo dobo največjih odkritij, a tu-
di velikih revolucij; razen tega je bilo v
19. stoletju več vojn. V začetku prejšnjega
stoletja so se šele končale napoleonske voj-
ne. L. 1848. je bila velika revolucija, ki jo
po njenem pomenu lahko primerjamo celo
z največjimi revolucijami našega stoletja.
Kajti bila je predhodnica revolucij 20. sto-
letja, kakor je bila francoska revolucija
njena predhodnica.

Toda 19. stoletje je bilo v primeri z 20.
vendar tiho ter idilčno. Svet je bil tedaj še
prevelik — prometna sredstva so bila še
zelo neoporna, največje civilizacijske
pridobitve si še niso podvrgele sveta — da
bi se valovi zgodovinskih sunkov širili do-
volj daleč in dovolj naglo ter budili sve-
tovalne zgodovinske potrebe. Civilizacijske
dobre tedaj še niso bile močnejše činite-
lj v življenju in niso bile še izrabljene v voj-
ni tehniki.

Tedaj še ni bilo močne zavesti, da so dr-
žave vsega sveta v tesni zavisnosti, da je
svet en sam organizem, ki trpi posledice
svet. Čeprav se bolezen pojavi kjerkoli. Tedaj
še ni prodorilo dovolj močno spoznanje,
da ideje in gibanja, ki gibljejo človeštvo v
daljših dobah, ne poznajo meja. Ni še bilo
splošno razširjeno spoznanje, da vladajo
po vsem svetu enaki zakoni socialnega, go-
spodarskega, kulturnega in narodnostnega
življenja. Tedaj so se šele začeli razvijati
listi, ki so razpravljali o svetovni politiki
in ki so postali svetovni po svoji obliki,
razširjenosti in pomenu. Pogledajte, kakšni
so bili prvi slovenski časniki! Tedaj, ko ni
bilo niti še pisalnega stroja, ko so pošte
oddajale le kratke brzojavke, ko še mnogi
železnice niso niti začeli polagati in ko
še niso mogli govoriti o pravem telefon-
skem prometu, je doba vtisnila listom že
na zunaj svoj pečat. Tedaj še niso bruhale
rotacije časniškega papirja v milijonskih
nakladah in naročniki so prejimali list še
le čez nekaj dni, ako so stanovali le 50 km
od kraja, kjer je izhajal. Tudi vesti so pri-
hajale v uredništva šele čez nekaj dni in
še tedaj niso bile povsem zanesljive. Ru-
brike listov so zaradi tega izpolnjevala
predvsem poročila o domači politiki, o za-
devih iz domačega političnega, kulturnega
in gospodarskega življenja. Kakor da so
bili dogodki, ki dajejo danes reporterjem
glavno snov, silno redki, so jih listi ome-
žili le od časa do časa bolj po naključju
kakor smetno. Dandanes citate dan za
dnem poročila o strelskih umorih, tatvinah,
aleksandrijah — tedaj pa listi še niso imeli

redne sodne in policijske kronike, kakor
da ni bilo zločinov. Listi so imeli po vse-
bini bolj značaj revij kakor dnevnikov;
uvodniki so se vlekli pogosto čez dve str-
ni in izhajali so v nadaljevanjih. Imeli so
značaj polemičnih razprav, zaostrenih v
satiro, ne pa dandanašnjega sloga jedr-
natega opredeljevanja aktualnih političnih
dogodkov.

Pogosto naglašamo, da je najznačilnejši
za našo dobo življenjski ritem, dinamika,
ki se izraža v časopisju v enodnevni aktu-
alnosti in senzacionalnosti. Če pa hočemo
pokazati na značilnost dobe preteklega sto-
letja, moramo opozoriti prav na to nas-
protje naše dobe, na aktualnost in senza-
cionalnost. Prejšnje stoletje še ni imelo
smisla za senzacionalno, še ni čutilo, kaj je
aktualnost, ker v samem slogu življenja
19. stoletja še ni bilo pogovora za to: velike
novice, ki imajo dandanes značaj senzacije,
so se tedaj širile tako počasi, da prav za
prav niso bile več novice, ker niso bile
več »aktualne«, ko so se razširile med
mnogice. Ali ni posebno značilno že to, da
je v prejšnjem stoletju izšlo tako malo
posebnih izdaj našega lista, da bi jih lahko
pošeli na prste?

Iz tega nikakor ne smemo sklepati, da
v prejšnjem času ni bilo dogodkov, ki bi
zaslužili, da bi jim dnevnik posvečal svo-
je stolpce. Dogodkov je bilo dovolj, toda
težje je bilo zbirati podatke; nepopolna je
bila brzojavna in telefonska služba, pro-
met je bil počasnejši, železniško omrežje
je bilo še redko, avtomobilizma še ni bilo
niti še ni bilo stavnega stroja. Človeštvo
ni bilo povezano niti dobro po zemlji in
telefonski žici, kaj šele po zraku (letala)
in etru (radio)! Mnogi izumi prejšnjega
stoletja so prišli do veljave ter moči šele
v zadnjih desetletjih.

KO SE NI BILLO — IZMOV, PROBLEM, KRIZ...

Slovenski književni jezik je rasel vzpo-
redno s slovenskim časopisjem; ne le zato,
ker so bili naši klasiki pisatelji novinarji
in da so bili tudi jezikoslovci najboljši slo-
venski novinarji, temveč tudi zaradi tega,
ker se v samih književnih ni mogel povsem
razviti. Časopisni jezik je vselej bolj živ
kakor knjižni, ker je v tesnejšem razmerju
z življenjem, stvarnostjo in vsakdanjostjo.
Lahko bi rekli, da je časopisni jezik bolj
»aktualen«, kakor so tudi bolj aktualne
zadeve, ki so opisane v njem. In prav za-
radi tega je časopisje mnogo vernejše zra-
čalo dobo kakor knjige.

V prejšnjem stoletju niso v časopisje si-
lili taki problemi kakor dandanes. Se-
veda so bili še tedaj problemi, čeprav jih
še ni bilo toliko, toda ljudje se jih še niso
tako zavedali, niso čutili na lastni koži
vsega tako živo kakor dandanes. Indust-
rijalizacija je sicer spravila iz tira dotedanje
patriarhalno življenje, prinesla je s seboj
nemir in vse to, kar je dobilo poznejše ime
»problem« (bodiš socialni, gospodarski,
kulturni, politični ali celo imperialni), ven-
dar se je šele razvijala in trenja še niso
bila tako močna.

Zato so bili tudi še nevsakdanji pojmi in
izrazi, ki so dandanes mednarodni in ki so
v slovensčini dobili končnico — izem. In-
dustrializem, imperializem, kapitalizem, so-
cializem, materializem, rasizem, nacionali-
zem, patriotizem, terorizem itd. so bili te-
daj še tako redki izrazi v časopisju kakor
ni pr. kriza ali problem. Že v tem vidimo
ogromno razliko med prejšnjim in sed-
njim stoletjem: tedaj je bilo še vse v po-
vojih, svet še ni bil tako opredeljen ter
sprt med seboj idejno ter kulturno, social-
no in narodnostno. Nobena ideja še ni bila
tako močno zasidrana, da bi razgibala
ter pretresla ves svet kakor dandanes ne-
katere ideje. V drugi polovici 19. stoletja
je bilo seveda še mnogo socialnih nemirov,
narodnih gibanj in podtalnega kipenja,
toda kaj je vse to v primeri z dinamično
idejo našega časa, kaj je vse to v primeri
s prevrati in usodnimi trenji 20. stoletja??
Vojne v drugi polovici 19. stoletja so bile
opere v primeri z vojnami našega stoletja,
z vojnami, ki so prave tragedije, ne le
posameznih narodov, temveč vsega člo-
veštva.

Tedaj niso še srečevali v časopisju tako
pogosto tudi besede »ideja«. Kakor ni bilo
tedaj v našem kulturnem življenju še
ločitev duhov, tako tudi še ni bilo jasne ter
odločne opredelitve v svetu. Samo po sebi
se razume, da je bil že tedaj imperializem
ena najmočnejših sil, ki je preobrazila
svet, toda imel je še krinko; v rubrikah o
zunanjih politikah še ni kazal svojega obraza
tako jasno kakor dandanes. Ni še vplival
tako močno na notranjo politiko posa-
meznih držav in na mentaliteto množic.
Zato so se imenovali tudi mnoge vojne
»osvobodilne« in le redki so opazili, da so
jih aranžirali imperialisti zaradi povsem
drugih, ne narodnostnih interesov. Vendar
beseda »ideja« tedaj še ni bila tako dis-
kritirana, bodisi v pojmu »narodnostna ide-
ja«, »socialna ideja« itd., kakor dandanes.
Imperializem je bil že tedaj, toda ni imel
še tako dobro na valetih sveta, ker ni
imel v rokah tudi še dovolj močnega in-
strumenta — kakršni je dandanes tehnika
v splošnem in vojna tehnika posebej — da
bi lahko dovolj učinkovito vihtel pest v
imeni ideji. Zato ni bilo še tako močnih
trenj med imperializmi, da bi svetovne kri-
ze ogrozile človeštvo. Ni bilo še toliko
svetovnih in manjših problemov na dne-
vnem redu dobe, ni bilo še toliko kris — za-
to pač tudi niso bili v besedišču časopisja.

ČEDALJE TESNEJŠI SVET IN VEDNO VEČJI DELOKROG LISTA

Čim bolj so se izpopolnjevale prometne
sveze, čim bolj je postal svet manjši in
čim hitrejši ter močnejši je bil ritem ži-
vljenja, tem večji je bil sorni krog časo-
pisja, tem večji je bil njegov delokrog.
Najprej je naš list pisal predvsem o do-
mačih zadevah. Imel je sicer dopolnilke v
Rušiji, na Češkem, Nemčiji, Srbiji itd.,
vendar je bil po svojem značaju predvsem
lokalen, brez javnega razgleda po svetu.
Dopolni, ki so prihajali iz tujine, so bili na-

važno še precej zastareli. Ni bilo tehni-
čnih pogojev, da bi list lahko nudil lep
in popoln pregled najpomembnejših dogodkov
po svetu in ne le doma. Upoštevati mora-
mo, da tedaj še ni bilo pravega tipa infor-
mativnega lista ter da je časopisje posve-
čalo največ prostora ideološkim političnim
razpravam, feljtonom in političnim zapi-
skom. Domači dogodki, ki niso bili v sve-
sti s politiko, se novinarjem niso zdeli po-
membeni; reportaže še ni bilo. Dokler pa
ni bilo reportaže, tudi še ni bilo pravega
tipa dnevnikov našega časa.

Vesti o zanimivih dogodkih iz sveta so
prihajale bodisi nejasne, nenatančne in ne-
točne, da se je iz njih začel razvijati tip
tako zvanih rac, ki škodujejo še dandanes
najbolj ugledu časopisja. Mnoge vesti so
bile fantastične. Lahko ste citali vesti o
raznih čudoviščih, kakršne so tudi odkri-
vali prvi svetovni potniki. Citatelji ni mo-
gel nikdar spoznati, koliko je resnice in
kje se začneja domišljaji. Lahkoverni ljudje
je, zlasti manj izobraženi, so si na podlagi
takšnih vesti ustvarjali fantastično sliko
o svetu.

Brzojavne žice so čedalje bolj preprežale
svet in čedalje več je bilo tudi železnice in
telefonskih prog, vesti so se širile čedalje
hitreje in »akcijski radii« lista je bil čed-
dalje večji: iz čedalje večje daljine je list
sprejemal vesti, ki so bile tudi čedalje toč-
nejše. Obzorja so se razširila, svet se je
pamagal. Ideje so se širile tudi prav tako
hitreje kakor vesti in bile so čedalje moč-
nejše, kakor je bila tudi čedalje večja pro-
pagandna sila časopisja. Ljudje so se čed-
dalje bolj zanimali za svet, čedalje več je
bilo ljudi, ki so potovali, ki so se preselje-
vali, ki so romali za zaslužkom iz mesta
v mesto, iz države v državo, s kontinenta
na kontinent. Statistika 19. stol. se je pre-
vračala v dinamiko našega časa. To se je
pa najlepše zrcalilo v časopisju: v njegovi
obliki in vsebini, usmerjenosti in razvoju.

LOČITEV DUHOV, ČEDALJE MOČNEJŠA DUHOVNA IN SOCIALNA TRENJA

Kot rečeno nit se vleče skozi vse letnike
našega lista boj za narodne pravice Slo-
vencev in boj za svobodo duha ter mišlje-
nja. Prva desetletja liberalizem, ki je pri-
hajal k nam čez Dunaj, še ni prihajal
jasno do izraza ter veljave in še ni bil for-
muliran kot politični ter družbeni sistem.
Boj za narodnostne pravice, ki se je ma-
nifestiral tako lepo v slovenskih taborih,
pa je dajal vedno najizrazitejši značaj pi-
sanju lista. Pozneje, ko je prišlo do ločitve
duhov in ko je bil liberalizem tudi političen
program, je pa bilo čedalje več sil napre-
jih ne le proti vladajočemu nemstvu,
temveč tudi proti idejnemu sovražniku li-
beralizma. Od leta do leta je list posvečal
več prostora v strankarske namene, za
volilne kampanje ter zahteve stranke. Od
leta do leta je bil tudi trdovratnejši ter
napornejši boj s cenzuro. Dogajalo se je,
da je bil list zaplenjen po trikrat in več-
krat zaporedno. Skoraj proti sleherni kon-
stataciji so se pritožili in vrstilo se se ne-
prestanje tiskovne pravde. Posebno moč-
no je spoprijemal s cenzuro Jurčič, ki bi
zaslužil dandanes ugled že zaradi tega.
Zgodnja smrt Jurčiča pomeni morda za
slovensko novinarstvo še večjo izgubo ka-
kor za literaturo.

V zadnjih desetletjih 19. stoletja je začel
val industrijalizacije tudi slovenske de-
žele. Kapital je bil v nemških rokah, sloven-
sko delavstvo se mu je vdinjalo kot cene-
na in izredno dobra delovna sila. Sloven-
sko meščanstvo še ni bilo strajana družbe-
na plast, ki bi lahko nastopila kot tekme-
na na gospodarskem področju proti nemstvu,
vendar je začelo zbirati svoje sile. Povsem
brez moči je pa še bilo slovensko delav-
stvo. Socialna demokracija ni upoštevala
precej dolgo narodnostnih zahtev Sloven-
cev, ki so bile silno temno zvezane s social-
nim vprašanjem, delavstvo samo pa ni bi-
lo še dovolj zavedno in opredeljeno. Social-
ni demokrati so pri volitvah tu in tam na-
stopali skupno s klerikalci. Delavstvo je
bilo organizirano v vseh strankah, kolikor
ga je sploh bilo organiziranega. Vendar je
socialna in svetovna nazorska opredelitev
čedalje jamejša in nosi v sebi zametke
nove dobe. Slovenski narod, ki je bil do-
lej izrazito kmečki, dobiva industrijsko
delavstvo in meščanstvo. To je pa že za-
četek razdobja, ki ga še preživljamo.

PREHOD V 20. STOLETJE

Značilnosti našega stoletja, način tako
zvanega sodobnega življenja in duh nove
dobe ne nastopajo natančno po koledarju,
ko smo začeli pisati prve letnice 20. sto-
letja; vendar je zanimivo, da je precej
jasna ločnica med obema stoletjema, če-
prav je prehod v novi čas počasen. 19.
stoletje se končuje pri nas, ko se začne
uveljavljati v življenju nova sila: elektri-
ka; ko doseže industrijalizacija tako velik
razvoj, da doseže napetosti med velikimi
imperialističnimi državami vrhunec, da se
sproste v svetovni vojni; ko je socialna di-
ferenciacija slovenskega naroda že v glav-
nem končana in ko začne Slovani, zlasti
južni, razmišljati stvarno o slovenski vz-
jemnosti in tudi delati zanjo konkretno.

V začetku 20. stoletja, odnosno ob pre-
hodu med 19. in 20. stoletjem so svetovna
tržišča razdeljena kakor so že razdeljene
kolonije. Velike industrijske države se ozi-
rajo po novih tržiščih in ozemljih. Zasuz-
njeni narodi, ki so dovolj napredovali v
svojem razvoju, se otrešajo pokroviteljs-
tva velikih. Trenja med posameznimi na-
rodi se podžigajo posamezne države, ki ha-
zardirajo z usodo narodov. Nemadno po
tišino pred viharjem prekinilo prvo gme-
nje. Črni oblaki se bližajo z veliko naglico
z Balkana po prvi ruski revoluciji in ru-
sko-japonski vojni.

KONEC ILUZIJ, NAJVEČJI PREVRATI V ZGODOVINI

Svetovna vojna pomeni začetek največ-
jih prevratov v zgodovini, začetek novega
vrednotenja življenja ter človeka in za-
četek velike krize človeške civilizacije. Samo
začetek, o izidu ter koncu ne more še ni-

hše govoriti. To je konec iluzij o človeku
in življenju, nazorov prejšnjega stoletja, ki
so ustvarili idejo mirnega razvoja zgo-
dovine in iluzijo človečanstva. Konec je ilu-
zije, da je človek še dovolj kultiviran, da
bi lahko preprečil vse vojne, da bi s samo
silo razuma odpravil vse zlo in nasilje s
sveta, da bi na samih lepih beedah organi-
ziral pravičnejši red in lepšo bodočnost.
Sveta ne gibljeta samo razum in plemenit-
ost, človek je podrejen člen nelzprosnega
sistema, ki deluje po zakonih, ki so še ve-
ljali, ko so ljudje še živeli v pragozdovih;
groba sila, pohlep, brezobzirnost, pravica
močnejšega — so še vedno osnove ustroja,
ki ga imenujemo civilizacija. To je zdaj
še tem bolj tragično in usodno, ker je člo-
vek postal igralec tehnike, ki jo je sam
ustvaril, ker ga je zajel požar, ki ga je
sam zaneli. Tehnika se je razvila bolj ka-
kor človek sam na sebi in organizacija so-
žitja človeštva. Ker torej tehnika služi
slabemu človeštvu od sebe, služi tudi sla-
bim namenom — služi zločincem za zloči-
ne. Na sili tehnike sloni nasilje, ki je si-
stem in zakon dandanašnje ureditve sve-
ta. Kdor je vojaško močnejši, dikтира sve-
tu, kdor ima več orožja, ustrahuje svet in
mu vsiljuje zakone, nalaga suženjstvo ter
ga zadržuje v barbarstvu.

Svetovna vojna je samo dokazala, kako
gnile so osnove naše civilizacije, kako je
bilo vse zidano na laži in slepih in da so
vojne še vedno najpomembnejši činitelj v
zgodovini. Vojna je bila končana, a po nji
je nastalo samo premirje in še ni začel mir.
Razoročeno so bile samo premagane dr-
žave in tudi po vojni so se države še vedno
delile v dve skupini: v premagane in zma-
govite. Odpravljene niso bile napetosti, ki
so povzročile vojno, in pogoji za novo vojno
so ostali. Nadaljnji razvoj posameznih dr-
žav, svetovno gospodarstvo, narodnostna
in socialna trenja — vse to povzroča še
silnejša trenja, še večje napetosti in še ka-
tastrofalnejše spopade. Kakor so čedalje
hujše svetovne gospodarske krize, tako bo-
do čedalje hujše in usodnejše vojne.

Da svetovna vojna pomeni v resnici za-
četek svetovnih prevratov in katastrof, je
čedalje očitnejše. Po svetovni vojni je bilo
že izredno mnogo večjih in manjših vojn,
ki jih je od leta do leta več in ki zave-
maj čedalje večji obseg. Podobno je bilo
pred svetovno vojno, toda zdaj je obseg
vsega mnogo večji, zdaj so v veljavi pov-
sem druga merila; lahko bi rekli, da je bilo
v svetovni vojni klanje samo še obrt, med

tem ko je zdaj že industrija. Tehnika se je
razvila, a razvila se je tudi krvočelnost
človeške zveri. Napetost med imperializmi
je mnogo večja kakor je bila pred vojno,
pohlep po ozemljih, zlasti bogatih na su-
rovinah, rase neprestano, oboroževalno te-
movanje se stopnjuje do blaznosti in vse
življenje se mora hoče noče prilagajevati
pripravam za veliko svetovno klanje.

ALI NI NOBENEGA OPRAVICILA ZA OPTIMIZEM?

Perspektive so pač takšne in prav dan-
danes je iskrenost bolj potrebna kakor
kdajkoli; samo če poznamo nevarnost, la-
hko razmišljamo, kako bi se je izognili.
Stvarna analiza dobe in mednarodnega po-
litičnega in gospodarskega življenja nam
kaže, da človeštvo sili v katastrofo. Pred
svetovno vojno je bilo tudi dovolj znakov,
ki so kazali, čemu se je približeval svet,
toda, kakor rečeno, do svetovne vojne je
še prav za prav trajalo stoletje velikih
iluzij, romantike, malomarne brezbrčnosti,
ki je pognala še posebno globoke korenine
v časih blagostanja in industrijskega raz-
maha. Greh bi bilo tajiti dandanes, da je
svet v vročini in da lahko nastopi kmalu
katastrofa.

Vendar je tudi še vedno dovolj opraviči-
la za zdrav optimizem, ki pa mora biti
v resnici zdrav, sloneč na stvarnem pre-
sojanju. Sile so, ki sili v vojno, ki ženejo
svet v katastrofo, a izkušnje nas uče, da
ni nobene sile brez protisile. Če pomeni voj-
na konec velikih iluzij, moramo med velike
iluzije prištevati navdušenje do vojne.
Ljudje dandanes sovražijo vojno, sovražijo
tem bolj nasilje, čim večje je, avtoriteta
pesti je tam manjša, čim večji je pritisk
pesti. Svetovna vojna se je končala povsem
drugače, kakor so mislili tisti, ki so jo za-
čeli. Vojno orožje je vedno dvostrano. V zgo-
dovini se nam nudi nešteto primerov, ki
pričajo, da se vojna pogosto konča nesre-
čno za tiste, ki jo začne in ki si od nje ob-
eta največ. Največji zmagovalci sveta je
bil nazadnje največji premaganeec in je
umrl kot izgnanec na zapuščenem otoku.
In Avstrija, ki je začela svetovno vojno, je
nedavno povsem izginila z zemljevidov. Če
pride do druge svetovne vojne, ne bo zma-
govalec. In če hočemo biti optimisti, se
lahko tudi tolažimo, da bo prihodnja sve-
tovna vojna nedvomno zadnja, ker bo od-
nesla še tiste iluzije, ki jih ni prva sve-
tovna vojna, ker bo pokopala ne le staro
civilizacijo, temveč tudi njeno gnilobo.

Slokan

Za popolno svobodo tiska ali proti nji?

Kako očgovarjajo na to vprašanje ugledni predstavniki
francoske javnosti

Ljubljana, 16. aprila
V Franciji, klasični državi svobode vesti,
državi, kjer so bile proglašene človeške
pravice že v 18. stoletju, tudi razpravljajo
zadnje čase, ko je svoboda povsod na umi-
ku, ali naj bo tisk povsem svoboden ali pa
bi bilo treba omejiti tudi njegovo svobodo.
Iz ankete, ki so se je udeležili znani možje
francoske javnosti, posnemamo nekaj mi-
slí.

De Monzie: »Potrebno je, da se kaznu-
je vsi prestopki tiska.«

»Blum je predložil polanski zbornici na-
črt zakona o tisku. Senat je načrt odbil.
Načrt je vseboval več določb, ki sem jih
pobjal, zlasti, kar se tiče širjenja lažnih
vesti. Zakon bi naj določal za vse časopise
enoten nadzor, kar pa bi bilo neizvedljivo
za provincialne liste. Toda kljub vsem po-
mislekom proti načrtu zakona sem v na-
čelu pozdravil zakon o tisku in ga še
vedno zagovarjam. Blum je predložil načrt
zakona zbornici pod vplivom upravljalje-
va razpoloženja in zbornica je tudi
sprejela z zavestjo, da je potreben. Prepri-
čan sem, da je neobhodno potrebno kazen-
sko omejevanje prestopke tiska; povsem ne-
dopustno je, da ni nobenih praktičnih sank-
cij zaradi neutemeljenih obdolžitev, ki jih
zvrta časopisje na javnega delavca. Javno
življenje pri nas je zastrupljeno z lažni-
vostjo, ki se skriva za velikimi besedami
svobode. Političnim obrekovalcem se ni tre-
ba ničesar bati pred splošnimi sodišči, ki
so preveč prizanesljivi ter se ne poslužu-
jejo sredstev, ki jim jih zakon nudi.«

Paul Reynaud: »V Franciji ne sme biti
več denar bolj zaščiten kakor čas!«

»Odlučno sem za svobodo tiska. Toda
sem tudi za odstranitev podkupljivih no-
varjev, ki jih naj zamenjajo možje z za-
vestjo odgovornosti do poklica. Obrekoval-
ci pri nas je nezmožno in sodišča so pre-
več prizanesljivi. V Franciji ne sme biti
več denar bolj zaščiten kakor čas. Zago-
vornik sem zakonske ureditve in da spa-
dajo prestopki tiska pod zakon.«

Paul Faure: »Zagovarjam strogo zakon-
sko ureditev.«

»Zahtevam tri stvari: da ni v razpravi
obstoječi listi; izboljšanje zakona proti kle-
vetam; boj proti lažnemu poročanju.
To je v interesu vseh, javnosti kakor
pravih novinarjev. Na ulicah je urejen
promet z raznimi omejitvami. Ali je to
poseganje v svobodo? Ne. Torej, zahtevam
strogo zakonsko ureditev za tisk. Treba jo
je samo pozdraviti.«

Maulion: »Svoboda tiska je svezana z
zgodovino same republike!«

»Svoboda tiska! Kdo bi si drznil posegati
v njo! Svezana je z zgodovino same repu-
blike.«

Deklaracija človeških pravic je priznala
»pravico vsem državljanom svobodo govo-
ra, pisanja in tiska.«

Toda ne smemo zamenjavati svobode iz-
ražanja misli z zlorabo te svobode, zlorabo,
ki je klevetanje, sramotenje in obreko-
vanje.

Če zakon hoče ščititi svobodo, mora stro-
go stopiti na prste vsem, ki se vdinjajo

Borovo — središče dobre obutve

Vzorna industrijska naselbina — Življenje in delo v Bat'inih podjetjih v Borovu pri Vukovaru

Borovo, 14. aprila. Minilo je že nad pet let, odkar so bili položeni prvi temelji tovarne usnjene in gumijaste obutve na zemljišču občine Borovo pri Vukovaru v Sremu. V Borovu se uresničuje sistematičen načrt izgraditve najmodernejše čevljar-ske industrije ne samo v Jugoslaviji, temveč v vsej jugovzhodni Evropi. Ta industrija bo krila potrebe v prvi vrsti prebivalstva Jugoslavije, pozneje pa tudi prebivalstva drugih držav Balkana in bližnjega Vzhoda.

sebojno prijateljstvo in medsebojno pri-vrženost.

Delo, stanovanje in zdravje so zelo tesno povezani med seboj. Človeku so potrebna za njegovo zdravje poleg do-brih higijenskih pogojev tudi dobra hi-gijenična stanovanja. Zato nikakor ne more biti vseeno, ali so stanovanja mračna, vlažna, slabo prezračena in ob-kojena z drugimi hišami, ali pa je sta-novanje oaza odmora, polna svetlobe in blesteča v snagi. Zato so v Borovu ena-ko za delavce kakor za uradnike ureje-

zani z betoniranimi cestami. Na njihovo čistočo se polaga velika važnost. Poleti jih pogosto škrope, pozimi pa skrbno posebne kolone, da so ceste čiste. Razsvet-ljava cest in vsega mesta je naravnost veličastna. Pri vsaki hiši stoje kante s trdnimi pokrovi, kamor mečejo gospo-dinje odpadke. Tako so stanovanja in naselja vedno čista.

Poleg stanovanjskega vprašanja je rešeno v Borovu tudi vprašanje prehrane. V tovarniških poslopih stanujoči delavci so večinoma oženjeni in imajo svoje rodbine ter tako vodijo tudi svo-je gospodinjstvo in se hranijo doma. Oni lahko kupujejo svoje življenjske potrebščine neposredno v Bat'inem tr-govskem domu. Razen tega je pa dva-krat tedensko trg, kamor prinašajo kmetje iz vasi Borovo in iz bližnjih vasi vukovarskega sreza svoje pridelke.

Zaposleni so pa tudi delavci in name-ščenci iz bližnje okolice, iz vasi in iz Vukovara. Razen njih je pa mnogo mla-dencev in deklet, ki jim je bilo treba poskrbeti za dobro prehrano. Vprašanje prehrane je uredila tovarna tako, da je ustanovila Društveni dom, kjer so ku-hinje z velikimi jedilnicami. Jedilnice in kuhinje so urejene po strogih predpi-sih sodobne higijene. Hrano pripravlja strokovno osebje. Izdaten obed se lahko dobi za 3.50 din, večerja pa za 3 din. V Društvenem domu imajo gostje na raz-polago biljard, ping-pong, šah in novi-ne. V kavarni pa igra vsak dan prvo-vrsten jazz-orkester tako, da je ta Dru-štveni dom kraj pravega počitka, raz-vedrila in zabave.

Moderna socialna industrija se ravna po načelu, da morejo samo spoštiti lju-dje dati maksimum sposobnosti, potre-ben pri njihovem delu. Po higijenskih

služi za zgled tudi največjim svetovnim podjetjem.

Pred zaposlitvijo v podjetju se mora podvreči vsak delavec strogemu pregle-du tovarniškega zdravnika. Pri tej pri-liki dobi dotični delavec za kartoteko svojo karto, na kateri zdravnik podro-bno napiše ne samo svoje spričevalo, tem-več tudi po posebnih metodah ugotov-ljene psihične in delovne lastnosti de-lavca. O vsakem delavcu napravijo ta-di rentgenološki posnetek tako, da se dobi najizčrpnjša slika o vsakem v to-

Rdečega kriza, s svetosavske proslave, s proslave škofa Strossmayerja itd. Stene so okrašene s cvetjem, ki pričara otro-kom pozimi pomlad. Po pultih so raz-stoči, nikjer ni nobenih sledov prahu, v razredih ne vlada običajna šolska zatoh-lost. Vsa ureditev šole odraža belino. Stene so popisane z raznimi pregovori in izreki. Po stenah vidiš slike iz življenja šolske mladine. Tu je cela serija slik z izletov dece v gozdu, na livadi, na polju, pa tudi slike raznih detjih proslav in prireditvev, kakor s proslave Podmladka

Jugoslovenske tvornice gume in obutve d. d. z naseljem

Poleg tovarniških delavnic se gradi novo Borovo, mesto srečnih in zado-voljnih prebivalcev, ki že zdaj ne vedo, kaj je beda in siromaštvo in ki bo slu-žilo za zgled drugim mestom.

V Borovu se ustvarja nov duh in no-vo pokolenje, ki se je postavilo v službo industrijske civilizacije. Tu so delovni pogoji na isti stopnji s socialnim na-predkom. Dočim so prej gradili indu-strijalci tvornice samo zaradi svojega osebnega dobička in se niso mnogo bri-gali, ali odgovarja taka industrija po-trebam naroda in države, ali odgovar-jajo delovni pogoji predpisom moderne socialne higijene, da-li so nameščenci dobro plačani in kakšno je njihovo za-sebno življenje, mora zdaj moderna so-cialna industrija opustiti te zastarele na-zore, če hoče doseči uspehe v svojem delu in svojih prizadevanjih. Zato gra-di za razvoj industrije moderni pod-jetnik poleg tovarne novo mesto in si-cer tako, kjer imajo prebivalci dovolj solnca in zraka, dovolj gibanja in raz-vedrila. Grade se stanovanjska poslop-ja, podobna vilam za eno, dve ali štiri rodbine, nameščencem se nudi osvežitev in razvedrilo, zabava in sport kar v samem mestu. Skrbi se, da žive name-ščenci v moralnem in gnotnem pogledu življenje kulturnega človeka.

To pomeni, da moderna socialna in-dustrija ne gradi tovarniških poslopij sa-mo iz opeke, malte, železa in stekla za svoj dobiček, temveč daje vsemu počet socialnega skrbstva in enoten duh za-

na praktična in higijenična stanovanja z dvema sobama, jedilnico in kuhinjo, kopalnico z angleškim straniščem, klet-jo in vrtom. Kopalnica v vsakem stano-vanju je za delovnega človeka posebne-ga higijenskega pomena. Stanovanjska poslopja so zgrajena v enem nadstropju,

Stanovanja sotrudnikov

okrog hiš so pa skrbno negovane livade, kjer je vse polno zelenkrat in mladih dreves. Sčasoma dobi Borovo lice go-steja gosda ali še boljše rečeno dobro urejenega parka, ki je vsekakor blago-dat za vsakega človeka, zlasti pa za in-

predpisi potrebuje delovni človek od-mor ne samo čez dan in v needijo, tem-več mu je potreben tudi letni odmor. Dnevni odmor v tovarni je urejen tako, da je uveden še nad dve leti 40 urni delovni teden. Dela se od sedmih zjutraj do polne in od dveh do petih popoldne. Opoldne ima torej vsak delavec dve uri počitka. Delavec podjetja Bat'a lahko posveti po osemurnem delu 8 ur svoji rodbini ali svojemu osebnemu počitku in mu ostane še 8 ur za spanje. Ob so-botah — če med tednom ni bilo nobe-nega praznika — in ob nedeljah se v tovarni ne dela. Vsako leto enkrat usta-vi vsa tovarna za 10 dni vsako delo in ta čas služi delavcem in nameščencem kot letni odmor. Letni odmor je plačan.

Kakor vlada po naseljih vzoren red, tako je tudi v tovarni in tovarniških delavnicah. Delavci delajo v svetlih, prostornih in prezračenih delavnicah. Stene delavnic tvorijo nepretrgan niz oken od stropa pa skoraj do tal. Ta niz oken je pretrgan samo po betonskih ste-brih, ki tvorijo ogrode poslopja.

Poleg ventilacije, ki vzdržuje v delo-vnih prostorih neprestano čist zrak, so instalirane v vsaki delavnici posebne ventilacije, ki vsesavajo prah. Central-ni ventilator vleče skozi cevi ves prah iz petnadstropnega poslopja v dva cik-lona, stoječa izven poslopja in visoka kakor poslopja sama.

V vsaki delavnici so določeni posebni delavci, ki skrbijo za vzdrževanje reda in čistoče. V vsaki delavnici sta po dva vodovoda za pitno vodo. Tik pri delav-nicah so pa garderobe ločene za moške in za ženske. Vsaka delavnica ima toa-lete z umivalniki, brisačami in milom.

V Borovu je idealno organizirana so-cialno-higijenska služba tako, da lahko

ti o človeku od barve las do palca na no-gi, vsa mogoča merjenja in proučevanja. Po tej oceni je dotični delavec vsake tri mesece, štiri mesece, pol leta, leto ali dve ponovno pregledan tako, da ima uprava tovarne točen pregled zdravstve-

lošena otroška ročna dela in mnogo raz-ličnih učil, ki bi jih mogle zavidati tej šoli ne samo druge šole, temveč tudi mnoge univerze.

Po razredih so nameščene klopi in sto-li, ki se lahko postavijo kakor pač za-hteva pouk. Stoli in klopi so podložene s gumijem.

Podjetje Bat'a je zgradilo na svoje stroške tudi osemrazredno ljudsko šolo kralja Aleksandra Zedinitelja v vasi Bo-rovo. Šola ima veliko telovadno dvora-no, šest razredov, centralno kurjavo, vodovod s toplo in hladno vodo, kopal-nico in električno razsvetljavo.

Pri Bat'i posvečajo posebno veliko skrb podmladku, ker se podjetje zave-da, da brez zdravega podmladka tudi ni boljše bodočnosti. Podmladkarji se ime-nujejo Mladi ljudje, kar pomeni, da se morajo že v zgodnji mladosti naučiti samostojnega podjetniškega dela, da postanejo gospodarsko neodvisni od svo-jih staršev.

Ti mladi ljudje imajo posebne inte-nate, kjer stanujejo, se hranijo in šo-lajo. Za njihovo vzgojo skrbijo posebni vzgojitelji. V internatu je uveden spar-tanski način življenja. Prepovedano je uživanje alkohola in kaja. Prosti čas po delu in pouku v šoli se posveti sportu, igram in izletom. Vsi stanujejo skupaj v prostornih svetlih in higijeničnih so-bah in sami skrbijo za vzdrževanje reda in čistoče. Uče se štediti in vsak ima svojo hranilno knjižico.

V teh internatih se ustvarjajo obe-

Umivalnica v internatu mladih žen

nega stanja vsake osebe. Ležji primeri se prepuste lečenju Okrožnih uradov za zavarovanje delavcev, težje obolele pa pošilja podjetje na svoje stroške v sana-torije, kakor se pač glasi zdravniški na-svet.

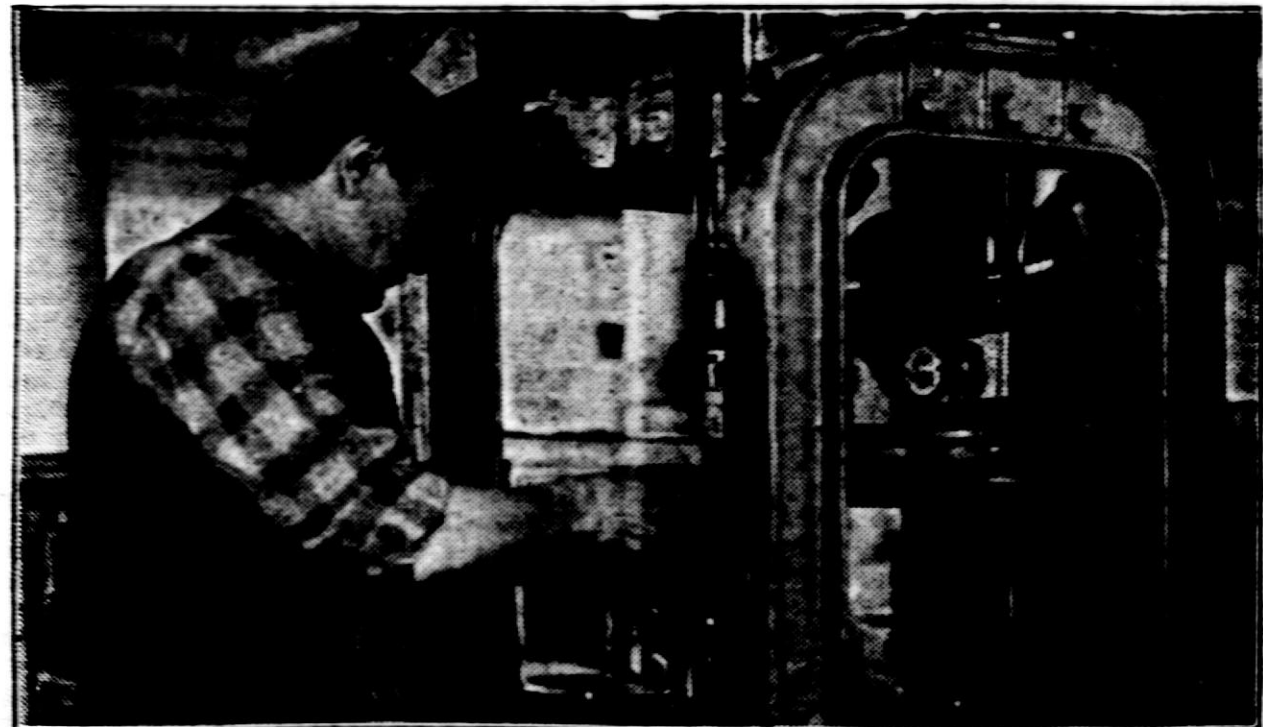
Uprava podjetja Bat'a s svojim direk-torjem g. Tomo Maksimovićem skrbno vzorno tudi za vzgojo otrok svojih sotrudnikov. V naseljih je zgrajena šola, ki se imenuje »Narodna osnovna šola kralja Petra II«.

Šola ima krasen vhod iz samega ste-kla. Posetnik takoj opazi vzorno ši-

nem s delom v tovarni samostojne go-spodarske moči, tu nastaja zdrav na-raščaj in fizičnem in v moralnem pogle-du, ki bo lahko pozneje uspešno zavzel mesta svojih roditeljev.

Iz vsega tega vidimo, da ustvarja podjetje Bat'a novega človeka in novo boljše družbo, da ustvarja iz dninarja sotrudnika — podjetnika, ki simpatizi-ra s podjetjem in z vso zajednico vedno, v sreči in nesreči.

Napotite se v Borovo, mesto dobre in cenene obutve, in oglejte si podjetje Bat'a.

Obutev se izdeluje na najmodernejših strojih

vesti pripadnosti eni skupnosti. To je tisto ustvarjanje duha solidarnosti med nameščenci in delodajalci, ustvarjanje dobre volje in razumevanja delodajal-cev za nameščence in nameščencev za skupne interese podjetja. Zato smatra vodstvo podjetja Bat'a, da je njegova dolžnost in njegova pravica, da pripada socialno, kulturno skrbstvo delodajalca za njegove nameščence izven tvornice izključno njemu in da se ne more osa-mosvojiti od dela modernega podjetni-ka. Vsi tisti, ki delajo na skupnem delu, se morajo poznati in morajo čutiti med-

dustrijskega delavca. Vsak stanovalac dobiva poceni električno luč, ki jo daje tovarniška centrala in sicer kw po 2 din, vodo pa brezplačno. Za vse tako rodbin-ske stanovanje se plača tedensko 30 din.

Za preskrbo z vodo je bilo izkopanih šest globokih vrelskih vodnjakov. Vsak vodnjak je globok nad 75 m. Od vod-njaka je napeljana na električni pogon po ceveh voda v vsako stanovanje. Ena-ko je urejena kanalizacija za odtok po-rabljene vode v Dunav. Pitna voda je pod strokovno kontrolo.

Poedini okraji novega Borova so sve-

Spomine obujajo in pripovedujejo: naši odlični sotrudniki

Marica Nadišek-Bartolova:

Nekaj misli

Velečeni gospod urednik!

Na Vaše ljubljivo vabilo, naj bi napisala iz svojih spominov karkoli, kar je v zvezi s izhajanjem »Slovenskega Naroda«, sem poskušala nekaj izpisov tega lista, v katerih so izšli moji spisi.

Naslednja sem več letjonoval in članov, ki sive pričajo o dolgem življenju lista in o — mojem. Saj so moji podlistki izhajali v »Slov. Narod« do leta 1894. In potem v naslednjih letih in podlistki do l. 1924.

Kakšen pa je bil »Slov. Narod« tedaj? Naše predvojne slovenske razmere prav očividno in reprezentativno list.

Ko je 21. aprila 1900 izšel kot šifran list »Slov. Narod« iz Zolajevih knjig Fecoudita, sem

Šest uvod v osem napisala »Vedite, gospod urednik, da sem se dolgo gojila skrivno, skromno željo pisati kakšen »prav imeniten« podlistek za sobotno številko Vašega lista. Sobotna številka! To mi kar si bodi. Ob sobotah je »Narod« tako vsemu narodu kakor velik list velikih narodov.«

In ko sem ob tej priliki pregledovala svoje spise, sem si morala priznati, da sem bila precej bojevita. Zamerila sem se morda temu ali onemu, čeprav nisem mislila tako hudo, kakor je bilo zaplato.

Zivela sem daleč od slovenskega kulturnega centra, samotarila tam ob Trstu, kjer nisem imela nikogar, s komur bi se lahko pomenila o naših literarnih stvarih. Misel, ki mi je šinila v glavo, vrgla sem naglo na papir in še predno se je črnilo posušilo, je že romal spisa v Ljubljano.

Tako sem l. 1900. napisala na »Narodu« navdušen feljton o Zolajevi knjigi Fecoudita (Plodovitost), ki je izšla malo prej. Ko je Zola napisal ta svoj roman, je bil aktualen večinoma le za Francoze, saj ga je pisatelj prav zanje napisal. Dandanes, ko ni od takrat minilo niti 40 let, bi bila ta knjiga primerna več ali manj vsem velikim in malim narodom, saj se prvi kakor drugi ne morejo tako, kakor si žele državniki. Toda dandanes, ko je vsa Evropa tako rekoč podminirana in je treba le malega povoda, da zapleše ves svet v vojnem vrtilcu, dandanes ni ta Zolajeva knjiga več na mestu.

Pomislimo na Španijo, kjer je tako dolgo »brat mori španca, brata« in na Kitajsko. Pomislimo na vse one uboge žene in matere, na one, katerim so nedolžne otroke ubile bombe ali jih pod seboj pokopale razvaline in ruševine. Koliko gorja, koliko solz in boli zaradi teh nečloveških vojn! Mnogo se piše, a defansko nič ne stori, da bi se preprečili vsaj zračni napadi na zaledja, na civilno prebivalstvo.

Ne smemo se torej čuditi, da kljub podporam za rojstva otrok ponekod nele da številno prebivalcev ne raste, ampak se celo pada.

Zamislimo se v položaj matere s snovi, ki so vsi zreli za vojno, mislimo na njihov strah in trepet v teh težkih dneh, ko se stalno piše in govori o vojni nevarnosti.

Ne, ne: število rojstev ne pada iz komedij ali iz časa drugega, ampak iz strahu pred vojno katastrofo, ko bo vsaka vojna bolj grozovita in bolj nečloveška, zaradi novih, vedno bolj izboljšanih, morečih izumov.

Ko bi Zola še živel, težko bi bil v teh časih napisal svoj roman Fecoudita in če bi ga, bi se prav gotovo ne jaz, ne kdo drugi ne navdušil zanj. Ko smo ga takrat tako radi čitali in ga odobraval, nismo se imeli pojma o vseh grozotah, ki prete cloveštvo ob času sedanjih vojn iz zraka, s kopnega in na vodah.

Dr. Fr. Göstl:

Moje sotrudništvo pri »Slov. Narod«

Ko je g. Fran Govekar, s katerim sem se spoznal in pobratil na Dunaju, vstopil v uredništvo »Slov. Naroda«, me je pridobil za stalno sotrudništvo. Dočim sem že prej sem ter tja poslal listu kakšne sestave. Želel je zlasti, da mu redno poročam o vseh znamenitostih kulturnih, zlasti gledaliških pojavih na Dunaju. Ustregel sem mu ter pod raznimi psevdonimi pošiljal zlasti v letih 1897, 1898 in 1899 marljivo razne članke (feljtoni). V takrat zelo srditi politični boji se nisem vmešaval, saj smo ga Dunajčani obžalovali in, vsaj glede oblike, večkrat tudi obsojali. Ne bom naštevati teh feljtonov, v kolikor se jih še spominjam, — mnogi so bili bolj muhe enodnevne, — trajnejšo vrednost so imele le kritične presoje raznih dramskih novitet po dunajskih odrih ter morda tudi obširno poročilo o razstavi slik Veresaginovega Napoleona-novega ciklusa — slike iz njegove vojne proti Rusiji, o katerem poročilo je (po poznejši) objavil pisem g. Govekarju v »Slov. Narod« obžaloval A. Aškerc, da ni izšlo v »Lj. Zvonu«.

Napisal sem tudi več glasbeno-zgodovinskih sestavkov kot uvode ljubljanskim opernim premijerjem ter nekatere živopisne skladateljeve, služeče v isti namen.

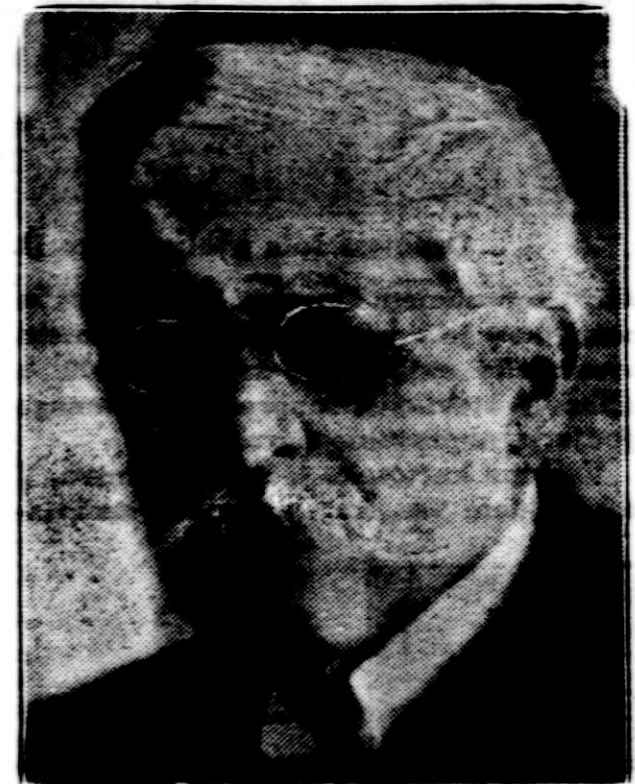
Pozneje so postali moji prispevki redkejši, — prav živahno pa sem se zopet oglašil v »Slov. Narod« vrnivši se v domovino po razslu. — Tedaj je »Slov. Narod« prinesel razne kratke in daljše sestave in notice, tako n. pr. o opernih besedilih. Priobčlil sem svoje spomine na skladatelja Viktorja Parmo ter na prijatelja dr. Mohor-

čana mnoge trudil in vnašično vzporedil Ant. Fiersterjevega »Gorenjskega slovenske« in tako pripomagal do sijajne zmage tega slovenskega dela, katero se je popreje tako malo upoštevalo.

Druge velike vrste je bila posvečena ljudno znanstvenim razpravam iz psihologije, našemu narodu tolikanj potrebnemu nauku o teh bolezenskih pojavih. Nekateri teh sem pozneje uporabil ali uvrstil tudi v svoje knjige »Misterij duše« (poljudno-znanstveni pregled psihologije).

Priobčlil sem tudi serijo člankov o tipopolni medicinski fakulteti v Ljubljani dohajajoče to možnost in potrebo. Ko sem pričel objavljati popis Velehrada, mi ga je tedaj glavni urednik sredi opisa prekinil, češ, da opis cerkve ne spada v list. Ugovarjal sem, da je Velehrad vsem Slovanom najpomembnejši, ter da opis krasne stavbe, njenih umetnin ter dragocenih daril raznih slovenskih rodov pač tudi v »Slov. Narod« listu lahko najde prostora, tem bolj ker bi ta opis gotovo obče zanimal. — A nisem uspel! Naravno je, da sem prenehal s takim nadaljnjim sodelovanjem.

»Slov. Narod« sem, poleg »Slovenca« in »Novice« čital kot gimnazijec svojem na obeh obolenim dedu. Kot visokošolec (od jeseni 1883 dalje) sem ga čital v društveni čitalnici »Slovenije« na Dunaju ter pozneje (kot zdravnik) v kavarni, bil sem mu tedaj »podnaročnik« iz druge roke: dolgo vrsto let. Ko sem po novem letu 1907 nastopil službo kot primarij voditelj v zavodu Studence ter ko sem decembra 1910 odšel v Gorico, sem bil listu naročnik, istotako ko so nas z novim let. 1916 premetili v kromčir. — Seveda mi je »Slov. Narod« v vojni dobi, ko je dostikrat poštna zveza neredno funkcionirala in bila večkrat celo začasno povsem prekinjena, prihajal neredno v roka, marsikake izgubljene številke so mi od doma poslali naknadno. Ker časopisov, itak strogo cenzuriranih, ni pregledovala vojna cenzura, so mi v takih številkah s

svinčnikom med vrstami večkrat napisali kako obvestilo, katero bi sicer vojna cenzura črtala. Po razslu (Julija 1919) vrnivši se v Ljubljano sem še do danes naročnik »Slovenskega Naroda«, kakor sem to bil že prej.

Dr. Fr. Hešič:

Skozi 40 let

Ne bo mnogo manjkalo do tega števila let od časa, ko sem začel sodelovati pri »Slovenskem narodu«.

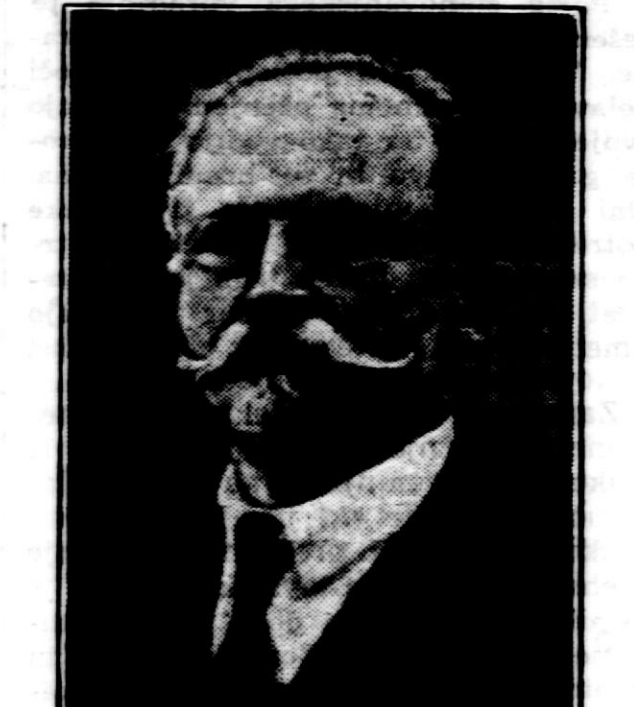
Od l. 1896 sem bil suplent na (klasični) gimnaziji v Ljubljani, od 1898 pa profesor na učiteljski šoli. Vsekar je bil že g. Fr. Govekar v uredništvu »Slov. naroda«, ko sem začel prihajati v uredništvo, a Govekar je s l. jan. 1897 vstopil v redakcijo »Slov. naroda«. Vsaj istodobno, če ne malo prej, sem dopisoval goriški »Sočici«; z g. Andrejem Gabrščkom sem se bil seznanil že kot vseučilišnik l. 1893 v Gorici. Z g. Franom Govekarjem sva potem ves čas hodila po paralelni, ne istih potih ter sva se čisto našla v dogodkih ljubljanskega kulturnega življenja (tako sva »revolucijo« v Matici Slov. l. 1905 izvedla midva).

Poznal sem se seveda tudi s takratnim glavnim urednikom »Slov. naroda«, Miroslavom Malovrhom (če se ne motim, sem svojo repliko na kritike svojega spisa »Prešeren in slovanstvo« (1900) izročil baš Malovrhu), vendar med nama ni prišlo nikoli do bližjih odnosov; mislim da se nikdar nisva, kakor bi se reklo, razgovarjala, po domače razgovarjala; nisem odobraval njegovih metod, razdaljo med seboj in menoj je čutil najbrž tudi on, zato sva si ostala v odgovorih: disto. Enkrat pa me je na ulici ogovoril; bilo je to 27. julija 1914, ko je Avstrija že mobilizirala na Selenburgovi ulici je pristopil k meni ter mi rekel: »Ali je res, da ste Vi premeščeni na gimnazijo v Rezacu? (Zesuv) v Galicijo? Širijo se tatarske vesti.« Jaz o tem nisem vedel in tudi danes ni v nem. Bog ve, kako je ta govorica nastala; bila je povsem neverjetna, saj je ljubljanska policija za mene že pripravljala drugo bližje mesto, prav »intimno«, v ječah deželne-ga sodišča.

Dobrega gospodarja in pomočnika pa sem dobil pri »Slov. narodu« v uredniku g. Rastu Pustolemu. Posebno tesno sva sodelovala zadnja leta pred vojno; stala sva na isti fronti. Mnogo mojih člankov, govorov, čia za slovensko jugoslovensko, je po Rastu Pustolemu prišlo v »Slov. narod«. Med članki, ki mi jih je avstrijska oblast hudo zamerila, je bil posebno članek o jugoslovenstvu in Bolgariji, menda iz leta 1913 (ko se je pripravljala ali pa že bila druga balkanska vojna); članek je bil menda konfisciran. Vsebine se mu ne spominjam več. Gotovo je, da sem se v pojmovanju bolgarstva razlikoval od ne enega svojih prijateljev. Spominjam se neke konference o jugoslovenstvu, ki se je vršila (bilo je to morda že l. 1914) v gostilni na današnji Gosposvetki cesti (tam na oglu ob poti, ki je držala na kolodvor v Šiški); med drugimi so jo je udeležili tudi Gregor

Zerjav. Zerjav je Bolgare jemal v jugoslovenstvo nekako enako kakor Srbe; jaz sem tako razmišljevanje jugoslovenstva smatral za škodljivo zmoto. Mislim, da se s pritegovanjem Bolgarov v jugoslovenstvo jugoslovenstvo vprašanje tako komplicira, da bo potem neresljivo; treba najprej razviti arabsko-hrvatsko-slovensko jugoslovenstvo in šele potem poizkusiti storiti korak na Bolgarsko; v nobenem slučaju nam bolgarstvo ne more stati na isti stopnji kakor nam stoji srbstvo.

Rano sem se seznanil tudi s dr. Ivanom Tavčarjem, s direktorjem »Slov. naroda«. Cenil sem njegovo mislo, stvarno ocenjevanje stvari (tudi jugoslovenstva) v odboju »Matičice Slovenske«. Dasi je razlika v letih med nama bila velika, sva si vendar le l. 1912 (v Pragi, menda pod vplivom in v družbi g. Ivana Hribarja) postala pobratima: Ivan Ivanovič in Fran Jurjevič. Ali v času velikih odločitev med svetovno vojno sva se razhajala; že l. 1913 nisva stala skupaj, takrat ko je on v »Slov. narod«

pokaral mladino ob »Preporodu«, jaz pa sem bil ob »Preporodu« in z njim; nisem pa dvomil, da Tavčar samo svari mladino, ker se boji za njo. Še bolj se je razlika med nama pokazala ob koncu vojne; jaz sem stal na stališču: Gre za eksistenco (smatralo agunturo, gre za večje stvari), ne za to, ali na pr. »Matičica Slovenska«, ki jo je avstrijska oblast razpustila, eksistira ali ne; če Avstrija zmaga, Slovincem nobena Matica ne bo več pomagala; če pa bo Avstrija poražena, si bomo »Matičico«, t. j. kulturno življenje, že zopet sami uredili. »Reši dušo!« sem govoril, »in vse ti bo dano!«

Ko se je febr. 1918 vršila prva skupščina vzpostavljene Maticice, je bil glavni urednik »Slov. naroda« že g. dr. Albert Kramer. O dogodkih na tej glavni skupščini, ki se je pa jaz, bivši predsednik, nisem udeležil, je g. dr. Kramer napisal v »Slov. narod« članek, ki ga je na polovico policija zaplenila.

Zadnji moji članki v »Slov. narod« bodo pač iz l. 1920. Tega leta je začelo izhajati »Jutro«.

★

Ni dvoma, da se je pred vojno po ljubljanskih slovenskih kavarnah največ čital »Slovenski narod«. Hodil sem najprej v Knapčevo »Narodno kavarno« (na oglu Gosposke ulice in poti proti Židovski ulici), potem pa dolga leta v »Evropo«, ki je postala kavarna napredne inteligence in ki so jo med vojno pri ljubljanski vladi ali policiji baje imenovali »Kaffé Belgrad« (radi narodopolitičnega mišljenja ljudi, ki so tja zahajali); v »Union« sem prišel samo včasih iz kakšnega posebnega vzroka; v kavarno »Slov.« je zahajalo pač malo ljubljanskih, domačih Slovincov. Kaj so, poleg »Slovenskega naroda« še čitali takratni slovenski gostje po kavarnah? Večina je čitala tudi »Slovenca«, pogledala pa je tudi v »Laibacher Zeitung« (bili so poedinci, ki so čitali samo ta časopis). Potem pa je prišla na vrsto graška »Tagespost« (ki se ji je celo ime na pol poslovenilo: »Tagespost«) — včasih in nekoliko pozneje mlajši, nacionalistični »Grazer Tagblatt«, ki je zadnja leta pred vojno imel nedeljsko prilogo: »Deutsche Stimmen aus Krain und Kustenland« — in pa »Neue Freie Presse« (po domače: »Prešeren«). Svoje čitatelje so imele tudi tržaška »Edinost«, goriška »Soča«, celjska »Domovina« itd. Jaz sem čital vse to, ali sem čital tudi to, kar so takratne kavarne nudile iz ostalega jugoslovenskega sveta; tega ni bilo mnogo, samo nekaj »Zagreba« je bilo v Ljubljani, in sicer se je nahajal »Agramer Tagblatt« in »Obzore« (zdi se mi, da se je včasih pojavil tudi naprednijski organ hrvatsko-srbske koalicije »Pokret«, a to šele kdaj po l. 1910). »Agramer Tagblatt« je kak slovenski gost vzel včas v roke, ker je bil pač nemški pisan, a redkokoli je bila, da bi kdo pogledal v »Obzore«. Za mene je to bil jasen zunanji znak duševne orientacije: ljudje so tičali v stoletni tradiciji, gledali samo po najbližji domači zemlji, a obrnjeni proti Gradcu in Dunaju. Jaz sem želel, da bi se duhovi preorientirali ter se preusmerili v jugoslovenskem pravcu; neenkrat sem nalašč očito čital »Obzore«, da bi koga že s tem opozoril, da je treba gledati po hrvatsko-srbskem svetu.

Med vojno, tako nekako l. 1916., sem malone povsem nehal čitati nemške časopise. Vedel sem naprej, kaj bodo ti časopisi pisali o tem ali onem vojnem ali političnem dogodku. Manj sem zahajal v kavarno. Dobival sem pa, tako nekako od l. 1917 dalje, od uredništva »Slovenskega naroda« poljske časopise, da bi o njih v »Slov. narod« referiral; poljski časopisi so bili zanimivi iz dveh vzrokov, prvič, ker so imeli posebn, često prav detaljna poročila o dogodkih v Petrogradu, in drugič, ker je poljsko vprašanje kot vprašanje evropske, mednarodne politike postajalo vedno aktualnejše in akutnejše.

★

»Slovenski narod« je bil pred vojno naš konsolidirani slovensko-jugoslovenski organ. Plutovo »Jutro« (1910) in poznejši »Dan« (1912) sta bila kratkotrajna in sta pisala v drugem tonu.

Nismo val, ki smo v »Slov. narod« pisali in sploh pisali o jugoslovenstvu, enako misli o jugoslovenstvu. Nekateri so pisali in govorili o jugoslovenstvu iz nekako negativnih nagibov, iz odnosa proti nemštvu in proti nemški Avstriji; ti o vsebini jugoslovenstva sploh niso mislili. Drugi so bili samo navdušeni; tudi pri njih jugoslovenstvo ni imelo prave vsebine. Nekateri so ga pojmovali samo politično, t. j. mislili so na vnanjo, na politično združitve, pri tem so pa med seboj že razlikovali v odgovoru na vprašanje, ali bodi ta združitve popolna (v smislu edinstvenega države) ali pa federativna. Jaz sem s političnim združenjem vezal vedno tudi kulturno (in radi tega veljal za »ilirca«); zavedal sem se, da sta politika in kultura tesno vezani med seboj. Moje jugoslovenstvo je bilo še takrat, kakor je danes, politično in kulturno, t. j. obsegalo je in obsega vse življenje.

Morda so kdaj kje kakšne vinke gore ali silne reke napravile ostro mejo med narodi, t. j., bile vzroke, da so je na eni strani iz sorodnih elementov izkristaliziral en narod, na drugi strani pa drugi. Ali med Slovinci in ostalimi Jugoslovenci takih prirodnih meja ni; politična črta, provincialna meja kranjsko-hrvatska in štajersko-hrvatska doli Slovence od Hrvatov, črta, potegnjena na papirju, in to črto nismo potegnili mi, nego naši nekdanji gospodarji. Hočemo li zares vedno ostati sapeti v teh majah, ki so nam jih postavili tuji?

Kak čuden slučaj je to, da en narod sega do dne črte, ne sega nič čez in se neha nič prej!

Nočemo biti sužnji stare zgodovine, nogo gospodarji nove. Zato smo Jugoslovenci. Kar je pred 40 leti, ko sem začel pisati v »Slov. narod«, bil morda bolj instinktivni globlji občutek za »realnost stvari«, to se je pozneje razvilo v popolno zavest.

Dr. Fr. Hešič

Dr. Juro Hrašovec:

Moji spomini

Zeleti ste, da naj dolgoletni naročniki Vašega lista o priliki njegove 70 letnice objavijo kakršenkoli zanimiv dogodek, ki bi bil v zvezi z njim.

Sem gotovo izmed najstarejših naročnikov. Ako se ne motim, bil sem naročen že pred 50 leti. Čital sem ga pa že tudi poprej. Že od začetka pa je bil in ostal do svoje smrti leta 1909 naročnik moj oče Franc Hrašovec, bivši okrajni sodnik v Sovodnju (Gmünd). Je to sedež sodnega areza v zadnjem kotu Koroške na meji med Koroško, Štajersko in Solnograško.

Zivel in služil je tam okrog 20 let, ker ga kljub mnogostevilnim prošnjam nadso-dišče v Gradcu ni hotelo prestatiti, posebn-ne v kak slovenski kraj. Poznalo ga je kot dobrega rodoljuba.

Edina rodbina, v kateri se je govoril slovenski jezik, je bila naša.

Sola, 3 razredna, je bila seveda samo nemška. Edini list, pisan v našem jeziku, ki je dohajal v ta kraj, je bil »Slovenski narod«.

Z velikim zanimanjem ga je oče prečital od začetka do konca in tudi mi otroci smo morali po njegovem naročilu in pod njegovim nadzorstvom čitati to, kar smo pač razumeli in nas je moglo zanimati. Ker ni bilo daleč naokrog nikogar, s komur bi bili mogli občeati v našem jeziku, je razumljivo, da je oče hrepenel po dnevnih domači duševni hrani.

Dobro se spominjam, s kako radovednostjo so se pri nas brala n. pr. poročila o bosanski vstaji, o rusko-turški vojni, o krva-vih bitkah okrog Plevne.

Lahko si je predstavljati, s kakimi občutki je oče nemirno pričakoval takrat vsako številko. Bili smo veseli ali žalostni, kakoršne so pač bile doše vesti.

Je tedaj razumljivo, da sem bil vedno Vaš zvesti naročnik, kar hočem tudi ostati. Da bi ob srečnejših razmerah, kakor danes, obhajali svojo stoletnico, Vam želi

D. Juro Hrašovec
odvetnik v Celju.

Dr. V. Korun:

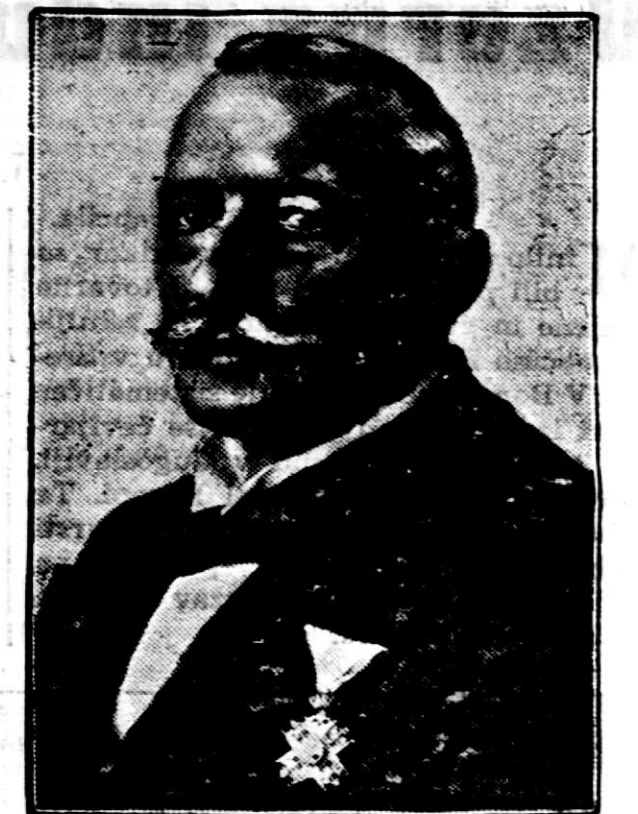
Spomini

Na Vaš prijazni poziv, gospod urednik, se ocar oglašam, vendar pa ne smem pričakovati, da bom kaj važnega povedal iz zgodovine Vašega lista. Res je sicer, da sem menda eden najstarejših še živih njegovih nekdanjih sotrudnikov, a bil sem samo pri-godni sotrudnik, razm tega mi je marsikaj čas izbral iz spomina, tako da se na razne podrobnosti več ne spominjam ali pa ne do-vo-lj točno.

Pomnil me še, da je pred dvainpetdesetimi leti, torej leta 1898, »Slovenski narod« objavil moj prvi dopis. Šlo je za občinski volitve v mojem rojstnem kraju. Ker sem bil tedaj v Ljubljani, sem dopis osebno nesel v uredništvo, ki je imelo svoje prostore na Kongresnem trgu; v kateri hiši, se pa ne spominjam. Urednik je bil Zelemnikar. Pri tej priliki mi je poteklo, da dobiva tako malo poročil z dežele.

Ko sem bil eno, oziroma dve leti pozneje tajnik akademskega društva Triglava in od-tornik akademskega podružnice sv. Cirila in Metoda v Gradcu, je večkrat prilika nastala, da sem poslal kak dopis v Narod. Pa tudi snovi za polemiko ni manjkalo, ker je tedaj dr. Mahnič v Rimskem katoliškem ste-sorinimi ocenami del naših pesnikov in pisa-teljev ter drugimi nazadnjaškimi članki razburjal napredno javnost. »Slovenski na-rod« je odločno zavrnil Mahničeve prenapete nazore, pri čemer mu je pomagal šiljivi list »Bruc«, ki ga je izdal Zelemnikar sam. Seveda pa tudi na nasprotni strani niso molčali. Prav tako se o nje letale papirnaté pušice na Mladostence, kakor smo se tedaj po češkem vzorcu napredni Slovinci imenovali. Ko je neki prižneci »Slovenski na-rod« pasji list in je dajal tudi proti usta-novitvi bralnega društva, češ da njegovim župljanom zadostujejo Mohorjeve knjige, te-daj sam napisal o tem precel osoljen članek, na kar je celjska Deutsche Wecht s oštrm nanj prirečala notico, ki se je pričela s besedami: »Mladostenska harka gonja je že prekorazila štajerske meje«.

V osemdesetih letih preteklega stoletja sta bila v budnem sporu tedajni srbski kralj Milan in njegova žena kraljica Natalija. Kralj je vodil avstrofilsko politiko, ona pa kot rojena Rusinja je ni odobraval. Sicer so bi-li ga vsrski razpora tudi drugi. »Slovenski

narod« je jasno izrazil svoje simpatije na kraljico, kakor je tudi poznajo v Ljubljani. Mladostenci so bili na strani prvih, pač zato, ker so bili radikalnejši od drugih. Seveda smo imeli Mladostenci iste simpatije.

Na sploh je »Narod« sam pisal radikalno, kakor se je takisto slovenskih in slovenskih svedov ter avodomiselnih idej. Po mnogih gospodarjih, ki so bili njegovi gospodarji, je uredništvo v svoji vnanji šlo vsi oco predelal. Tako na primer, ko je objavljalo članke, ki so jih je v Rusiji pošiljali neki od-stalni profesor, rojen Slovenec. Imena so vol-ne spominjam. Podpisoval jih je s Kruto-rogov, v njih je čez mero poveljeval pravo-slawje in nesposojljivo pisal o papirju. Tako pisanje ni bilo pogoda vojni narodnikov, zbudilo je pa seveda tudi hudo oporčanje v katoliškem taboru. Da bi se duhovni pomirili, je tedaj sem dr. Joža Vošnjak prevzel na nekaj časa vodstvo v listovnem uredništvu.

Skoraj bi bil tudi jaz imel neprilike zaradi »Slovenskega naroda«. Ko sem bil prvo leto suplent na ljubljanski realni, sva neka-va večera šla s rajnim profesorjem Virtnikom v kavarno na Jurčičevem trgu. Bila je v prvem nadstropju one hiše, kjer je zdaj trgovina z urami. Lastnik kavarne je bil znan Krapeš, ki je pred nekaj leti umrl kot kavarar in restavrador v Zvezdi.

Komaj z Virtnikom dobro sedeva, že za-čno od sosedne mize leteti na našo zabavlico. Bila je tam nemška družba. Meni ni bil nič neznan, Virtniku pa dva: eden je bil profesor na učiteljski, drugi urednik v to-bačni tovarni. Vsi so bili videti močno vi-njeni. Midva se sprva nisva zmislila za njihovo govorjenje. Ko pa je ne niso nehal izi-zvati, sva vstala in odšla. Pri izhodu naju pa kavarar ustavi in pravi: »Gospoda, kar ostanite! S temi pijanimi nemškutarji bom že jaz opravil.« Vendar nisva ostala; domeni-la pa sva se, da o tem pripeljavu ne bova nikomur pravila.

Nekaj dni kasneje se je pa bralo v enem nedeljskem »Narodovih« podlistku, v katerih je Zelemnikar navadno prešesteval dogodeke minulega tedna, kako so v neki kavarni pi-jani nemškutarji izizzvali dva mirna sloven-ska rodoljuba.

Takoj drugi dan me pokliče ravnatelj Ju-novic v pisarno ter mi očita, da sem jaz pi-sal oni feljton ter v njem sramotil družbo, v kateri so bili tudi moji stanovalci tovarši. Jaz sem seveda to zanimal, vendar ravnatel-ja, kakor je bilo videti, o resničnosti svoje trditve nisem prepračil. Sicer me je pa rad imel in sva se zmeraj dobro razumela; zato in pa ker je bila med učiteljskim zborom najboljše kolegijskosti, imam svoje služova-nje na realni v najprijetnejšem spominu.

O dogodku onega večera je pa Zelemnikar zvedel od kavararja.

Ko sem naslednja leta služil v Kranju, sem sam enkrat prišel v dotiko z »Narodo-vim« uredništvom. Na prošnjo tedanjega de-želnega poslanca notarja Globočnika sem spisal za »Narod« daljši politični članek. Glo-bočnik Slovenske ljudske stranke »Slovenec« se mu je porogalo, češ da ga je spisal go-renjski Samec. — Dr. Samec, odvetnik v Novem mestu, je bil namreč znan po svojih bojevityh člankih, ki jih je pošiljal Narod. Sicer se je pa v tem času, na koncu prej-njega in v začetku sedanjega stoletja, vrši-la med »Narodom« in »Slovencem« aridna borba. Bila pa je od obeh strani bolj osebna ko stvarna. »Narodov« urednik je po Zelemnikarjevi smrti postal Malovrh, ki je imel izredno ostro pero. Neomejen gospodar Slo-venke ljudske stranke pa je bil dr. Sušteršič, močnejši gospod, ki je iz jeze, da se mu včasna uredništva ni hotela v politiki poko-ravati, v deželnem zboru ekspresitorial, da uredniki samo žro, žro.

Po premetitvi v Ljubljano sem do pri-četka vojne bolj pogosto sodeloval pri listu. Zlagal sem ga s podlistki, s čimer sem uredniku, kakor je izjavil, zelo ustregel, ker za to rubriko čisto ni imel novov.

Podlistki so bili pač takšni, kakršni je to vrste književno blago; amatori naj bi se po največ kot persiflaže tedanjega pretriganega literarnega naturalizma in pa kot satira na razne dogodke v življenju. Seve, kdor ni mogel ali hotel tega razumeti, je sodil in otepal te neobčujne po svoje. Sicer pa pri nas brez »pohujšanja« ne gre.

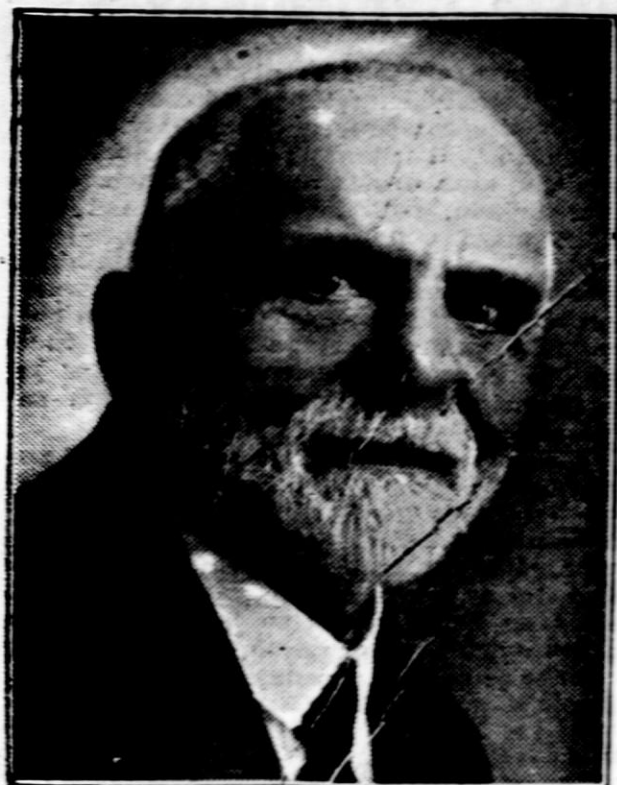
Kakor vsemu drugemu narodnemu dru-štvu tako so bili »Narodovci« predali zme-ranj odprti tudi tedanjemu Društvu sloven-skih književnikov. Jaz sem mu bil pregle-dovalec računov. S pomočjo tiska se je nebrala lepa vsta. Ko so pa med vojno mo-rala vsa društva delovanje prekiniti, se je denar, kakor sem slišal, razdelil med potreb-ne pisatelje.

V začetku vojne je bila nevarnost, da bi vlada »Narod« ustavila. Nevarnost je bila tem večja, kar ni imel sovražnikov sam v nemških uradnih krogih, temveč po življe-nju so mu stregli tudi domači patrioti. Pre-vidno vodstvo dr. Tavčarja in njegov ugled sta pa to preprečila.

Ovojo petdesetletnico pa je »Narod« do-živel jubilej, o kakršnem njegovi ustanovi-telji težko da bi bili le sanjali. Doživel je to, da kar je delal in kar je svoje čista-tele pripravil ves čas svojega obstanka, tako da se je odelal tudi on njegovo delo-

vanja, ki je bilo do tedaj v tujih državah razširjeno, spreminilo v konstruktivno in pridno delo v širše domovino. In to delovanje traja tudi zdaj ob njegovi sedemdesetletnici. Dolgo časa je bil »Slovenski narod« edini dnevnik. Koliko je v tej dobi kakor tudi pozneje storil za prebujanje narodne zavesti zlasti pri izobraženstvu in politiziranosti, koliko za prosveto in bralstvo, koliko za o tem pa naj poroča pero, ki je za to bolj poklicano kakor moje.

Vladni svetnik, Emilijan Lilek: Nekaj spominov

Pisali ste mi, moj napilem za jubilejno številko »Slovenskega Naroda« iz svojih spominov karkeži, kar je v zvezi z njegovim izhajanjem.

V tem poročanju vam lahko povem, da sem se kot šolski učitelj mariborske gimnazije takoj nanj naročil, ko je l. 1868 začel izhajati. In da ga od tega leta vsak dan berem, če mi je le mogoče, in tudi kupujem številke, ki imajo zame kakšen pomen. Med sodelavci se ne morem šteti. Kot »arhivski« in bralec »Slov. Naroda« pa že tudi štejem 70 let. In takih menda ne bo mnogo.

Lahko še pripomnim, da sem v 7. razredu gimnazije, ko sem dobil lepo ptujsko štipendijo v znesku 160 gld v srebru — v papirju sem dobil 180 gld izplačan — tudi za svojega prijatelja in sošolca Sežula, poznejšega odvetnika v Novem, naročil in plačal eden primerak »Slovenskega Naroda«.

Priznam moram, da sem se iz »Slov. Naroda« naučil mnogo slovenščine.

Poznal sem seveda prvega urednika Antona Tomšiča. Mariborski Nemci so ga radi sličnosti z našim Zvečarjem zvali »Der Windische Heiland«. Mi slovenski dijaki smo ga visoko spoštovali in se tudi njegovega pogreba udeležili (majnika 1871). Zakaj se je ustretil, tega mi nismo zvedeli. Jaz sem za vzrok njegove tragične smrti zvedel še-le pred kratkim na seji Celjske posojilnice iz ust pok. g. odvetnika dr. Jozefa Serneca. Grizla ga je vest, da se je dal od soproge svojega dobrotnika premamiti. To je vse, kar vam morem napisati za jubilejno številko »Slovenskega Naroda«.

Univ. prof. dr. M. Murko: Začetek mojega pisateljevanja

Od jeseni leta 1880 sem študiral na dunajski filozofski fakulteti germanistiko in slavistiko in mislil samo na znanost, ali izredne prilike so me prisilile, da sem že kot tretjeletnik napisal več člankov v »Slovenski Narod«.

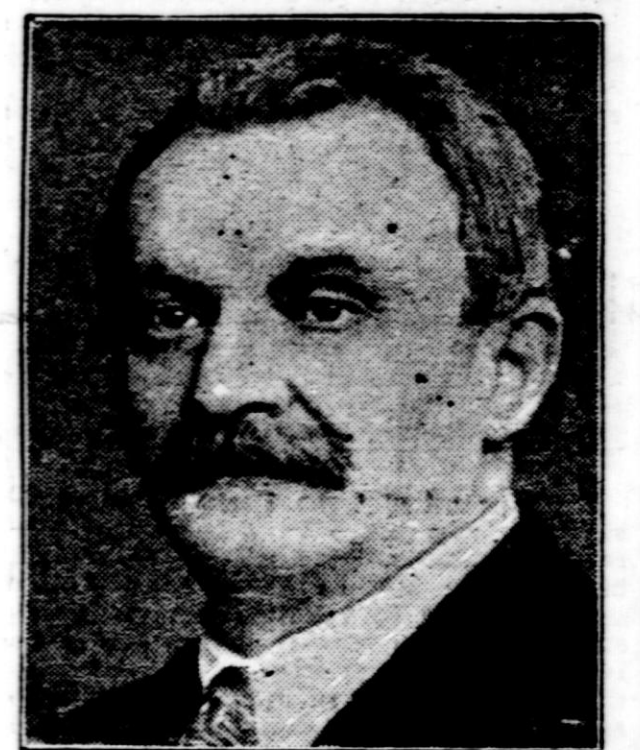
20. novembra 1883 je moj učitelj Fr. Miklošič dosegel 70. leto. Slovenski narod je privedel svojemu velikemu sinu krasno slavnost 2. septembra v Ljutomeru, katere se je iz Zagreba udeležil tudi predsednik Jugoslovanske akademije, kanonik Fr. Racki. Ob tej priliki sem priobčil v »Slovenskem Narodu« (1883 od 179.—188. št.) razpravo »Miklošič in Hrvat«, v kateri sem dokazoval, da neke Miklošičeve znanstvene teorije nikakor niso neprijateljski napere proti hrvaškemu narodu. Članki so izšli tudi kot posebna brošura »Miklošič in Hrvat«, katero je založil Božidar Račič, znani voditelj vzhodnotatarskih Slovencev, ki se je bavil tudi s slovansko filologijo. Brošura je bila »Poslanica hrvaškemu akademskemu društvu »Zvonimir« v Beču« in poslal sem jo v svet kot t. e. pred sednik akademskega društva »Slovenije« na Dunaju, dobil sem tudi odgovor v brošuri »Miklošič in Hrvat«, ki ga je napisal Velimir Deželić, tajnik hrv. akad. društva »Zvonimir« v Beču (Zagreb, 1883). Kaj je bil vzrok in vsebina te polemike?

Kot predsednik »Slovenije« sem predložil, naj na Dunaju praznujejo Miklošičevo sedemdesetletnico ne samo Slovenci, ampak vsa slovanska akademska društva, ki so se v duhu slovanske vzajemnosti mnogo shajala na svojih sejah, in pri prirreditvah semterjete tudi skupno nastopala. Seveda ni bilo lahko vse Slovane spraviti pod en klobuk, ker so se povsod spajala razna soglasja. Tudi pri Miklošiču ni bilo lahko sodelovati poljskemu »Ognisku« z galickimi in bukovinskimi Rusini, ki so se med seboj prepirali v »Sici« in »Bukovini« kot prirritenci »maloruske (ukrajinske)« in velikoruske orientacije. »Moskovska« Bukovina je imela posebno piko na Miklošiča, ker mu je bila malorusčina samostojen jezik, ne rusko narečje, slovaški »Tatran« pa je Miklošiča krivo gledal, ker mu je »lovaščina« bila samo narečje češtine. Tudi nekateri Čehi niso bili z Miklošičem zadovoljni, ker v gospodski zbornici ni bil navdušen za delitev praške univerze v češko in nemško. Vendar se mi je posrečilo vse ovire odstraniti, samo Hrvati so ostali neizprosnosti S početka sem upal, da bo predsednik »Zvonimira«, Ante Binkič, poznejši zdravnik v Chikazu, ki je med svetovno vojno vplival na Wilsona v jugoslovanskem smislu, premostil nasprotja, kajti njegov brat Juraj Binkič, urednik »Zvezd« in »Narodna lista«, in že takrat vplivni politik je svetloval v svojem listu rojakom na Dunaju: »Bilo šte bilo, ne čete

ga svetlovali kao velikog učbenika i nemurnog radnika na polju slavistike, slavite ga kao brata Slovenca. Krv nije voda.« Vendar tudi te razumne besede niso nič pomagale.

Na Hrvatsko je zavladala že v začetku 80. let struj Dr. Ante Starčević, ustanovitelj stranke prava, ki je bil proti slavljenu 300letnici smrti Nikole Zrinskega in bana Jelčića, ter je ostro napadal Strossmayerja, se rotvil ustanovitvi jugoslovanske akademije, preziral srbsko in slovansko. V političnem oziru je posnel skrajno madžarsko levico, torej proti od Avstrije in Madžarske, v narodno-kulturnem oziru pa je bilo gibanje reakcija na ilirstvo in jugoslovansko in protitež je proti ne manj pretiranemu pansrbizmu in šovinizmu srbske »Omladine«. Ne smemo se torej čuditi, da že v tem duhu odgojena hrvaška mladina ni hotela slaviti Miklošiča, ki je Hrvatom boja vzel historijo, ker je hrvaško kajkavščino razpravljaj pri slovenščini, in staro literaturo, ker je po nekem citatu iz srbskohrvaške gramatike Dubrovčana Budmanija boja iz vseh Dubrovčanov napravil Srbe. Jaz sem s svojim takratnim znanjem dokazoval, da so kajkavci po jeziku prišleci iz Slovenem Dobrovski Kopitar, Safarik, Daničić, ki kajkavce ni vzel niti v Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika jugoslovanske akademije, in še sam Jagić, ki pa je tudi odločno dodal, da so zgodovinske razmere njegovo ožjo domovino na srečo združile z večjo celino. Mogel sem še dodati, kako pametno in brez vsake strasti je že leta 1832 pravnik študent J. Derkos filologom odgovoril, da provincijalne Hrvate veče s kraljevinami Hrvatsko, Slavonijo in Dalmacijo »neka mistična ljubezen« od časov Petra Kresimira Sklicevca pa sem se na to, da navzlic vsem filologom nobenemu Slovencu ni prišlo na misel zahtevati kajkavce za Slovenijo.

Bolj zamotano je bilo vprašanje hrvaškosrbske Miklošič tukaj ni sledil svojemu učitelju Kopitarju, ki je imel edini med starimi filologi prave nazore o razmerju med Hrvati in Srbi, ampak svojemu prijatelju Vuku Karadžiću, ki je omejeval Hrvate na čakavce. Miklošič se je za faktične in zgodovinske razmere ni mnogo brizal, ponavljal je nesamostojno Vuka in Budmanija, govoril o srbskem in hrvaškem jeziku, v praksi pa je predstavljal Vukovo ijekavsko srbsčino in ni dodajal čakavsko hrvaščino, vendar je sam omenjal, da tudi katoliki torej Hrvati, govorijo štokavski, tako, da je tudi po Miklošiču mogel biti vsakdo Hrvat, ki se je za takega smatral po svoji preteklosti in po svojih čustvih, ne glede nato, da Miklošič v strogo znanstvenem delu (Vgl. Grammatik der slav. Sprachen I.) pravi, da njegova teorija »neče kazati potov Hrvatov in Srbom: oni se potrebujejo.« V resnici torej ni bilo pravega vzroka za hudo jezo na Miklošiča, in akademska mladina je mogla prezreti njegove nejasne teorije in slaviti velikega

slavista, ki je delal Slovanom čast pred vsem svetom, in svojega odličnega učitelja tudi za njegove zasluge, vendar za zasluge dobilo je Miklošič gažu, jaz pa sem ga branil kot svojega »mecenca«, ker se je vedelo, da sem mu hodil prepisovat in izpisovat (po 1 gold. za 2 uri) gradivo za njegova dela.

Proti takim in podobnim argumentom je bilo pač težko dokazovati, kaj je znanost in njena svoboda, kaj so hipoteze, ki so v vsaki znanosti neizogibne, ki pa se stavijo in podirajo. Tako sem pri vprašanju hrvaških kajkavcev dokazoval, da se jezikoslovec mora zanimati za živi jezik, in da pride z navadnimi pojmi o narodnosti navzkriž. »ker se nobeno narečje ne ujema popolnoma z geografskimi in političnimi mejami«, in dodal: »Bog nas varuj, da bi se samo po nazorih jezikoslovcem ustvarjale državne celote. To sem v poznejših letih imenoval »filološko politiko«, ki je n. pr. toliko škodila Bolgarom in vsem južnim Slovanom, ki vsled nje niso dosegli Egejskega morja. Pri Hrvatih in Srbih sem se proti Miklošiču postavil na stališče književnega edinstva, torej sta Gundulić in Palmotić skupna last, in Hrvati in Srbi naj bodo radi, da se morejo o dveh velikih pravdati, čigava »a, kakor Nemci, ki so se pravdati, kdo je večji, Goethe ali Schiller. Naglašal sem, da je Miklošič od mladih let bil vse drugo nego neprijatelj Hrvatov, o sebi pa sem izjavil, da sem prijatelj največjega zblizovanja Slovencev in Hrvatov, in da se mi »zdi potrebno in seveda tudi mogoče, da se počasi oni proces, kateri je Hrvatov in Srbom dal en književni jezik, razširi tudi na Slovence«. Ta nazor sem v teku časa zavrgel v korist samostojnosti slovenskega književnega jezika in slovanske kulture, ki se tako leno razvijata, in trdim, da je tudi s političnega stališča potrebno ohraniti slovenski »eniz«, kajti niti Italijani niti Nemci ne bodo povzdigovali s srbohrvaščino svojih Slovencev, ki bodo po takem postali veče Brez debla.

Dolge lastne študije so me tudi prepričale, da sem delal Hrvatom krivico, ko sem trdil, da jim je šele Miklošič tako rekoč ustvaril narodno epiko, ker jim je pripisal pesmi dolgega stiha tako zbrane bugarščice. Vuk Karadžić je izdal narodne pesmi seveda pod srbskim imenom, in s tem imenom so se proslavile po celem svetu, ali že Kopitar in Jakob Grimm (1824) sta dobro vedela, da je n. pr. Asanaginica »srbohrvaška«. Vendar Hrvati, pri katerih je Kopitar že od leta 1809 zastopal iskral nabirala narodnih pesmi kakor pri Srbih se predolgo niso brigali za svoje narodne pesmi in še danes niso popolnoma izšli

egromnega blaga v zbirkah Matice hrvatske. Jaz sem se na svojih mnogih potovanjih prepričal, da se pesmi o senjskih in drugih hrvaških hajdukih in uskokih pojejo do Morave in Kosova, kakor o srbskih junakih med Hrvati, pri katerih se pa pojejo junaske pesmi tudi brez gusel ali tamburice, posebno od žensk tudi na dalmatinskih otokih. Tako se je šele tekom časa dokazalo, da kakor jezik združuje Hrvate in Srbe tudi njihova narodna »vika«.

Resnica včasih dolgo potrebuje, da se spozna in uveljavi. Filologi so dolgo preveč enostransko gledali samo na jezične pojave in premalo ali nič mislili na zgodovinske, kulturne in socialne. Včasih »o tudi nehoti grešili, največ Safarik, dasi je imel dobre stike z Ilirci. Ko je prišel kot profesor v Novi Sad, je opazil, da ljudstvo govori (pisalo še takrat ni) isti jezik, katerega je našel pri dalmatinskih in bosanskih katoliških pisateljih, ter je vsled tega tudi vse Dalmatince, še celo glagoljške, imenoval Srbe. Ako bi obveljali nazori filologov, Hrvatov res skoro ne bi bilo. Večkrat sem o tem premišljeval, kako so tudi takšni nazori močno vplivali na neblage razmere med Hrvati in Srbi. Ako pa sam gledam nazaj, smem pač reči, da sem vedno skušal vsestranski in objektivno razjasniti ta usodna vprašanja, »udi že v svojem prvem članku, o katerem je takrat »Vijenac« (1883 br. 33) sodil, da je pisan »ozbiljno i trizno«.

J. K. Strakaty: K 70 letnici »Slov. Naroda«

Praga, 14. aprila
Sedemdesetletnica »Slovenskega Naroda« me je nekoliko presenetila. Tega nisem mogel verjeti prav tako, kakor če zvem o dobrem znanu ali prijatelju, da praznuje 50 ali 60 letnico. Toda letnica je preveč jasno označena in moj spomin mi potrjuje, da se pozna za 40 let.

Če se spominim najinjših prvin stikov, mi stopi pred oči čitalnica novin v nekdanjem dijaškem društvu »Slavija«. Tam sem imel

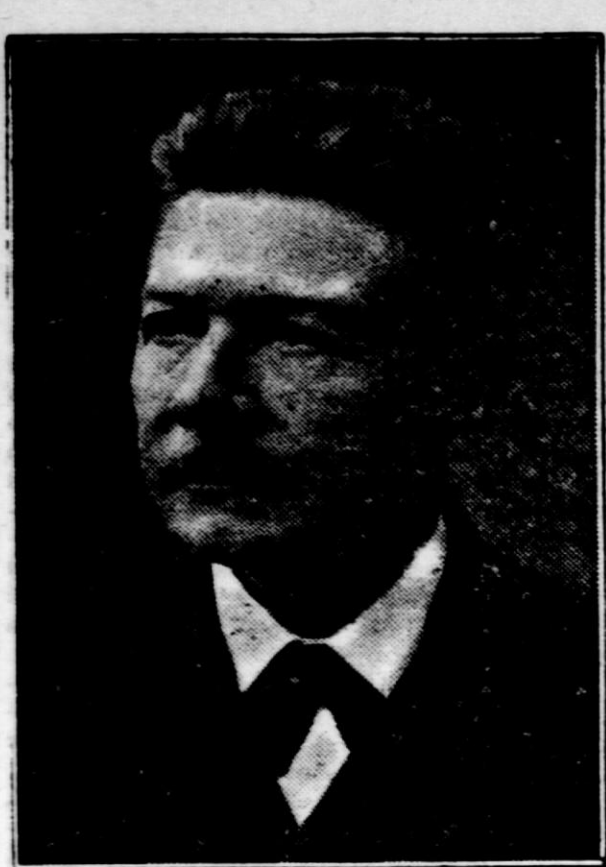
meda prvič takole okrog leta 1897 »Slovenski Narod« v rokah. Poskusil sem ga čitati — zgolj iz radovednosti, kakšen je ta jezik, soroden našemu — pa sem kmalu opustil te poskuse, ker sem krazumel silno malo tega, kar sem predčital. Šele ko sem se jel po zaslugi prijatelja V. M. Zalarja, pozneje tudi urednika »Slovenskega Naroda«, okrog leta 1904 zanimati za Slovence mi je postal »Slovenski Narod« bližji, zlasti pa, ko sem se leta 1908 jel učiti slovenščine. Takrat sem postal njegov vsakodnevni čitatelj in lahko rečem, da mi je bil dober učitelj slovenščine.

Ko sem se naučil slovenščine, mi je postal »Slovenski Narod« kot uredniku predvojnega državopravnega dnevnika »Samostatnost« in po vojni kot urednik »Narodnih listov« dober in zanesljiv vir za vesti iz jugoslovanskega življenja in prevedel sem iz njega marsikateri članek in podlistek. Najino medsebojno razmerje je pa postalo še tesnejše. Od leta 1920 sem bil njegov sodrnik, njegov praški dopisnik in sicer po želji prijatelja R. Pustoslavca. Dopisoval sem »Slovenskemu Narodu« v letih 1920 do 1925 in opravljal sem to delo zelo rad, veseleč se, da morem s svojim peresom pospeševati češkoslovansko-jugoslovansko vzajemnost. Ta prijetna dolžnost mi je bila vedno častna naloga.

Jubilant stopa že v »starčevska« leta, ki ga pa ne motijo, kakor smo videli na lanskim novinarskim razstavi v Ljubljani. Njegovi letniki so vedno obsežnejši. Želim mu v prihodnji hletih, da bi jih bila neskončna vrsta in da bi bili vedno obsežnejši.

Vlad. svetnik v pok. Ferdo Seidl: Ob 70 letnici »Slov. Naroda«

Novo mesto, meseca marca 1938.
Še mi je pred očmi mlad Sokol v kroju — prvi v mojem življenju — ki je l. 1865. prihajal iz Ljubljane in v prožnem koraku stopal v slovansko opravljeno Novo mesto od Ljublanskega vrta doli proti Glavnemu trgu (sedaj Kralja Petra trgu). Kmalu za njem je ponosno in veselo prikorakala vsa četa Južnega Sokola, da povzdigne s svojo navzočnostjo 500-letnjo jubilej Novega mesta. To mi je bil prvi slovenki narodni doživljanje. Ne zbrisem mi je ostan v spominu — iznenaden, močen, pester, izrazit. Drugi učinkovit pojav mi je bil šaljšaj list »Jurij s puško«, ki je iz Trsta (!) prihajal tri leta kasneje med nas tretjeolce na novomeški gimnaziji. Budil in bodril je narodno misel v mladih, za šalo dovzetnih srcih. Po naših trgih in mestih je povsod se sijala narodna (narodna) pomlad. Kakor drugod je tudi v Novem mestu — prav ob imenovanem jubileju na pobudo Sokola — že bila ustanovljena slovanska čitalnica in gojila je poleg svoje glavne naloge: branja častikov tudi še družabne, zabavne prireditve, slovensko pesem in še bolj priljubljeno gledališko igranje. Celovec je takrat živahno budil slovensko literaturo (Janžič itd.). Narodno politična prebuda na Slovenskem je dosegla svoj prvi vršek, ko se je pokazala potreba po političnem časniku. V naslednjem pogumu so rodoljubi l. 1868 za-

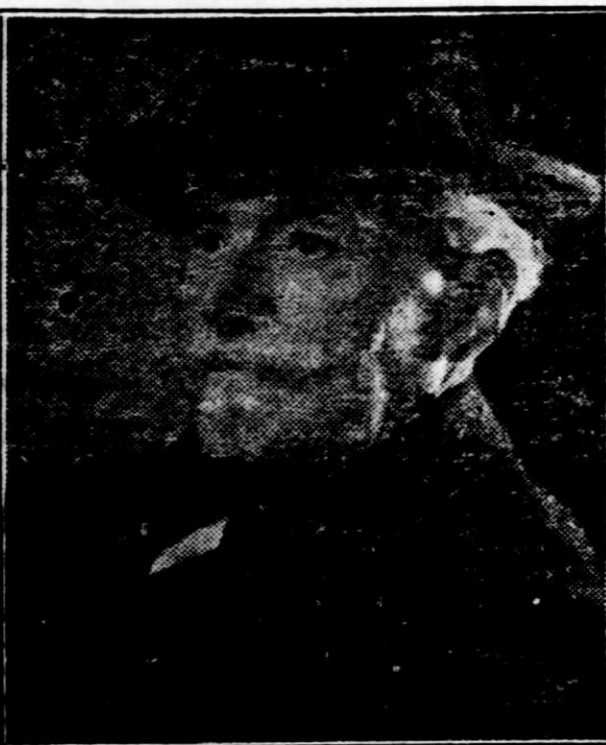

snovali skromni tednik »Slovenski Narod« in sicer v Mariboru. V starem in celo še v zgodovinskem srednjem veku po državah še ni vzrasla in se ni gojila državljanska zavest, ker še državljani niso mogli izvedeti, kaj se po državi godi, kako se država upravlja, kako brani sovražnikov, bolezni i. dr. Šele iznajdba knjigotiska in pocenitev papirja sta omogočila, da so se pojavili in razširili redno izhajajoči časniki. Tako je tudi »Slovenski Narod« izpocetka le po dvakrat na teden budil in gojil slovensko narodno zavest z idejnimi, političnimi in siceršnjimi članki, s krajevnimi poročili po dopisnikih iz vseh znanih krajev Slovenije, o rasti in delovanju narodne misli na vseh poljih javnega življenja (gospodarskem, političnem, kulturnem itd.) ustvarjal in širil slovensko in slovansko vzajemno misel in jo stalno držal v živi zavesti bralcev. Razumnik in dijak višjih razredov gimnazij smo z zadovoljstvom sledili živahni borbi, ki je okoli leta 1872 ločila »mlado in staroslovence« na svetovnonazorskem polju, kar se je enako vršilo tudi med drugimi napredujočimi narodi. Oklenili smo se tem zaupneje »Slov. Naroda«, ki je pozdravljaj in odobravaj vsak napredek.

Ob svetlobletnem zaupanju v moč narodne misli so krajevni rodoljubi ugotovili nujno potrebno, da se dvigne v Novem mestu Narodni dom kot središče in žarišče uspešnega narodnega dela. Narod sebi ga naj postavi. Prvi narodni dom v Sloveniji! In res so že l. 1874 pogumno določili dan svečanega polaganja temeljnega kamna. Vršilo se je ob navzočnosti in navdušenih govorih narodnih prvakov. Počastili so kot govorniki prireditelji dr. V. Zarnik, dr. J. Vošnjak, dr. J. Razlag. »Slovenski Narod« je slavnost toplo pozdravil. Saj je čutil za svojo nalogo, da spodbuja vsak rodoljubni polov. Ni bila lahka naloga, ki so se je lotili rodoljubi malega me-

...naši zvesti naročniki in čitatelji Že 70 let čita »Slovenski Narod«

Ljubljana, 16. aprila
Če bi se pri praznovanju 70 letnice »Slovenskega naroda« ozirali predvsem na čestitke, bi morali reči, da pomeni listu najlepše priznanje, ako ga kdo čita že 70 let. Takšnih čitateljev sicer ni mnogo, ker pač redki ljudje prekorajajo povprečno mejo človeškega življenja. Na obisk našega najstarejšega naročnika me ni gnala zgolj radovednost; pred močemo, sodobnikom naših znamenitih rodoljubov in pisateljev klasičkov prejšnjega stoletja, se ti zbudijo nehoti spoštovanje kot pred zastopnikom preteklo dobe in živo pričo časa, ki je rodil prvi slovenski dnevnik.

V Lepodvorski ulici pri gorenjskem kolodvoru ni nobenih dvorcev, pač pa ima večina hiš predmestni značaj kljub svoji solidnosti. Hišo št. 33 pa moramo prištevati med lepe meščanske domove. Tam preživlja večer svojega življenja Franc Planinec. Oktobra bo star 90 let; rodil se je v revolucionarnem letu 1848. Misli sem, da mi bodo predstavili slabotnega starčka, ki je že napravil križ čez vse zemeljske zadeve in ki lahko le še pričakuje sočutje mlajših ljudi; toda z mladeniško rdečelnim in šegavim Planincem, krepkim možem še vedno prožnega mišljenja ter jasnih pogledov na življenje, sem lahko načel razgovor, kakršnega si želi reporter. Le sluh mu je nekoliko oslabeel, vendar sem se lahko sporazumel z njim.

Ceprav ni bil pripravljen na razgovor, je obudil spomin tako, da mi je podal kratek oris svojega življenja. Dandanes smo celo mladi ljudje zelo pozabljivi, da marsikaj sproti pozabljam, zato sem vprav zavidal Planince za izredno dober spomin. Pripovedoval je, da se je sedel v solnani Vipavi,

sta, a kmalu so jo preko vseh ovir in težav: čast njihovega spomina!

Med strahovito viro svetovne vojne je ostal »Slovenski Narod« zvest narodnemu in naprednemu geslu — ob nemali zaslugi tega svojega močnega vodnika — smo tudi Novomeščani, prijatelji sicer, kakor so to zahtevale trpeke okoliščine, ostali mu trdno zvesti. V skupnem vzhitemen čustvu smo zaznali »Slovenskim Narodom« vredni srečni konec strahotne vojne in smo navdušeno pozdravili ustanovitve naše prave domovinske države, naše dotlej samo zasajane, mnogo zahrepenjene samostojne in svobodne Jugoslavije. Ostanjamo ji zvesti, trdno upajoči, da bo zmagovito premagala vse ovire v perpetitah notranjega političnega in gospodarskega razvoja.

Že v prvih letih Jugoslavije so se bila narodna čitalniška društva, osvobodena prejšnjih avstrijskih utesitev, tolikanj razširila, da so se osamosvojile njih pomožne panoge in ustvarila samostojna društva tako, kakor se odrasli otroci osamosvojijo: pevsko društvo, dramsko društvo, glasbeno društvo. Razvoj javnih zadev se je pa pospešil in dvignil tolikanj, da je zanimanje za branje častnikov postalo splošno in čvrsto. Bralna soba čitalnice ni več zadostovala. Število naročnikov se je neverjetno pomnožilo in novine so bile na razpolago tudi po gostlinah in kavarnah. Kakor drugod je tudi v Novem mestu čitalnica sčasoma izgubila marsikaj svojega prvotnega poudarka. Zasluzni stari mamiči čitalnic v Novem mestu je poleg njenih otrok prirastel poseben na srce čili in vrst, narodno vrlo zaveden mladenič: Sokol — njen prvi pobudnik (l. 1865), ki je v novih okoliščinah razmahnil svoja krila na pomnoženo delavnost in potreboval za njo primerno torišče. Njemu je stara čitalnica v posebnem zaupanju izročila svoj dom v njegovo last, da mu služi kot Sokolski dom za gojitev telesne in duševne vzgoje vseh slojevi v mladi državi. »Slovenski Narod« je slično upošteval pomen sokolstva in mu posvetil neomejeno svojo pozornost že od početka — zvest svojemu geslu, da spremlja vneto vse idejni in materialni napredek slovenstva vobče in podrobno v vseh vidnejših krajih.

Ob 70-letnici doslednega, vsestranskega, pomnega narodnega in naprednega stremljenja, priznavač vso obsežnost izvršenega visokovrednega duševnega dela, ki ga je uredništvo ob složenem sodelovanju dopisnikov iz vseh krajev Slovenije zmogovito prozvedlo v dolgi dobi svojih desetletij, želimo vsi prijatelji lista iskreno, da v enaki vodni vlogi doživi »Slovenski Narod« tudi drugo svojo 70 letnico. Vsekdar zvest svojemu priimku ni bil »Slovenski Narod« nikdar zgolj trgovsko podjetje; pač pa je bil in je zgolj moder vodnik in kaizpot probujenemu naprednemu slovenstvu oziraje se na zarjo jugoslovanstva in celotnega slovenstva.

Iskrena topla hvaležnost vsega naprednega slovenstva ga je spremljala in mu je v iskrenem priznanju posvečena ob njegovem častitljivem jubileju ter zagotovljena na nadaljnjem potu!

Ferdo Seidl,
naročnik »Slov. Nar.« v letih 1868-1938.

tru na Krasu, Raketu, Brežicah, Divači... V Brežicah smo imeli čitalnico. Ne smete napisati, da sem kaj bil pri katerem društvu. Bil sem samo poverjenik CMD in Slovenske matice. Saj to ni nič posebnega. Seveda so nas tedaj nekateri pisano gledali kot čitatele »Slov. naroda«. O tem bi vam vedela marsikaj; povedati tudi moja žena, ki je za umrla že l. 1909.

— Včasih sem imel kakšne posebne skrbi kot postajni načelnik Komodije so bile slasti, ko je prišel cesar. Oblasli so mi hošle naprtiti odgovornost za siehernega človeka, ki bi pogledal iz postajnega poslopja v Divačo na železnico. Ko je cesar stopil iz vagona, so se mu tresle hlače kakor da je imel mrzlico. Seveda so mu gospodje pripravili lep sprejem. Okrajni glavar iz Sečane me je hotel predstaviti cesarju, pa sem rekel: Hvala! Cesarja je pozdravil tudi župnik Narobe. Pa mu je šlo tudi narobe od rok. Nagovoril je cesarja: Hochwürden! — Cesar, ki je bil itak že precej nervozen, je zarohnel nad nesrečnim župnikom: Majestät!

— Spominjam se še obiska rumunakega kralja in kraljice.

— Ko so se imenitni gosti vrnili iz Skocijanske jame, so čakali na postojni na vlak. Bili so precej blati in Karmen Silva je dejala: Schauen Sie, wie ich dreckig bin!

Ena najstarejših naših naročnic pripoveduje

Ugledno uredništvo:

L. 1851 rojena Ljubljanka prispevam skromnimi vsticami k vašim jubilejnim priložnostim. »Slov. Naroda«, zato, ker je »Slov. Narod« do danes stalen časnik v moji rodbini, kamor sem se l. 1873. prišla. Pa že prej, ko sem prišla 16 let stara, po smrti matere v renimirano hišo št. 1 poleg križanske cerkve, ki je bila last mojega bota, uglednega meščana Josipa Matevžeta, je bil ta naročnik »Slov. Naroda«, in smo časopis odstopali podnajemniku dobro znane gostilne »Pri numarantah«, kakor se je takrat reklo.

Ker se je glasil vaš poziv k sodelovanju tudi v tem smislu, naj stari naročniki tudi kaj povedo iz svojih spominov, vam postrežem s sledečim:

V mojih mladih letih smo se učili, da ima Ljubljana 15.000 prebivalcev. Oziroma mladišči je bil Kongresni trg. Gradišče in Vrtače, kjer je moja stara mati Metka Podboj, roj. Komar, doma iz Ribnega pri Bledu, zidala hišo na vogalu prej Rimake in Bleiweisove ceste »za zidoma«, kakor je bilo staro ime, kjer je trgovala s vinom in žitom ter imela gostilno. Omenjam to radi tega, ker je zidala Metka Podboj tudi na Kongresnem trgu (prej št. 14) hišo, v kateri je bila znana gostilna, ki se večkrat omenja, ker je zahajal vanjo pesnik Prešeren, Anglež David Moline in drugi.

Ko sem bila stara 5 let, smo stanovali pri Metki na Rimski cesti. Neke zimske noči smo gledali, kako je na Zg. Rožniku gorelo. Reklo se je, da so zažgali kontrobanjarji. Zato so pa spomladani ves gozd nad sedanjim streliščem posekali, da bi se rokomavih tod ne skrivali.

Ko so bile vojske na Laškem, bila sem stara 8 let, se je prikazal nad Ljubljano velikanski komet, ki je segal od juga proti severu; glavo je imel pri Kamniških planinah, rep pa nad Krimom. Včasih je bil krvavoređ. Videti ga je bilo več večerov. Polagoma je zginel. Ljudje so imeli rečeno za hudo znamenje vojsk in drugih nadlog. Imenovali so ga tudi Enkov komet.

Moda Ljubljank je bila v tej dobi: prost vrat in gole roke, na ramah pa nabranke (Puffärmel). Kot krila so nosile krinoline, nabrane na 15 kot prst širokih, jeklenih obročk, ki so bili spodaj širši kot na vrhu. Otroci na kmetih so oponašali Ljubljankinje na ta način, da so si navezovali obroče od škafov ter taki letali okrog.

Mlekarice so nosile mleko v mesto v škafih. Mleko je bilo nalito v prstene piskrčke. Preko teh je bila položena deščica, ki je imela v sredi luknjo. Na desko so bile zopet postavljene posode, na vrhu je pa bila pokrova. Škafi so bili veliki in so jih mlekarice nosile na glavi.

L. 1865, ko mi je mati umrla, se je večkrat treslo, najbolj okrog Krima. Žalostne gore in tam okrog. Ljubljanci so hodili gledat na Krim, če je gori kakšna odprtina, če že Krim bruh. Nazaj grede so se ustavljali v gostilni pri »Numarantah« na Barju, kjer so jih držali, če so šli Krim vezati. Tako so se ljudje norčevali drug iz drugega.

Kakor sem že omenila, je imela moja stara mati Metka Podboj gostilno na Kongresnem trgu, kamor je zahajal tudi Prešeren, Anglež David Moline in drugi.

Morda bo sledeče koga zanimalo. Metka je imela 4 hčere. Med njimi je bila druga Babetta por. Kogl, potem moja mati Tončka por. Več in Jerca, poročena s Angležem Molinom, solastnikom ljubljanske cukrarnice.

Mati mi je pripovedovala marsikaj o Prešernu. Žal, da se vsega ne spominjam več, pač pa je na nekatero podrobnost. Tako je Prešeren za šalo uđil Angleža slovensko, n. pr. beseda »kralj Matjaž na citre bova«, kar pa je delalo Molinu velike težave. Edini Prešeren je pravilno zgovorjal: Mister Molain, drugi pa Molin.

Proti Tončki je bil Prešeren posebno dvorljiv, tako, da ga je ta nekoč zavrnila: »Kako je to, da za menoj vedno lezete, saj je Jerca veliko bolj »fletna«!

Prešeren je pa odvrnil: Aha! Je bela kot mleko, rdeča kot kri. Zaljubljeno gleda, na smeh se drži.

Jerca je bila blondinka, moja mati Tončka temnih las, Babetta pa kostanjevih.

Mati mi je pripovedovala, da je imel Prešeren izredno lepo glavo, in jo je obiskal, ko je bila že vdova. Naštevila je njegove prijateljice: omenila tudi dekana Dagarina in druge, ki so Prešerna v boleznih obiskovali do njegove smrti. Hranim rokopi »Ukaz« in »Slovoc«, pesmi, ki jih je Prešeren poklonil svoji materi, Tončki.

Nekoč je prišel nekdo spraševati Koglovko o Prešernu, toda ta mu je odgovorila: »Jaz vam ne morem veliko povedati. Več bi lahko zvedeli od moje sestre Tončke, katero je Prešeren častil. Žal, da tudi jaz že krije črna zemlja.«

Po materini smrti sem se preselila, — kakor sem že omenila, k botru Soprogu je hčer in mene vpeljala v staro čitalnico k pisarni vajm, ki so imeli neprilipni značaj zabava. Zahajalo smo na to vodo v

— Kako je s mojim zdravjem? Moj oče se je rad hvalil, da bi bil povsem zdrav, če bi ne imel, nog imel je namreč hud revmatizem. Jaz imam baje pospanje šil, oter me pa noge še dobro nosijo. Rad se sprehajam po mestu, ko je ugodno vreme, da vidim, kaj se dogaja in kako sijoče nove palače. Pač pa so nad mojim zdravjem obupali pri neki zavarovalnici, kjer sem zavarovan že 68 let za — 1000 goldinarjev. Pred letom mi je prišel povedat zastopnik zavarovalnice, da mi ni treba več plačevati zavarovalnine. V našem rodu je že marsikdo dočkal vnačo starost. Tako je n. pr. moja stara mati živela 96 let. Ko sem bil 80 let star, sem bil v Zagrebu pri specialistu za očene bolezni, ker mi je začela rasti mrena na očesu. Zdravnik je dejal, da mi mrena tako počasi raste, da naj pridem k operaciji šele čez 20 let. Odvrnil sem mu: Jaz bom že prišel, a glejte, da ne boste vi prej umrli!

— Kljub mreni še vedno čitam »Slovenski narod«. Zdej je tisk bolj razločen kakor je bil v starih časih. Sploh sem čedalje bolj zadovoljen z listom.

— Zato vas pa prosim, sem mu dejal, ne zamerite, če bo opis tega razgovora slabši, kakor pričakujete. — Šinil mi je roko, a nenadno se je še spomnil, da mi ni razodel še neke zanimivosti: Veste, v kateri še moram zadeti, to me še čaka.

lahkih čednih oblekah. Plesalci so bili gospodje: Fran Ravnhir, Jencič, Jenti, bratje Sovani in drugi. Te plesne vaje so se končale z Vodnikovo besedo.

Matevžetovi so imeli tudi posestvo in gostilno na Ljublj. barju, kamor smo se z domačo hčerjo preselili. Tu je bilo vedno zelo živahno. Ustavljali so se izanski vozniki, lovci, pa tudi duhovniki iz bližnjih far. Prihajali so pa tudi odlični gospodje iz Ljubljane. Gospodinja je bila dobrih rok, botra stoterim barjanskim otrokom. Večkrat sva nesli »vezilico« v kakšno revno »morostarsko bajto«.

Na tabor v Vižmarjih (17. 5. 1869) smo se odpeljali z Barja. Voz je bil ozaljšan s trobojnimi trakovi, pa tudi konji so imeli narodne pentlje. Spominjam se, da je med drugimi govorila učiteljica Honova. V Vižmarjih je prišla.

Kmalu potem je bila na Igu narodna veselica. Seveda smo se tudi mi tja peljali. Radi udeležbe sva bili potem klicani, domača hči in jaz, na Rudnik, kjer je imel uradni dan deželnosodni svetnik H., ki je hotel zvedeti od naju, kaj se je govorilo ob omenjeni priliki na Igu. Spremljala naju je mati moje prijateljice. Sodni svetnik naju je seveda nemško zasliševal. Ker pa ni od mene ničesar zvedel, nasprotno, se je pohvalila sem lepo ponašanje fantov, se je gospod ujezil in nama zabrusil »Wie können sich so feine Fräuleins mit so einem Pöbel einlassen«. Ker sem pa jaz prepušeno odgovarjala, mi je zagrozil, »sle haben mehr zuzuhören als zu reden; sonst kann ich andere Massregeln ergreifen«. (To ni družba za takšne gospodične! Ne govorite toliko, sicer se bom poslužil drugih sredstev.)

Prijateljica je pa bila bolj pohlevna. Ko sva se skibacali v kočijo, sta se oba smejala za nama, sodni svetnik in botra.

Zaradi dogodb ali »eksesov« na Igu so bili to leto vsi izleti Sokola prepovedani. Na Barju je bila tako slaba voda, da je nismo mogli piti. Pitno vodo smo dobivali vsak dan v sodu iz mesta. Ko je nekoč zamajala dekla vodo iz domačega vodnjaka, je zjela človeško ribico.

Matevžetovka je rekla: Na Barju je dobra letina, če je suho leto. Dobro uspeva oves, drugo žito pa ne.

Z Barja oziroma Ljubljane sem se odpeljala še s konjsko pošto k bratu na Jesenice, kjer je bil on knjigovodja pri Ruardu, takratnemu lastniku plavžev. Moja oprava je romala za menoj kot prvo tovarno blago po otvorenju gorenjske železnice, in še to po protekciji. Z bratom sva stanovala v gradu. Zelenjadni vrt sem pa imela tam, kjer je sedaj pokojišče. Jesenice so bile takrat majhna vas. Neko nedeljo sva šli s služkinjo sami na Roško, kuhali golaš in povabili na južno rudarja, ki je bil gori zaposlen. Delavec se je ponudil, da rad pokaže, kako je imenitno, če se zrak užge, kar sem pa odklonila. Pač pa sem nič slabega slučajno omenila delavčevu ponudbo lastniku jame, ki je delavca kaznoval, ker bi se lahko pripetila velika nesreča.

Iz prijaznih Jesenic sem se vrnila čez več mesecev v Ljubljano, kjer sem prevzela od tete l. 1872 na Kongresnem trgu št. 14 trgovino z ženskimi ročnimi deli, ki še danes obstoji v hiši Slovenske Matice pod firmo M. Drenik.

Pri nas na Kongresnem trgu (št. 14) je nekač časa stanoval pisatelj Josip Jurčič, ki je bil takčas urednik »Slovenskega Naroda«.

M. Drenikova

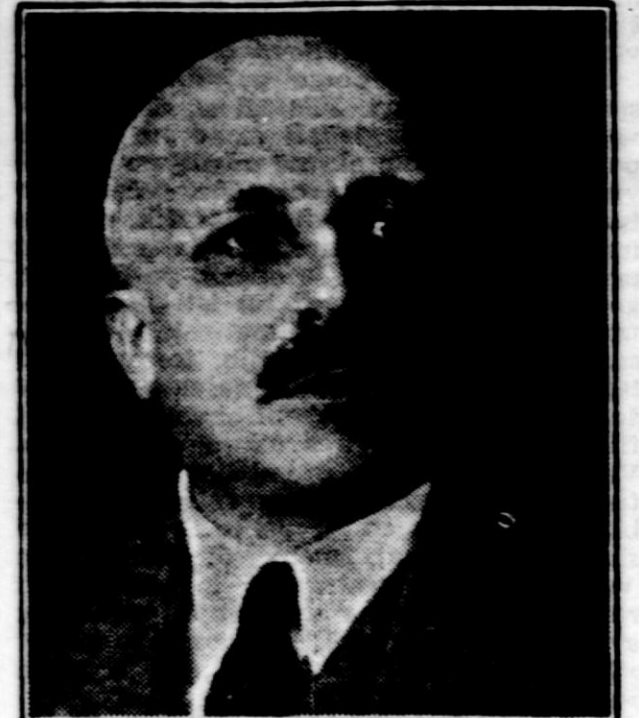
Že od mladih nog...

Ljubljana, 16. aprila
»Slovenski Narod« sem začel čitati še kot dijak, saj so bili že moji starši naročniki nanj, pa sem vedno gledal, da sem ga tudi jaz dobil v roke. »Razgled po slovenskem svetu« — bo za jezikovne, narodne in človeške pravice — in pa vse kar je bilo s tem v zvezi, je vzbudilo še takrat moje zanimanje. Sam sem pa postal naročnik lista 1898, ko sem služil kot mlad administrativni narednik pri črnovojnem okrajnem poveljstvu v Ljubljani in si ustvaril domače ognjišče. Želeč si duševne hrane, sem se zato naročil na takrat edini napredni dnevnik na Kranjskem, zato da sem bil poučen o vsem, kar se je godilo po svetu, zlasti pa o borbah slovanstva in slovenstva z bivšo Avstrijo. Ostal sem listu svest naročnik do današnjih dni, in morem reči, da se mi je vedno tudi točno dostavljalo.

Najbolj mi je bil list všeč po septembrskih dogodkih, ker je tako vneto in neustrašeno zastopal našo slovensko misel in zigoval tiste znane avstrijske vladne birokratske metode, ki so potem Avstrijo tudi spravile na rob propada in jo za vedno pokopale. Preganjali so vsakogar, kdor je bil pristaja lista, zlasti pa so čutili posledice nekateri moji tovariši, ki so si upali v tistih burnih septembrskih dneh čitati javno »Slovenski Narod«, kajti med nemškotarskimi vojski so bili tudi ovadniki.

Ker je kritični brutalni nastop »kanalčkov« ob tistih dneh je bil strogo kazen — se pokojni tovariši Kristnik, danje nelo občutno je bil izmujen tovariš Stanič,

ki šivi v Mariboru, in še več drugih. Klasič lep vloged narodne zavesti nam je bil takrat nadporočnik Maister, ki se je vedno rad udeleževal vseh prireditelj dalje studečih podkastnikov domobranskega pešpolka in nas vedno bodril in krepil s nasveti in dejanji, da tudi omahljivi niso podlegli črnožoltemu nasilju.

Siana Fran,
p.m. sekretar
banske uprave v p.

»Slovenski Narod« je vedno visoko dvigal prapor slovenstva in nas bodril tudi v najtežjih urah in usodnih vojnih letih, saj se je dalo mnogo čitati tudi »med vrsticami«, kar se ni smelo zapisati v vrsticah.

Želel bi, da bi se list povzpelo do svoje nekdanje obsebnosti in naklade in se dolgo izhajal kot najstarejša in najodločnejša glasilo za pravice vsega jugoslovenstva in slovanstva.

Ante Beg:

Kako sem prišel v uredništvo »Slov. Naroda«

Od leta 1897 do konca leta 1901. sem bil urednik celjske Domovine. Na vročih celjskih tleh v neprestanih borbah z nemškotari sem se ojelel ter se počutil v svojem elementu zadovoljnega, da me ni vlekel proč, dasi sem imel od leta 1899 svojo rodbino v Ljubljani. Drugače je seve msičila moja pok. žena (takrat učiteljica na mestni dekliški šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani, hči takrat že pok. šolskega ravnatelja Andreja Praprotnika).

O priliki proslave 100letnice rojstva A. M. Slomška na Ponikvi leta 1900 — slavnosti sem se udeležil kot celjski Sokol in poročevalec — sem prvič osebno spoznal pok. dr. Tavčarja. Velikemu voditelju naprednih Slovencev me je predstavila moja pok. žena, a govorili splot nismo o kakšnih mojih aspiracijah na Ljubljano.

Mogočen vtis je napravil name ta velik mož kmalu po predstavitvi, ko je nastopil pri skupnem kosilu kot govornik. Med njegovim sijajnim govorom se je neprestano oglašal neki kaplan. Hipoma je dr. Tavčar prenehal, srdito pogledal proti motilcu, udaril s pestjo po mizi in grozko zaklical. »Ni ga rodila mati, pred katerim bi jaz zlezal pod mizo! Nastala je grobna tišina. Nato je dr. Tavčar mirno nadaljeval svoj govor in ga zaključil ob viharjem ploskanju vse dvorane.

Pozno jeseni 1901 je umrl Josip Noll, znan operni pevec, ki je bil istočasno urednik Slov. Naroda. Kmalu po njegovi smrti sem dobil pismo dr. Tavčarja s ponudbo, da lahko takoj nastopim izpraznjeno mesto (skoraj gotovo je posredovala moja pok. žena, dasi mi tega ni nikoli povedala). Ker sem baš takrat prestal 3 mesečno zaporno kazen (custodia honesta) v ljubljanskem Zabljuke (obsojda nemčurske porote v Celju na tožbo nemčurske mestne hranilnice v Brežicah), sem ponudbo hvaležno sprejel in prevzel z novim letom 1902 odgovorno uredništvo pri Slov. Narodu.

Poleg glavnega urednika pok. M. Malovrha je bil v uredništvu stalno le še bivši kaplan A. Zavadič (umrl v Mladi Boleslav) kot konvertit, dočim je bil Fr. Govekar že praktičar na magistratu ter je prihajal v uredništvo le za par ur popoldne.

Prvo leto se nisem javil za dopust, a tudi drugo leto bi tega še ne bil storil, ker nas je bilo premalo za delo, toda prišlo je drugače. Neko popoldne v juliju mi reče Malovrh. »Jutri prevzamete uredništvo vi, ker jaz odidem za 14 dni na dopust.« Seve sem bil v velikih skrbih in takega me je našel večer dr. Tavčar, ki pa me je potolažil: »Bo že šlo, se bom pa jaz bolj upregel.« Prihodnji dan ga ni bilo blizu tudi drugi in tretji dan ne (najbrž je imel sodne razprave izven Ljubljane), a četrty dan je prišel in ves zadovoljen rekel: »No, saj gre, tudi uvodniki so dobri! In zopet ga ni bilo nekaj dni blizu. V uredništvu sem navadno predsedel od 7. ure zjutraj do 10. ure popoldne, ker sva morala z Zavadičom opravljati korekture vsega, kar se je tiskalo v Narodni tiskarni.

Dan pred potekom Malovrhovega dopusta mi reče dr. Tavčar: »Jutri pa malo-

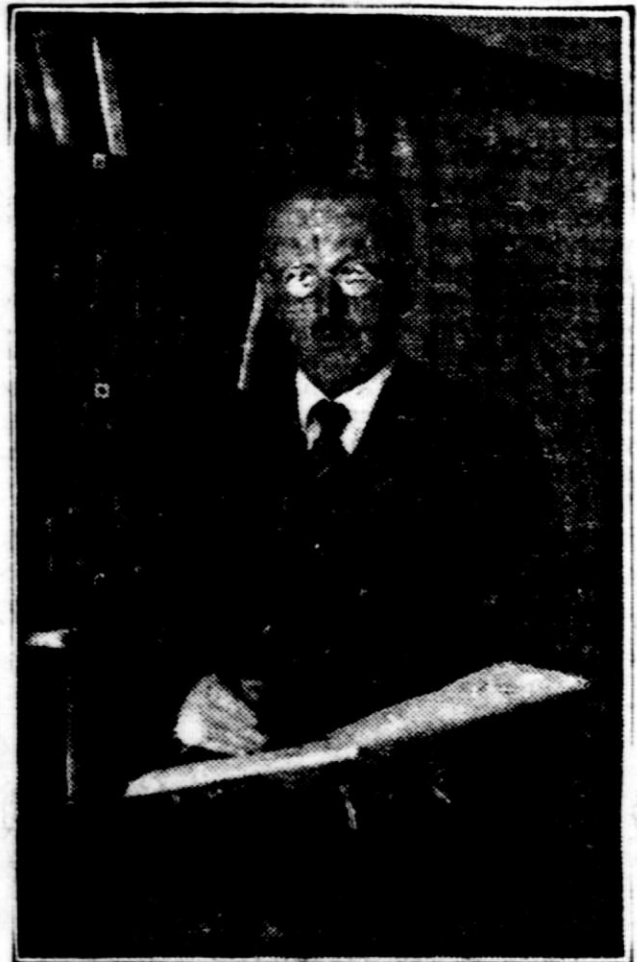
gite vi 14 dnevni dopust.« Ta prvi dopust v mojem 7 letnem novinarskem poklicu sem izbral za prepotovanje in proučevanje jezikovne meje na bivšem Stajerskem ter napisal prvo knjigo »Slovensko-nemška meja na Stajerskem«, (knjige že davno ni več mogoče dobiti na knjižnem trgu).

Malovrhu moj dopust ni bil po volji, zato je takoj brozjavno povabil R. Pustoslavski k nastopu uredniške službe, ker je o njem vedel, da se želi posvetiti novinarstvu. Ko sem se vrnil z dopusta, sem bil veselo presenečen, saj mi je bil Rasto prav ljub tovariš iz celjske gimnazije. Toda

Eden naših najstarejših dopisnikov

Če so naš list ob svojem jubileju spominjali tudi svojih najstarejših dopisnikov, ni to samo lepa dolžnost, ki narekuje priznanje javnim delavcem, temveč hkrati rešuje zanimive drobce zgodovine naših narodnostnih in političnih bojev. Pravo silko dobe, ki jo skušamo prikazati, nam lahko najbolj orisejo žive priče preteklega časa. Če je ime dopisnika neposredno zvezano s našimi narodnostnimi boji, političnimi in kulturnimi prizadevanji za narod v dolgih desetletjih, ga je pač treba imenovati ob tej priliki.

Našega dopisnika je imel reporter tako rekoč pri rokah: Lovro Perko je knjižničar »Jutra« in vsi v »naši hiši« ga spoštujemo bolj kakor kolega, a ne morda zato, ker nam posoja knjige; spoštovanje si je pridobil s svojim značajem ter skromnostjo. Po naključju sem zvedel, da že 46. leto dopisuje pri našem listu. Mi mladi pisniki, ki se nam je komaj črnilo posušilo na prvem časopisnem prispevku, morda vemo še celo bolj ceniti delo tako starih sodelavcev, ker čutimo na lastni koži, kaj vse zahteva sodelovanje pri listu od človeka že v nekaj letih. Zato sem tudi naprosil Perka, da mi pove kaj iz svojega življenja v zvezi s sodelovanjem pri »Slovenskem narodu«.

Sicer pa mi ni treba Perka dolgo predstavljati; zelo dobro ga pozna zlasti starejša generacija, naše učiteljstvo, Sokoli in članstvo neštetihih društev. Lovro Perko se je rodil l. 1865 v Poljanah kot štirinajstletni otrok revnih staršev in kot bratranec Ivana Tavčarja. Vsi otroci niso mogli ostati doma. Začel so se kmalu razhajati po svetu. Najstarejši Lovretov brat je bil živnozdravnik v Trstu. Vzel je Lovreta k sebi. Lovro je bil nadarjen, zato ga je brat poslal v šolo, ki je bila povsem nemška. Pouk slovenščine je bil tedaj še neobvezen. Kljub temu so bili mnogi slovenski dijaki narodno zavedeni in učili so se z velikim navdušenjem slovenščine. V Trstu je že deloval Sokol in dijaki niso zamudili nobene prilike, da so manifestirali svojo slovensko zavest pri njegovih prireditvah. Lovro je bil eden najbolj vnetih mladih rodoljubov. Dobro se še spominja, s kakšnim navdušenjem je čital »Naroda«, ki je bil tedaj pravi evangelijski narodnjakov. Ko je Lovro imel drobiža za kavarno, je predčital v nji list od prve do zadnje črke. Do pete šole je bil v Trstu, nakar je prišel v Ljubljano, kjer je stopil v 6. šolo, ki je pa ni končal. Imel je neke sitnosti zaradi demonstracij pri odkritju »Zelenčevega« spomenika. Tavčar mu je dejal: Pojdi za učitelja! Lovro je v resnici vstopil na učiteljske in l. 1890 je že potoval s poštornim vozom kot učitelj v Crnomelj. Tedaj še ni bilo dolenske železnice. Pošta je vozila skozi Kočevje in kočevske gozdove v Belo Krajino. Potovali so nepretrgoma 12 ur.

Mladi, 25-letni učitelj, se je začel takoj udeleževati v prosvetnem življenju. Tudi v Crnomlju je bilo dovolj nemškutarjev in čitalnic, ki ni opravičljiva zgolj prosvetnega dela, temveč je bila zbirališče narodno zavedenih in delavnih ljudi. L. 1893 je bilo obnovljeno njeno delovanje in Perko je bil izvoljen za tajnika. Ob tej priliki je poslal svoj prvi dopis »Slov. narodu« o občnem zboru čitalnice. Dopis je bil objavljen 15. januarja l. 1893. Odtlej je Perko stalno dopisnik našega lista. Predsednik crnomeljske čitalnice je bil sodni pristav Julij Bučar, ki je bil tudi sodelavec »Naroda«. Pisal je podlistke.

Perko je bil v Crnomlju 3 leta. Kot Gorenjcu mu ni prišlo milo belokranjsko podnožje in vesel je bil nove službe v Zireh. Tu so se začela leta njegovega živahnega političnega delovanja. Odtlej je dopisoval v »Slov. Narod« pogosto in njegovi prispevki so izhajali tudi kot uvodniki. Imel je spretno pero, kar je v večkrat priznal Tavčar, ki ga je tudi izpodbujal k pisanju. Dopisoval je pa tudi v druge napredne liste, »Rodoljubac« »Gorenjec« in »Učiteljskega tovarisa«, kjer so izšli njegovi zelo dobri strokovni članki o šolstvu. V Zireh je bil 6 let, potem pa 4 leta v Gornjem Logatcu, a v svoj rojstni kraj, Poljane je prišel kot šolski upravitelj l. 1903. Prevzel je zelo zanimarjeno dvorazredno šolo. V šolskem okolju je bilo ob njegovem prihodu mnogo analfabetov. Okrog 200 otrok sploh ni hodilo v šolo. Z izredno vno in velikimi organizacijskimi sposobnostmi se je lotil dela. Pri akciji za zidanje nove, štirirazredne šole se mu je posrečilo

kljub dejstvu, da sva bila oba povabljeni v uredništvo, sva morala pozneje čuti zbadljivko: »Kmalu bo celo uredništvo štajersko!« Zdržal sem v uredništvu do konca leta 1908 (torej celih 7 let), ko mi je bila dobrodošla ponudba, naj se javim za novo kreirano službo potovalnega učitelja pri Družbi sv. Cirila in »Mfoda. Povabil me je prišel osebno pok. dr. Gregor Zerjav, ki je bil glavni tajnik družbe. Pri Slovenskem Narodu pa sem še nadalje sodeloval, posebno v rubriki »Naša narodna obramba«. Po vojni pa sem bil od časa do časa zopet redni ali zunanji član uredništva.

zdržati vse občane, ne glede na politično pripadnost. Razen tega je okrbval 6 let pouk v začasnih šoli na Malem vrhu, kjer je končno tudi ustanočil stalno šolo. Deloval je v vseh društvih: pri Branhem društvu, Sokolu, nadalje pri Posojilnici itd. Bil je pravi učitelj idealist, vzgojitelj in javni delavec starega kova, kakršnih je danes še malo. L. 1925. je bil nameščen kot urednik v prosvetnem oddelku pokrajinske vlade, a istega leta so ga tudi vpokojili, kar ga je precej bolelo, ker je bil še poln življenjskih sil in ker je še zdaj neutrudljiv.

Ko govorimo o njegovem plodovitem delovanju, moramo predvsem naglasiti, da si je Perko pridobil tudi lep sloves kot pisec mnogih komentarjev o Tavčarjevih spisih. Kot najboljšega poznavalca Tavčarja ter njegovega dela ga je zelo cenil tudi Ivan Prijatelj ter se je obračal nanj v vseh dvomljivih primerih.

Perko je napisal v zadnjem času ob jubilejih in smrtnih primerih zlasti mnogo biografij naših ljudi, predvsem svojih tovarišev učiteljev, ki jih zelo dobro pozna. Naš list ga prištevja še vedno med svoje najboljše sodelavce ter vemo prav dobro ceniti njegovo delo. Želimole, da bi ostal še dolgo tako delaven in da bi njegovo delo in požrtvovalnost znali pravilno ceniti tudi vsi drugi.

Trojni jubilej kremenitega moža

Leskovec pri Krškem, 15. aprila

Spomladanski solčni dnevi so me izzabili na izprehod ter dovedli do veleugledne hiše veleposelnika in našega trojnega jublanta g. Franca Strgarja v Leskovcu. Kot gost sem dobrodošel, in našel sem jublanta pri kopici knjig in časopisov. Imel sem vtis, da sem vstopil v prav razkošno knjižnico, ne pa v kmetstvo hišo.

Strgarjev oče, tako splošno ključjo našega jublanta, je bil nad mojim prihodom presenečen, a takoj je napeljal pogovor na »Slovenski Narod«. Smehljajočega obraza, držeč »Slovenski Narod« v roki, mi je pripovedoval približno takole:

Gospod, ta — mislil je na »Slovenski Narod« — in jaz sva si po starosti brata, sva v enem letu zagledala luč sveta. Že pri rojstvu je vsakemu določena usoda življenja, združena z borbo za obstanek. Čestitam! Torej letos praznujete 70letnico svojega trdega značajnega življenja? Da, 70 let trdega življenja je zatonilo. Obhajam razen tega 40letnico svoje poroke in 40letnico kot naročnik »Slovenskega Naroda«, katero štivo mi je najljubše, dasi ravno so me zaradi njega avstro-ogrski mogočniki med svetovno vojno vzeli na piko, češ, da sem srbofil. Bili so pač časi, da se jim je zdel vsak naročnik »Slovenskega Naroda«, ki je in vedno piše v jugoslovanskem nacionalnem duhu, ali narodnik kakke slovenske revije, sumljiv ali ne-

varen za njih obstoj. Mnogokrat so tajni detektivki oblegali mojo hišo in si prizadevali uničiti me. V enem mesecu so me 9 krat zahtevali pred vojaško naborno komisijo, češ, za kroglo bo že dober. Tudi to se jim ni posrečilo, ker sem si k sreči zlo-mil nogo, kar me je rešilo svetovne morije. Leta 1898. sem se poročil s hčerko iz ugledne Volovškove hiše iz Šmarja pri Sevnici. Tudi moja žena Marija je bila zavedna Jugoslovenka. Najin zakon je bil prav srečen. Najino srečo je začela kaliti usoda, ko je edina hčerka v 18. letu starosti umrla. Ta usoda je moja žena Marijo tako užalostila in potrla, da je v kratki dobi za njo tudi g. v 45. letu umrla. Usoda se tudi pri drugi žrtvi ni hotela ustaviti in smrt je kosila naprej. V 28. letu starosti mi je umrl sin Franc, ki je bil vreden moj naslednik. Bil je tudi ob ustanovitvi leskovske občine prvi na napredni listi izvoljen za župana, v katerem svojstvu ga je dohitela smrt.

Tako sem na starost kot najbolj pomoči potreben s dvema vnukoma in eno vnuki-ko ostal osamljen. Vse to me ni skrušilo, ne upognilo, niti zlomilo, kajti zavest in up v mojega vnuka Franca, ki se krepko razvija v sokolski ideji, me tolaži, ker vidim v njem pravo Strgarjevo nasledstvo. Še mnogo bi mi Strgarjev oče povedal, pa zaradi skromnosti niso marali. Še vse to sem moral skrivaj beležiti, a silko pa spet po drugih ovinkih od njih izva-biti, ker bi mi gotovo ne dovolili javne čestitke. Je pa to naša dolžnost in spoštovanje do gré kremenitega značaja, da tako zdraven korenjak kot so Strgarjev oči, ki nikoli niso svojevega prepričanja menjali, javno čestitamo k njegovemu trojnemu jubileju s lakreno željo, da bi šivel tako krepak kakor je zdaj do skrajnih dni slovenskega štirinajke.

Vzorna naročnica

Stoletje, 19. marca 1938. naročnica pošiljan k njegovi 70 letnici tudi svojo čestitko, kot svojo staro znamko. Skoraj enako sta stari in še od svojih otroških let ga poznamo.

Čitatel smo ga že v hiši mojega očeta, ko je moj brat pisal vanj članke o »Vzorniku« trgačev. Od mojega 17. leta dalje, odkar sem se poročila, pa je bil v našem domu težko pričakovani gost. Moja je zanimala politika, mene pa kajpada dnevnice vesti in novice iz raznih krajev, čitala pa svo vsak svoje z enakim zanimanjem in ko so dospeli otroci, ga je bilo treba prebrati, da nisimo predolgo čakali.

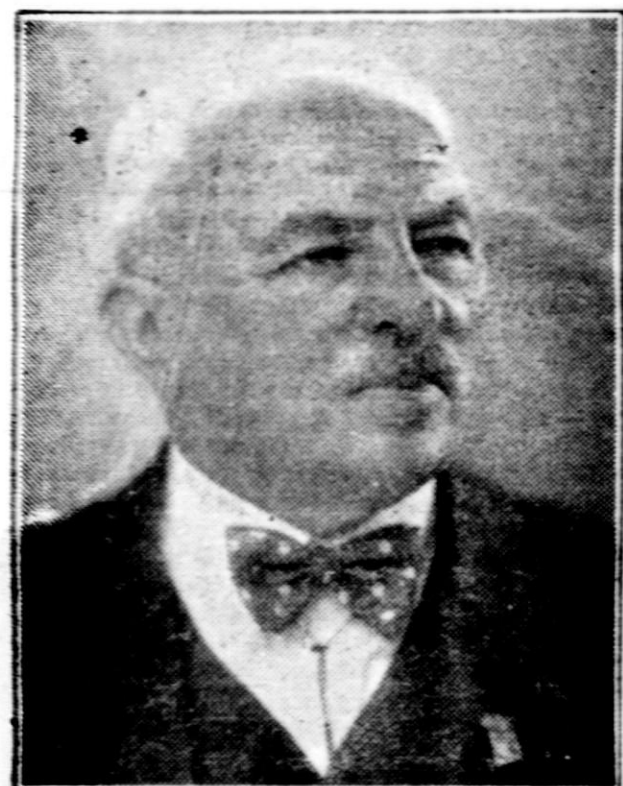
Marsikatero brivko uro je prebral moj gospodni moč in jaz z njim, ker je bil priča in naročnik liberalnega lista, pa sva ga kljub temu čitala in zvesto naročala 30 let skupaj, po njegovi smrti pa ga čitamo že 25 let sama in ga bom naprej še; in če me kdo graja zavoljo tega, ga poželim, da me »Slov. narod« ne bo spravi v peklo, kakor tudi me »Slovenec« ne bo v nebesa.

Prilagam sliko svojo in svojega pravno-ega ter lepo pozdravljam »Slov. naroda« ob njegovi 70 letnici.

Matilda Jelenec,
vdova po nadučitelju.

Otmar Skale

Na Vaš poziv, da bi v slavnostni številki »Slovenskega Naroda«, ki izide ob 70 letnici za Veliko noč, radi pridobili tudi spominske najstarejših naročnikov, nanašajoče se kakorkoli na izhajanje tega lista, si dovolim v ta namen tudi jaz nekaj pripovedkov.

»Ze v naši, pred sedemdesetimi leti v Ljubljani splošno znani narodno-napredni Skaletovi rodbini s Spodnjih Poljan, je bil »Slov. Narod« čislán in naročen od njega ustanovitve do očetove smrti L. 1879. Nestrošno smo otroci list pričakovali, ga čitali z zanimanjem in v njem in se navzeli njegovih spodbudnih nauk.

Za časa svojih veteranskih studij na Dunaju sem bil naročen na »Slov. Narod« L. 1881 in 1882, ter so ga hodili čitat v moje stanovanje na »Fasangasse« v III. okraju — Kostanjevici —, kolega Jože Volovšek iz Celja ter znana sloven slikarja Ferdo Vesel in Josip Gustin, ki sta posejala slikarsko akademijo; v šali smo imenovali moje stanovanje: slovenski »Narodni dom«.

Naselišvi se v Novem mestu, sem postal naročnik »Slov. Naroda« že L. 1886. in ostal listu zvest do danes.

Zelim, da bi jubilej še mnogo let, kakor do sedaj, budil in bodril naš narod!

Pripomba. Novomeška »Narodna čitalnica« je bila naročena na »Sl. Narod« od ustanovitve lista do L. 1925, ko je društvo prenehalo in prešla »Čitalnica« v last sokolskega društva. Nedvomno je »Slovenski Narod« največji pripomoček k probudi narodne zavesti v Novem mestu.

MAZI JOSIP, železniški inspektor v pok., zmr. 26. septembra 1846, naročen na »Slov. Naroda« od L. 1882.

Konrad Elsbacher

Kar sta v naših sedanjih številki Vašega časopisa lista med drugim tudi objavili vesele vesti, da bo »Slovenski narod« letos praznoval svojo 70 letnico, Vas bo morda zanimalo, da je bil moj oče Andrej, ki se je kot korovški Slovenec dne 11. 3. 1864 naselil kot trgovec v Laško, do njegove smrti dne 31. 10. 1903 neprekinjeno zvest naročnik Vašega časopisa, od prvega dne, ko je začel izhajati.

Ko sem po očetovi smrti prevzel njegovo firmo And Elsbacher in trgovino, sem ta-

di jaz do danes neprenehoma naročnik Vašega lista, ki se potemtakem čita na mojem domu z velikim zanimanjem že skozi celih 70 let.

Izredno drago mi je, da Vam morem danes, ob priliki bližajočega se jubileja »Slovenskega naroda« prav iskreno čestitati, čestitki Vam tudi v bodoče mnogo uspehov in zvestih naročnikov.

Blagovoli, kakor vselej, tudi danes sprejeti izraz mojega izbranega velpozdrava od Vašega vdanega Konrada Elsbacherja

Fr. Batjcl

Došlo je že, odkar sem se prvič naročil na naš edini pravi slovenski časopis. To je ravno pred 40 leti v Gorici. Še mlad fant, star sem bil komaj 23 let. »Slovenski narod« sem zelo rad prebiral tako, da ga še danes

Kakšno bo časopisje čez 30 let

in kako bomo obhajali 100 letnico »Slov. Naroda«

Ljubljana, 16. aprila

To ni astrološka napoved; pogledimo v bodočnost brez vsake mistične navdahnjenosti s perspektive današnjosti in s pomočjo izkušenj preteklosti! Čez 30 let se bo ljudem zdelo marsikaj zelo naivno ter smešno, kar počenjamo dandanes in če bo komu prišel v roke letošnji letnik »Slovenskega naroda«, bo imel tudi dovolj povoda, da se bo pomilovalno nasmehnil nad tem, kar zdaj nameravamo napisati o bodočnosti. Morda bo kdo izmed nas tedaj še živel, zato moramo že zdaj prevzeti vso odgovornost za vse, kar bomo skušali priložiti bodočnosti. Toda, četudi nas tedaj ne bo več, odgovornosti se ne smemo otežiti in je treba že v naprej prevzeti sodbo, ki nam jo bodo naložili znanjci.

ZIVLJENJE PRED 30 LETI...

Če se ozremo nazaj, kakšna je bila doba pred 30 leti, po kakšnih tratinčah je teklo duhovno in smovno življenje ter kako se je manifestiral duh časa, sprevaidmo, da se svet vseeno ne preobraža tako hitro, kakor se nam zdi v dobi pospešenega življenjskega tempa. Pred 30 leti, L. 1908, sicer človeštvo še ni preživelo velike gospodarske krize in niti slutilo, da bo prihodnje desetletje izbruhnila svetovna vojna. Tedaj časopisje ni pisalo o nezaposlenosti, o fašizmu in komunizmu; tedaj še niso množice manifestirale na ulicah z iztegnjenimi desnicami in ne korakale uniformirane v taktu nesmišelnih pesmi in koracnic; tedaj še niso vplivali na javno mnenje zvočni kili in tedaj države niso imele še propagandnih ministrov. Neznani so bili pojmi: »javna dela«, »zimska pomoč«, »bednostni fond«, »koncentracijsko taboršček«, »kolektivna varnost«, »Društvo narodov«... Nismo še poznali letalskih zvez, ne avtomobilskih cest, ne radijskih predavanj. Vendar človek sam na sebi se mi mnogo spremenil od tedaj. Zdaj je bolj nemiren in nezadovoljen, a še vedno je zelo naiven. Če pa govorimo o socialnih in kulturnih razmerah, moramo reči, da se je sicer marsikaj zelo spremenilo, toda — celo na slabše. Marsikje se je življenjski standard prebivalstva občutno poslabšal po vojni. Zato se tudi ni mnogo povečal konzum kulturnih dobrin. Ljudje so pred 30 leti lažje kupovali knjige in naročali liste kakor dandanes. Niso pogrešali filmov in niso trpeli škode, ker niso poslušali radia. Bili so bolj duševno ter živčno umirjeni kakor dandanes. Bili

so bolj optimisti in imeli so manj skrbi. Niso trepetali dan za dnem pred nevarnostjo nove vojne in ne pred nenadnimi političnimi spremembami. Vse je bilo mnogo bolj ustaljeno; življenje je budilo občutek varnosti in udobnosti.

Ravno v tem smislu obhajam tudi jaz svojo 63 letnico rojstva. A kakoli se ne bi mislil, da bo ta velika letnica tako kmalu prišla. Saj se mi skoraj dozdeva, da je bilo pred 1 letom.

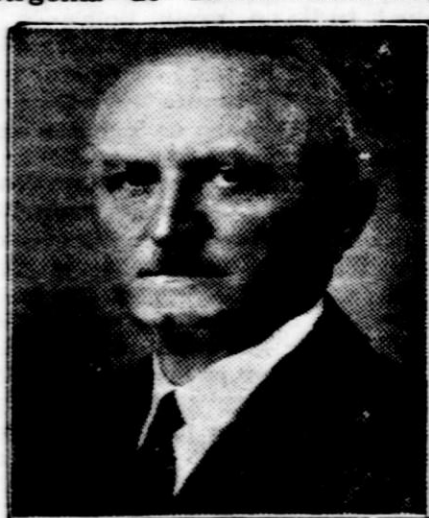
Zelim »Slovenskemu narodu«, da tudi v naprej v tem duhu napreduje, s raznimi novicami in lepimi veselimi dogodki kratkoročno svoje zveste naročnike, da bi preje posabili na današnje težke in kritične čase. Fr. Batjcl, Ljubljana.

Fran Jerele

Sklicujoč se na Vaše c. vabilo v »Slov. Naroda« z dne 8. in 12. februarja poročam, da sem naročnik in stalni prejemnik Vašega c. lista že od leta 1892. Direktni naročnik na svoje ime sem postal šele pozneje in sem še danes.

Zanimivo je, kakšne križe in težave sem imel zaradi »Naroda«. Kot nedoletnega mladenčca so me svojci postrani gledali in mi očitali, da sem brezverec. Pri vojakih v Celovcu je iz potrebne previdnosti več nas dobivalo »Naroda« skupno skrivaj. Ko sem se po odsluženju voj. roka čutil svobodnega zemljana, sem naročil »Sl. Narod« na svoje ime. Ali — grom in strela! takoj od hiše, da je ne boš skrunil, — je grmelo doma. Situacija je bila vedno hujša, nevzdržna in odrinili sem moral v svet.

V orožniški službi na Raketu sem naročil »Sl. Narod« na naslov žand stanice. Od tedaj dalje (1897) vzdržujem Vaš c. list nepretrgoma do danes. Naročenega sem

imel deloma na svoje ime, deloma na ime žand. stanice, kjer sem služboval, kakor so pač bile politične prilike v dotičnem kraju.

Zelo krut udarec sem utrpel radi »Naroda« v Železnikih leta 1911, ko je tam izvajal brezobziren in neomejen teror znani drž. poslanec Čot-Demšar. V Železnike sem prišel v maju 1910. Ker sem dobival »Sl. Narod«, sem bil takoj diskreditiran, razvrednoten, nato zasledovan, in preganjan od Čotevih pristavev seveda. Po poldrugem letu se je združenji svojati posrečilo pregnati me iz Železnikov kot za njih opasnega nepridiprava.

Iz Železnikov sem prišel v Kamnik leta 1911, kjer bivam še danes kot orož. nared. vod. v p. in posestnik; imam mir in uživam svobodo.

Menda L. 1923, ko sem poslal hčerko v šolo, sem bil radi pod vso kritiko nizkih prejemkov gmotno primoran »Naroda« odpovedati, ker plačila nisem več zmogel. Bili ste mi uvidni, upoštevali ste me kot dolgoletnega naročnika in mi ponudili in pošiljali »Naroda« za dobro tih mesecev brezplačno. Med tem mi je bila plača povržana in sem takoj obnovil naročnino, ki jo do danes nisem prekinil.

Rojen sem bil leta 1873 v Skocijanu pri Mokronogu, stanujem in pristojen pa sem v Kamnik.

sprememjena. Novi politični in gospodarski sistemi povojne dobe niso propadli kakor so nekateri mislili. Celo utrčili so se in začeli so rasti ogrožati osnove starega sveta. Prav tako ne smemo pričakovati, da se bodo v prihodnjih 30 letih spremenile temeljitje življenjske razmere in da se bo primerno dvignil življenjski standard. Pomnošile se bodo kulturne dobrine, a njihov konzum prav tako ne bo rasel dovolj naglo. »Radio« bo hkrati televizor in čudovit aparat, ki bo »tiskal« liste, vendar bodo novi aparati prav tako še nedosegljivi splošnosti, kakor je n. pr. dandanes televizijski aparat. Tehnika se bo še izpopolnila, vendar se ne bo služila skupnosti tako, kakor bi morala po svojem pravem namenu. V 30 letih se človeštvo v duhovnem pogledu, po umskih zmoglostih ter v biološkem pogledu le neznatno spremeni. V 30 letih se še človeški možgani ne bodo dovolj razvili, da bi vladali svetu razum brez pridržkov in da bi se izumirilo vse zlo, ki izvira iz neskladnosti človeške narave. V 30 letih si človek ne bo še povsem podvrnil naravnih sil in ne bo še niti dohitel razvoja tehnike, ki ga je v zadnjih desetletjih prehitela.

ČASOPISJE SE BO ŠE RAZVIJALO IN ZIVEL

Ko je nastopil radio svojo zmogovitost, so mnogi napovedovali konec časopisja. To je bila kratkovidnost, kajti radio v resnici ni konkurent časopisja, temveč je celo njegov zaveznik ter sodelavec. Govorjena beseda ne bo nikdar isto kakor tiskana. Radio in časopisje se dopolnjujeta. Tiskana beseda ima prednost pred govorno v tem, da jo lahko zadržiš ter se pomudiš pri nji po individualni potrebi, govorna beseda se pa dotakne zavesti samo enkrat: približa se in takoj izgubi. Radio opozarja na novice, ki jih lahko prečitata z vsemi podrobnostmi v časopisju. Toda tudi časopisje opozarja na radio, kajti dogodki ne prestopajo hite in radio naj dopolni, kar je v listu že zastarelo.

Ne, radio ni konkurent časopisja; radio ne širi tiskane besede, temveč samo govorno, uveljavlja se na povsem svojem področju — na zvočnem, med tem ko je področje časopisja vidni svet. Časopisje pa ne more oddajati godbe kakor ne radio tiskane besede.

Samo po sebi se razume, da se bo časopisje še razvijalo ter se posluževalo še popolnejših tehničnih sredstev. Izpopolnil se bo tudi radio in časopisje bo postal univerzalni aparat, ki bo posegel tudi na področje časopisja. Časopisje se v tehničnem pogledu ne more več mnogo izpopolniti. Lahko previdite, da se časopisje po zunanjih oblikah v zadnjih 30 letih ni mnogo spremenilo. Izpopolnilo so se tiskarski stroji in grafični postopki, kar so pa nestrokovnjaki po obliki listov, po tisku in slikah

komaj opazili. V tehničnem pogledu se nam ni treba stranovati dandanašnjega časopisja pred bližnjo bodočnostjo. Vendar bodo v prihodnjih desetletjih izšli mnogo boljše, neumljivji papir, ki ne bo na svetlobi rumenel in se ne na zraku razkrajal. Na takšen papir bodo čez 30 let izhajali časopisi. Tiskarne bodo tehnično tako izpopolnjene, da bo »prehod« tiskane besede z rokopisa na časopisni papir neposreden. Vendar ne smemo pričakovati, da bo do tega razvoja prišlo tako hitro na vsej črti. Še v tem stoletju bodo izšli prenašanje govorne besede tako rekoč neposredno na papir. Tedaj bo padla meja med govorno in tiskano besedo.

100 - LETNICA

»SLOVENSKEGA NARODA«

Mnogi napovedovali bodočnosti pretiravajo, ko napovedujejo, da se bodo kmalu uveljavili še mnogi izumi. V Ameriki, kjer najbolj skrbno proučujejo nove izume in kjer je tudi največ tehničnih izumov, so ugotovili, da od prve zamisli izuma do prvega modela mine povprečno celo 176 let! Da je izum praktično uporabljen, je treba še 24 let. V nadaljnjih 12 letih postane izum šele trgovsko blago, a potem mora miniti še 17 let, da postane izum last milijonskih množic. Zato ne smemo pričakovati, da se bo že čez 30 let spremenilo temeljito vse, o čemer sanjajo zanesenjaki.

Ko bomo obhajali 100-letnico »Slovenskega naroda« L. 1938, bo duhovni in socialni obraz sveta seveda nekoliko drugačen, kakor dandanes; drugačno bo tudi časopisje, a človek se vendar ne bo mnogo spremenil. Med dandanašnjim in tedanjim človekom ne bo tako velike razlike kakor med sedanjim in človekom pred 70 leti. Mentaliteti dandanašnjega človeka se pa bodo tedaj še bolj posmehevali, kakor se mi ljudem 19. stoletja. Posmehevali se nam bodo zaradi tega, kar dandanes pišemo; brezpomembni se jim bo zdel ta jubilej kakor jubilej sploh. Druga merila za časopisje bodo tedaj drugačna, ne bodo razumljivi sedanjega nespretnega, nejasnega in prikritega izražanja misli v tiskani besedi. Obžalovati nas bodo ter se veselili, da so za njimi časi, ko misli ni smela biti niti vključena v tiskarsko črnilo. Zaničevali nas bodo kot slabice, ki niso mogli vplivati na čas in razmere in ki so se izgubljali v smešnih malenkostih in sili vsakdanjosti.

Ali jih cenimo previsoko? Ali se bodo dvignili nad nas in nad naš čas? Če bodo živeli še 30 let, bomo dočakali odgovor na vsa vprašanja, ki smo se jih dotaknili v tem članku. In na vprašanja, ki jih nismo mogli niti nakazati, kajti letos pišemo letnico 1938. Slokan

„Slovenski Narod“ in učiteljstvo

Iz vrst našega starega učiteljstva smo prejeli:

V 25letni jubilejni številki je bil tudi izvirni dopis iz učiteljskih krogov »Šolske razmere na Kranjskem«. V dopisu avtor obširno razpravlja o tedanjih šolskih razmerah in učiteljskem položaju tedanje vojvodine Kranjske. Bile so te razmere ene kot druge vse prej kot rožnate ali častne za deželo Kranjsko. Slabše ali še bolj nazadnjaške so bile le v redkih deželah nekdanje monarhije. Pač se še tedaj dežela Kranjska ni mogla postavljati pred svetom z urejenimi ljudskimi šolstvom in pismenostjo njenega prebivalstva, komaj polovica prebivalstva je bila pismena.

Tedanje učiteljstvo, četudi živelo v težkih gmotnih razmerah ter povsod zapostavljeno, je hotelo kljub temu iz pravega rodoljubnega načela narodu koristiti ter zboljšati to žalostno stanje šolstva ter izbristati ta sramotni madež — nepismenosti — na našem narodu. Tako se lahko danes ponašamo pred svetom s svojo kulturo, da smo tako rekoč brez analofetov. Za učiteljstvo je bilo to kaj težko delo. Šolski otrok je bilo malo kje pod 100 na enega učitelja, pa še ti so povsem neredno obiskovali šolo. Šolska poslopja so bila z malimi izjemami, neprimerna, pretesna in nehygienična, učni pripomočki skromni, največ šol pa brez njih. In kdo drugi je najbolj občutil te nedostatke kot učitelj. Da se temu odpornost in izpopolniti naše šolstvo, se je vrglo učiteljstvo v najhujši boj z nasprotniki naprednega šolstva. Naleto je pri tem idealnem stremeljenju v mnogih krajih na največji odpor krajevnih odločilnih faktorjev in tistih, katerim bi moralo biti največje lažje na urejenem šolstvu tudi v njihovem poklicu. V mnogih primerih zahteve učiteljstva, pa naj so bile še tako utemeljene, niso našle pravega razumevanja niti pri nadrejenih šolskih oblastih ali bolje rečeno oblastnikih.

Poleg učiteljskih stanovskih listov je bil pred vsem »Slov. Narod«, tisti, ki se je vedno zavzemal za napredek šolstva, podpiral učiteljska stremeljenja ter zahteval zboljšanje položaja učiteljev, priznanje vseh pravic učiteljstva, osebnih, kakor tudi pri določanju pouka, odnosno razširitev in povzdigo šolstva. S svojim pisanjem v tem smislu, je »Slov. Narod« posredno veliko pripomogel k povzdigu in ureditvi našega šolstva, kakor tudi k ustanavljanju novih potrebnih šol, ki je dokazoval javnosti koristi in potrebo šol, kar je bilo učiteljstvu v veliko oporo.

Če pa je hotelo učiteljstvo doseči pomembnejše uspehe in zaupanje med narodom, je moralo doprinesiti velike žrtve sorazmerno k svojemu gmotnemu stanju in se nesebično žrtvovati za marsikatero delo. Prevzeli so morali na svoje rame vsakovrstna dela in dolžnosti pri raznih kulturnih, gospodarskih in prosvetnih ustanovah, ustanavljanju pevske, čitalniške in bralna društva, kmetijske podružnice in razne zadruge. V večini primerov je sionelo pri takih ustanovah na deželi vse delo na ramah učitelja. Tu pevovodja, tam tajnik, drugod vrtnar in sadjar; vsem biti na razpolago, članom in prijateljem svetovalec in brezplačni pisar.

A to udejstvovanje učiteljstva izven šole, po katerem bi znalo to zadobiti prevelik vpliv in priznanje med občani, pa ni šlo v račun gotovim gospodom. Ti so gledali vse to početje učiteljstva z zavistjo in sovraštvom ter iskali vzrokov, kako bi to delo ovirali, ali celo zavirali. V ta namen so se posluževali vseh sredstev, pa naj je bil učitelj še tako vester v svojem poklicu, vreden in korekten po svojem znanju.

Nastopu. Nič zato, marsikateri učitelj je bil javno zaničevan in ponižan. Učiteljstvu so jemali njegovi nasprotniki ugled med ljudstvom. In pri tem mu odločilni oblastniki niso bili preveč naklonjeni, prej narobe. In zopet je bil »Slov. Narod«, ki se je v javnosti postavil v bran za obrekovano in preganjano učiteljstvo. Zavzel se je z vso odločnostjo zanj, zavračal neutemeljene napade, branil, zagovarjal in priznaval pošeno učiteljevo delo in poštvovalnost. Nešteto takih primerov dobimo, ako bi prelistali stare letnike »Slov. Naroda«. Pa ne le to. Vse aktualne šolske politične članke, poročila in nasvete v dobro in na predek šole in učiteljstva je ponatiskoval »Slov. Narod« iz učiteljskih stanovskih listov ter širil posredno take ideje med širšo javnost.

»Slov. Narod« je znatno pripomogel, da se je šolstvo dvignilo pri nas na tako visoko stopnjo. Da učitelj zavzema danes vse drugačen položaj in da ima veljavo med narodom, da je uvaževan kulturni faktor, je tudi zasluga pisanja učiteljskega, šoli in prosveti naklonjenega časopisja, med katerega spada v prvi vrsti »Slov. Narod«.

Končno lahko še omenimo, da je moral marsikateri učitelj starejše dobe prestopiti zaradi čitanja »Slov. Naroda« tudi bridke žalitve, celo tu in tam pretrpeti preganjanje. Ob 70letnici »Slov. Naroda« bo učiteljstvo, posebno starejše dobe obudilo marsikateri grenak, pa tudi veseli spomin na nekdanje težke borbe za napredek šole, za nova šolska poslopja in za pravice učiteljskega stanu.

V svoji bogati kroniki lahko zabeleži »Slov. Narod« ob svojem častiljivem jubileju med drugim tudi to, da je v polni meri izpolnil dolžnosti napram učiteljstvu in šoli.

Japonska je pomnožila letalstvo

V zvezi s kitajsko-japonsko vojno je obratna pozornost sveta tudi na japonsko letalstvo, ki se vedno bolj uveljavlja na bojiščih. Japonsko armadno letalstvo steje zdaj 16 polkov in ima okrog 1.000 bojnih letal. Pomorsko letalstvo obsega 40 enot in ima okrog 700 letal. Japonci imajo torej okrog 1.700 bojnih letal, približno toliko jih pa imajo še v rezervi. Polovica vsega letalstva je osredotočena v Mandžukuu, tako da so jo lahko takoj uporabili v vojni proti Kitajcem. V prihodnjih 3 do 5 letih se bo po japonsko letalstvo znatno pomnožilo. Zlasti letošnje leto je zelo važno za razvoj japonskega vojnega letalstva. V proračunu je določenih v ta namen 700 milijonov jenov. Japonsko letalstvo bo temeljito reorganizirano. Ustanavlja se posebna letalska armada po zgledu Francije, Anglije in Italije. Vrhovni poveljnik letalskih sil ima dalekosežna pooblastila in po svojem položaju je enak vrhovnemu poveljniku suhozemne vojske. V let 1939 do 1940 nameravajo Japonci dvigniti tudi kapaciteto svoje letalske industrije. Že zdaj izdelujejo v primeri z lanskim letom japonske letalske tovarne dvakrat toliko. Razen tega grade nove letalske tovarne na Japonskem in v Mandžukuu. V Mukdenu, kjer so do sedaj letala samo popravljali, so zgradili veliko letalsko tovarno. V zvezi s tem se naglo razvija tudi industrija aluminija. Proizvodnja aluminija bo dosegla v enem letu 20.000 ton, kar pomeni povečanje na 30%.

Pred dvajsetimi leti...

Četvero pisem našega pokojnega sotrudnika in dopisnika Ivana Skvarče

Dr. Iv. Lah:

Ljubljana, 16. aprila
Pred leti sem ležal v vinogradih bolni v Pragi. Iz domovine so prihajala pisma. Lepa, dolga pisma. V domovini je cvetela pomlad. Čudna pomlad. Za veliko noč je obhajal »Slovenski Narod« svojo 50-letnico. Z njim jo je obhajal ves slovenski narod. Dr. Iv. Prijatelj je obudil spomin »Slovenskega jugata«. Petdesetletne, več, stoletne sanje so dozorevale v resnico. Tudi jaz sem prispeval za slavnostno številko. Ker ne nisem mogel hoditi, sem pisal leže na vzglavju. V vojni se človek vsega privadi. Napisal sem prizor, kako sta se srečala pred dež. gledališčem v Ljubljani, kjer je bil takrat kino, županova Micka in veseli Matiček. Pila sta o bodočnosti slov. nar. gledališča. Tudi v moji bolnišnici sode je prišla velika noč. Vstal sem. Po osmih mesecih sem zopet hodil. Napisal sem na tablico nad posteljo: »Vstal je — ni ga več« — in sem odšel k Pipanu. Hotel sem videti, ali je na svetu še kaj veselih ljudi. Bili so. V slovenski gostilni. V praško bolnišnico mi je pisal tudi Ivan Skvarče, marljiv sotrudnik in dopisnik raznih listov. Tudi »Slov. Narod«. Bil je nekaj časa dopisnik »Dneva« v Mariboru. Dasi boleham, je bil vztrajen in delaven, morda še preveč. Tudi vidite iz pisma. Imel je zveze tudi s politiki in je zvedel marsikaj. Tudi sicer je bil brhina politična glava. Rešilo se je četvero njegovih pisem, ki pričajo o tedanjih dogodkih. Umri je kmalu po prevratu v Mariboru. Naj mu bo s tem ohranjen spomin. Kot sotrudniku lista in enemu onih tihih zidarjev, ki so sodelovali pri graditvi Jugoslavije.

Maribor, 2. 10. 1917.

Dragi gospod doktor!

Najprisrčnejša Vam hvala za obsežno pismo! Razveselilo me je, kot se malokatero v teh treh letih! Res ste preprečili bridke dneve in ure. A kakor jaz nisem izgubil poguma, upanja in zaupanja, tako, kakor čitam izmed Vaših dragih vrst, tudi Vi niste izgubili vere. In to me navdaja s prav posebno radostjo, ker vidim ravno v tem, kako enotni smo bili nekoč, ko smo se danes tako trdni. ... Vas je vojaka potipala prav posebno trdo in občutno in Vam nadajala prav raznočlono osvetlo. Upajmo, da Vam postane znanostne vsaj sedaj, kadar prebomite te telesne težave. Vaše pismo leta 1915 me je skrajno zelo osupnilo in z menoj vred vse ostale, ki Vas poznajo in par dolgih tednov smo bili vsi v velikih skrbih, dokler nas končno niso pomirile vesti — vsaj deloma — ki smo jih sprejeli tu in tam. Mislili sem tudi že nekekrat na vse različne, zlasti še, ker nikjer ni bilo o Vas nikakih poročil potem, ko ste odšli na fronto.

Skoda, da ste tako daleč stran od nas v bolnici. Marsikaj bi bilo bolje, če bi bili, recimo, tu v Mariboru, ali pa vsaj v Gradcu. Zadnji 2 leti sem se srečal tudi nekekrat z dr. Novčanom. Ali Vam je znano, da biva Zalar in Levstik v Pragi?

S sedanjim časom, oziroma nastopom naših, smo seveda vsi — tudi mi — zelo zadovoljni. Vsekakor imate prav, ko omenite bivše naše delo. Kdo bi si bil takrat predstavljal, da bode naš boj kedaj čez tri leta res boj — vsega našega naroda. Mnogo dobrega je bilo na našem delu in plačilo zanj se mi zdi, da so za to naše takratno delo prejeli danes vsi. Še pred tremi leti smo slišali in brali očitja o »gorostastih, nezdravih fantazijah«, da, sedaj pa so ravno one postale — program vsega, kar narodno čuti! Mene navdaja to z nepopisnim ponosom, v kakšno zadoščenje pa mora biti še prav posebno Vam? ... Kolikšen je bil uspeh našega dela, sem videl in spoznal šele pozneje, v letih 1915. in 1916. do oktobra. A bilo je tudi trajno, kar se kaže posebno še sedaj. V bodoče, kajne, bode še lepše in — še rajše se bode delalo. Prišli smo kot prvi, drugi so nadaljevali in ubijali — ne po svoji volji in vedno le proti nji — in zopet so kot tretji na delu — naši. Posebnih novic Vam, žal, ne morem poročati za enkrat. Življenje pri nas se pričinja polagoma zopet prebujati. Pričenja se delo tu in tam. Sino kot organizem, ki pričinja po krizi zopet zbirati svoje svojih bolnih udov. Upam, da smo se naučili vsaj toliko, kolikor je treba za pravočasno spoznavanje nevarnih boleznih v bodoče. ... Delam še vedno s »papirjem in peresom« kot svoje dniš čas mineva, hvala bogu, v korist tu in tam. Da bi le bili kmalu zopet vsi skupaj. Potem bi bilo šele pravo veselje.

Radi kadiva bodite brez skrbi! Kadar pride, dojde i Vam. Če bode za enega — bode tudi za drugega! ... Pozdravljajo Vas vsi naši gospodje! Pozdravljajo Vas moji dragi! Pišite po možnosti kmalu in obširno. Čakam, kot se čaka na kaj lepega! Priščne pozdrave, Vaš vdani

Skvara

Maribor, 13. XII. 17.

Dragi gospod doktor!

Iskrema Vam hvala za poslano pismo! Oprostite, da Vam šele danes odgovorjam. Imeli smo več prireditve, ki so terjale vsaka za se vsak prosti trenutek! ... Tudi meni je prav za prav danes čisto neumljivo, kako da sem mogel besede Vašega predzadnjega pisma razumeti tako nesmiselno — nerodno! Kar sram me je! Oprostite mi, dragi gospod doktor! V nedeljo in predhodno soboto smo imeli tu zborovanje »Zveze jugoslov. železničar.« Uspela je prav sijajno. Zborovanja se je udeležil tudi posl. dr. Verstovšek, s kojim sem imel priliko razgovorjati se o tem in onem zanimivem. Iz vsega posnemam, da morem mirno reči, da smo lahko glede na našo bodočnost precej mirni. ... Minilo soboto smo priredili tudi prvič od leta 1913 Miklavžev večer. Ljudstva, da ga nisimo bili v stanu razvrstiti; polovica je morala domu. Vse je bilo zadovoljno, da malone srečno, ko smo bili vsi zopet pod lastno streho. In tu sem videl, kolike je pripomoška ravno vojna v vseh svojih zunanjih in notranjih posledicah k povzdigi narodne zavestnosti. Če bi nam ne grozila v okolici in po večjih trgih ravno za bližnjo bodočnost od narodne neprijateljske strani velika nevarnost, bil bi nadvse prav zadovoljen. Tako pa sem ravno 11. č. m. gvedel prav alarmantne novice in, če ne bode moj klic v »Slov. Narod« izval več odnosa kot doleži, namreč pri naših voditeljih, ter jih

priljubljeni do res splošnega in vnastranskega vedno. Neverjetno je skoraj: uspešen boj naših poslancev v parlamentu je isga tudi manjšinskega narodnega dela, potem bomo izgubili marsikak list in najbrže sval pri nas ravno med najodločnejšimi in najpokolicejnejšimi nekako apatično, ki jo menda na zunanjo hočejo nekako označiti si: — »bo že! Za božjo voljo, ne prehitro!« ... No pa je nekončno škodljivo, alično človeku, ki se hoče prebuditi, pa vedno zopet omahuje v staro, prijetno dremanje. ... Neprijatelj pa delajo sveda s tem večjo naglico, tem večjim pritiskom, ker dobro uvidevajo njihovo grozot in njih posledice je vsakdo — v časopisju vsaj! — že do grla sit, razum par sto osebno prizadetih narodnikov! To pozne prav po nepotrebnem ogromno prostora, bistveno pa nam nič ne koristi. Sicer pa imajo Primorci vendar svojo »Edinost«. ... Včeraj sem »Slov. Narod« poslal z obič. noticami tudi priloženo pismo za njega glavnega urednika in mu to in ono razjasnil. Pomislite: 6 let že sodelujem tudi za »Narod«, pa edino, kar imam, je, da mi ga sedaj pol meseca zastojno pošiljajo!

In Vaše zdravje? Povoljno napreduje? Bog daj obilo sreče v naprej, kot doslej. Pišite kmalu zopet in oprostite staremu godrnjaču, če Vas je dolgočasilo mesto kratkočasili!

Srčne pozdrave: Iv. Skvara

Maribor, 6. aprila 1918.

Velecenjeni, dragi gospod doktor!

Iskrema Vam hvala za prijazno pismo in veličnostno pozdrav! Niti ne vem, ali sem se jaz na to v zadnjem pismu spomnil. K praznikom pač prihajam prepozno; soince pa mi tako toplo sije raz vedro nebo skozi široko odprto okno in zato Vam pošiljam nas vseh iskrene — pomladne pozdrave! Nisi ne vem, ali dobivate Vam poslano korespondenco. Zelo bi Vam bil hvaležen, če bi mi tozadevno kaj omenili. Zgodilo se je, da so mi v zadnjih tednih »hoptali« celo poročila za »Slov. Narod« in tudi menda za »Domovino«.

Zelo me veseli, da morete i Vi že iz postelje in na zrak. Sam sem izkusil pred leti, kako dobro to dá. Upam, da pojde vzdržma na bolje!

Vaše članke in listke v »Narodu« in »Domovini« pridno čitam. Cast Vam!

Velika noč je že za nami. Praznovani smo jo z občutki, kot še nikoli; tudi ne v mirnem času. Vse preveča silen duh velike narodne ideje in misli, da ni framarak, če rečem, da vse živi že v popolni dušni zavesti narodne svobode. Kako krasno je opazovati naše ljudi vseh slojev in vsakere starosti. Danes ne žive več v upanju na nekaj, kar šele ima priti, marveč v zavesti, da to že posedujejo. Kdor bi si danes drznil pri nas nastopiti proti temu dejstvu, tega bi pobralo. V sovražnih krogih nekaj namigavajo o nepetnih persekucijah. Mi seveda tega ne verjamemo, kajti to bi bil čin naravnost blazne državniške kratkovidnosti in izval bi sigurno vihar, ki bi bil v svojih posledicah več kot usodepoln. Sicer smo pa že davno na vse pripravljeni in branili bi se, da bi krivcem vzelo sapo.

»Skoro« bi bil zlezel dol — v Ljubljano. Opuštil sem sotrudništvo »Gr. Volksblatt«, ker se moje delo ni več moglo strinjati z novo politično smerjo lista, (ki je postal skozi in skozi nemško radikalni in »Siegfriedovskij«). To sem suho poročal med drugim dr. Kramerju in on me je povabil, da naj vstopim kot urednik pri »Narodu« in »Domovini«. Ponudil so mi 350 K mesečno. Rabil bi bil za nekaj dobav na pot okoli 600 K in sem se obrnil na »Posojilnico« oziroma dr. Rosino za osebni kredit; pa sem prav čudno odletel, menda v zahvalo za skoro 10-letno narodno delo. Pa ne mislite, da sem bogznaj kako žalosten. Sem nekaj tudi na prsih bolan in čisto krvavim (sicer le nalakho). Naslednika tudi ni bilo dobiti in tako se česem najprej po »Mariborskem pismu« in »Domovini«.

Narodnostne razmere se pri nas seveda, kot povsod drugje, poostrejuje. Toda opaziti je, da se pričnajo proti nemško-radikalnim elementom postavljati zmerni krogi, ki končno niso brez vpliva na počenja nje prvih. Tako n. pr. vzpirajo nemške »Volksstage« v Gradcu sem se osebno udeležil 30 kričavev, na čelu dr. Mravljag. »Sie machen viel Wind, aber wenig Schaden«. Mobilizirali ulice si za enkrat ne upajo več. »Volksstage« v Gradcu sem se osebno udeležil; bil je karikatura narodne manifestacije, v št. lju se jim je tudi ponesrečil, v ostalih krajih Slovenskih gorice pa bodo menda — bitli, če ne bodo s seboj vzeli orožnikov. ... Tako živimo!

Zelaste se kmalu, prav kmalu zopet! Iskrene pozdrave mojih starišev, prav posebno pa od vdanega

Vam

Ivana

(Julija 1918)

Dragi gospod doktor!

Iskrema Vam hvala za poslano mi pismo! Mislil sem, da so moja pisma izgnila, kot so svojčas pred leti, ali pa, da je sicer kakšna tuja moč na konju. Sicer se bi v tem oziru prokleto malo zmenil za tenden-

Ko smo še imeli cesarja...

V starih letnikih »Slovenskega Naroda« najde človek mnogo zanimivih spominov na stare čase

Ljubljana, 16. aprila.
Kakor ne bodo znanimci mogli razumeti marsičesa, kar počenjamio mi dandanes, tako se tudi mi čudim razmeram preteklih dobe in tedanjemu našemu človeku. Kljub temu nam pa postane marsikaj razumljivo, če se dobro zamislimo v dobo in če upoštevamo vse čimtelje, ki so vplivali, da so se ljudem krivile hrbtenice in — vsaj navidez — mehčali možgani. Tedaj, ko so ljudje imeli tako velik smisel za avtoriteto ter veličanstvo človeka, ki so ga z nadčloveškim spoštovanjem imenovali cesarja, je uživalo tem manj spoštovanja človeško dostojanstvo. Vendar ne smete misliti, da je vdanost do cesarja presegala vse meje razsodnosti in da so vsi ljudje gledali v cesarju božansko bitje. Da bomo lažje razumeli cesarske čase, klečeplazanje pred habsburškimi simboli ter izraze brezmejnne vdanosti in zvestobe »Kranjcev«, »štajercov« in drugih »narodov« cesarju, si oglejmo nekoliko kaj je p'al naš list ob cesarjevih potovanjih po slovenskih deželah.

TUDI GREGORČIČ JE OPEVAL CESARJA...

Oportuno je bilo, da je »Slovenski narod« 11. julija 1883 posvetil cesarju ob njegovem prihodu med Slovence slavnostno številko. Na prvi strani, v barvnem okviru je bila slika »apostolskega veličanstva« in cesarice. Tedaj so ljudje gledali že na cesarjevo sliko s svetim spoštovanjem, zdaj pa ne vidimo v nji nič drugega kakor nalivnega, ne posebno inteligentnega človeka, ki ga je muhasta usoda postavila h krmilu velike države.

jev. Vendar s tem se ni rečeno, da se bodo znanimci temeljito poglobljali in da ne bodo imeli svojih božanstev ter oltarjev za manifestacije svoje slabosti in betavosti. Na prvi strani slavnostne številke je objavljena tudi prigodna pesem, ki bi jo človek preželi, ko bi pod njo ne bil podpis — S. Gregorčič! Nič ne pomaga, če zardevamo ali ne: tudi eden najboljših slovenskih pesnikov je pisal domoljubne pesmi, se ponašal pred bodočnostjo ter obtil ne le svoje človeško, temveč tudi pesniško dostojanstvo. Vem, da ga zagovarjate, češ, moral je napisati slavošpev vzvišene mu becu, časi so bili pač takšni! Ne, časi kljub vsemu niso bili takšni, da bi moral tedanji najboljši slovenski pesnik napisati takšno pesem ter se pogumno podpisati pod njo. Ko se mora pesnik, znanstvenik ali umetnik vdnjati tako brezpogojno režimu, sploh pravi pesnik, učenjak in umetnik ne morejo živeti. Gregorčič je napisal med drugim v tisti pesmi:

...osreči, mili car, oserči,
naj narod te srčno ljubeči,
da srečen rod naš in naš svet
slavi Te bo še poznih leti.

A mi Ti sedaj prigovam,
da ne Te radi tvegamo,
blago in kri.

co, šel bi mi pa bda, če bi kakšno pismo ne bilo doseglo Vas.

Da dosti, zelo mnogo, delate, to pač vidim in čitam. Zdi se, kadar berem Vaše originalne, da se s Vami razgovarjam, kadar pa čitam druga Vaša dela, se mi pa zdi, kot bi mi nekaj pripovedovali. Čudno je vse to, gospod doktor: komaj dobro 14 dni sem bil z Vami osebno skupaj in še to že pred več kot 4 ali vsaj 3 leti, a vseeno sem se Vas privadil bolj kot tistih, ki so vedno okrog mene.

Vi si držite posebno sobo za ure dela? Moj brat, poročnik Ciril, je bil 9 dni v Pragi. Prišel je tje iz bolnice v Inomestu. Iskal Vas je po vseh Vinogradih, tudi po bolnicah. Nasilno ni imel natančnejšega, domov pa tudi ni mogel pisati, ker je v Pragi visel od dneva v dan. Sedaj je že v mariborski bolnici. Prvi dan ofenzive je dobil plinsko zastrupljenje in živčni pretres. Strašno ga je pobralo. Bil je na angleškem delu fronte; kar pripovedujejo, je grozopolno.

Dr. Kodermanu sem poslal Vašo kartico. Upam, da kar želite, kmalu sprejemim. Vam pošljem. Koderman sam je neke pri sodnji v laškem Vidmu, pa se menda preseli sedaj enkrat počasi v Ljubljano. Zelo bi me veselilo, če bi igra pravočasno dospela vam v roke.

V Ljubljani nisem bil. Svojtčas sem Vam menda pisal, da nekaj na pljučih boleham. Vse to se je od aprila sem sprevrglo v mučno vnetje pljučnih končic. Nisem torej za vožnjo in naporne debate. Sicer pa je šlo lepo število drugih gospodov na ustavnovni shod (Jugoslovenske demokratske stranke. Op. ur.)

Moje delo je pač zelo omejeno. Kakor razvidite iz »Naroda« se držim najkrajših izrazov, a vseeno mi odlagajo več kot polovico in to vselej najvažnejše stvari. Imel sem list že na višini, kot je v Mariboru in ob vsej meji še nikakor ni bil. Od sredine maha pa zopet vse godrnja. Ugled lista seveda pri tem ravno ne trpi malo. Naši ljudje pač berev uvoznik članke, dunajska poročila in — domače zadeve. Preje nikdar niso imeli dovolj poročil, sedaj pa ta nerodnost. Na drugi strani sam trpim veliko materialno škodo, tako, da bodem res moral sprejeti drugo mesto, če se tu nič ne spremeni. Naši ex. so sicer te dni gotovo v tem oziru odločno nastopali v Ljubljani; bomo videli.

Tudi tu več ali manj vsi gladujemo. In kako šele bode? Maj in junij sta minila večinoma v dežju in jesenskem hladu. Zito je že skoro vse poleglo. En kilogram krompirja velja 2 K! Jaz sem z vsem tem zelo zadovoljen. Čim huje, tem preje. Kamen drvi nevdržno v prepad in tam zgoraj se je vsak, ki mu pride v bližino, pošteno sune. Prav imajo vsi! Zacetek konca je tukaj in poslednji se menda rapidno bliža.

Počasi okrevajte! V noči na 30. m. m. je med Hrastnikom in Trbovljami zavozil bolniški vlak v vlak z dopustniki. Mrtvih preko sto, a jih je še mnogo več, o katerih so se našli le kupčki pepela, ker je vlak bolnikov skoro docela — zgorel; tudi več castnikov!

Iskrene pozdrave vseh! Iskren pozdrav

Vaš

Ivan

da se ga vsi čuli: »Skandal, Skandal« in k županu Rodolšku obrnen: »Dafür weiss ich Ihnen keinen Dank und ich glaube auch Seine Majestät nicht!« — Potem se je obrnil vidno nevoljen od nemške gospode, katere si bode ta dan s črno kredo vpisala v svojo spominsko knjigo. Dr. Gršak nagovoril je cesarja slovenski, rekoč med drugim: Naj Nj. Veličanstvo blagovolji izvesti tiste pravilne postavke, ki nam zagotavljajo naš narodni obstanek in srečno bodočnost.

Tako so torej Slovenci tu in tam upali možgano pogledati v obraz »apostolskega veličanstva«.

600 LET KRANJSKE PASJE

PONIZNOSTI...

Cesar je obiskal Kranjce ob 600letnici. »odkar je kranjska dežela preslavni Habsburški rodovini prisegala udanost in zvestobo.« (Po adresi deželnega zbora kranjskega cesarju ob njegovem prihodu v Ljubljano.) Ob sprejemu v Ljubljani je cesar dejal: »Bodite prepričani, da bom bodoče slavnostne dni rad bival med vami ter da se bom dobro počutil sredi svojih zvestih Kranjcev.« V resnici je cesar izredno cenil »svoje Kranjce« zaradi njihove pasje poniznosti, zato se je tudi zavedal, s čim so zadovoljni. Pri proslavi 600letnice v gledališču so cesarja pozdravili zopet z Gregorčičevo pesmijo, zloženo nalašč za to priliko.

Ob priliki zgodovinske proslave si je cesar ogledal tudi nekatere zavode, med njimi celo blazinico, čeprav to ni bilo v programu.

CESAR MED SOTRPINI...

SN piše o cesarjevem obisku blazinice dvakrat. Prvi pravi: »Ker to obiskovanje ni bilo v programu, se tudi poslednje ni moglo v naglici tako okineati, kakor bi se bilo sicer zgodilo. Stori se je pa, kar se je, pa, kar se je v kratkem času dalo. Vihrale so cesarske in deželne zastave... Cesarja so pričakovali: deželni glavar grof Thurn... in usmiljene sestre. Po pozdravi si je cesar ogledal vse sobe... Lega je cesarju močno padala... Ko je cesar bavil se v blazinici, polzevali so o Njegovem prihodu v sosednjih vaseh in prihitele je na stotine ljudi, ki so pri odhodu s burnimi živili klicali razodevali svoje nelz-merno veselje nad nepričakovanim prihodom Nj. Veličanstva.«

Pri tem poročilu je poročevalcu očitno spodrsnilo, ne da bi imel slabe namena. Tega pa ne moremo trditi z vso zanesljivostjo o kratki notici, ki je izšla naslednji dan po obširnejšem poročilu: »V deželni blazinici na Studenci rekel je presviti cesar po končanem ogledovanju: »Bilo bi mi jako žal, ako bi ne videl tega lepega zavoda.«

Vsekakor bi človek, ki je dal pobudo, da bi ob priliki proslave 600letnice Kranjcev pod Habsburžani, cesarja poslali na Studenco (cesar ni bil v programu...) zaslužil spomenik. Že zato, če gledamo na zadevo zgolj s kranjskega stališča, kajti cesar je bil zelo zadovoljen na Studenci.

CESAR JE DELAL RED V CELJU...

Ob drugi priliki, 1. 1891., ko je cesar zopet osrečil Slovence s svojim prihodom, je prišlo v Celju do čudovitega incidenta. SN piše o njem:

»V nedeljo... prišel je Nj. Veličanstvo... v mestni park, od tu paš k občinski hiši. Tu pred občinsko hišo stalo je 60—70 pevec Celjskih in iz okolice ter nekaj članov »Slovenskega pevskega društva«. Ko se je pokazal na konci parka, zaoril je izmed pevcev trikratni močni »Zivio!« Nj. Veličanstvo je obstal pred pevci, kateri so navdušeno zapeli krasno »Avstrija moja«.

Ali tu se Celjski mob niti v navzočnosti Nj. Veličanstva ni sramoval pokazati svojega ostudnega in zagrizenega sovraštva do Slovencev. Ko so pevci začeli peti, udri-li so čez poprej potegneno vrvo — ali se je nalašč to pustilo, ne vemo — in zdaj se je jelo par korakov za hrbtom Nj. Veličanstva posebno od strani nemških turnarjev tuliti nekaj o, o! — ki ni bil nobeni posteni besedi podoben. V sredi pa so se čuli glasovi, na čelu jim trgovce Josip Hummer: »Schreien wir nur hoch, sie dürfen nicht singen.«

Nj. Veličanstvu se za trenotek zatemi obraz, potem se na pol obrne in reče: »Ruhe!« C. kr. namestnik in okrajni glavar trdila sta se zastoj napraviti mir. Mej tem so pevci ne brigaje se za tule-nje Celjske fakladne, mirno in korektno iz-peli svojo pesem do konca.

Nj. Veličanstvo dalo si je na to pred-staviti občinski odbor Celjske okolice, pri čemer je nepopisno ljubezljivo govoril s županom, priprostim posestnikom iz Celjske okolice, stopil k pevcevidi nadučitelju Jurkoviču ter rekel: »Vi imate jako dobre, izbrane pevce. Zahvaljujem se Vam, zelo me je veselilo.« Cel nastop Nj. Veličanstva naredil je tako ganljiv utis, da so nekaterim solze v oči igralo... »

Cesar je torej silno protežiral Slovence... Nemcem ni dovolil niti nazdravlja-nja, med tem ko je s posebno naklonje-nostjo poslušal slovenske pevce. Blazeni časi! To je bilo v cesarskih časih, ko smo bili tako zadovoljni ter srečni nad samo cesarsko naklonjenostjo... Vendar, kar se tiče zadovoljnosti, je treba priznati, da se ne smemo tudi dandanes pritoževati. Toda naj končam s cesarjem:

Slokan

Električna plinarna

Mar ni to nesmisel? Saj se plin in električna neprestano borita med seboj, drug drugega ne moreta prenesti. Kako bi torej mogla biti električna plinarna? Pa je vendarle, v Ameriki jo že imajo. In nič nesmiselnega ni to. Plin, obenem pa koks in katran, se izdehujejo potom suhe destilacije premoga v retortah, potisnjenih v peč, ki se kuri s koksom. V avtomobilskem mestu Detroitu so zgradili Ameri-kan »plinaro«, kjer se retorte segrevajo električno in sicer znotraj. Kakšen po-men ima taka plinarna? Stare retorte se lahko delajo v najboljsem primeru samo tako velike, da gre vanje po 15 ton pre-moga. Električno kurjene retorte so pa lahko poljubno velike (seveda je tudi tu postavljen meja).

Tako se lahko plinarna uredi na proiz-vodnjo v zelo velikem obsegu in s tem po-stane donosnejša. Razen tega je oprema električne plinarne cenejša in obratni stroški so zelo nizki, ker je skoraj vse obr-at avtomatičen. V detroitski električni plinarni so retorte, v katere gre po 30 ton premoga in iz tega se proizvaja pov-prечно po 285 m³ plina, 7 troy katrana in 700 kg koks. Ni dvoma, da se bodo kmalu tudi drugod odločili za električne plinarne.

KONKURENCA MED »ŽIVJO« IN »HOCH« KLICI...

Dopisnik iz Celja je pisal med drugim: »Vlak se odpelje po 12. uri na Laško. Povsod, kjer se cesar prikaže, zadone ogromni »Zivio« ter popolnem zadušijo posamezne »Hoch« klice. Mesto je lepo okinčano s ce-sarskimi in deželnimi zastavami, le pešica zagrizenih nemčurjev razobesila je »Frank-furterce«. Slovenci so se pa držali prvotne-ga programa ter neso razobesili narodnih zastav, ampak same cesarske in deželne.«

Tako je torej konkurenca med »Zivio« in »Hoch« klci dokazovala cesarju, kje žive Slovenci. Vendar je, žal, šlo predvsem za-to, kdo bo kazal večjo navdušenost nad ce-sarjevim obiskom: Slovenci ali Nemci, od-nosno nemčurji. Zato je tudi prišlo do šte-vilnih incidentov. Dopisnik iz Ptuj je pisal:

»Ko je prišel namestnik baron Kubeck na Ptuj in je sam demonstrativno, do tal viseče nemške zastave, vzkliknil je glasno,

Pomen „Slovenskega Naroda“ za naše novinoznansivo

Kratek pregled razvojnih smernic najstarejšega slovenskega dnevnika

Slovinci se nimamo literature, ki bi nudila pregledno sliko o notranjem izživljanju, naporih in delu našega novinstva v časih, ko se je odločala usoda o starih slovenskih zemljah z vzgojnim delom uredništva. Skromen pogled v ustvarjanje novinarjev-utemeljiteljev najstarejšega našega dnevnika naj prispeva k poznavanju osnovnih prvin, na katere je »Slovenski Narod« in kasneje ves slovenski napredni tisk polagal temelje za mogočno razpredeno, današnje goste velikega občinstva čitateljev.

Zgodovina naprednih držav je postavila načelo da so narodi le tedaj mogli pospešiti svoj razvoj, če so o pravih časih odkrili osnovne prirodne prvine svoje domovine. Zemlja je dala človeku prostor za izživljanje, obremenila ga je obremen z brigo, da po izkušnjah svoje okolice tudi ostne gospodar njenih dobrin. Na tesnem prostoru, kakršna je v obliki držav razkosana Evropa, je bilo prirodno pravo vsa stoletja vzklik hudičim trenjem in narodi, ki so s tem spoznanjem šli v svobodo, so pustili druge daleč za seboj.

Slovenska zemlja, zarezana s svojimi mejami na prirodno eni najboljstijevih točk Evrope, je bila že v davni preteklosti prizorišče krvavih bojov. Prihajala so pod Alpe najrazličnejša plemena, se naselila in šla dalje. Za njimi je ostal le medel spomin. Legije so se borile za posest te lepe zemlje, daleč na jugovzhod s srebrni mi trakovirki povezani svet je privlačil narode, ki so preko širokih vrat naše zemlje drveli v sončno Italijo in utonili v pozabljenju. Stoletja so minila, le izkopane po muzejih še pričajo o starostih, ki so nekdanji bivali tod.

Ko so se naše predniki, stari Slovani ustavili ob Jadranu in Furlanski nizini, so prevzeli nase nesluteno težko breme prometno politične privlačnosti nove domovine. Že zgodaj so morali občutiti pritisk na krajine, rahlo poseljene meje in utesnjene na ozek prostor je Slovence zadel mrak. Skromni žarek reformacijske dobe je zatrla reakcija, stoletja so šla mimo nas, preden je v zarji prevratnega duha dvignil glavo tudi naš človek.

Preporod narodov je brez dvoma pospe-

šilo tudi časopisje na zapadu. V splošni otopelosti, ki je primanjkovalo zavednih mož, so morale na prehodu v 19. stoletje utihniti Vodnikove »Novice«. Do l. 1848 je bil socialni, politični in kulturni položaj Slovencev obupen. Domače plemstvo se je odtujilo narodu, slovensko meščanstvo je bilo prevzeto tujega duha, mali trgovec in obrtnik sta bila navezana na nemško gospodo in uradništvo. Duhovščina po Koroskem in Stajerskem je bila po večini nezmožna slovenskega jezika, kneta je trla tlaka in desetine. Ljudskih šol je bilo kaj malo slovenskih, po uradih je gospodovala nemščina. Upravno politično so bili Slovenci razcepljeni na več pokrajin – zavest narodne skupnosti je bila še daleč.

Pomlad narodov so Bleiweisove »Novice« pozdravile, postavile pa zahtevo po narodni pravici na kraj svojega programa. Samostoj. Avstrija, cesar in nedotakljivost vere – to je bil plod politične nevednosti takratne Ljubljane in geslo slovenske politike v znamenju prusovskega »Für Gott, Kaiser und Vaterland!«. Prvi slovenski politični list »Slovenija« je sicer nastopil z odličnim narodnim programom, zahtevalo zedinjeno Slovenijo, enakopravnost slovensčine v šoli in uradih, v širšem pomenu tudi misel političnega ilirstva, združenja z Hrvati in Srbi – težnje, ki jih je nadaljeval Vilhar – Levstikov »Napredek«. Oba lista sta morala prenehati, pod pritiskom novih razmer je v zmed pomov in iskanju poti po Vodnikovih »Novicah« tja do leta 1868 usahnilo nad 30 slovenskih listov. Šele z ustanovitvijo »Slovenskega Naroda« se je posrečilo poseči odločneje v preporodni boj našega političnega življenja.

V Jurčičevi dobi in kasneje se je Ljubljana res povzpela na prvo mesto in do kraja stoletja se povečala razlika med seboj in ostalimi mesti. Industrijski kraj Slovenije, ki so danes največji odjemalci novin, so bili po ustanovitvi prvega dnevnika najmanj zastopani. Izjemo tvorijo Idrja in takrat industrijsko še zelo razvita Kropa na Gorenjskem, ki se je v »Slovenskem Narodu« izmed kranjskih postojank najmarljiveje oglašala. Jeseniški kot in tržiška okolica, trboveljska dolina in spodnje Zasavje, ki so dandanes med najmočnejšimi odjemalci »Slovenskega Naroda«, vstopajo krepkeje šele po l. 1888 v politično življenje. V širokem pasu malih dopisniških celic, ki se vleče od Mure preko Ljubljanske ravnine do Jadrana, so se izven glavnih kulturnih središč vidno povzpelle prvotne postojanke naprednih čitateljev minulega stoletja. Te so na bivšem Stajerskem izven Celja in Maribora, Ljutomer, Ruše, Ptuj, Zalec, Braslovce, Laško in Brzice, na Kranjskem Kropa. Postojna in Idrja. V drugorazredno skupino se uvrščalo na Stajerskem Mozirje, Trbovlje, Zidani most, Loka, Ormož, Središče in Slovenska Bistrica, na Kranjskem Lož, Sodražica, Ribnica, Novo mesto, Brdo pri Domžalah (Kersnik), Kranj, Logatec in Vinava. Na Primorskem Sežana, v Istri Podgorje na Koroskem Veljavce. Sladi nadaljina vrsta tretje, in četrtorazrednih krajev, ki jih označujejo vedno manjši krogi z določenim deležem dopisnega pritoka.

Nositelji slovenskega narodnega novinstva v pod želje so na svojih postojankah krepili zanimanje za »Slovenski Narod« in na tisoče dopisov najrazličnejše vsebine, ki jih je dnevnik objavil v prvih tridesetih letih obstoja, se po številu krajev, ki so bili v stalnih stikih z uredništvom, razdeli takole:

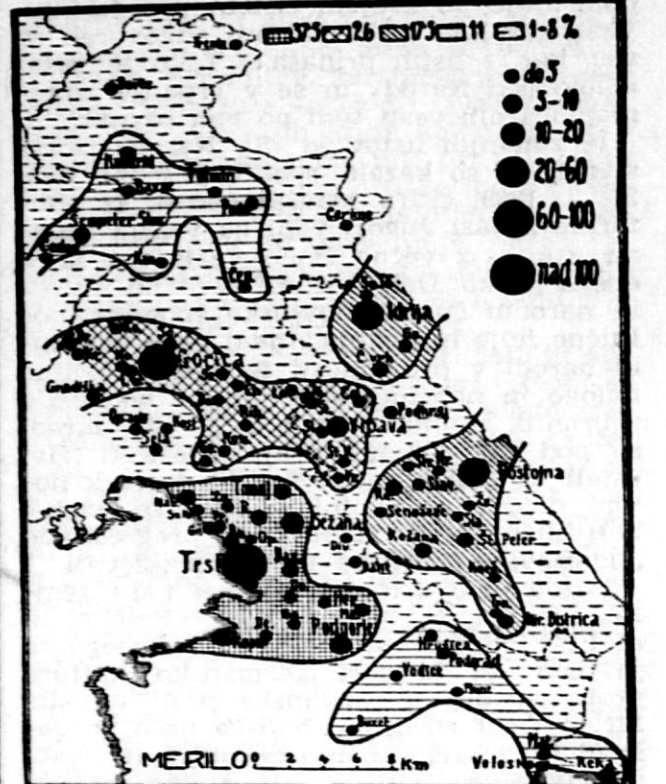
Najstarejši dnevnik je štirikrat menjal svoj naslovni napis in obseg tiskane površine. Tako je znašala v Mariboru tiskana površina strani 953 in 888 cm², l. 1873 v Ljubljani 726, leta 1882 se je povečala na 906, l. 1899 na 1419 in 1903. na 1641 cm². Ako tedaj primerjamo naraščanje »Slovenskega Naroda« po njegovi tiskovni površini, dobimo naslednje zaporedje:

letih	tisk. površina m ²
1868–1878	695.760
1878–1888	1.191.652
1888–1898	2.528.239
1898–1908	8.366.766
1908–1918	61.966.700
1918–1928	143.420.126
	218.169.243

Ako bi tedaj dodali še tiskano površino, ki jo je »Slovenski Narod« poslal po l. 1928 med svoje naročnike, bi z njo skoro že lahko pokrili laško srez. V teku 70. let je poslal naš dnevnik naročnikom nad 20.000 števil, z blizu 100 milijonov izvodov in nekaj manj kakor 600 milijonov strani! Nad štiri metre je dolga vrsta »Narodovih« debelih zvezkov v knjižnici in če bi vse duševno delo, ki so ga stroji vrgli v 70. letih med naročnike, potiskali na papir, v širini ene strani, bi došli 158.477 km dolg trak.

Kdor bo kdajkoli iskal zasluge, ki so jih imeli tvorci duševne žitnice »Slovenskega Naroda«, bo moral priznati dalekovidnost slovenskih novinarjev in njih zvestih pomagačev. Veliki narodi so imeli duševnih sil na oret, utemeljitelji slovenskega naprednega novinstva so pa morali v skromnih razmerah previdno krmariti svoj čolnček v življenje. Za vse duševno delo v najtežjih letih je prejel

»glavni« urednik 1200, pomožni 600 gld. plače na leto. Brenclj je tedaj zapisal: »Osel je, kdor tasnike piše, on le suho kravo molze, čakajo naposled ga solze.«

»Slovenski Narod« in primorski Slovenci (z vključenim zamejnim delom Notranjske) za časa Jurčičevega uredništva 1878. Postopno povečanje črne točke kaže jakost pritoka dopisov iz posameznih krajev, črtkane proge gostotno razliko z uredništvom povezane zemlje

Bogata duševna žitnica

– osnova lepega napredka

Razmere, v katerih je nastal »Slovenski Narod«, so zahtevale od urednikov obsežno znanje in notranje politično obzornost. Treba je bilo tedaj pravega razumevanja, načel in volje. Ta naloga je bila tem težja, ker je bilo v Sloveniji tri četrtine ljudi, ki so se ponašali, da nimajo opravka s politiko. Politika je umetnost vsega mogočega, je dejal že Bismarck, za naše novinarje je pa obstajalo načelo, da s pametno politiko iz nemogočega ustvarijo resničnost! Pokazati oklevajočim slabotnejšem pogumom pot k uspehom – to je bila poglavna naloga uradnega prvega dnevnika. Politični sodelavci tedanje dobe so se morali zavedati, da je treba postaviti trdne temelje narodni skupnosti, povezati množice, jih notranje okrepiti in dvigniti k samozvesti.

Poleg uvodnika in dopisov je »Slovenski Narod« v minulem stoletju posvetil največ pač polistiku. V treh desetletjih, od 1868–1898, se je pod črto nanizalo štivo, ki nudi kulturnemu zgodovinarju vsestransko gradivo za studij. Tu so se uvrstila jezikovna razglabljanja, Pfeiferski, Levstik, Murko in drugi so kramljali o daničnik, materinskem, vzhodnoslovenskem, slovenskih, indoevropskih jezikih, o pomenu narodnega jezika v trgovini, o glagolici v Istri itd.

Literarni razgovori so povedli čitatele v razglabljanja o naši univerzi, gledališču, o tiskovnih pomotah, pisavi krajevnih imen, o naših gimnazijah in poučnih jezikih, Matici ilirski in Slovenski. Beseda je bila o Zvonu, Tomo Zupan je kramljali o Prešernu in njegovih vrstili so se listki o Vodniku, Kopitarju, Vrazu, Safariku, Kollarju in Karadžiću, protestantizmu na Kranjskem v Dunajskih pismih, Domačih pogovorih, Črtah in črticah so obravnavali zgoče narodnosti in jezikovne zadeve, na vrsti je bil kraljevski rokopis in slovenski tisk v Tübingenu. Nad 90 leposlovnih del bogatijo Jurčičevi prispevki, med katerimi se je uvrstil tudi prvi njegov roman »Eravam Tattenbach«. Med zunanjimi leposlovnimi deli so zavzeli daleč prvo mesto ruski prevodi Turgenjeva, Tolstega, Čehova, Puškina, Lebedeva, Maksimova, Gogolja itd. Dobro so zastopani Čehi, Preissova, Jelinek, Hrdina, Trebitsky in Svet. Čech so bili priljubljeni avtorji čitateljev L. Lazarevič je zastopal srbohrvatsko literaturo, prevodom iz bolgarsčine so sledili poljski, angleški, francoski in drugi, nemški manj. »Narod« je bil v svojem podlistku odločno usmerjen na slovansko stran.

Notranjepolitično obzorje tedanje dobe

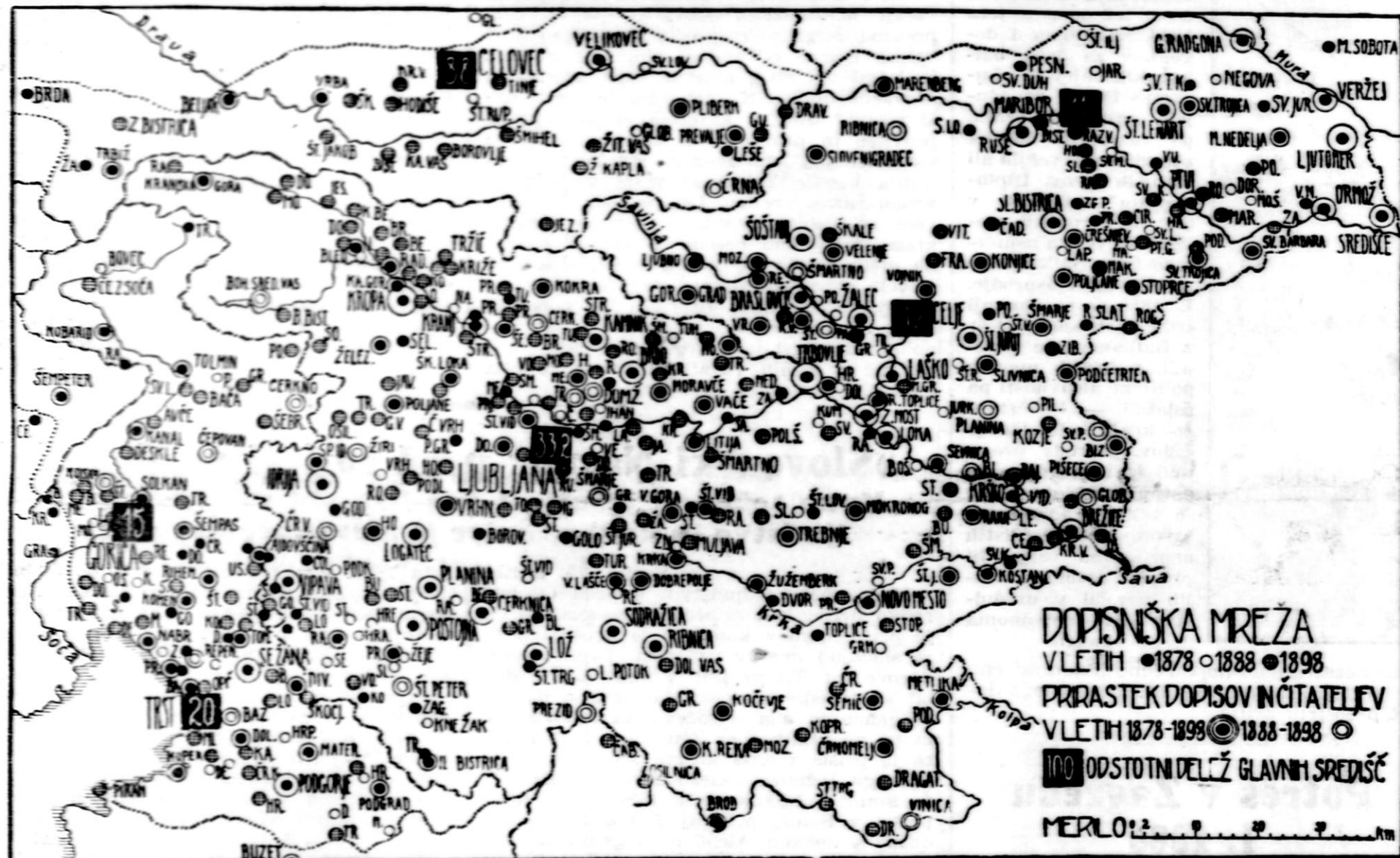
Vzgojno za takratne čitatele so vplivali potopisi po domovini in na tujem. Tri leta je potoval Protoslav Kretanov-Vatroslav Holz po slovenski, sosedni hrvaški zemlji in Jadranu ter prikazal čitateljem lepoto in zanimivosti nepoznanega sveta. Zemljepisno znanje so prejeli naročniki o Dalmaciji, Bosni, Grčiji, Bolgariji in Sviči itd. Celestin in Stelkasa sta približala ljudem Rusijo, njeno zgodovino in sibirsko posebnosti, prihajala so potopisna pisma iz Prage, Varšave, Pariza in Londona, Rima, Carigrada, Aten in drugod. V zvezi z vsakim političnim dogodkom je »Slovenski Narod« razložil stanje in življenje krajev in ljudi na spornem ozemlju, pred osvobodilnimi boji na Balkanu je poudaril veliko važnost ruskega pohoda v Bolgarijo in pomen Carigrada za pot v svet. Kdo bi našteval določi vrsto črtic in slik iz življenja in prirodi ter z vsakim letnim časom povezanih narodopisnih črtic doma in na tujem. Postna razmišljanja, mesečna, nedeljska, ponedeljska, prijateljska pisma in pošiljke pohajkovalca so bile originalna polemika z nemškutarskimi fanatik. Levstik, Jurčič, Kers-

nik, Trstenjak, Tavčar in drugi so bili pravi mojstri tovrstnih političnih listkov.

V političnem pogledu ni »Slovenski Narod« nikoli pozabil opozoriti na spletke, ki se kujajo na škodo slovanstva. Obmejne probleme Slovencev je reševal z isto vneto kakor se je vselej zavzel za spoznavanje zgodovine Slovanov. S kritičnim očesom in vedno vzpodbudno je članek presojal razvoj jugoslovanske misli in karkoli je izsledil v tujih listih, prinesel čitateljem za zgled, kaj misli svet o nas.

»Naša tla niso in nikoli ne damo, da bi bila nemška!« je zapisal Jurčič l. 1868. Vsak izmed nas ve, kakšno važnost ima lega slovenske zemlje v političnem, trgovskem in stratežnem oziru, pa še bolj kakor mi, to vedo ceniti naši zapadni sosedi, namreč Italijani in severni naši prijatelji Nemci; posebno poslednjim je naša dežela stratežno prostorje, odkoder je mogoče na jugov stok napadati in potem narode, kateri tam prebivajo, od mornja odtisniti.

Ko je bila Francija poražena po Nemcih, je napisal dr. Val. Zarnik leta 1871:

Dopisniška mreža je gibalo notranje sile vsakega dnevnika. V dobi, ko še ni bilo telefona, je tesna vez uredništva z deželo pripomogla h krepkemu razvoju »Slovenskega Naroda«. Poznačenost treh razdobjih s črtni (1878), belimi (1888) in črtkani (1898) točkami kaže po jakosti krogov, kje vse si je najstarejši naš dnevnik do kraja stoletja zagotovil krog čitateljev

Dopisniška mreža odličnih sotrudnikov

V obmejnem Mariboru je začel »Slovenski Narod« svoje plodnosno delo, stajerski rodoljubi, ki so že leto prej ustanovili »Slovenskega gospodarja«, so poslali nov list v svet. Tomšič – Jurčičev uredništvovanje je moralo v prvem desetletju premagati celo vrsto zaprek, h končni zmagi »Slovenskega« je pa v odlični meri pripomogla dobro organizirana dopisniška mreža.

»Vse hvalje je vredno, da so naši vredni odvetniki, uradniki, duhovniki, učitelji in drugi zasebniki, obrtniki, trgovci, ki nekateri redoma, drugi neredoma razne članke in dopise pošiljajo novinarjem. Uradniki in učitelji so najprijaznejši. Ker je pa uredba o prepovedi uradnikov pri listih še od 6. jun. 1854 v veljavi, je verjetno, da se niso podpisovali. Vrag naj vzame one zaspance in bojazljivce med njimi, ki nikdar ne vzmemo peresa v roke, da bi z uma svetli mečem pobijali nasprotnike ali pa našemu ubogemu narodu gledili pot do višje duševne naobrazenosti, večega gnetnega blagostanja.«

S tem citatom iz »Slovenskega« je povedano vse, kako je uredništvo cenilo pomen dobrih dopisnikov v času, ko še ni bilo telefonskih celic, ne radija po redakcijah. »Slovenski Narod« se je zavedal, da novine nedvoumno zelo pospešujejo razvoj ljudske izobrazbe, da premočno vplivajo na vsakdanje življenje, na duševni in gnetni napredek. Zato dostavlja v svojem članku: »Top je človek, ki ne čita nobenega časopisa!«

»Slovenski Narod« je imel takoj spočetka namen, razširiti zdrava načela in nauke med ljudi. Nezavisni, spretni in vestni uredniki so preskrbeli listu zdravega in vplivnega gradiva in odražali dopisom hvalen prostor v listu. Le tako je bilo mogoče, da so navezali požrtvovalne, brezplačne sotrudnike nase in posredovali temeljno nalogo novin, razširiti najnovejša dogodka v čim krajšem času med čitatele. In ko je »Slovenski Narod« postal dnevnik, je nad 400 slovenskih krajev nestrno čakalo vsakdanjega gosa.

Pošta je približala uredništvu oddaljene kraje, utrip lista z veliko občino se je povečal, čitateljski krog naraščal. Po vsej pravici se lahko pošta nazivlje »mati novine«. Najvažnejša, obenem pa najodgovornejša naloga prvih »Narodovih« urednikov je bila, da so v danih razmerah po-

sedovali izreden dar, govoriti na srce množicam in jih prepričljivo vezati nase. Le tak publicističen postopek je mogel zagotoviti uspeh prvega našemu dnevu kn in Tomšič kakor Jurčič, Levstik in nasledniki so morali združevati v sebi reportersko žilico, uredniška pr krojevalca, kritika in zbiralca »Sem z dogodkom!« to je moralo biti geslo prvih oračev tedne slovenskega dnevnega novinarstva in ob vsaki priliki so morali biti pripravljeni, dati listu najdojemljivejšo dušo.

Z bregov Mure, Drave, Zile, Savinje, Save, Krke in Kolpe, od Soče in z obal Jadrana je pritekal v uredništvo prispevek »Narodovih« dopisnikov. Ob Jurčičevem delovnem pulsu so se stekale n ti iz krajev vinorodnih Slovenskih gor in Halož, z Dravskega polja, iz Kozjanskega in podnožja Pohorja so se oglašali rodoljubi. Po Koroski, Gorenjski, Dolenjski in Notranjski, po Pavski dolini, Krasu in Istri – je v živahni dobi taborov in po njej odmeval glas prebujene zavesti, »Narod« je šel iz rok v roke in pripravljal tla za lepe uspehe v kasnejših volilnih bojih. Z njim po zedinjeni Sloveniji, odločne zahteve po narodnostnih in jezikovnih pravicah prevečajo bojevitost pisane dopise, ki so najvernejše zvalo tedanje prebujene dobe. In ko so se druga mesta navduševala za nove ideje, ko je krog slovenskih rodoljubov v obronkih krajev zmerom bolj rasel, je Ljubljana prvo desetletje zaostajala na deležu razvoja »Slovenskega Naroda«, kakor priča naslednje odstotno razmerje prispevkov:

	1868–1878	1878–1888
Maribor	19	11
Celje	11	12
Celovec	11	8.8
Ljubljana	16	33.2
Trst	20	22
Gorica	17	13

Frano Levstik, ki je v Mariboru pošiljal z žgočo satiro zabeležene dopise iz Ljubljane, je bil za zaneseno slovenske prestonice in 8. decembra 1868 napisal:

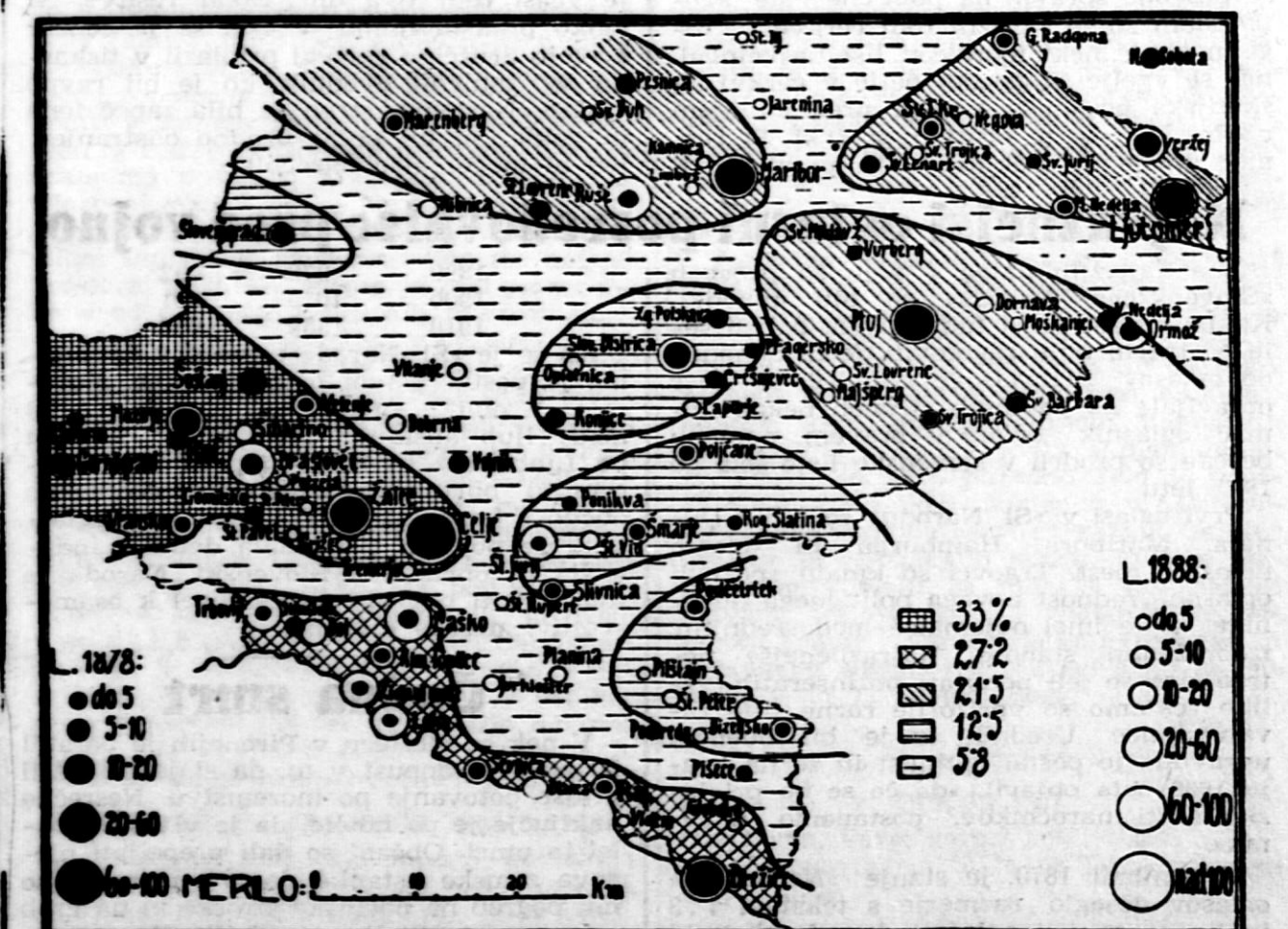
»Kaj bi Ljubljana morala dati Slovenom? To kar Praga Čehom: središče, iztočnik pritok vsega delovanja. Da to ni, krivi so razlogi, krivi je izgubljena prava politika, kriva naša neliberálnost, ki hoče da bi vse ure po eni kazale...«

Kranjska	83	36	81	200
Primorska	50	16	32	98
Stajerska	40	29	27	96
Koroška	10	5	14	29
	183	86	154	423

Po l. 1888 se je »Slovenski Narod« dokončno krepko vzpel navzgor ter v pogledu notranje vsebine, oglosov kakor nakiče za takratne razmere dosegel zavidljivo višino. Kako neposredno vplivajo veliki, izredni dogodki na širjenje časopisja med narodom, priča vsestranski prirastek »Narodovih« postojank po Ljubljanskem potresu, ki presega za skoraj dvakratno mero prejšnje desetletje, 1887–1888. Posebno močno se je posledje ukošenil prvi naš dnevnik na bivšem Kranjskem, dočim so se napredni primorski in stajerski Slovenci krepko oklenili tudi krajevnih listov. Kljub ostrumu boju s cenzuro in drugimi zaprekami, je število izvodov, ki je šlo med čitatele doseglo naslednje množine:

Leto	izvodov	strani
1868–70	231.600	915.700
1871–73	531.965	2.292.440
1874–76	814.670	3.413.180
1877–79	815.759	3.222.632
1880–82	845.824	3.565.574
1883–85	887.944	3.743.732
1886–88	909.136	3.729.668
1889–91	960.682	4.729.668
1892–94	1.274.356	6.560.044
1895–97	1.828.774	9.780.084
1898–1900	2.011.126	10.678.440
1901–03	2.157.050	12.969.040
1904–07	2.626.570	18.329.880
1908–10	4.846.000	29.008.200
1911–13	5.397.450	50.028.800
1914–16	5.725.100	40.803.400
1917–19	5.201.000	28.160.800

Kaj pove zaporedje teh števil? Da je »Slovenski Narod«, ki je l. 1868 zaključil s 34.000 izdavi, s spretnim urejanjem in podjetnim sotrudništvom povečal svojo naklado l. 1888 za štirikratno, 1898 za osemkratno, l. 1908 za nad dvajsetkratno množino prvotne naklade! Še večji je prirastek v pogledu strani »Slovenskega Naroda«, je kot največji oglašni organ pred vojno stalno večal obseg svojih števil in se dvigne prirastek v primeri z l. 1868 v letu 1888 za petkratno, 1898 za 11kratno, pred vojno že za 54kratno množino strani!

»Slovenski Narod« in stajerski Slovenci v l. 1878 in 1888. Prvotne dopisniške postojanke (črne) l. 1878 so se v desetletju do 1888, močno okrepile in novi beli krogi pričajo, kje je zanimanje za dnevnik še naraščalo. Črtkane proge povedo gostotno razmerje stika krajev z uredništvom

5,680.200 (popr. avtor)

»Naše simpatije so v strašnem boju odločno na strani Francozov. Vsakdo lahko bere v nemških listih, da je Donava od Eschingena do Crnega morja večinoma deustcher Strom. V vojni Rusov proti

Turkom je napisal »Slov. Narod« aprila 1877: »Glasimo se Sloveniji Vama se in moji Magjar ali Nemec, če misli, da bo mojemu bratu Rusu nevarno nositi in lastni grob kopati.«

Zunanje politična zrelost in »javno mnenje«

»Le nezavisni možje morejo, pravično poročati in resnično o vsakdanjih dogodkih po svojem prepričanju razlagati. Le tisti časniki izpolnjuje svojo dolžnost, ki prijavljajo samo resnične dogodke ter jih pojasnjuje po svojem čistem prepričanju. Vsak častnik bi moral biti odgovoren za vse, kar v listih prinaša.« Tako je pisal »Slovenski Narod« in se v črpanju zunanje političnih vesti tudi po tem ravnal.

Iz zunanjih listov je »Slov. Narod« izbral stvari, ki so kazale svet v posebni luči 27. 3. 1869. citira nemški članek iz »Reformers«: Naši Jugoslovani so vezani z ostranskimi z večno sveto vero ene krvi, enega jezika. Dele ž njimi narodno zavest, in narodni čut, zgodovinske spomine, politične želje in upanja. Imeli bodo ti krepki narodi v prihodnosti Evrope odločilno nalogo in nobena oblast jih ne bo mogla zadržati, najmanj pa sosedje. Ti narodi so pod razvalinami svoje prošlosti živi ostali in genij zgodovine jih kliče k novim delom. Spolnitev tega se vedno bolj bliža. Naj se Avstrija ne pregreši nad Jugoslovani, kajti se utesne masčevati.

Poznavajoč prirodne osnove naše zemlje, piše SI N 3. nov. 1868. »Prečka, ki drži od jadranskega morja do baltskega ta je tista os, ki loči germansko kulturo proti zapadu, od slovanske proti vzhodu. Mi in Čehi stražimo, bojčica naša so deželni in državni zbor, naše uradnje, naše šole itd...«

V tistih časih je bilo »javno mnenje« tako rekoč v zakupu vladnih tiskovnih pisarn. Kakor druge države je tudi av-

strijska imela svojo korespondenco, ki je dajala priložnost politične vesti za drag denar uradnim in poluradnim listom. »Laibacher Tagblatt«, kasneje »Marburger« in »Triester Zeitung« so imele od dunajske vlade poseben privilegij za objavljane napoli izmišljenih in potvrdjenih brzojav, proti katerim se je SI N vedno boril. »Triester Zeitung« je imela vsako polno po dve uri edini prosti brzojavni vod z Dunaja na razpolago. Slovenski listi si takšnih zvez in dragih posilnic niso mogli privoščiti. Trivostni brzojav je n. pr. stal v SI N 72 do 84 krajcarjev ter 1 gld provizije. Kratek brzojav 10 besed, poslan v Ljubljano iz Nemčije, je stal 84 krajcarjev, iz Sofije 134, Rusije 240, Turčije 390, Sibirije 1430, iz Sanghaja celo 50 gld — celo premoženje, enosmerni zaslužek pomožnega urednika »Slovenski Narod« je svoje brzojavne vesti črpal večinoma iz čeških, deloma tudi ruskih in nekaterih dunajskih listov. V balkanski vojni in ob okupaciji Bosne in Hercegovine je izšlo več »izvirnih« brzojav. Mreža zunanjih poročil, ki so pritekala iz Evrope v uredništvo kaže, kako se zunanje politična služba orientira po dogodkih. Zgostitev vesti se 1. 1878 obrača na jugovzhod, poročila so prihajala preko Carigrada, Petrograda, Dunaja, Berlina, Pariza in največ Londona ter drugih manjših postaj. Deset let kasneje je pritok z Balkana sicer pojenjal, zato je pa uredniška zunanja služba našla raznimanje na jugovzhodu in večina postaj, tako predvsem Sofija je močno narasla.

Gledališka kritika

V »Slovenskem Narodu« je pred 70 leti — dne 23. aprila 1868 — objavil M. B. — dajše razmišljanje o »Objektivni kritiki«. Njegove misli so pravilne še dandanes. Pika:

»Tudi kritik je samo človek, tudi on ima torej človeške slabosti. Če je premalo bistroumen, gotovo vselej prav ne pogodi napake ali prednosti presojene stvari ter je ne more seči do korena. Torej te dve lastnosti (da vidi napake in vrline) kritik mora imeti, a poleg tega, naj si bode še tako oster, mora posebno tudi imeti največ spoštovanje do resnice. Braniti se mu je strasti, a sme biti brezobziren, ker to je njegova dolžnost, katero mu nakladajo vsi oziroma, katerih je treba vsakemu pravemu kritiku, kajti sicer ni vreden tega slavne imena...«

Kaj pa mi zahtevamo? Morda zahtevamo, kadar kritik govori o umetnosti kakšne gledališke igralka, da je treba tudi povedati, koliko bogatincev in knezov je iz Ljubila, kolikokrat je h krstu poslala itd? Ne, tega ne zahtevamo ne mi, ne noben pameten človek. Ali to zahtevamo, da gledališki igralci smemo reči: naj te ali one igrske naloge več ne prevzame, ker ima premočan ali preblaš glas, premalo ali preveč resne dostojnosti zanj, ker je prebika ali prezajetna, premlada ali prestara. Toda ženski reči da je prestara? — Vse nič ne pomaga! Reči se mora, kadar je treba Resničnost je dolžnost, uljudnost ne. Kritika, ki skoraž ne more biti čisto objektivna, mora vendar vsaj stremeti k objektivnosti: zato ne sme biti strmežljiva ali boleča, neso ži treba celo smela. Kritika naj udari tudi osebo, pa samo tisti del in ves tisti del osebe, kolikor ga je s presojo zvezanega. Kona nedolžnih dvotipov po vrhu ne škodi ne kritiki, ne tistemu, ki ga zadeva. Ne zasovarjam torej niti kritike, niti strasne niti prevzetne kritike, a še manj zagovar-

»Slovenski Narod« za naš jezik in slog

Naš list je takoj v začetku odklonil stremjenje, naj bi se ohranila slovenščina samo za ljudstvo

Ljubljana, 16. aprila

Prof. dr. A. Breznik je pričel v »Donu in svet« vlezanimivo študijo o slovenskem jeziku in slogu, kakor se je razvijal in bogatil v »Slovenskem Narodu«. Z obudovanjem vredno natančnostjo je dognal, kako so vplivali na različne urednike in dopisnike »Slov. Naroda« različni, avstriaški jeziki in koliko in kakšnih besed ter izraznih oblik so presadili v slovenščino iz srbohrvaščine, češčine, ruščine i. dr. Daj stoj, prof. dr. A. B. na stališču, da se je trba kolikor mogoče izogibati tudi slovenskih izposojenk in uporabiti čisto slovenske besede in da si mu načelno ne ugovarja pač nihče, treba vendar ugotoviti, da copla verbum, ki je bila prenos klasične latinščine, tudi slovenski ni škodovala, in da nam je marsikatera slovenska izposojenka ali celo fujka postala za točnejšo označbo, za nianse, naravnost neizogibno potrebna.

Za široko inčiativnost in praktično prosvetlensko delovanje »Sloven. Naroda« je značilno, da se je lotil energično tudi lepanja slovenskega jezika in sloga. V prvem svojem letniku je naglašal, da se ne smemo preveč navezati na domačo hišo, ako hočemo ohraniti svoj slovenski značaj in da ne smemo pozabiti, da »spada naša zmlja k Balkanskemu polotoku. V spisu »Slovenski slog« pa je odločno zahteval, naj se ustvari velik slovenski slovar, ki bo pisatelj, m. častnikarjem in narodu merodajen v pravonisu in slogu. Tudi ta pobuda se je uresničila, čeprav šele s Pleteršnikovim Slovensko-nemškim slovarjem 1. 1894 in 1895.

»Slov. Narod« pa je že 4. sept. 1849 zahteval je lep slog češ, »lep slog sta dve tretjini vrednosti in spilih in govorih.«

Kako dobij lep slog? Na to odgovarja: »Slovenski slog se dobiva z znanjem vsega slovenskega slovstva, tedaj tudi prekmurskega, pokrajnske hrvaškega (!); velika pomoč očitnemu slogu je grščina in latinščina zbog umetne, lepe, gladke in dovršene oblike. Kakšen slog je lep v naši pavi? Slog, v katerem je jezik povse pravilen in primeren za konom slovenske slovniice, ima lepo zvezane stavke in spreminja besede kakor se vrste v pisanem vencu razne cvetice. Lep je slog, v katerem se rabijo slovniice besede čiste, glasne, med temi besede v narodu živče, ne glede na to, so li last naših starih in jasnih slovarjev ali ne; slog je lep, ki se ogiblje nepotrebnih fujk, ki ne ponavljajo istih samostalnikov, pridevnikov in glagolov, ki se giblje v kratkih stavkih, vendar ne v samih (kratkih), jnače bi bila

krhijanka, in ki javlja včasih nekoliko vzeta na plažeh se vedno po tleh. (Opom. »Krhijanka« pomeni po Pletersniku na kocke razsekljano repo!)

Pisec se ogledujem v zrcalu safarikovega, Havičkovega in Rotteckovega sloga, ker teh vsemum pisaev se mi je najboljše priljubila. Slog bodi vzoren! Kdor zna slovenski, s lahko pomaga. Občinstvo ni toliko budalo kakor bi utegnil kdo misliti...«

Evo vam navedla za lep jezik in slog: poznanje srbohrvaščine, latinščine in grščine, pa širokoprсна pripomba: »Kdor zna slovenski, si lahko pomaga! — navodilo iz časa, ko so bili »Slov. Narod« jezikovni botri Levstik, Levec in Celestin. To navodilo je postalo zakon za naš list in držal se ga je vseh 70 let. Za njim pa so hodili vsi naši listi. In izkazalo se je, da slovensko občinstvo res ni toliko budalo kakor bi utegnil kdo misliti; razumelo je in razume »Slov. Narod« ter govori in piše v jeziku in slogu, ki ga je ustvaril »Slovenski Narod«.

Zanimivo je, da je naš list takoj spočetka odklonil stremjenje, podedovano pač še po Vrazu in Ilirih, naj bi uporabljala inteligenca srbohrvaščino in naj bi se slovenščina ohranila le za ljudstvo.

Neki slovenski duhovnik je v listu dne 21. novem. 1868 predlagal, naj se izda in tiska naučni slovnik v srbohrvaščini, za Slovence pa da zadošča le mal »občni« naučnik v dveh zvezkih.

Urednik je zavrnil predlagatelja takole: »Imejmo sicer vedno prihodnost pred oči, vendar delajmo v zdajšnjosti. Ko bi danes začeli za knjižnike (Op. Z besedo »knjižnika« je menda mislil književnike in knjižvno izobražene rojake) pisati hrvaški srbski jezik (kterega umeti res ni nobena težava) in pisati slovenski le za ljudstvo, t. j. za kmete, — bi se ločili. Tega pa počemo, ne smemo, in utegnili bi biti slovenskemu narodu bolj pogubno nego v napredek.«

Ta odgovor je prispevek k Ivan Prijatelj študiji o »Bri bi individualnost slovenskega književnega jezika«, ki pa sega le do l. 1857. Kakor vidimo, je »Slov. Narod« še enajst let kasneje moral zavzati, za posubne težnje, da naj bi pisali za inteligenco srbohrvaški. Sicer pa sta celo Levec in Celestin predlagala pod pritiskom »klerikalne cenzure« 4. sept. 1868 čisto resno, »da bodi ruščina skupni slovenski jezik za vsa slovensost! In ta predlog je 90 slovenskih akademikov sprejelo. Fr. G.

»Slovenski Narod« pred 60 leti na deželi Kako težko si je utiral naš list pot med kmetsko ljudstvo in kakine ovire je moral premagovati

Semič, 15. aprila

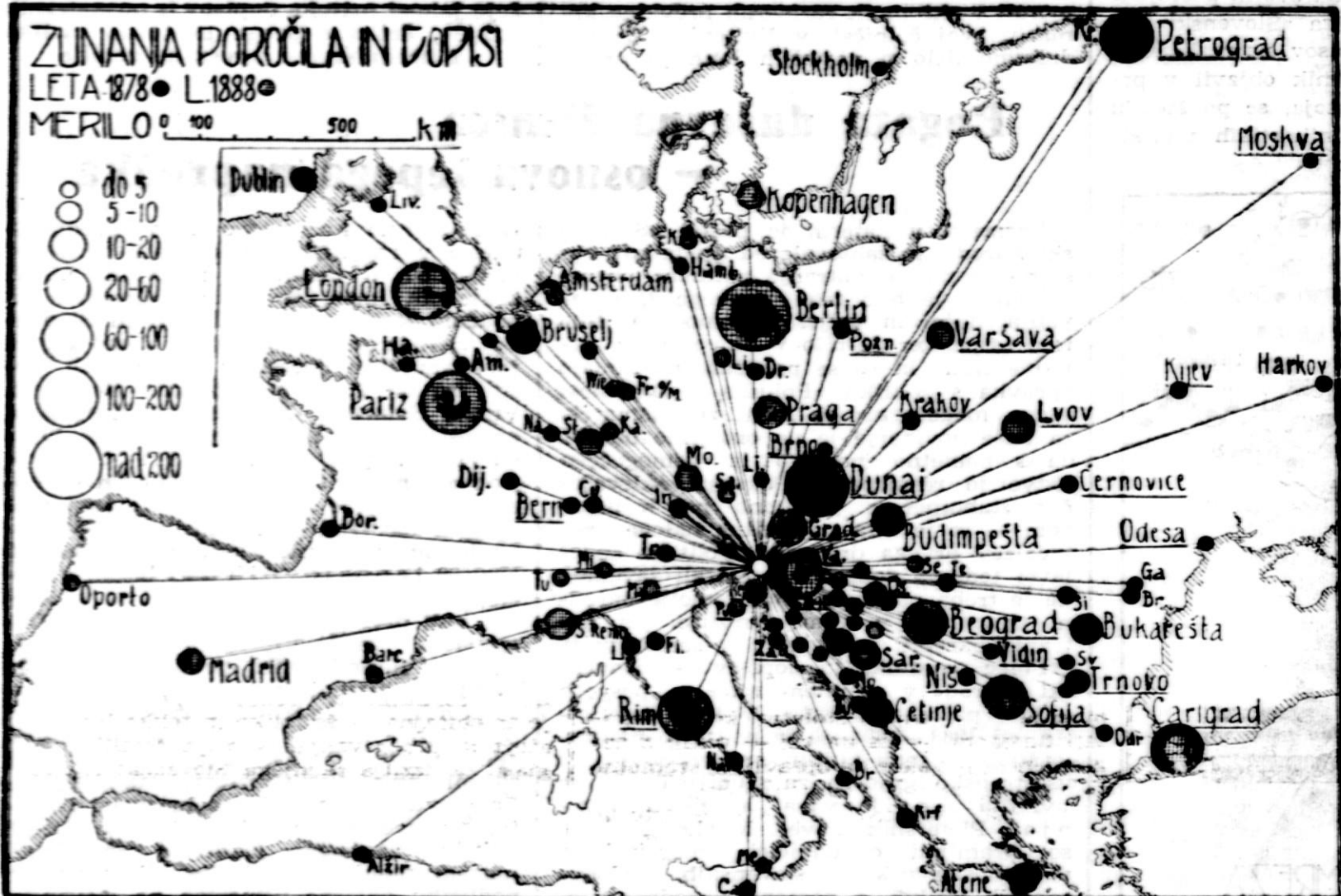
Med kmetsko ljudstvo je pred 60 leti redko prišel kak napreden časopis. Le če je prišel domov kmet, ki je krosnjari in je slučajno imel v časopisni papir zavite darove itd. Tu pa tam v kaki hiši si dobil »Doleinske novice«. Kar je bilo pa inteligenca je bila naročena na »Slovenca« in pa na »Laibacher Zeitung«. Med kmete je prišla morda knjiga »Spisi Andrejčkovega Jožeta«, »Aleševčev«, in »Kristofa Smida«. Nekako leta 1880. je večkrat prišel v Semič pisatelj Janez Trdina na obisk k dekanu Alešu in h grofu Eduardu Kuraltu, ki je bil eden prvih županov v Semiču, ki je razumel težnje kmetov in uvedel slovensko uradovanje v občinskem uradu. Dekan Aleš je na pobudo Ivana Trdine ustanovil čitalnico pred 54 leti. Le žal, da niso takrat dopustili voditelji, da bi pristopili kot člani tudi kmetski sloji, ampak imeli so dostop le tako zvani semiški veljahi (»purgarji«), ki so se zbirali ob določenih dneh v čitalniški sobi (sedaj last trg. Sever-ja). Tu so imeli svoje zabave. Včasih jim je prisostvoval tudi takratni školski nadzornik g. Jeršnovič iz Črnomlja, in drugi tako zvani stari liberalci, med temi pokojni školski upravitelj g. Judnič iz Črnomolja, znani delavec na slovenskem polju. Kot tak, je tudi bil podporni član čitalnice v Semiču.

Služajno je bil ob neki priliki g. Judnič na intimni čitalniški prireditvi v Semiču. Pozanimal se je za časopise v čitalnici. Začudil se je, ko je dobil v roke samo »Slovenca« in »Laibacher Zeitung«, »Vrt« in »Učitelj. tovariša«. G. Judniču to ni bilo po volji, ker ni našel »Slov. Naroda« to tem bolj, ker je bil ob ustanovitvi čitalnice »Narod« naročen. Zakaj se je ooustil, ni hotel poraševati. To je bilo

leta 1883. v novembru mesecu. G. Judnič je pisal pismo predsedniku čitalnice g. dekanu Alešu: G. predsednik! Ko sem bil zadnjič v čitalnici, sem opazil, da manjka »Slovenski Narod«. Ker vem, da so današnje razmere težke in društvo ne mora zmagovati, da bi naročale vse slovenske časopise, sem pripravil dati vsak teden »Slovenskega Naroda« vse številke Vasi čitalnici, Vi pa meni »Slovenca« in tako prideta oba slovenska časopisa med naše dobro slovensko ljudstvo. Istočasno prilagam 3 štev. »Slovenskega Naroda«.

Z narodnim pozdravom!

To prijazno pismo je predsednik g. Aleš predložil na sejo, kateri je prisostvovalo 5 članov. Ko je tajnik prečital pismo, se je g. Aleš izjavil, da naj bi se ta predlog sprejel, in naj bi se časopisi sposojali kmetom. Večina je bila za predsednikov predlog, je tajnik ne. Izjavil je: Ze lepo od g. Judniča, da skrbi za prosveto med kmeti, da mnogo čita, a paziti moramo na to, da ljudsko čim manj čita liberalne časopise, ker to bi preveč vplivalo na ljudstvo in bi znalo časoma nastati nam v napoto. Napišimo g. Judniču, da ostanemo pri svojem t. j. mi pri »Slovencu«, on pa pri »Slov. Narodu«. Ta predlog je bil sprejet kljub temu, da se je g. Aleš protivil. S tem dnem je bila pot zaprta »Slovenskemu Narodu« v Semiču do leta 1898, ko so prišli prihajati v Semič takrat znani visokosolci. Od takrat dalje prihaja »Slov. Narod« ne samo v Semiču, temveč po vsej občinski semiški župniji. Niso ga mogli za tretji niti najhujši sovražniki. Najlepši dokaz tega je 70 letnica, ki jo praznuje le toso kljub vsem težkostem, ki jih je preстал v dolgih letih, in pritisku ter prokletstvu fanatikov.

V boju z zloglasno avstrijsko cenzuro

Iz dobe »prosvetljenega absolutizma« je bil znan Jožef II. Cenzura Patent, ki je prinesel 12. julija 1781 listom vsaj nekaj svobode. Po cesarjevi smrti so nove uredbe kar doževale in zloglasna General-censurordnung z dne 22. februarja 1795. je zatrla vsakršna listovno svobodo. To naredbo so se poostriili z zakonom od 18. marca in 13. septembra 1798, kjer so predložnikom priporočili, naj pazijo na osebnostne izpade, »ker so ravno novine liste, ki razširjajo zlobno mišljenje in hudobno nagnjenje...« V takšnih razmerah je krmari Vodnik svoj neobčutljivi čolnček in ko so s cesarskim patentom 5. okt. 1802 vpeljali še zloglasno kolektivno na časopise, so se spravili celo nad kavarne češ, da se v takih prostorih samo zapeljujejo ljudje v razuzdanost in lenobo ter zbujajo strasti do igre.

V »pomlad naroda« 1. 1848 so »sicer odnehali s pritiskom na liste z meternihovskim absolutizmom prepojeni ljudje pa so sejal naredbo za naredbo, dokler niso 14. marca 1849 skovali zavarščine (kavčevke), ki so jo morali položiti izdalatelji. To je bil hud udarec za naše novine in mnoge so prav na tem kasneje izginile. L. 1851 so avstrijski režimovci še dodali zloglasno naredbo o posvarjenju in se posebno spravili na politične liste. Proti listom so se združili tudi cerkveni crogi in ko je neki moravski list nasvetoval, naj se vpeleje slovanski petje v cerkvi, je škofijska poslanica svarila pred čitanjem novin, ker »so te lažnjivi preroki, ki resnico grdiijo in preklinjajo, preproste ljudi

zapeljujejo in javno mnenje pačijo...« Slovenski listi so bili pač preprohlevni, da bi zanje veljala ta odredba.

L. 1852 je nov kazenski postopek povsem zamašil novinarjem usta. Na sodnih razpravah so iskali krivice celo v subjektivnem smislu, vse v stilu izreka francoskega državnika Talleyranda, ki je dejal: »Dajte mi nekaj zapisanih besed in pisatelja bom spravil na visico!« Ob enem je vlada znova vpeljala kolektivno in davek na inserate Schmerlingov režim je 17. dec. 1862 in 15. okt. 1868 izdal nov tiskovni zakon, ki ga je prikoljil po svoje, tako da so ga Nemci in nemškutarji pridno izkoriščali proti Slovanom.

V takšnih razmerah je nastal »Slovenski Narod«. Zaplemba so mu že takoj spočetka prinesle mnogo opravka in urednik Tomšič je ljubeznivo poprosil sodelavce, naj pošljejo več gradiva, ker mora po opravkih v Celje. Z naredbo 9. marca 1869 so uvedli za tiskovne pregreške pristojnost porotnih sodišč, zmanjšala se je kavčevja v slovenskih mestih za časopise, ki izhajajo enkrat ali dvakrat na teden, na 2000 in 1000 gld.

V tridesetih letih minulega stoletja je imel »SI Narod« na 190 zaplemb. Koifšno škodo je to pomenilo za dnevniki, ki je včasih tudi dva dni čakal rešitve, si lahko predstavljamo. Včasih se je cenzor s svojo družino skrivaj priplazil v tiskarno ter zaplenil uvodnik, ko je bil ravno vložen. Naslovna stran je bila zapечатna in dokler ni bil pečat uradno odstranjen list ni mogel med naročnike.

jam nezasluženo, nepotrežno hvalo, ki ena sama dostikrat mnogo več podere nego deset preostrih kritik.«

Potres v Zagrebu 1. 1880

Še mnogo hujši potres kakor zadnji je prizadel Zagreb 9. novembra 1880. »Slovenski Narod« je objavil prvo brzojavko o njem 10. novembra:

»Zagreb 9. nov. Strašen potres o pol osmih poškodoval vse h še. Več ljudi je mrtvih, mnogo ranjenih. Šole so razpuščene. Cerkev so posebno trpele. Ljudje bežijo zbegani. Belovar in Sisek sta tudi mnogo trpele.«

Naslednji dan, 11. novembra 1880 je naš list posvetil zagrebškemu potresu prvo stran. V uvodu čitamo:

»Vse politične novice so danes kot manj važne na stran odrinjene, ko imamo pred seboj grozne vesti iz Zagreba, kako je naše brate Hrvate zadela silovita katastrofa, o kateri hočemo se upati, da se bode po premaganjem prvem strahu vendar nekoliko manjša izkazala, nego li se je na prvi hip zdelo. Pa tud uže s tem, kar je zanj znano, je nevarna vtilika in če jo človek premišljuje, kako je prišla z elementarno naglostjo, neodvignjivo, grozna; mora se, sicer na svoje izmažbe in svojo znanost ponosom »gospod stvarjenj«, kakor se človek v svoji domišljavosti imenuje, v vsaj svoji mravičnjavi nečestosti čutiti nasproti višjim silam, k morejo njegove zgradbe in njega odpihati, da ne ve kdajje. Dopisnik je poslal v Zagreb naslednje poročilo o potresu:

»Iz Zagreba, 9. nov. (Izv. dop.) Naše mesto je zadela danes ob 7. uri 35 minut strašna katastrofa. Potres od severno zapada na jugo-iztok do 30 sekund trajajoč je poškodoval vse hiše in cerkve, da je groza.

Preko polovice dimnikov lež na ulicah in po dvoriščih, strehe so vse razpete, hiše razpokane. Pol Zagreba je brez stanu, ker so deložirane mnoge hiše.

Mrtvih je do sedaj četvero ljudi, en dijak, en fotograf, en mizar in en fljaker.

Cerkve so posebno trpele; v stolne cerkvi porušila se je botla nad sanktuarjem in je razdelo veliki altar; samo v tej cerkvi je nad tisoč goldinarjev škoda. Stolp pri franciskanih je počel od vrha do tal, cerkev sv. Katarine se je na pol podrla, tudi nekoliko hiš in dva stara stolpa v sornjem gradu.

Ljudje hodijo ko brez glave, mnogo jih je zapustilo Zagreb. Na Zrinjskem trgu delajo barake, kjer bodo ljudje prenočevali, ki so brez stanu. Ko na veliki petek molčijo zvonovi, vsi uradi in šole in štacune so zaprte, žalost in zbeganost je nepopeljajiva. Ranjenih je bilo osemstih 25 v bolnico milosrdnikov, precej v jutro, koliko jih je v privatnih hišah, se še ne ve, kakor se sploh še danes ne da proračunati škoda, izmažejoča milijone.«

Najvažnejši glasni posredovalec pred vojno

Ena najtežjih nalog v boju za prosep »Slovenskega Naroda« so bili dohodki. Kakor drugod so si tudi slovenski listi fele po trden, boju zagotovili deleh dohodek od oglasov Bleiweisove »Novice« so sicer objavljale na posebnih straneh nekaj domač oglasnik, oglašil v pravem pomenu besede so prodrli v slovenske liste šele po 1875 letu.

Prvi oglašil v »SI Narod« so bili z Dunaja, Maribora, Hamburga in drugih nemških mest. Trgovci so kmalu spoznali oglasno vrednost novega političnega dnevnika, ki je imel odjemalce med srednjim, izobraženim stanom. Najrazličnejše potrebnosti so jeli ponujati po inseratih, veliko reklamo so vzprizorile razne tuje za-varovalnice. Urednik, ki je bil obenem upravniki, je postal optimist in že na kraju 1869 leta objavil, da če se bo prilagajalo dosti naročnikov, postanemo dnevnik.

V pomladi 1870. je stanje »Narodovih« oglasov doseglo razmerje s tekstom 1:3 in ko so se jeli oglašati domači obrtniki in trgovci, je število oglasnih strani naglo raslo. Razmerje je bilo v primeri s tekstom naslednje:

	tekst.	inserirat.
1. 1870	495	121
1880	962	272

Ko se je »SI Narod« preselil v Ljubljano, je postal glavni glasni organ Slovencev. V obliki »malih oglasov« je uvedel med ljubljanskimi trdkami »Kasipot po Ljubljani« in nudil naprednim trgovcem in obrtnikom ceneno posredovalno obščilo s konsumentii V l. 1887 je v oglasniku že povsem prevladala domača industrija in obrt. — »Slovenski Narod« je tudi v tem pogledu pripomoček k osamosvojitvi našega človeka.

— Umril je v svoji odsotnosti.

Čudna smrt

V nekem mestecu v Pirenejih je porabil župan svoj dopust v to, da si je privoščil krajše potovanje po inozemstvu. Nesrečno naključje je pa hotelo, da je v tujini šobel in umrl. Občani so dali prepeljati njegove zemске ostanke domov, priredili so mu pogreb na občinske stroške in na grob so mu postavili lep spomenik. Na spomeniku so navadno življenjepisni podatki in tako je bilo tudi v tem primeru. Občani so poskrbeli, da je imel župan na spomeniku napisano, kdaj je bil izvoljen za župana in kako jim je županoval. Na koncu je bilo pa napisano:

DAMAM IN GOSPODOM

»Prinam vedno izbrane svetovne novitete!

moda, rokavice, nogavice

LUBLJANA-TELENBURGOVA

Ščepec soli

Čim več je postav, tem več je prestopkov.

Dandanes je dovoljeno molčati.

Kdor misli po kalupu, ima politično pričanje.

Kdor hoče misliti s svojo glavo, naj ne prosi za koncesijo.

Človek ni niti tako slab, kakršnega hočejo imeti.

Politični pripadniki niti ne menjavajo tako pogosto političnega prepričanja, kakor njihovi voditelji.

Ljudje, ki dobro poznajo sami sebe, nikomur ne zaupajo; vendar je pogosto lažje zaupati drugim, kakor sebi.

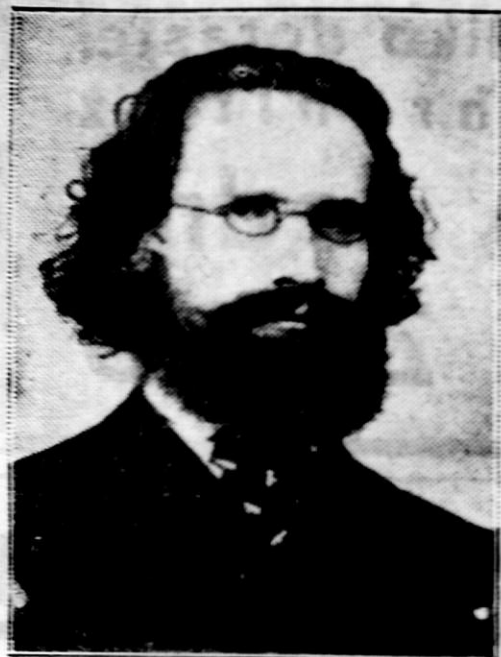
To ni zgolj paradoks, temveč bridka resnica, da bi na svetu bilo več morale, če bi ne bilo toliko moral.

Najbolj demokratična bi bila diktatura razuma.

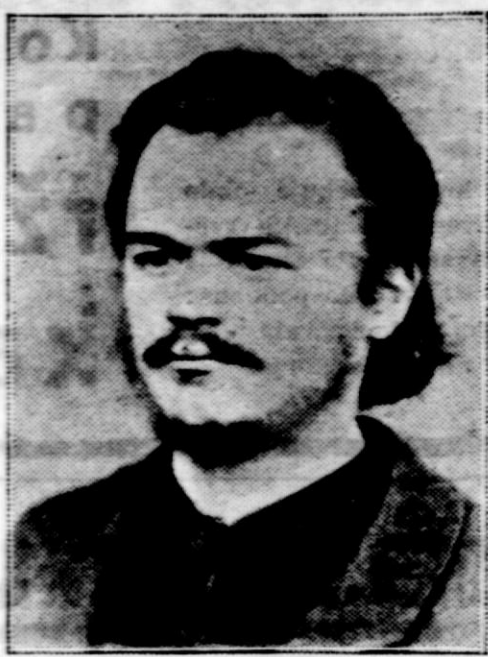
Najslabše je, da ima dandanes razum najslabšo — pest.

Vsako spoznanje je tako dragoceno, da ne more biti nikdar prepozno.

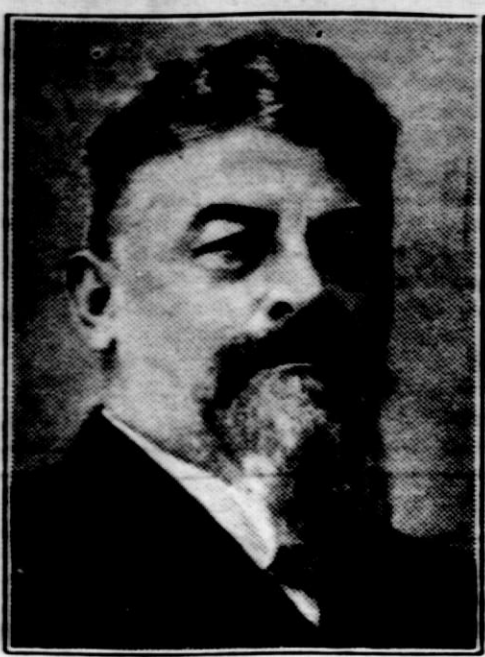
Glavni uredniki „Slovenskega Naroda“

ANTON TOMIC
od ustanovitve SN dne 1. aprila 1. 1863.
do maja 1. 1871.

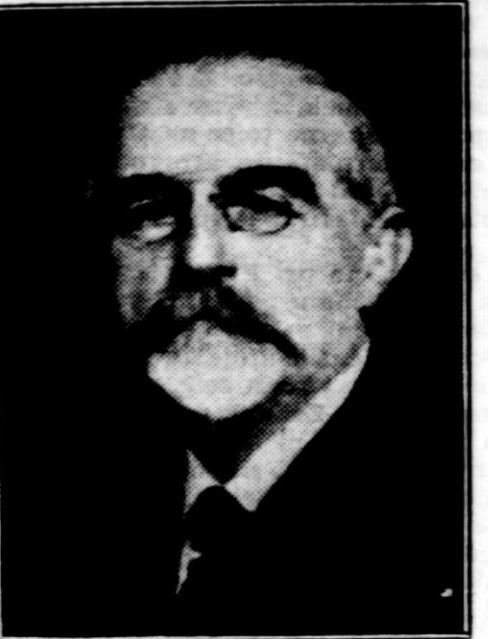
JOSIP JURCIC
od maja 1. 1871. do svoje smrti
dne 3. maja 1881.

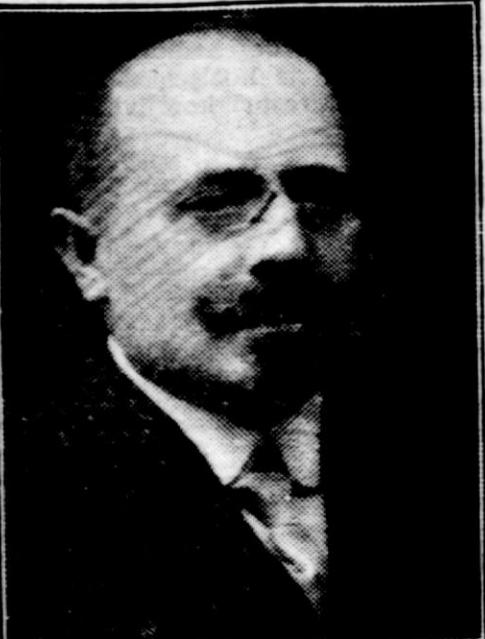
DR. IVAN TAVCAR
je začasno vodil uredništvo od Jurčičeve
smrti do konca 1. 1881.

IVAN ZELENIKAR
od novega leta 1882. do svoje smrti
dne 26. januarja 1. 1892.

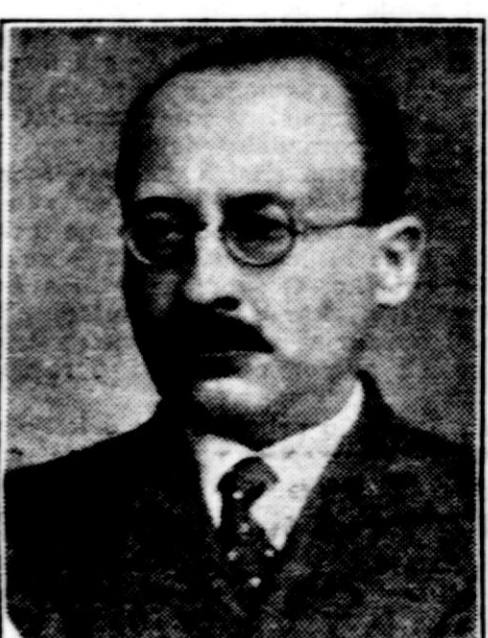
DR. DANILO MAJARON
je vodil list z uredniškim odborom
od 1. 1892. do 1. 1897.

MIROSLAV MALOVRH
glavni urednik od junija 1. 1897.
do julija 1. 1917.

DR. ALBERT KRAMER
glavni urednik od julija 1. 1917.
do februarja 1. 1919.

DR. VLADIMIR KNAFLC
glavni urednik od februarja 1. 1919.
do avgusta 1. 1919.

RASTO PUSTOSLEMSEK
glavni urednik od septembra 1. 1919.
do marca 1. 1926.

STANKO VIRANT
glavni urednik od marca 1. 1926.
do maja 1. 1927.

JOZE ZUPANCIC
od maja 1927.

70

Reporter o sebi in o reportaži

Slovenski reporter ima najbrž svetovno prvenstvo, da mora pri svojem delu premagovati največje ovire

Ljubljana, 16. aprila. Revolucija v razvoju časopisja je v ne- ločljivi zvezi z reportažo; dandanes si dnevnik ne moremo niti več misliti brez reportaže, ki daje listom značaj in duh časa. Reportaža je slog in vsebina dandanašnih dnevnikov. S časom se je uveljavila skoraj na vseh straneh listov ter skoraj nepazno izpodrila druge vrste novinarskih prispevkov. Dandanes ne moremo niti več trditi da je v listu pomembnejši uvodnik kakor reportaža, ki polnijo večino časopi- snih stolpcev.

KAJ JE REPORTAŽA

Tudi na to vprašanje bi moral odgovoriti reporter v reporterskem slogu. Reporta- ža je bodisi suho brezosebno poročanje o dogodkih in pojavih našega časa, ali pa tudi »pobarvano« opisovanje dogodkov, razmer časa. Reportaža ne moremo kratkoma- lo omejit, ter ji določiti delokro- ga, glavna značilnost reportaže je prav v tem da se njen delokrog neprestano širi, da zamera čedalje več življenja kakor ga pač zamera dnevnik. Zato zdaj lahko že govorimo o politični, sodni, kulturni, sport- ni, kriminalni, socialni itd. reportaži. Deli- tev dela, specializacija je tudi tu, toda med vsemi vrstami reportaže je vendar nekaj skupnega: aktualnost, podoben slog, po- ljudnost, neposrednost in v glavnem — realizem. Pravi reporter mora pisati stvarno, zajemati življenje neposredno, zadeti takoj v črno, fotografirati s peresom in ne le z aparatom, zato pa tudi gledati vse s pri- merne perspektive: dovolj blizu, jasno ter neposredno.

Toda to so le splošne misli o reportaži in ne natančna opredelitev. Če hočemo do- bro razumeti, kaj je reportaža, moramo primerjati časopisje prejšnjega stoletja z današnjim in se ozreti po razlikah v načinu življenja, mišljenja in čustvovanja tedaj in zdaj. Reportaža je zrcalo sodobnega živ- ljenjskega sloga, ki zavrača romantično in idilo na tudi diskretnost in sentimental- nost. Reportaža skuša v časovnih potevih, v senzacionalnosti, kar je zdaj aktualno, a hudi že zastarelo, podati veran obraz živ- ljenja in dobe: prikazuje vsakdanost, a vendar to, kar je vzpirljivo, na nji (senzacija), zajema iz minljivosti, da bi po- kazala življenje kakšno je, kot drobci večnosti in ne kot nekaj trajnega. Iz ene

same reportaže ne morete spoznati popol- ne slike življenja, vendar pa lahko spo- znate življenje od neke strani, neko značil- no področje boljše kakor bi spoznali živ- ljenje v njegovi celoti iz romana. Repor- taža ne spada v literaturo, med pripoved- ništvo — tako jo pač kategorizirajo — kljub temu pa ima mogočen vpliv na njo; že nekaj časa izhajajo reportaže v knjigah — ne kot potopisi in ne kot razprave o splošnih razmerah v državah, temveč kot zgolj reportaže — ki so pogosto zanimi- vejše od najboljših romanov in ki tudi po obliki, slogu in estetskih vrednotah pre- segajo marsikateri roman. Reportaža ni umetnost kakor pripovedništvo, toda pisa- ti dobre reportaže je večja umetnost kak- or pisati slabe romane.

Samo po sebi se pa razume, da je velika razlika med dobrimi in slabimi repor- tažami. Dobra sportna reportaža ima večjo vrednost kakor slaba kulturna reportaža; toda reportažo moramo vrednotiti po tem, kako nam prikazuje življenje: ali je veran izresek iz življenja, ali je pa samo zameg- len fotografski posnetek; ali sega tudi v globino ter prikazuje življenje plastično ali se na dotika samo površine; ali prikazuje ljudi žive, ali pa ponareja človeški obraz. Reportaža ni dobra, če nam odkriva le to, kar nas zanima, temveč je dobra, ko nam odkriva, kar nas mora zanimati: ni dobra, če vsebuje le zanimive podrobnosti same na sebi, temveč če podrobnosti za- jemajo jedro ter nudijo resničen obraz živ- ljenja. Če bi veljala za reportažo kakšna daziva bi se glasila kratko. Resnica in življenje!

REPORTER IN REPORTAŽA NEKDAJ

Ko še ni bilo modernih prometnih sred- stev in ko še ni bilo drugih tehničnih sredstev, n. pr. telefona, pisalnega stroja, lahkega fotografskega aparata, rotacije in stavnega stroja, tudi ni moglo biti prave reportaže; ni bilo pogostej za njo. Novinar pogosto ni mogel prirediti dovolj zgodaj na poročila dogodke; če je pa že dobil dovolj zgodaj podatke, ni mogel tako hitro napisati poročila, ker še ni bilo pisalnega stroja, kakor dandanes. V stavnicah je šlo delo še mnogo bolj počasi od rok, ker ni bilo stavnega stroja. Zato reportaže — če sploh smemo imenovati tiste članke s tem imenom — niso imele takšnega značaja kakor dandanašnje — že iz tehničnih razlo- gov. Poročila o »navadnih senzacijah«, n. pr. o zločinih, požarih, povodnjah, bitkah, nesrečah itd., niso mogla biti dolga. Izpu- stiti je bilo treba podrobnosti, ki dajejo dandanašnjim reportažam posebno privla- čnost ter značaj. Ko je lahko izšlo daljše po- ročilo o dogodku, je bila zadeva že zastare- la.

Ime »leteči reporter« je lahko nastalo še- le v našem stoletju. Kakor v prejšnjem sto- letju ni bilo prave reportaže in ne orga- nizacije poročevalske službe, tako tudi ni bilo reporterja v pravem pomenu besede. V prejšnjem stoletju bi lahko pošteli na prste poklicne slovenske novinarje. Liste so zalagali z gradivom predvsem dopisniki. Tudi zdaj imajo še slovenski listi mnogo dopisnikov na deželi, vendar delokrog po- kljnih novinarjev ni omejen le na kraj, kjer list izhaja; reporter se mora zanimati tudi za pomembnejše dogodke na deželi ter vselej pohiteti, kamor je treba. V prejš- njem stoletju so poklicni novinarji čakali na dogodke v uredništvu. Novinar, ki ni imel rednega dela v uredniški sobi, je pa- berkoval novice po gostilnah pri znanih, ki so imeli »zveze«. Reporter se je moral pogosto skrivati, če je hotel prodreti do »skrivnosti« v zbornicah in uradih. Poročila o raznih prireditvah so pisali bodisi prireditelji sami ali »odlični povabljenici«, ki so imeli kakšne zveze z listom. Poklic- nih novinarjev je bilo premalo in tudi ni- so jim marsikje odpirali vrat. Poročila o parlamentarnih zasedanjih so pisali sami poslanci, ki niso bili poklicni novinarji v dandanašnjem pomenu besede, ker so se novinarstvu posvečali poleg drugega po- kljnega dela.

Večina tedanjih naših novinarjev je bilo pisateljev, ki se s samim pisateljevanjem niso mogli preživljati. Novinarstvo jim je bilo breme, ki so ga morali nositi, če so hoteli tudi pisateljevati. Toda biti novinar in pisatelj, dober novinar in pisatelj, je skoraj nemogoče, zlasti še, če vzamemo novi- narstvo le kot potrebno zlo in ne kot živ- ljenjski poklic, ki mu je treba posvečati še več ljubezni, sposobnosti in energij ka- kor pisateljevanju. Dober novinar mora biti mnogo bolj izobražen kakor povpre- čen pisatelj, mora bolje poznati življenje, družbeni ustroj, ustanove ter organizacijo, mora biti »doma« na vseh področjih in biti vedno »na tekočem«. Večkrat lahko čita- te, da je bilo tega in tega pisatelja škoda, ker se je posvetil novinarstvu, češ da je novinarstvo največji grob pisateljskih ta- lentov. Še zdaj vlada pri nas prepričanje, da novinar, dober novinar, ne more biti enakovreden pisatelju in da ni vsaj tako potreben našemu narodu kakor povprečen pisatelj. Še bolj zakoreninjeno je bilo to mnenje v prejšnjem stoletju, ko so neka- teri novinarji — če ne vsi — pisali z za- grenjenostjo, kakor da opravljajo sramotno delo, ki ne prinaša pisateljske časti.

Dobrega novinarja ni brez reporterja: vsak dober novinar mora biti tudi repor- ter. To velja zlasti dandanes. Ni pa bilo res nekaj in ni zdaj, da je dober novinar lahko le pisatelj. Dober novinar je lahko slab pisatelj, a tudi dober pisatelj ni vedno dober novinar.

KAKO SE JE RAZVILJA REPORTAŽA

V našem listu najprej zasledimo sodno reportažo, ki je najbolj podobna dandanaš- ni reportaži. Vendar ne smemo tudi pre- zreti poročil o slovenskih taborih. Tudi ta poročila moramo prištevati med reportaže. V isto vrsto reportaž je treba uvrstiti po- ročila o odkritih spominskih plošč in spo- menikov. Te reportaže so izhajale v nade- ljevanjih ter že zaradi tega niso imele pravega časniškega značaja, ker so izgubile aktualnost.

Sodna reportaža se je razvila najbolj po zaslugi tiskovnih tožb. Novinarji so se v prejšnjem stoletju junaško bodli s cenzuro in skoraj za sleherni konfiskacija je bila vložena tožba. Tedaj so bili pač zlati časi. Samo po sebi se razume, da so novinarji pisali o tiskovnih tožbah s posebno vno- mo, bodisi kot tožniki ali obtoženci. Reportaže o tiskovnih tožbah v prejšnjem stoletju so nedvomno ena najsvetlejših strani sloven- skega novinarstva; to je bil boj za svobodo vesti in za svobodo sploh, boj, ki zasluži že sam, da se človek posveti novinarstvu z vso ljubeznijo, čeprav mora zaradi tega obesiti pisateljevanje na klin. — Sčasom se je razvila sodna reportaža tako, da je list objavljati tudi poročila o »navadnih« so- dnih razpravah kakor dandanes. Vendar še ne moremo govoriti o stalni sodni rubriki. Prav tako v prejšnjem stoletju še ni bilo policijske kronike. Zaman iščete redna po- ročila o ponesrečenjih, ki so se morali za- tekati v bolnico. Rednih in obširnejših po- ročil ni tudi o društvenih prireditvah, če iz vzamemo novice o sokolskih društvih in Glasbeni matici. Zdi se, da so tedaj povsem drugače vrednotili dogodke. Politični pole- mični zapiski so zavzemali pogosto največ prostora, podlistek se jim je zdel pomem- bejši od poročil o kulturnih prireditvah.

Začetek prave reportaže v našem listu je prav za prav opisovanje potresa leta 1895. Kljub temu tedaj še vedno niso znali vred- notiti dogodke kot novinarske senzacije, da bi mu dali tudi na zunaj poseben pouda- rek. Velika reportaža o potresu je izšla pr- vi dan pod kratkim, drobnim naslovom: Katastrofa. Pod tem naslovom so izhajala poročila o potresu ter njegovih posledicah tudi naslednje dni. Pomislite, ood kakšnimi debelimi naslovi in podnaslovi bi izšle reportaže o podobnem dogodku dandanes! Toda to je bil začetek. Bilo je treba še de- setletij, da je reportaža prodrla v list kot nujen bistveni del ter da je začel novinar gledati na življenje neposredno in ne le več skozi dolgovestnost političnih zapiskov.

REPORTER IN JAVNOST DANDANES

Javnost ne razlikuje mnogo novinarja od novinarja. Vendar je pri nas v navadi, da ljudje imenujejo novinarje, ki se udele- stujejo pred očmi občinstva pri priredit- vah — poročevalce. V splošnem vlada pre- pričanje, da je poročevalec »nekaj manj- ter da je njegovo delo lažje in manj odgo- vorno. Novinarje, ki delajo stalno v ured-

ništvih in ki ne posejajo na zborovanjih in ne nabirajo podatkov po cestah in uradih, ljudje imenujejo navadno — urednike. De- njih imajo mnogo večje spoštovanje. Re- porterji so po večini mlajši ljudje, ki pri nas ne morejo nastopati samozavestno, kakor n. pr. v Zagrebu in Beogradu, kjer občinstvo ne vidi v novinarju le sluge jav- nega mnenja.

Slovenski reporter ima najbrž svetovno prvenstvo, da mora pri svojem delu pre- magovati največje ovire; socialno je zelo nizko in nima pri rokah najprimitivnejših pripomočkov, ki jih zahteva značaj službe. Pogosto nima niti pisalnega stroja in ne fotografskega aparata, kaj šele, da bi se lahko posluževal motocikla in avtomobila. Reporter pri nas nima niti proste tramvaj- ske vozovnice. Silno težko se udeležuje družabnih prireditev, ker nima predpisane obleke. Izobražuje se le z največjimi žrt- vami, ker si dražjih knjig sploh ne more kupovati. Popusta nima niti pri časopisju. Sicer pa nase navadno niti ne more misli- ti. Slovenski dnevnik imajo majhne na- klade, zato tudi ne zaposlujejo mnogo re- porterjev. Reporterji morajo biti pogosto na nogah ponoči in podnevi, če hočejo vsaj nekoliko slediti dogodkom.

Vendar reporterje ovirajo pri delu in nji- hovem razvoju še hujše ovire. Reporter prejšnjega stoletja je delal brez telefona in pisalnega stroja, vendar je delal skoraj lažje, kakor reporter dandanes. Tedaj ni bilo razumevanja za novinarstvo, za nje- gove potrebe in naloge, toda o tem mora žal tožiti reporter tudi dandanes. Tedaj so listi lahko pogrešali reportaže, zdaj jih ne morejo. Toda zdaj so reporterju prav tako zaprta vrata skoraj do vseh uradov, kakor so mu bila tedaj. Razen tega je dandanes tudi pod ključem črnilo.

Dandanes javnost zahteva, naj ji novi- nar služi brez vseh pridržkov ob vseh pri- likah; reporter mora zagovarjati interese vseh stanov in poklicev, ne sme se pa za- meriti nikomur; poznati mora bolečine vseh in vsakogar, ne sme pa nikdar odkri- ti nobenega greha; vse mora hvalisati in tolmačiti vsa mnenja, svojega mnenja pa ne sme imeti nikdar; kadar ga kdo napade zaradi poklicnega dela, se ne more braniti. Brez moralne zaštite, brez možnosti obrambe bi morali bojevati vse bitke za poštenost in pravičnost, za resnico in mo- ralo. Toda zapirajo jim vsa vrata, če ni »oportuno« in če skratka »ni dovoljeno« pi- sati, o čemer bi reporter moral pisati predvsem, za kar bi se moral zanimati, kakor se zanimajo novinarji za socialne pojave po kulturnem svetu.

Reportaža pri nas še ni primerno raz- vilita, ker za to ni osnovnih pogojev: ni reporterjev, ki bi lahko stopili kjerkoli in kadarkoli pred javnost; pri nas se ljudje še boje življenja, resnice in poštenosti, za- to so še zaprta vrata reporterjem in zato mora reporter tritati in sile — zvezanih rok in nog ter zavezanih oči — v praznem otepanju z lažnivo vsakdanostjo.

Ali bi ljudje pri nas v resnici ne prenesli reportaže?

Moje čestitke

Kranj, 15. aprila.

2. IV. — 2. IV. 1938! Lakonično a jasno. Znanec, prijatelj moj izza mladostne dobe praznuješ svojo častitljivo 70letnico! Iskren- no Ti čestitam! Ne želim Ti pa — kakor je to običajno — še toliko in toliko let ob- stoja in prosperanja — moja čestitka se glasi: do izžitja zadnjega Slovence! Upra- vičen je ta izrek, seveda s pripombo: ako pojde tako dalje. Preživljala sem vso Tvo- jo dobo — saj si mi šele nedavno čestital k 75letnici mojega rojstva — preživela do- bo narodnega probujanja, narodnega na- vdušenja — a zrla tudi že v mladostni do- bi sistematičnemu potujčevanju in obraz. Sejalci nesloge so dosegli, da stojimo danes prav ob robu prepada! Toda: ad rem! Nemam pravo glasa. Iskrene so moje če- stitke, Tebi »Slovenski Narod«! Čestitke so to, izvirajoče iz narodne razgibanosti iz onih nepozabnih časov bratske sloge in narodnega procvita, ki si mu bil Ti vodnik in učitelj.

Take čestitke Ti tu pošilja ena Tvojih prvih — ako ne prva sotrudnica. Učitelj- ska abiturientka iz l. 1882. Ti je vpsalala prevod novelice »Natalija«, ki je izhajala v podlistku v jeseni istega leta. Sicer mi je hodilo to na pot na mojem prvem služ- bovanju na potujčni zemlji Koroskega vi- lajeta pred obličjem nadzornika-renegata — toda nič za to. Dvignilo je mo po- nos ob njegovi kritiki, ko je, omenivši ta podlistek in moje učne uspehe v šoli, pri- bil: da sem izšla iz dobre šole! Samo slo- venščino naj opustim, ker je na Koroskem ne rabijo! In to pred slovenskimi otroki.

Zahvalne so moje čestitke Tebi, stari prijatelj! Stal si mojemu stanu vedno zvesto ob strani. Podpiral si naše težnje in v Tvoje predaile smo polagali naše želje in zahteve, kadar smo hoteli, da jih čuje šir- ni svet. Iz Tvojih predalov so odmevali odporni klici proti tlačiteljem stanovskih in narodnih pravic. Vodnik si nam bil in svetovalec in naše narodno delo je uspe- valo v bratski slogi, dokler se v naših vr- stah ni pojavil notranji sovražnik, sejalce nesloge in brezmerne krivice. Viharni, po- gubonosni oblaki se zbirajo nad našimi glavami, valovi drve... vodi nas Ti, po- gumni krmar v varni pristan narodnega in državnega edinstva k bratski slogi in lju- bavi! V to Ti pomози Bog.

Janja

OČE IN HČI

— Papa. Pavel govori pet jezikov.

— Potem takem bi te pa lahko zasnužil vsaj v enem.

V SOLI

— Mihec, ali mi lahko poveš kaj o doma- čem prašču?

— Teža pa ne morem, gospod učitelj, ker bi nam takoj odpovedali stanovanje.

ŽIVLJENJSKA SREČA VAŠEGA OTROKA

oboje pa od

Samo materino mleko ne zadostuje vedno; idealen dodatek je ŽIKIN SPECIALNI STERILIZIRANI ZDROB za dojenčke in bočnike

To je naravna, krepka in tako fina hrana, da jo že štedenski dojenček pije iz steklenice in z lahkoto prenese.

Je odvisna od zdravja in krepkega razvoja, dobre prehrane!

Ko nekoliko doraste, pa ga hranite z rženo sladno kavo ŽIKO

Ta kava vsebuje obilo zdravega, redilnega rženega slada. Po okusu je pravi kavi zelo podobna; pomeni je, ker porabi prav malo sladkorja.

Kako teče življenje in delo v našem uredništvu

Splošno o vseh in o vsem — Posebej še ta in oni o sebi, svojem delu, križih in težavah novinarskega poklica

Ljubljana, 16. aprila. Tončka je že pospravila, stroji so na mizah in čakajo. Gospodična Milica pride navadno prva. Pravi da je glavni urednik Jože zelo vesel, ako že sedi pri stroju, ko vstopi ter seže v žep po ključu.

Rrrreeeesk! Glavni je odprl svojo pisalno mizo. Od tega trenutka naprej mora iti vse kakor namazano. Čas je skopo odmerjen, stavni stroji že čakajo. Slovenski Narod mora točno ob določeni uri iz rotacije na vozček, s katerim oddirajo na glavni kolodvor. Vlaki ne čakajo. Največje razočaranje doživijo tisoči naših naročnikov in bralcev po deželi, ako ne dobe časopisa ob navadnem času v roke.

Glavni se oboroži s svinčnikom kakor z brki in mečem in se spravi na pošto. Včasih ga silišo, ko da duška svojim čustvom: začne se smejati ali pa si olajša dušo s krepko pripombo. V redakcijo pride življenje tako rekoč v surovem stanju. Naj večjo porcijo dobi glavni na svojo mizo. Njemu pripada dostikrat zelo bridka policna dolžnost, da otrebi, osoli, zabeli, prične nekaj ocvirkov ali omake. Ni mogoče vsega pripraviti za želodce spoštovanih naročnikov in čitateljev. Vse ni užitno, četudi bi glavni pridelal vse začimbe. S tako hrano krmi glavni urednik slavni uredniški koš. Doslej se koš še ni pritožil, potrpežljivo sprejema in požira. Njemu (košu namreč) je lahko Tončka ga vsako jutro izprazni, pa je zopet vse v redu z njim.

Veliko poglavje je tisto o dietetiki. Moramo ob tej priliki izdati naročnikom in bralcem tajnost uredniške dietetične prehrane. Moderna medicina silno napreduje in soglasno mnenje zdravnikov je, da je najboljša zdravilo post in dijeta. Znano je, da se po svetu neustajno kaj godi. Doma in na tujem tvorijo dan in noč prav za prav sami dogodki. Za novinarje se zgodi dogodek celo tedaj, ko se nič ne zgodi. Napisejo, da se ni nič zgodilo, da je škandal, da se ni nič zgodilo, da se je vedno ob taki priliki kaj zgodilo, to pot pa se ni nič zgodilo itd. Pozornost novinarjev je naperjena na dogodke.

Za novinarje je življenje niz dogodkov, a čitatelj in naročnik tuji prelsta časopis zaradi tega, ker bi rad izvedel, kaj se je zgodilo doma in na tujem. So pa dogodki

med dogodki, ki pospešujejo prebavo ali povzročajo močno zapoko. Javnost nima niti pojma, kakšnim boleznim bi bila izpostavljena, ako si zavzvala kar brez kontrole vse dogodke. Modre in učene glave so spoznale nevarnost, ki preti s te strani javnosti. So ljudje in instance, ki bdijo nad zdravjem javnosti in določajo, ob katerih dogodkih se ima javnost postaviti in ob katerih ima zavzeti dogodke dietetično, to je brez soli ali brez masti kakršen je pač dogodek. Pomembnost te vrste posta in diete za ljudsko zdravje in obči ljudski blagor je velika. Recepti so kaj enostavni. Navadno jih sporočijo uredništvu telefonično. Shranjeni so skrbno v posebni knjigi. Platnice te knjige je uredniški arhitekt okrasil z okusnim ornamentom, ki je na prvi pogled podoben paragrafu. Na receptih je natančno zapisano, koliko žlik in koliko praškov se sme nuditi javnosti. Včasih je predpisana tudi ura in način zauživanja, kakršen je pač dogodek. So dogodki, ki jih je jemati po žlikah, so tudi taki, ki jih javnost lahko uživa z veliko žlico. Na receptu je pripisana opomba, naj se servirajo kot velika porcija za običajno ceno. Kar pogosti so tudi dogodki, ki jih recepti enostavno prepovedo servirati spoštovani javnosti. V takih primerih se mora javnost postaviti.

Seveda se dogaja, da pride v list vest o dogodku, ki bi utegnila povzročiti hude prebavne motnje. Glavni urednik pripravi delikateso za spoštovane čitatelje v dobri veri, da je potrebna želodcu javnosti primerna sprememba. Posel pa je tako urejen, da roma list v ordinacijo, preden gre v rotacijo. Nace iz uprave bi vedel povedati kaj zanimive reči iz tega poglavja. Nace nosi našega 70letnika in jubilarja v ordinacijo in Nace se vrača brez delikates. V takih primerih naročniki in čitatelji lahko uganejo, na katerem mestu jim je redakcija hotela servirati kaj izrednega. V takih primerih dobe čitatelji tako rekoč na mizo prazen krožnik.

To bi bilo poglavje uredniške medicine in gastronomije. Glavni Jože je med tem že pri diktatu. Gospodična Milica pije na stroji, da se kar kadi. Tipka z vsemi prsti, z večino prstov pa čisto gotovo. V sosedni sobi pa tipka tovariš Zadnek s tremi prsti desne in z dvema prstoma leve roke. Čisto po naključju ima navado vsajati zgovor in pride v redakcijo navadno ta-

kaj za gospodično Milico. Včasih se mu celo posreči prehiteti glavnega. Tovariš Zadnek piše o tatovih in morilcih, o sleparjih in pohotnih, o defraudantih in krivopisnih. Resor je kočljiv, dandanes so prav za prav vsi resori kočljivi, sodnijski

pa še posebno. Pridejo v redakcijo žene in neveste, bratje in sestre, strici in tete. Rad bi govoril s tistimi, ki sodijo piše. Prosijo, da ne bi prišlo v časopis. Prosijo pa tudi, da bi prišlo v časopis. Navadno ni povoda, da bi se takim prošnjam ne ustreglo. Le nerodni so ljudje, od site nerodni. Pridirjajo v redakcijo po objavi in se jezijo in razburjajo. Prvi je že 10 let naročen na jubilarja, drugi dvajset let, pa ga bo odpovedal, ker je prišlo v časopis. Prepozno je, kar je, to je, za 21 ur ste prekasno prišli, jih potolaži tovariš Zadnek. Res čudni so ljudje. Dve ali tri ure opazujejo reporterja v sodni dvorani, vedo, da zaradi tega sedi v prvi klopi za tožnjo klopjo, da napiše o tem, kar je videl in slišal, pa se pridejo razburjati v redakcijo, kadar razburjanje nima več nobenega pomena.

Med tem ko tole tovariš Zadnek sodnijske storije, prisilne odpovedi, spremembe posesti, med tem ko skuša čitateljem dovesti kateri film, ki teče v tem ali onem kinu, je vreden, da ga izpušči filmove vidijo in slišijo, ali pa medtem ko stoliče na papir poročila o obnih zbiorih, ki so strah in trepet vseh poročevalcev, ali pove o čem je ta ali oni predaval, kaj so razstavili naši umetniki in kako so nameštali barve na platna ali zmečkali gline, med tem torej je tovariš Slokan že oddal glavnemu svoj rokopis. Tovariš Slokan je tako rekoč čudežen član redakcije. Njemu je uspelo, da spiše, kar je prejšnje popoldne nabral. Že zvečer doma. Novinarji so v splošnem taki, da začno delati, kadar jim teče voda v grlo. Tovariš Slokan je pa izjema. Zadnek se trudi že dve leti, da bi razveselil glavnega z rokopisom na vse zgodaj ob pol 8 uri, pa se trudi zaman. Pravi, da je poseben užitek imeti dogodek kar najdlje v beležnici.

Tovariš Slokan odda svoj prispevek ob 8 uri zjutraj. Ob tej uri primaha v redak-

cijo tovariš Hojkar. Pobere časopise in se umakne v svojo sobo.

Kar se sobi teče, je uredništvo sploh nobel. Vsa urednik ima svojo sobo, glavni urednik Jože najmanjšo. Zraven njega toče na stroj Zadnek, njegov sosed je Ozim, v sobi poleg tiskarne toče na stroj Hojkar, v sobi za ekstern ste pri arhivu sedi globoko zamišljen nad strojem Slokan in v arhivu otmemo diktira gospodičnam Otmar Frič.

Ker smo ravno pri Friču, je treba omeniti, da pride kmalu po 8 uri v sobo tovariš Zadnega in najprvo vpraša, kje je »Tagespost«. Včasih stoji prelista in izgrine nato v arhiv, včasih sede in začne citirati in komentirati. Zadnek najlaže piše ako je sam in ako mu ni treba odgovarjati na vprašanja. Ako se Frič obotavlja v njegovi sobi, priže Zadnek cigareto. Frič ne prenese dima in jo odkuri.

To je sploh zanimivo, da novinarji nimajo daru besede, posebno pa ne zjutraj. Preveč pač pišejo, preveč premišlujejo, a tudi ne utegnejo na vse zgodaj debatirati, ker je čas skopo odmerjen. Okrog 10 ure ima glavni rokopise vseh urednikov. Hojkar je napisal, kako kraje po mestu kolesa, kako se prepejo po gostilnah, sploh vse, kar spada v policijsko kroniko in še marsikaj drugega. V Ljubljani je toliko občnih zbiorov, predavanj in drugih dogodkov, ki ravnajo ne razburjajo sveta, da o tej sorti uredniških snovi ne more poročati en sam, treba je porazdeliti delo.

Tako pridemo na silno važno poglavje o gospodični Milici, ki ji je poverjen »uvodnik«. Rubriki »Beleženica« pravimo uvodnik gospodične Milice. Smatramo jo za zelo važno rubriko. Gospodična Milica vodi račune o vsem, kar se v Ljubljani godi, zato tudi opozarja urednike, kje je treba popoldne ali zvečer opravljati poročevalsko službo.

Okrog 9 ure jo primaha v redakcijo tudi tovariš Ozim. Njegova skrb je prva stran »Slovenskega Naroda«. On pove čitateljem, koliko kilometrov je Franco oddaljen od morja, kako je z Blumom in Chamberlainom, s Cankarjem, Hitlerjem in Mussolinijem. Odpre radio in poslušaj, klike ga Maribor, potem Gradec, se jezi, kadar ne dobi zveze in kadar se mu zdi, da nekje prisluškujejo, kaj mu sporoča Maribor in Gradec. Tovariš pozdravi zelo ljudsko, ko vstopi v redakcijo: Dobro jutro, klanjam se, gospod direktor!

Tončka stopi tudi k telefonu in vpraša, s kakšno zamudo prispe vlak iz Beograda, nato pa odhiti s »Političnim ozornikom« v ordinacijo na Kralja Petra trg in priinese ko se vrne, beograjske časopise.

Okrog 11 ure začne glavni metirati. Tu di tovariš Ozim pride kmalu za njim v stavico. Prva stran je Ozimova, druga, tretja in četrta Zupančičeva. Pred popoldnevom se vrne iz stavice in si opereta roke. Končano je in dopolnjeno. Tovariš glavni je od tega trenutka na razpolago za domače intervencije, za jemanje na znanje vsega, kar tiči tega ali onega iz uredništva, za nakazovanje obratnega kapitala itd. Ob tem času so kratke uredniške konference, na katerih se pomenijo o tekočih dogodkih. Kmalu po popoldnevu zavlada v redakciji tišina. Popoldne se uredništvo »Slovenskega Naroda« skrči na eno sobo. Le glavni urednik pripravlja rokopise za prihodnji dan, diktira gospodični Milici »šraufce«, opravlja korespondenco in tišče drugih poslov. Ob tem času imajo naši naročniki jubilarja že v rokah in se veselijo, žalostje, razburjajo, smejejo, muzažo, zrazajo, pritrjujejo, protestirajo. Tako je življenje.

Naš France ima edini med nami privilegije. Take brez donosa. Nekaj zaradi rod-

binskega imena, nekaj pa zaradi svoje dobrodušnosti. Njemu je dovoljeno, kar drugim ni. Vedno se smeje, kadar ni hud in smeja se zna nalezljivo, da ti prežene vso čemernost in si še sam zasmeje s njim. Naš sicer ni ves, ker stoji s poldrugo nogo v pobratimski redakciji, a med svoje ga prštevanje in če bi ga izgubili, bi se nam tožilo po njem. On je v stroki podkovan in sede k uredniškemu košu, kadar je treba. Na stolu glavnega pa ne pozna šale, kolesje mora teči gladko, sicer je rompomom. Njegovo poglavito orodje so škarje in lim DNB zlma z Reuterjem, Havasa z Domejem, pa je senzacija o istočasnem porazu Kitajcev in Japoncev v eni bitki gotova.

Tako dela naš France leto in dan, ob petkih in svetkih, zdaj popoldne pri nas, zdaj zvečer pri bratih. Kadar pa pride v redakcijo obložen s privilegiji, ne dela in se samo smeje tistim, ki delajo. In prav ima. Z delom ni še nihče obogatel in tudi naš France ne bo.

Ti, ki si nas ustvaril kakor listja in trave... Zakaj si nas ustvaril po svoji podobi in ne po podobi mravelj ali čebel? Koliko lažje bi živeli na svetu! Ena matca in poln ulj delavk, pa nobenih možganov. Čemu bi človek mislil, ko pa lahko mislijo drugi zanj? In tako si začne nazadnje še domišljati, da si trot, če urejuje v naših časih karkoli, kar naj bi služilo izobraževanju ljudi.

Komaj smo odpravili eno suženjstvo. Že je nas doletelo drugo, mnogo hujše. Hudo je, če ti stoji kdo z okovanim škornjem na kurtiji očesa na nogi, mnogo hujše, če ti stopi na dušo in potepta v blato tvojo misel. Težko je, če stoji valpet z bičem za tvojim hrbtom in ti ukazuje, kako moraš delati, mnogo težje, če ti ukazuje, kako moraš misliti.

Zato: če srečaš na cesti urednika s popotno palico, vedi, da gre po svetu iskati izgubljeno svobodo in resnico. Odkrij se mu in pomilovalno se ozri za njim, ker ju ne bo nikoli našel.

Še eden, ki težko diha

Vsak začetek je težak. Se noben mojster ni padel z neba. Novinar se ne rodi, novinarja je treba ustvariti. Še posebej pa velja to za reporterja, kar je bilo usojeno meni. Ljubljano sem sicer poznal bolje kakor svoj žep, saj ga menda ni vrta v Ljubljani, kjer bi v mladosti ne bil rabutal, a to za reportažo seveda ni zadosti. Janez me je učil tako-le: Stopi sem, stopi tja, opazuj, prisluškuj, pojdi na trg, poslušaj branjeve, skoči na policijo, telefoniraj v bolnico in poglej malo na sodišče. Zanimaj se tudi za magistrat, za čenče, za kroniko škandalov, za družinske prepire in špetire, za nogobore, za kovanje v Tivoliju in kaj se za njimi dogaja... Tvoj firbec se mora povsod napasti. Če zveš za nesrečo, napiši več, kakor si zvedel, sišal ali celo videl. Če so kje koga težko ranili, napiši, da sta dva mrtva, tretji pa umira.

HEINRICH B. KRANZ:

Črna mačka

Clara Youngova, sloka črnolaska vijoličasto modrih oči, trindvajsetletna, ta čas zvezda družbe z o z Juno-film je bila pravkar na poti iz svojega hotela k frizerju Komaj je pa storila nekaj korakov, ji je skočila čez pot črna mačka.

Clara Youngova je dvignila obrvi z lakiranimi trepalnicami. Črna mačka pomeni nesrečo. Da se izognete tej nesreči, je treba trikrat po vrsti mirno, toda odločno pljunuti in vrniti se, od koder ste prišli. In kreniti morate nazaj. Tako se je torej zgodilo. Clara Youngova je našobila rdeče ustnice, trikrat je pljunila in se energično obrnila nazaj. Bila je pripravljena doseči svoj cilj po velikem ovinku.

Mlada dama je prišla na Krožno cesto. Na nasprotni strani je bilo postajališče taksijev. Gre čez široko ulico, ko pa pride na progo cestne železnice, začuti nenkrat bolečino v nogi. Peta levega čevljička je bila obtičala v žlebičku tračnice. Clara gleda vsa potrtja na zverženi čevlji in si misli: Črna mačka! Toda nekaj se mora zgoditi. Do postajališča, kjer se ustavlja tramvaj, je predač. Tu se pa baš ustavlja tramvaj. Spretnostjo, ki jo je mogla preizkusiti

v treh pustolovskih silnih skoči. Clare v tramvaj. Se bo že kje našel avto, ki bi jo prepeljal domov.

Pustimo zdaj lepo divo in posvetimo svojo pozornost usodi mladeniča, ki je stal v tramvaju kraj nje in jo gledal kakor zamaknen. To je Karel Humberling, mladenič enindvajsetlet let. Bil je na poti v predmestje, kjer je hotel zaviti v gozd in si končati tam življenje zaradi nesrečne ljubice. Levo roko je držal v žepu svojega suknjiča, kjer je krepko stiskal samokres. Ko je skočila v tramvaj mlada dama, je Humberling pomislil: Zoneta en tistih, ki so tebi za vedno nedosegljive. En tišče in ti se bi bil odločil nastaviti si cev samokresa na sence. Voznik je nenkrat zavrl tramvaj, ker je nekoliko pozno zagledal bližajoči se avto. Clare je izgubila ravnotežje in s klicem prestrašenosti je omahnila svojemu sosedu v naročje. Humberling je nehote izpuštil samokres in razprostrl roke. Tramvaj je pa zopet nadaljeval svojo pot. Clare se je dvignila, rekoč: Oprostite prosim!

— Baš nasprotno, — je zamrmral Karel zbegano. Bahavo si je mislil bogve kaj. Misel na nezvesto ljubico in na samomor ga je bila že zapustila.

V tramvaju, na levem sedežu takoj pri vratih sedi davčni uradnik Friderik Tim s svojo ženo Elizabeto. Nepričako-

nega in njegovo debeluhasto ženo iz tihe sanjivosti. Tima je vrglo naprej in zagledal je Claro Youngovo. Grmšča strela! In ta parfum! Želino je vdihaval njegov vonj. Križ božji! Človek sedi vse življenje ob svoji ženi dišeči po mleku, takle parfum mu pa ostane za vedno nedosegljiv.

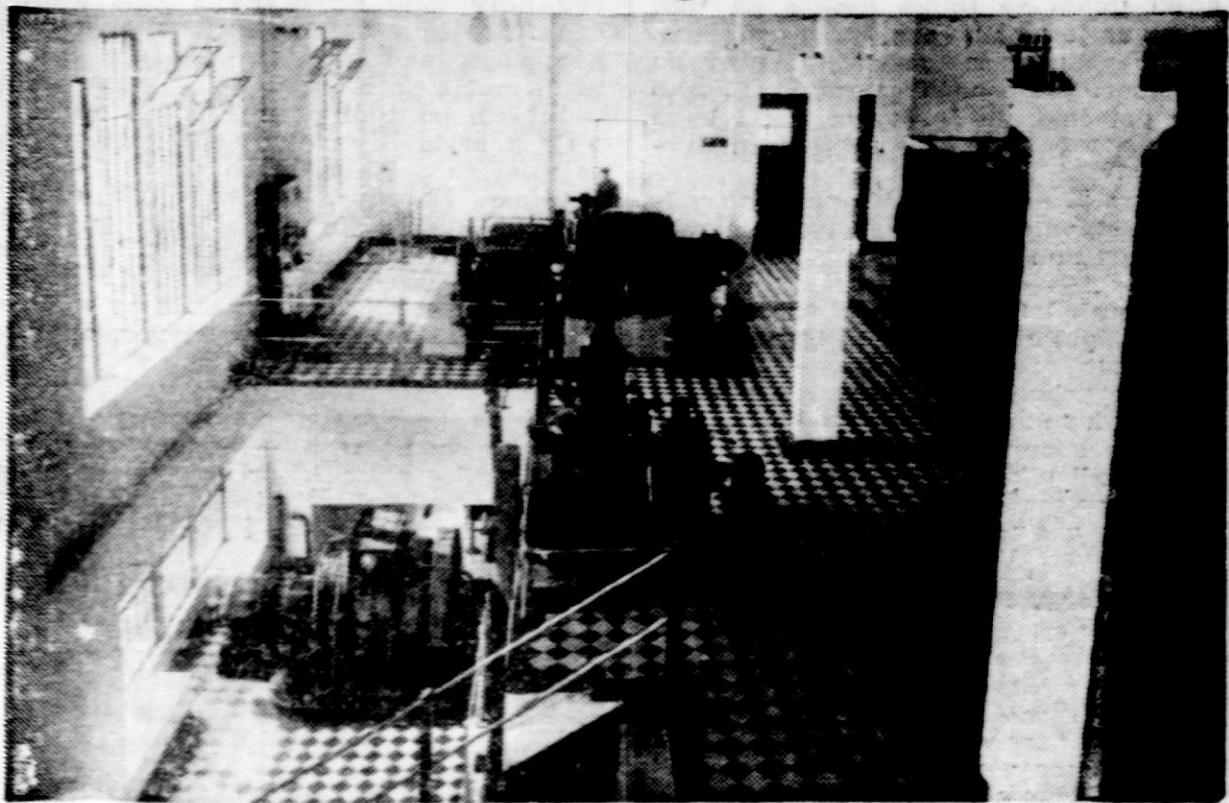
Clare je bila utrujena. Senač je stopila dva koraka v tramvaj in sedla baš nasproti Tima. Pri tem je potegnila desno nogo pod sedež tako, da ni hčje ni opazil nezdode, ki je bila zadela njen čevljiček. Pogledala je na zapesno uro: Za pet minut se je bila že zakasnila.

Črna mačka!

Tim in Humberling sta jo ta čas kar požirala z žarečimi očmi. Elizabeta je sunila moža s komolcem pod rebra. Le tega je pa odnašala fantazija v kraje, kamor mu nobena Elizabeta ni mogla slediti. Claro je zabavalo pobožati vsakega izmed obeh mož malo z očmi. Ko je na Tim izstopal, je poslala za njim sladke smehljaje. A Elizabeta se je grozeče ozrla za njo.

Spreminjajo zakonca Tim malo na njeni poti. Že na stopnicah sta se jela pripravljati. Tim se je izgovarjal. Elizabeta mu je pa ljubosumno očitala njegovo vedenje. Pričel v dvanajstih letih zakonskega življenja Tim besni Elizabeta začne pretakati solze. Tim pravi: Sovražim

Elektrarna Vinko Majdič v Kranju

Največja domača zasebna elektrarna v dravski banovini. Oskrbuje pretežno industrijo in obrtništvo v Kranju, okolici in Medvodah. Sodeluje s Kranjskimi deželnimi elektrarnami in Elektrarno Škofja Loka d. d. v Škofji Loki.

dobil klobasico, popoldne pa Tonček, vedno jezen in je dobil pol litra cvička. Lito, ki ga je spila Marička, ni storil svoje dolžnosti. Natakara je okrevala in že je bila nesreča tu. Tožba! Obsojeni smo bili, pa še kako. In kriva je bila moja prebujna domišljija.

Če ni bilo prave reportaže, sem sedel tili v redakciji in kakšno uganil. Nekdo je prišel šef s češkim listom in dejal: Vi, ki ste pristojni tja med severne brate, prosim, prevedite mi iz »Češkega Slova« to-le za »Naroda«. Moja češčina je seveda precej šepala, toda ugriznil sem v kisto jaholko in napravil izvleček iz češkega lista. Ko sem prevod izročil šefu, sem mislil, da ga bo kap. »Za božjo voljo!« je vzkliknil, meni se zdi, da sploh ne veste, kdo je bil Hus...

Protestiral sem glasno, češ, da je bila zgodovina od nekdaj moja specialiteta, da poznam Žilko Hura, Wallensteina da vem za poraz na Beli gori, kjer so Čehi izgubili svojo samostojnost itd.

— Ze dovolj, me je reško prekinil toda kako morete naprati v restavraciji pri »Zlatem Husu«. Ko ves svet pozna znamenito restavracijo pri »Zlati husi« ali po naše pri »Zlati goski« v Pragi. Samo mi je zanjlo. Bil sem poražen in češke liste sem jemal v bodoče v roke z vel'kim snošovanjem. Prav tako kakor tudi srbovratke, kjer mi prva leta cirčila z jezikom vred ni šla posebno gladko. Nekdo sem napisal: ministertvo za spolne zadeve.

To so bile torej začetne težave. Saj menda tudi književnosti prvo leto ne napravi bilance brez napake. Zlati snadim že med rutinske žurnaliste. Si prezirom gledam na mladiše, kakor da sem vse poideel z veliko žlico. Debatiram resno s starejšimi, poltizeram in filozofiram O nogometu, za katerega sem včasih lomil kopje, govorim le s prezirom. Kaj hočete. Časi se spreminjajo.

Naj končam. Res je naš poklic naporen in da zahteva mnogo znanja, okretnosti, srečnosti in duhanjskosti na drugi strani je na eden najzanimivejših najbolj samostojnih in svobodnih in če si z ljubeznijo pri stvari tudi — najlepših.

Naš Inke se je zbudil...

— Z vjo voščim! Tebe je pa res težko dobiti. Kje se neki držiš? In nekam dobre volje si. Ali si zadeli glavni zgoditek?

— Sedi in lepo počasi. Na toliko vprašanj hkrati ne morem odgovoriti. Najprej contra voščim, k vprašanju pa pripominjam da sem v glavnem mestu dravske banovine ali če hočeš natančneje Ljubljana. Jugoslavija. Balkan kakor pravi moj kolega iz politične redakcije. Da dobro izvedem? Naravno, Ljubljanci smo se popolnoma preorientirali, odkar se neče pojavljati naša prošula megla. Glavna dobika nisem zadeli, pač pa imam triden namen. Pogruntal sem namreč pravo številko. Zadeva je tako enostavna da se sam čudim. Srečke niti nisem sam izbral. Kar prešli so mi in po pošti, češ da sem lani letoval v Roganški Slatini. Menda so mislili da moram zaradi tega biti težak pod palcem. Bil sem slučajno tam po službenih opravkih zaradi škovskega turnirja. Lečil se nisem tisto vodo sem pa pil. Se danes mi leži v želodcu in tudi korakam bolj umejeno. Ko sem torej že imel srečko, sem opazil, da ima prave številke. Odlučil sem se za dobiček med 100 in 500 tisoč dinarjev. Se namreč ženim in po mojih računih se to minimalna mezda za zakon. Le oclasi se, ko zadenem, sicer pa adijo voščim!

— Tako naglo se pa ne dam odpraviti. Glede dobika imam tehtne pomisleke, a zdaj ne utegnem od ti. Prišel sem zaradi intervjuja.

— Intervju? H komu naj pa grem? Ali je v Ljubljani sploh kaj novega? Če so kakšne mestne zadeve, bi raje odklonil, ker bi gotovo poslal popravek.

— Ne prijatelj! Tebe moram interviewati. Kako je s Tvojim novinarstvom, kako si ga začel in še kaj podobnega!

— Mene interviewati? Ta je pa lepa! Pa me menda vendar niso postavili za ministra ali kako drugo visoko živino? Ne verjamem. Za take počitnice nimam frake in se tudi moja prirojena lenoba ne strinja z ministrskim stolcem.

Človek božji! Saj si vendar sotrudnik »Naroda« in za njegovo 70letnico se spodobi da nekaj napišeš. Zbudi se že enkrat!

— A tako! Pa naj bo. Z novinarstvom se ukvarjam menda že 15 let. Profesionalist na tem prihajam 10 let — v primeri s čestitljivim »Narodom« torej malenkost. Prej sem bil sotrudnik z dušo in telesom, da so mi pri neopetetu telo dvakrat zdobili v koleno in končno sem prišel kot novomejni sodnik in se v tisk z nadobudnimi in razmeroma izveščenimi bakerači, na sem obelil sodniško piščalko na kril in se za zmerom poslovlil od neopetnih noličan. Ne vem, kako je prišlo, da sem začel nestrati. Bil sem v začetku med drugim spornimi dopisnik »Novosti« več let stalni dopisnik monakovskega »Kickerja«, ki pa je s smrt-

Bil sem sodni reporter. Razprava se je vodila o lepem narodnem običaju. Nekdo je nekega zaradi nekatere z nočem požgekal po vratu. Ta narodni običaj je povzročil smrt nekoga in nekdo je stal pred sodniki. Sodnik. Povejte nam obtoženec kako ste tukajle (položil je prst na vrat) onega zabodli! Obtoženec (ki ni videl kretneje s prstom): Gospod sodnik, tukajle pa še nisem nobenega zaklal!

Bil je proces o neki lit'jski cestni zadevi. Med pričami je bilo največ voznikov, ki so vozili na cesto pesek. Sodnik vozniku:

Povejte nam, kako ste tukajle vozili pesek. Priča se ozira po vseh kotih dvorane in se zmedeno obrne k sodniku. Gospod saj ni tukaj nobenega peska, jaz ga pa tudi nisem pripeljal.

Poslali so me na občni zbor društva prijateljev — recimo kitajskega naroda... E, prav, da ste prišli, smo vsaj sklepčni!

— Oprostite, jaz sem novinar.

— Nč ne de. Saj tako ne boste imeli nobenega dela.

Po poročilih funkcionarjev bi moralo slediti poročilo revizorjev. Zal, ni bilo nobenega navzočega. Predsednik me prijazno potrepja po ramih: kar Vi podajte revizijsko poročilo.

Drobni pomenki o zbiranju vesti o ljudeh in dogodkih

— Ali ste vi reporter? Po vseh sobah in hodnikih vas iščem! se je pritoževal citatelj.

— Oprostite, reporter ni nikjer doma, ne na cesti ne v uredništvu in povsod ga preganjajo. Saj vem, tudi vi prihajate s slabimi nameni. Želite, da napišem pojasnilo, ali obhajate morda jubilej? Potrpajte trenutek, prosim, telefon —

Nejevolja se me je polasčala. Strela, pravkar se bo začel občni zbor, razen tega bi moral natipkati takoj še dve drugi poročili, čež poldrugo uro bi moral iti po podatke o neki zadevi k odličnemu gospodu, ki ga ne moreš ujeti kadarkoli in — Halo!

— Halo! se je oglašal nekdo oblastno.

— Ali ste vi pisali tisto poročilo o prijateljskem sestanku?

— O katerem sestanku, prosim?

— Lepa reč, o katerem! Kakor da je bil že kdaj še kakšen tak odličen sestanek! Zahtevam, da priobčite popravek! Izpustili ste moje ime ob imenu predsednika prireditvenega odseka pa ni bilo naslova g.! Skandalozno poročilo!

— Nekdo me je potegnil za rokav. — Pridite k šefu, nekdo je skočil pod vlak! Čim sem odločil slušalko, mi je zastavil pot spoštovani citatelj:

— Prišel sem zaradi zelo važne zadeve. »Društvo prijateljev slovenskega omizja« bo obhajalo jutri svojo šletnico. Naši člani so vaši naročniki in seveda pričakujejo, da boste temu kulturnemu dogodku posvetili posebno pozornost. Potrebno je, da napišete pred občnim zborom primeren jubilejni članek. Dovolite, da se vam predstavi... Predsednik in ustanovitelj društva. Saj me poznate.

— Oprostite, voda mi že teče v grlo in — Zopet telefon, a pri vratih stoji še nekdo drugi. — Trenutek, prosim! sem dejal, ter se izmuznil iz zatohle sobe. Ko sem se čez uro vrnil z zborovanja, s policije in rešilne postaje ter sedel k nadušljivemu pisalnemu stroju, me je čakalo na mizi sporočilo: Takoj pridite v pisarno »Društva za zaščito podgane, umrl je za služni podpredsednik! Nekrolog!

Začel sem tipkati tri poročila hkrati in prvi stavek sem napisal tako:

»Danes se je zgodila v dvorani na občnem zboru strahovita železniška nesreča, društvo obhaja šletnico.« Zataknil se mi je trak pisalnega stroja in opazil sem neznan napako v začetnem poročilu. Toda že me je zopet nekdo nagovarjal, a ga nisem utegnil niti pogledati. Zdi se mi, da je bil možiki. Če se dobro spominjam, opisoval mi je svoje pasje življenje ter apeliral na socialni čut, naj kaj napišem o vsem tem.

Cez dva dni po tej vihrji sem celi dve uri »vrtel telefonske številke« ter poskušal siepo srečo. Večina števil je bila zasedena ali pokvarjena, druge ni bilo nikogar doma, tu in tam je bil šef na dopustu, na nekaterih krajih zadeva se ni bila zrela — nič, kuga nebeška! Najraje bi natipkal predlog, naj bi glavni danes izdal list na treh straneh. Višje sile, režiserji ljubljanskih svetovnih dogodkov, so zelo muhaste. Ne upoštevajo niti da dnevnik morajo izhajati dan za dnem ob isti uri, med tem ko so dogodki posejani brez vsakega reda;

Zmeden in presenečen sem besedil, da nisem niti član društva, še manj odbornik in naj mi oproste, da zategadelj nisem utegnil pregledati knjig. In tudi ne vem, kakšno je revizijsko poročilo.

— To je najmanjše zlo. Kooptiramo Vas za revizorja in tukaj s tega lista prečitajte teh par besede.

Vdal sem se v usodo in predlagal razrešnico odbora. Da ne bi morda koga užalil, sem celo predlagal razrešnico s pohvalo. Tako sem torej postal revizor kitajskega naroda.

Zdaj pa nobene besede več.

toda nikjer ni niti besedice o znamenitem dogodku. Čakaš, pričakuješ poročilo drugi, tretji dan. Jeziš se, norčuješ se iz novinarske hitrosti in nepreračunljivosti, godrnjaš nad neoposobnostjo naših reporterjev, a končno vendar pozabiš na vse. To je tudi najboljše. Nekaterih poročil ne boš dočkal v tem stoletju. Če pa že želiš, naj bi zaradi tega zardel reporter, pričakuj raje, naj bi pobledel. V novinarstvu vladajo pač fizikalni zakoni črne beleže.

Citatelj se spremlja po uredniških prostorih ter proučuje čudoviti ustroj sodobne poročevalske službe. Če kaj razume, če je prodir v skrivnost nastanka dnevnika — lahko bi ga imenovali enodnevnik — bi moral takoj napisati podoben popravek: Ni res, da sem imel doslej pravilno mnenje o novinarstvu, res pa je, da novinarstva in novinstva še vedno ne razumem in mislim, da bi ga ne smeli razumeti tudi novinarji, če ga sploh razumejo. Ni res, da je delo v uredništvih komplicirano, res pa je, da je pravi primer enostavnosti: novinarju ni treba početi nič drugega, kakor diktirati, kar hoče napisati, in rokopolati v tiskarno. Reporter je neke vrste novinar, in ni res da ni novinar; res je, da se loči od »sedečih« novinarjev po tem, da je pri njem naglas na »letečih«. Ni res, da reporter piše o največjih bedarijah tega sveta, res pa je, da o njih ne sme pisati, piše pa lahko o vsem, kar je dovoljeno. Ni res, da reportaž n'č ne čita, res pa je, da jih č'ta glavni in včasih celo korektor. Ni res, da je vsako poročilo netočno, res je pa, da so nekatera poročila preveč točna: ni res, da se citatelji razburjajo samo zaradi netočnih poročil, res je pa, da se razburjajo tudi zaradi točnih...

Vse je preveč enostavno, da bi reporter mogel o vsem tem napisati kaj kompliciranega: predoči si samo pisalno mizo s pisalnim strojem in telefonom v zaklenjeni sobi. Pri mizi n'č ne sedi. Glavni išče repoterja, ljudje ga kličejo po telefonu, citatelji prihajajo, se ozirajo po prazni sobi in praznih stenah. Kakor se ozirajo po — praznih straneh dnevnika. Nenadno prihití neka senca, lovi sapo, nervozno grabl po papirju —

In potem? To je vse!

Pomenek med čitateljem in reporterjem

Široka javnost, ki č'ta liste, navadno ne razmišlja o tem, kako list nastane, kako prihajajo novice in poročila v uredništvo in koliko truda je treba, predno zadovolji citatelje še posebno v okviru lokalnih dogodkov. V dobrih štirih urah je treba zamasti žrela nenastnih strojev, ki zro rokopol's vesti pa naj bodo vedno sveže in zanimive. Tudi če ne prinse nobenih domačih senzacij, mora biti list zanimiv. A to je tem težje, ker se pri nas tako redko zgodi kaj zanimivega in važnega. Lahko je novinarjem v velikih mestih, kjer je vsak dan toliko novih dogodkov da mora glavni celo izbrati izmed njih najvažnejše. Pri nas je pa treba zabeležiti vsako malenkost, če hočeš napolniti dnevnik s svežimi vestmi.

Novico o nesreči ti priinese na uho veter, naslednji hip pa ti na ulci pove več nekdo, ki je tudi čul o njej iz tretjih ust, pa ne ve povedati nobenih posebnosti. Zatorej brž v redakcijo in na telefon. Ura gre že na poldne, mudi se, mudi. List je tako rekoč že zaključen, zmetran in reži iz strani stavka le še nekaj lukenj.

Spotoma preračunam, v območju katere policijske stražnice sta trčila skupaj dva avtomobila. Tam bodo povedali podrobnosti. Torej številka...

V odgovor se začuje energičen glas: »Kdo tam?«

Tu uredništvo »Slovenskega Naroda«! Oprostite, radi bi zvedeli podrobnosti o nesreči. Veste, da ne bo sitnosti in da ne bomo komu storili krivice itd. Hitim, da obdržim moža pri telefonu, da mi ne uide, govorim z blagim glasom da se me usmili in mi da po'asnila, ki mi še manjka. Nestrojno pričakujem odgovora, s svinčnikom v roki čakam, glas se obrne od telefona, pa se začuje naslednji hip glasnejši: »Tu ne dajemo nikakršnih informacij. Izvolite se obrniti na policijsko upravo!«

No, zdaj jo pa imaš! Nesreča se je pripetila, recimo, na Dolenjski cesti ali v Šiški, kmalu bo poldne, policijski upravi se menda ta hip niti ne sanja, da se je izvolilo malo prej razen kosov pločvine in železa ponesreč ti še nekaj človeških kosti in so pretresljive prizore opazovali tučati radovednih oči, za nesrečo ve ves okraj, na Dolenjskem ali Gorenjskem že govore o nji, zate, novinarja pa naj ostane skrivnost. Ni čuda, da zagodnjari ali celo zakolne na račun takih predpisov, toda oni, ki je bil po službeni dolžnosti takoj na cesti in na kraju nesreče, je že odločil slušalko in že govori o drugih zadevah. Ne pomaga nič, zavrtiš še nekajkrat telefon in povprašuje drugod o nesreči. V naglici se posreči dobiti nekaj podatkov, na hitro roko zbereš najpotrebnejše informacije in že je napisano poročilo, zdaj ponižno, zdaj zopet

opremljeno po glavnem s podnaslovi, ki kar podirajo stran. Poročilo je gotovo, a najraje bi pri psal, da je vse skupaj prav za prav velika skrivnost, ker naj bi vedela o nesreči le zijala, ki so bila navzoča in pa prizadeži, ki leže v bolnici...

V uredništvo stopi mlada ženska z otrokom v naročju. Ima solzne oči in ponižno gleda, še predno spregovori, vzbujaja usmiljenje. Pripoveduje zgodbo o svoji revščini: Izgubila je zaslužek, delala je v javnih nasadih in parkih, pa... pa... ah, ker je nekdo, ki ima besedo »ni mogel«. Otroka ima, mož je pobežnil. Nima kaj položiti v lonec in je na tem, da skoči v vodo. Pregranjajo jo povsod, podpore pa od nikoder. Najslabši so ljudje na socialnih uradih, dobri posamezniki pa so tudi že redki.

Zato bi morda objavili, da sem hvaležna za vsako podporico, za vsak dinarček, staro obleko, sploh sprejemem vsak dar.

Na večer odide novinar, ki ga je ganila zgodba o tolikih revščini, v barake, kjer išče obupano žensko, da bi napisal ganljivo zgodbo o bedi in socialni krivici. Ko najde med barakami pravo, mu že daleč zadoni na uho hripav alt, vmes se pa začuje zdaj pa zdaj globok bas ali jok neboljenega otročka.

Brž odprem vrata in vstopim. Ponizna mlada ženska sedi med dvema krepkima možkoma, ki jo objemata okrog pasu, na mizi stoji zelenka do polovice napolnjena s špiritom, mešanim z vodo, vsi trije pa prepevajo in vesela popevka utihne šele.

BOGATI PIRHI ZA NAŠE ČITATELJE

Spoštovanim naročnikom in čitateljem sporočamo, da smo jim pripravili za letošnjo Veliko noč bogate pirhe. »Jutro« bo razpisalo v svoji velikonočni številki nagradno tekmovanje, kakršnega pri nas še ni bilo.

Si želite krasen nov avtomobil zastoj?

Morda bi vam bilo ljubše novo motorno kolo?

Zadovoljil bi vas tudi lep bicikel?

VSE TO VAM BO NA RAZPOLAGO!

In poleg tega še polno drugih dragocenih in koristnih reči: pisalni stroj, ura zapustnica, fotoaparati, krasna harmonika, nalivna peresa, turistiške opreme, obleke, vrtni senčniki in naslanjaji, prekrasna knjižna darila — naj ta splošni pregled za danes zadostuje.

Vrednost naših nagrad znaša mnogo desetstisočev dinarjev.

Sam avtomobil, največji model, naravnost iz slovite škodove tovarne, stane okroglo 40.000 Din.

Nagradno tekmovanje bo pristopno vsem našim naročnikom in čitateljem, od katerih ne zahtevamo nobenih posebnih protidajatev. Kdor ima »Jutro« naročeno ali ga kupuje, bo že s tem upravičen, da se udeleži tekmovanja.

Razpis tekmovanja bo objavljen v naši velikonočni številki. Zrebanje bo javno in pod notarskim nadzorstvom.

Pazite na prihodnje številke »Jutra«!

JUTRO

Vsako jutro,
vsaki dan
zobe mi čuva...

CIMEAN

ko že zapiramo vrata za seboj. V poltemi me od pihače omamljena ženska gotovo ni spoznala in je menila, da je oprijat sosed. Stopim do nasprotna vrste barak, kjer mi hitro postrežejo z informacijami.

— Kaj, da ji je mož pobegnil? Saj ga še nikoli ni imela! Njen fant je zaprt že pol leta. Kradel in pretepal se je. Znoj res ne jedo vsak dan kurje »župce« in pečurke, kakor so jo jedli prej, ko so izgajale kokoši po Viču. Da slabo živi? Saj ni nikoli hotela delati. Tudi zdaj nabere malone sleherni dan po mestu več kovačev, ki jih zapravi mimogrede, kakor je bila že od zavračanja v dobrem letu in šele potem je nekakaj navajena. Imela je hišo, pa je vse šla v tisto beznico za natakarico. In zdaj menjava svoje čestice sleherni dan...

Ko odhajam, si mislim: Pa je ventarje revščina? Čudno s v prepleksna revščina. O njej se da pisati v romanih.

Poleg druge sladkosti požanje novinar nativno zamer.

Poznam očeta, ki dolgo ni postal oče. Šele ko se je drugič ločil. Pa me ustavi on dan na ulici kamor je prišel ves zasoplen iz vrže domače hiše. V rokah je vihtel stisko, ki mi jo je nemotil pod nos.

— Vidiš to moje punčko?!

— Hla, čestitam!

Srečni papa pr povedite dolgo zgozbo, slehnič me pa prime za rokar in potene dopov. Predno vstopiva, da me predstavi svoj tretji ženi vzklikne: »Punktišiem bo punčka stara mesec dni, daj, objavi za

to prikljo njeno sličico. Tako rad bi napravil malo veselja svoji ženi...!

Komaj sem bil predstavljen tretji ženi svojega znanca, se je že obrnila ter odhiti v drugo sobo, prinesla s seboj punčelček in ga položila v naročje možu. Sama je odšla po nujnih opravkih. Dvakrat ločeni mož in enkrat srečni oče se je ves raznežil, ko mi je predstavljal malo slavljenko.

— To uslugo mi moraš storiti, saj slika v listu ne bo zavzela dosti prostora.

— Ti to-le na ne pojde kar tako, Daj, da jo potežkam!

Ko mu vrnem punčelček, menim, da nima nad 10 kg.

— Torej za svojo starost ni najtežja punčka v Jugoslaviji? Tudi ne v Ljubljani?

— Kaj pa zobje? Nima zob, tudi ne zlatih ne?

— In skozi okno III. nadstropja tudi ni nadla ter ostala cela?

Ne vem, če sem se kaj vprašal. Vem le, da sem nekam hitro odhiti, z občutkom, da sem se svojemu znancu zametil in to čisto po krivici. Saj nisem mogel storiti njegovi tretji ženi in prvi materi njegovega otroka veselja, da bi obljubil naš list, ki jo je le navaden dolničnik, kakršni so po svetu na stotisoče. Da sem se mu zametil, vidim zdaj na ulici. Moji znanec me sploh več ne opazuje in v kavarni se daleč proč od moje mize. Med prijatelji pa omalovažujoče govori o meni.

Od strojne do ročne stavnice

Kako teče delo v tiskarni — Od rokopa do zmetirane strani je dolga pot

Rotacijski stroj, katerega pesem je finale v čudoviti simfoniji nastajanja časopisa, je obstal. V prizemlju se izgublja zadnji koraki ljudi, ki so opravili svoje delo in gredo k zaslužnemu počitku. Ko se na obzoru že pojavljajo prvi znaki novega dne in se po ljubljanskih ulicah umika mrak zarj zvončica jutra, je delo opravljeno. »Jutro« tiskano, zloženo in odpravljen.

V tiskarni vlada tišina, ob kateri se prevzame tesnoba. V tej stavbi, ki je polna strojev, je miz nekaj nenavaden. Vsi, ki dan za dnem opravljajo v njej svoje delo, so rekli bi skoraj, uleženi na svojstveno melodijo strojev, ki daje podzvestno ritem vsemu delu. Večina se tega niti ne zaveda, dokler ne doživi takega »sluhca« trenutka. To doživeti je neprijetno, nezgodno. Meni se je n. pr. zgodilo, da sem ob taki priložnosti postal napretil nemiren, da dela nisem mogel opravljati s potrebno delovitostjo in premišlenostjo. N. pr. se je pridružila nervoznost in disharmonija se je stopnjevala celo tako daleč, da sem — zbežal iz stavnice.

Toda

trenutki popolnega mirovanja so redki.

In kratki. Tudi jutranji premor hitro mine. Čisto ko ima tiskarna mizina in neodločeno delo ga sploh ni. Na karkoli ob 6 se že stroji v stavnici zopet v pozorno in ne molčevo potem do 11 zvečer.

S hrbotom proti oknu sklonjeni sede

strojni stavci

pred stoj in strme v rokavice. Z zavijanimi rokavi in odpeto srca se olepajo vrtočine in izžareva zakurjeni stroj. Naporno in odgovorno je njih delo, saj je treba računati z vsako sekundo. En sam napaden gib roke, en sam zaračunani rahli pritisk na tipko spreži napačno matrico in ulita vrsta je zaniž z njo pa izgubljen h nekaj dragocenih sekund.

Ob nasprotni steni med omarami za ob-

leto stoji dolga miza. Na njej umiva in čistijo matrice črk in opravljajo vsa dela, ki so v zvezi s popravitvami, ki jih je mogoče opraviti hitro in na mestu. V enem kotu na mizi stoji majhna omara, ki ima številne nizke, dolge in široke predale. V njej ali pa še največkrat okrog nje na mizi ležijo

rokopisne mape

ki so zanimive zaradi tega, ker so pravzaprav prvi koraki, ki se mora praviloma napisati vsak rokopis. Kdor je že kdaj pogledal v kakšno určno redakcijo, bo natrbže vedel, da ima vsaka pomembnejša prijava v listu svojega urednika in da rokopis, ki se stavlja v uredništvo, z vseh strani pri malo večjem občutju, ne gre skozi roke le ene osebe, ampak celotnega uredništva. Rokopis prebrata predvsem pa tisti urednik, v katerega roko spaja miza. Ta ga tudi spravi v tiskarno, in

namreč tistega, ki ima svoj lokal na Kralja Petra trgu in uporablja mesto bele krede rdeč svinčnik.

Med tem prihajajo v korekturo že članki z druge strani,

dnevne novice s tretje in tu pa tam se vrine že tudi kakšna politična s prve. Ura gre neumljeno svojo enakomerno pot naprej. S pospešenim tempom raste nervoza. Uredniku gre vse prepečasi in seveda če imaš v mislih že vse urejeno kaj boš uvrstil pa še ni postavljen članek, ki bo uvrščen takoj na začetku — postaneš nestrpen.

Zadnja stran je končana. Ko jo meterjev pomočnik zveže, jo prenese odtiskovalec pod železni val in odtisne določeno število izvodov za urednika, za polico in cenzuro. Še enkrat preleti urednik stran, pregleda naslove nato brž z njo v »liftu« ki jo prepelje v prizemlje. S tem je delo s stranjo v stavnici končano.

Tam spodaj jo bodo sedaj matricirali, odšli v sviner in in tako pr pravili za prireditel na valj rotacije.

Na vrsto pride druga ali pa tretja stran, kakor je pač postavljeno gradivo, zlasti pa

tudi inserati. Včasih se med obe vrine tudi politična, predvsem tedaj ko zateče 11. ura tretjo in drugo stran se v stavnici. Ob takih prilikah je dolga meterjeva miza zalozena s stolpci svinca, da je čudež, kako je možno znati se v tej natpanosti. Toda uredniki imajo že toliko prakse pa tudi vsaka stvar je na poseben način označena, da sežejo vedno s sigurno roko vprav po tistem koncu stolpca, ki ga rabijo. Kratko minute potečejo, pa že ni več sledu kake zmešnjave, vse je že lepo urejeno in uvrščeno v strani.

Ko je ura 12 na 12 zapušta navadno zadnja stran stavnice. Delo za stavce in meterja je končano.

Ko praznuje letos »Slovenski Narod« svoj pomembni jubilej, ki bi moral biti kulturni praznik ne le nacionalnih krogov, temveč vseh, ki se prištevamo k slovenskemu in jugoslovanskemu narodu, je umestno, da se pri tem spomnimo tudi vseh onih, ki sicer niso bili nikdar nikjer zabeleženi kot sodelavci na eni vendar s svojim delom prispevali po svoji vsaki toliko kot vsak drug sodelavec. V mislih imamo pri tem

tiskarniško osebje. V zavesti nam mora biti namreč, da je vsak izmed njih živel in delal in živi in dela ne samo za svojo življenjsko eksistenco, temveč je vložil in vlagal v svoje delo kos svoje duše, samega sebe. Radi tega je drobno delo teh sodelavcev prav tako prispevek k naši kulturi, čeprav se to v današnjem materijaliziranim času tako rado omalovažuje, če za kruh muje pa nič več. To je groba zmotna — včasih pa tudi premišljena k'ošta.

Ce bi sestavili seznam samo meterjev, ki so v tej dobi 70 letnih dobi delali pri »Slovenskem Narodu«, bi že to bil obširen imenik, a cela knjiha bi nastala, če bi hoteli zabeležiti tudi stavce. Toda to ni potrebno in natrbže tudi nbiše od njih tera ne pričakuje. Gotovo pa je, da se tudi oni pomembni jubileji prvega slovenskega dnevnika vselej in na iim ho s tem kratkimi vrsticami zagotovljeno, da je tudi njih delo bilo, o nai je bilo napram drugemu še tako pomembnega pomena, — kamenček v mozaiku naše elike, ki se nam kaže ob današnji pomembni priliki — zaslužno za našo kulturno skupnost.

G. Z.

Čehoslovaki v »Slovenskem Narodu«

Ljubljana, 16. aprila. V letih, ko je prišel izhajati »Slov. Narod«, je bilo že dokaj jasno, da se bovo v bodočih političnih bojih prenovljenega avstrijskega ustavnega življenja čedalje pogostje srečavali na isti točki interesi Čehov in Slovencev. »Slov. Narod« poudarja v svojem političnem programu v 1. številki 1. letnika (2. aprila 1938) poleg federativnih načel, s katerimi so se Slovenci politično približali češkim zahtevam »opravičene terjatve slovenskih bratov v Avstriji«, ki jih bo zagovarjal in poudarjal »z isto resnobo in živahnostjo, kakor lastne domače«. Programatsko ugotavlja, da je »slovenski narod koleno velike slovenske družine« in obeta, da bo po svojih silah pripomogel, »da se bolj in bolj širi duševna vez in vzajemnost slovenska po zameni literarnih in sploh kulturnih izdelkov med Slovenci«.

Slovenski program »Slovenskega Naroda« ni ostal na papirju. Izraza se v več smereh in dobiva od letnika do letnika konkretnije oblike. Njegovo politično in posebej še kulturno zanimanje se razširja zdi slabeše, zdi močnejše, kakršni so pač bili vnanji pogoji in aktualni pogoji na posebej slovenske narode. Umilivo je, da posveča zlasti v nekaterih obdobjih svojega sedemdesetletnega obstoja vprav demonstrativno pozornost slovenskemu jugu. Prav tako nas ne preseneča, da je bil »Slovenski Narod« do leta 1917, ki je prišel na svet, v celoti namenjen avstrijskim Slovincem. Določila Rusija je ljubljanskemu krogu slovenskih narodnih in političnih delavcev vzbujala splošnovalno in skoraj neko mistično duhovno zaradi svoje velikosti in moči. Prav posebno pa se pojavila v »Slov. Narodu« zanimanje za Čeha in pozneje tudi za Slovence ter stik s Pražem kot duhovnim središčem češkega naroda. Ta odnos ni bil niti izobčena romantični sentimentalnosti, marveč je potekal iz realističnega presojanja položaja Slovencev in Čehov v avstrijski državi. Geslo Zvestoba za zvestobo ni bilo izrečeno, vendar ga nahajamo kot nekako čutno že v prvih izrazih te politične solidarnosti. »Slovenski Narod« se je postavil v prostovoljno in idealno službo življenja in v vzajemnostnih prizadevanjih med obema narodoma. Mirno lahko zapišemo, da ga med Slovenci ni lista, ki bi toliko stori za spoznavanje politične in kulturne Čehske kakor »Slovenski Narod« v četrdesetih letih svojega obstoja.

Ze v prvem letniku vidimo razločno obse tega več ko polstoletnega smotrnega dela za izvajanje konkretnega programa slovensko-češkega zblivanja. Prvi prispevek nahajamo v številki z dne 16. aprila 1938. Točno pred sedemdesetimi leti je prišel na svet list »Narodnem Pokretu« Marneke »Čehi in Slovinci«, v katerem grafičjele zastopne če Slovencev v dunajskem parlamentu, ki so se za peto kolo neodločile celostnega vopne. Tu se postavila »Slov. Narod« proti predstaviteljem slovenske politike na Dunaju za onozemljano češko stališče, ki mora biti tudi etatično Slovencev, kajti njihov narodni interes jim velava, da ostanejo svoji federalisti in da ostane v enotnosti slovenski in da sta stali in ona stali, na katerih si hočejo zidati svoje prihodnosti. Brez dvoma jasna in tehtna beseda!

V isti številki čitamo dopis iz Praze, ki poroča o velikem kulturnem dorozku češkega naroda: O slavnosti polaganja temeljnega kamna za Narodno gledališče v Prazi. Ta dopis je dokaj obširen in — kakor je bilo v tedanjih razmerah umilivo — združuje kulturo s politiko. Igradtev češkega gledališča v Prazi, prvi dopisnik, pomeni zmago naše narodnosti nad življenjem nemških m... Brust nas tlačil na zid in vlada hoče in čiti pravo korune češke; zato se na veliki in slavni dan vsi zastopniki naroda češkega, z Čehi, z Moravci in z Slovinci središče narodni brati k metki čisti Prazi, ktera je jim nad Dunaj, in tu poročajoči si bratovske roke oblihuje si vzajemno pomoč in vernost nemopolnslivost. Vrednotenje in priznavanje se v isti maji 1938 sporoka čestitke. Im bratom slovenskim. Nenadnan dopis je potekal med slovensko-češkemu listu 1. ki se posled pogostje oglašja. Ze v 12. številki je dopis »Slov. Naroda« obširen vnovič z naslovom »Protestovanje naroda češkega proti finančnim nameram Brestelovim«. ki se končuje s polnim priznanjem uravnovešene češkega odpora in z hesečami, da si bo češki narod neoporečno priboril čestito mesto in stanje v Avstriji kakršno mu gre po vsi pravici božji in človeški. Tudi tu je češki narod postavljen za vzved slovenskemu: eno izmed načel, ki jih bo »Slov. Narod« zastopal v vseh dobi svojega izhajanja.

Izmed nadaljnjih člankov in dopisov v prvem letniku omenjamo samo tiste, ki kažejo smer in način kako »Slovenski Narod« izvršuje svoj program vzajemnosti s Čehi. Tako poroča 25. aprila iz Praze o češkem časopisju leta 1866 in 1868. In ob koncu dostavlja, da je bil »slovenski hrovi Narodnem Pokretu od politice konfiskovan zavoilo nekakega televizora, v katerem nredstavljaves in na nial naslova česarivega dostojstva. To je prvi krst vlega tega lista. Mar ne kaže že ta malenkost, kam je bilo usmerjeno sodelovanje vodilnega slovenskega lista s Prazo? V naslednji številki poroča da se za slavnosti 16. maja pripravljajo vojaške puške in ba-

neti. Dne 9. maja prinaša iz Praze daljši dopis o političnem položaju in o številnih procesih zaradi razražjanja Veličanstva in drugih političnih deliktov, ki pričajo o češki samozvesti in politični zrelosti. V številki 14. maja ima vnovič »Češki politični program« 19. maja pa poroča na uvodnem mestu v obširnem in navdušenem članku o polaganju temeljnega kamna Narodnemu gledališču, ki je bilo »po dolgi mnogoletnih silah in tugahe prva narodna svečanost, pričevanje, kaj premore narod krepek, neomahljiv in samosvest tudi v najneugodnejših okolščinah«. V naslednji in nadaljnji številki ima na uvodnem mestu — obakrat več ko celo prvo stran zavzemajoči slavnostni govor dr. K. Sladkovskega pri polaganju temeljnega kamna v Prazi. Reportaža o poteku teh slavnosti sega skozi več zaporednih števil. V dopisu z dne 25. maja graja praški dopisnik zapanost ljubljanskih Slovencev, ki so se slabo odrezali pri volitvah v ljubljanski mestni odbor in med drugim poroča, da se odpelje češki basni Jan N. ruda iz Praze v Postojno. V dopisu z dne 23. maja razpravlja o vprašanju: »Je li Praza nemška ali češka?« V številkah z 11., 13., 15., 23., 25. junija in 7. julija so objavljeni članki »Učimo se od Čehov-Slovinci«, ki navdušeno prikazujejo Slovincem lastnosti češkega naroda in ga saviavo za vzved v raznih vprašanih političnega, kulturnega in gospodarskega značaja. Članke je spisal dr. Jože Vošnjak. V dopisu z dne 16. junija poroča praški dopisnik kako so Čehi sprejeli »rudečega prince« Napoleona, ki je obiskal Prazo, da bi spoznal tamošnje razmere.

V nadaljnjih dopisih obravnava praški dopisnik razne aktualne politične dogodke, pri čemer kaže, da so mu podrobno znane tudi slovenske razmere. Ko poroča o čeških volitvah in začevah, skuša vedno vplivati v smislu radikaliziranja slovenskega stališča. Prvi češki podilek, ki se je pojavil v »Slov. Narodu«, je izšel 17. decembra 1938 ter poroča o življenju in delovanju znamenitega češkega naravoslovca Jana Ev. Purkyně.

Namenoma smo prikazali s te strani kar moči »črpano prvi letnik »Slov. Naroda«. Če bi hoteli slediti naš list na vse njegove poti skozi sedemdeset letnikov, tedaj bi morali obseg jubilejnega članka spremeniti v celo knjigo. Toda že pregled prvega letnika kaže, v kakšni smeri so se gibali stiki »Slov. Naroda« s Čehi in posebej še s Prazo. Pregled nadaljnjih letnikov samo potrjuje te smernice, nati jim je sicer trenutna aktualnost ali mnlivna oportuniteta v ranh političnih položajih, večji ali manjši poudarek. Te smernice bi lahko stvili v nekaj točk, o katerih menimo, da so v glavnem veljavne še dan današnji.

1. »Slov. Narod« je ves čas zastopal m. sel, da sta slovenski in češki narod navezava v medsebojnem zblivanju in podporanju ne le zaradi slovenskega bratstva, marveč tudi zaradi iste zgodovinske udele, ker oba bivata v vrcem sosedstvu evropskega, »dinamičnega« nemškega naroda.

2. Seznanjal je slovenske čitatele s političnim delovanjem Čehov ne le zaradi podobnih razmer, marveč predvsem zato, ker so bili Čehi narodno zavednejši radikalnejši in politično trdnjši. Skušal je s češkimi vzvedli radikalizirati Slovence in jih vzpodbuditi k boju.

3. Stavil je našim ljudem za vzved češko delavnost, smotrnost in vztrajnost, uvažal je k nam mnoge kulturne, gospodarske in socialne vzorce, ki so jih naprednejši Čehi že uvajali v življenje.

4. Posenal je iz češkega življenja kulturne vzorce, zlasti še vzvede naprednosti in svobodomnosti. Tako je »Slov. Narod« s sistematičnimi poročili iz Praze praviljal naš narod na kulturne boje, ki so ga čakali. Slovensko liberalno gibanje, kateremu včas obitajo nasprotni odvsnost od Dunaja, je — kakor kaže prav primer »Slov. Naroda« — dobivalo mnogo več vzpodbud in idejnih vzorov iz Praze in sicer se prej prelen se je izkr staliziralo v politični in kulturni pokret.

5. Češki vzor je izražatelj in urednik »Slov. Naroda«, preko njih pa tudi vso našo napredno javnost, vodil k ostrejšemu in konkretnemu pojmovanju slovenske misli in usmerjenosti k zapadnim narodom.

V vsem nadaljnjem razvoju so se te osnovne smernice »čehoslovanske« politike »Slov. Naroda« samo razširjale, poglabljale in izpopolnjevale. Katerikoli letnik odprmo, v vsakem nahajamo dopise iz Praze, politične, gospodarske, socialne in kulturne članke o Čehih in pozneje večkrat tudi o Slovaki, pryoide iz češke literature itd. V vseh vseh trenutkih, ko se je naša domača, včas negotova, omahljiva in čez mro strankarska politika dvignila nad svoje plove in se povzpela k širšim konceptom, opazamo v »Slov. Narodu« priliv gradiva o Čehih, simpatične članke o njihovem boju v dunajskem parlamentu in na domačih tleh. Kdor bo hotel pisati podrobno zgodovino slovensko-čeških stikov, bo moral obilno uporabljati prav »Slovenski Narod«, saj se v nobenem našem političnem listu do svetovne vojne ni v toliki meri odražalo slovensko-češko sodelovanje.

V političnih in narodnostnih bojih devetdeset let prejšnjega stoletja, v kulturnih bojih, ki so nastopili pri nas po tako zvani

»ločitvi duhov« in ki so se zlasti razmahnili v prvem desetletju našega stoletja, v borbi med konservativnimi in naprednimi silami, v oblikovanju slovske meštanske zavesti in kulturnosti, v naraščajoči krizi avstrijske državne miselnosti, ki je usmerjala napredno slovenstvo čedalje bolj na slovenski jug — v vseh teh in drugih bojih, katerim so številni letniki »Slov. Naroda« častitljive pričje, se uveljavlja v tem dnevniku tudi češki vzor in vpliv. Mlade generacije naših bodočih političnih voditeljev, narodnih in kulturnih delavcev, pisateljev in umetnikov, ki so študirali od leta 1900, dalje v Prazi, se oglašajo v »Slovenskem Narodu« z dopisi in članki. Obzorja se širijo, problemi naraščajo, nov duh prihaja neredko preko Praze na Slovensko. Zofka Kvedrova, dr. Ivan Lah in številni drugi slovensko usmerjeni sodelavci obravnavajo v stolpcih in pod črti »Slov. Naroda« po čeških vzorih naša vprašanja. Slovenski novinarski kongresi, obiski nemških in čeških politikov, slovenski kongresi v Prazi l. 1908., izhajanje slovenske »Svobodne Misli« v Prazi — ti in mnogi drugi pojavi kažejo, da je l. 1838, v Tomševem »Slov. Narodu« začeto delo rodilo vedno večje uspehe in da je slovensko-češko sodelovanje v nemali meri no zaslugi tega lista in nekaterih njegovih urednikov in sodelavcev, predvsem Rasta Pustoslavca, dosego veliki in ploden razmah.

Posebno pomembna doba v teh stikih so bila vojna leta, ko je »Slov. Narod« zlasti iz čeških virov črpal svoje protiaustrijske informacije. Po l. 1917. trehajajo presrečne vezi med Prazo in Ljubljano v novo fazo, v obdobje priprave za srečni prelom v naši narodni zgodovini. Dopisi, ki jih je v vojnih letih pošiljal »Slov. Narod« njegov praški dopisnik Jan Hoffman, obnašajo dokumentarno vrednost še za danes.

Tako je toraj »Slovenski Narod« v telu svojega sedemdesetletnega izhajanja prispeval velik delež k jugoslov. čehoslovanski vzajemnosti. Njegov primer nam bodi spomin in opomin!

MANICA: Moja prva služba

Leta 1911. sem se poslovala od rodne hiše, od pola in travnikov ter po posredovanju blagorokonega dr. Tavčarja nastopila službo pri »Slov. Narodu«. Loversena mi je bila korektura »Narodove« roče, to je vsakdanji pregled njegovih narodnikov.

Moje delo je bilo zdaj vse bolj umerjeno in vojo, ko laže nego prej doma. Toda vkljub temu se sploščka nisem po ulici dobro. Razumljivo. Ujeni ritja in ga zapri v klatko. Zasul ga z najboljimi zrimmi, toda pib bo čitkal in čitkal po nlihi svobodi vse dotlej, dokler se ne privadi. Tako nekako je bilo z mano.

Nekoli je prišel v upravo dr. Tavčar. Prijel me je za ramo:

— No deklj, kako ti gre?

— Dobro, dobro, sem hitela odgovarjati.

— Samo —

— No kaj, samo?

— Saj niti sama ne vem, kaj. Ampak tako mi je včasih, da bi zbežala ta n. kam v gozd, na polje in zakrila na ves glas...

— Ha, ha, ha! To pa orav lahko napravš. Po delu teči tja v Tivoli in kriš in tuli po nlihi volji! Tja pazi, da te ne začopati stražnik!

— Oh, gospod doktor, kakšni ste.

— No, no, saj ni tako hudo. Razumeti te. Veš deklj, kmelte smo vsi enaki. Smo pač otroci narave! — Kaj pa — ali kaj pišeš? Za »Narod« kaj napiši!

— Ne vem, go pod doktor, če bi Ma'ovrh sprejel.

— Seveda bo. Le kar poprini se! Pa pridna bodi!

Vnovič je potrepljal po rami in ponosno odkorakel.

Na njegovo pobudo sem potem napisala marsikak fejlton za »Slovenski Narod«.

Prenašanje bolnikov z letali

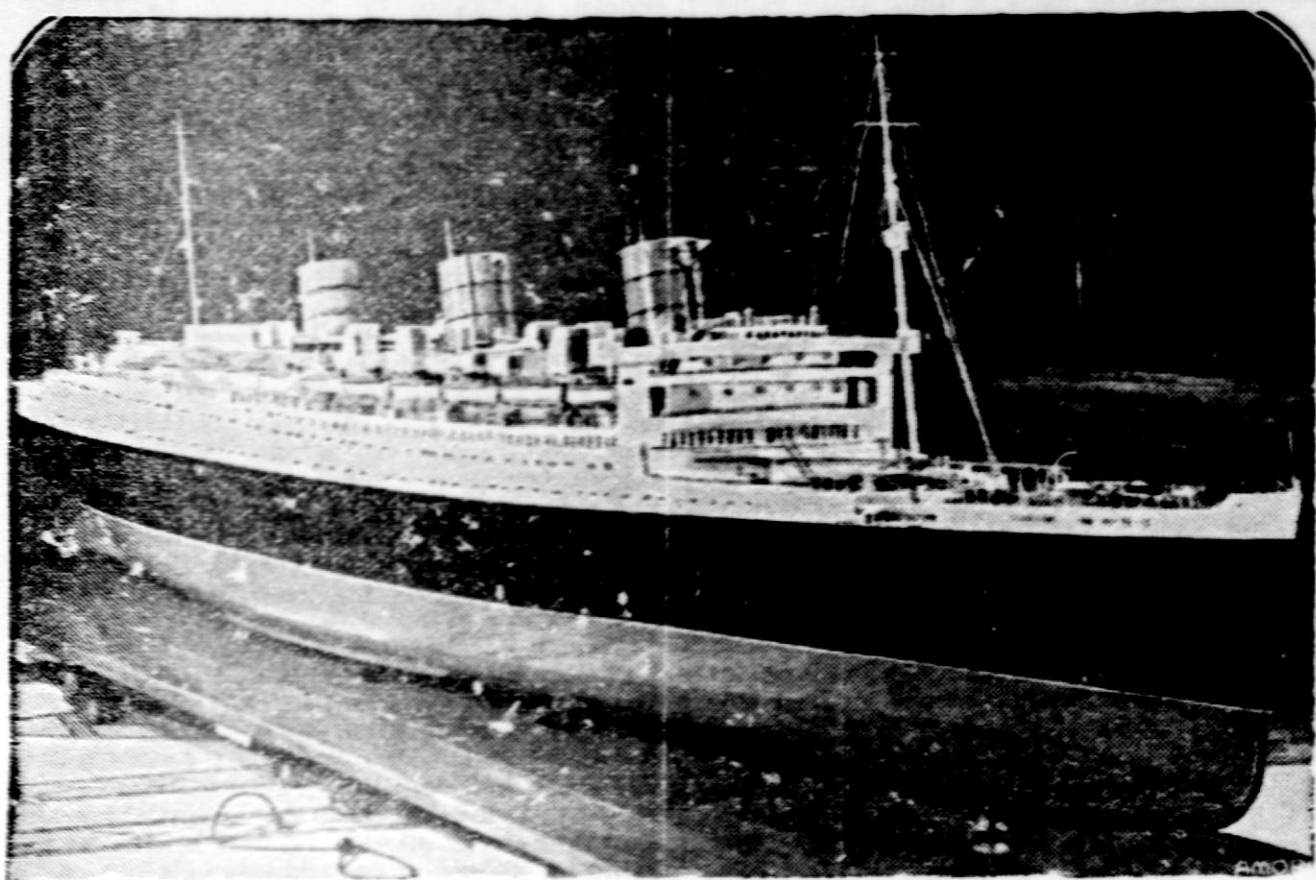
Podčastnik Knud Gunnerfeldt, eden izmed pilotov letal, ki so na daljnem severu Švedske v zdravniški službi, je pripeljal te dni 500 tega bolnika iz pustih krajev v bolnico. Letala, opremljena s švedskim Rdečim križem, opravljajo svoje važno delo v švedskih arktičnih krajih že več let. Varo in hitro prenašajo bolnike iz krajev, kjer bi trajal prevoz po suhem ali po vodi več dni ali celo več tednov. Letala pa ne nudijo pomoči samo bolnikom. Nedavno so rešila tudi 140 delavcev, zaposlenih pri gradnji jezov in laponskih pustinja, da niso umrli od lakote. Zaradi silnih snežnih metevcev so bili delavci že nad teden dni odrezani od zunanjeja sveta. Ko so jim pošla živila in so bili že vsi izčrpani, so poklicali telefonično na pomoč letalo.

Letalo s tovorom nad pol tone živih se je dvignilo iz 250 km oddaljenega Bodena in spušilo na tla v Suorvi, kjer so delavci gradili jez. Med poletom je videl pilot več sani, naloženih z živili, kako so se počasi premikale po visokem snegu. V teh krajih je seveda letanje mnogo težje, kakor drugod in letalci morajo biti zelo požrtvaevalni, pa tudi pogumni.

200.000 ljudi bo gradilo ladjo

Angleži hočejo prekositi Francoze in grade nov orjaški prekoceanski parnik

Queen Mary, doslej največja angleška ladja, je po hitrosti, zunanjosti in notranji opremljenosti daleč prekosila francosko ladjo Normandie, ki je zdaj nedvomno največja, najhitrejša in najmodernejša opremljena ladja sveta. Toda Angleži niso držali rok križem. Lotili so se takoj dela, da bi Francoze prekosili in v svojih ladijarnicah so zgradili novega romarskega orjaka, največjo in najbrž tudi najhitrejšo ladjo sveta. V to delo so vložili ves svoj narodni ponos.

Zaenkrat se imenuje nova ladja oglasno njena ogromna stavila 15.2, čeprav je že davno znano, da se bo imenovala »Queen Elisabeth« po angleški kraljici. Grade jo v največji škotski ladijarnici Johna Browna v Glasgowu, kjer je zdaj postavljena ogromna orodja železnih traverz in izredno visoki stebrov med katerimi se premika množica žerjavov in gigantskih strojev, prenašajočih isotonke tovore sem in tja. Nova ladja bo mela 26.000 ton, torej 3000 ton več kakor francoska »Normandie« in 5.000 ton več kakor »Queen Mary«. Dolga bo 310, široka pa 39 m kakor »Queen Mary«. Zanimivo je, da bo znatno nižja, ker bo vozila z večjo hitrostjo in zato je treba čim bolj znižati zračni odpor. Imela bo samo dva dimnika po 13 m visoka in tako se bo zdela v splošnem mnogo daljša od obeh zdaj največjih ladij sveta. Že na zunaj se bo močno razlikovala od sedanjih prekomorskih orjakov.

R. V. Peel, poveljnik parnika »Queen Mary«

Spodnji del »Queen Mary« je zgrajen kot krčarka, nasprotno ima pa »Queen Elisabeth« zgrajen spodnji del kot tekmovalna jaha. Z družbo dogovorjena zamena hitrost to znašala samo 30 vozlov na uro. Hitrostni rekord »Normandie« znaša 31,20 vozlov, je pa skoraj gotovo, da bo »Queen Elisabeth« to hitrost prekosila prav zaradi manjšega zračnega udara in posebne oblike spodnjega dela. Dočim znaša kapaciteta »Normandie« 160.000 HP, bo imel novi kolos stroje s kapaciteto 200.000 HP. Namestu 24 peš pod tremi dimniki, kakr je urejena »Queen Mary«, bo imela nova ladja samo 12

se že vidi, kakšen bo novi pomorski orjak. peči, pod dvema dimnikoma toda največje na svetu. To je omogočeno tudi po posebni konstrukciji ogrodja, tako da bo v tem primeru doslovno ladja v ladji.

Tempo dela je presenčljivo. Dočim je zahtevalo pokrivanje z železnimi ploščami pri »Queen Mary« sedem mesecev napornega dela, je bilo to delo pri novem kolosu končano v petih mesecih. Načrti, po katerih se gradi nova ladja, so seveda tajni, toda zdaj

Ker se je pa »Queen Mary« prevaž navaroval na valovih in ker je bila vožnja z njo silno neprijetna, so uporabili pri gradnji novega parnika izkušnje s francoskega parnika »Normandie«, ki ima spredaj 10 m visok valolom. Ta se je zelo dobro obnesel in zato so montirali podobno napravo tudi na novem angleškem parniku. Tudi krovji bodo urejeni za solnčenje in sport, kakor na »Normandie«, ki je v tem pogledu najmodernejša ladja z največjim komfortom.

Častniki na novem parniku bodo razdeljeni v vodilne kapitane in kapitane ostale službe. Nova ladja bo imela svojega kapitana in dva poveljnika, ki bodo stanovali ločeno v tako zvanem poveljniškem paviljonu v najvišjih delih ladje. Ostalih častnikov bo okrog 30 in tudi ti bodo imeli ločena stanovanja. Kar se tiče nastanitve potnikov, ni mogoče zgraditi za nje razkošnejših in moderne opremljenih kabin, salonov, dvoran klubskih prostorov, barov italnic, igralnic in družabnih prostorov kakor so na »Queen Mary«, zlasti pa na »Normandie«. »Queen Elisabeth« bo imela namestu dosežanega rekordnega števila 12 nadstropij, 14 krovov. Vsak krov bo služil samo enemu namenu. Tako bo na novem parniku splošni krov, krov za solnčenje, za kopanje in šport in morskimi vodi, za promenade za družabne igre itd. Vsa ladja to od zgoraj navzdol povezana z dvigali, izmed katerih jih bo deset »paternostrov« v stalnem pogonu.

Zdaj proučujejo zlasti odpornost sprednjega dela tega pomorskega orjaka in njegovo stabilnost na razburkanem morju. V ta namen so potrebni poskusi v laboratorijih z modeli in originalnimi sestavnimi deli ladje. Vse se skrbno filma in preizkuša na najrazličnejše načine. Vse te poskuse delajo v največji tajnosti in ob strogi izključitvi javnosti »Cunard Lines«, ki je naročila tega pomorskega orjaka, upa, da bodo mogoče prve poskusne vožnje že leta 1940, potem se bodo pa morda uresničile njene sanje, da bo imela v prometu na Atlantiku z zvezo z Ameriko samo dva pomorske orjaka namestu cellega brodogradnega podjetja. V velikem prekomorskem prometu so sedanje ogromne ladje mnogo racionalnejše in z njimi se dajo dobro nadomestiti sedanje manjše ladje, ki so v prometu razmeroma dražje.

»Queen Elisabeth« bo stala 200 milijonov, torej 150 milijonov več nego »Queen Mary«. Zaenkrat je zaposlenih pri gradnji 3.500 delavcev, toda vsak mesec se njihovo število poveča in glavni inženir pravi da bo delala na graditvi ladje, njene notranje opreme in strojnega oddelka v zadnjem letu 200.000 ljudi, ki bodo imeli pri tem svojo zaposlitev in zaslužek. To bo doslej največja gradnja ladje na svetu, pri kateri bo zaposlenih največ ljudi kar jih je kdaj delalo na delu človeškega uma in rok. Angleži hočejo s tem pokazati svetu, da si ne dajejo iztrgati iz rok prvenstva na morju, kjer so njihovi življenjski interesi in kjer bi pomešil poraz konec njihovega prestiža.

Večne rože

Rastlinski fiziolog Carl D. La Rue z mikrobiološke univerze proučuje najnežnejše rastlinske organe cvetlične dele. V »Science« priporoča, kako je ločil poedine cvetlične dele od rastlin in jih prenašal v umetno življenjsko okolje sterilno, brez mikrobov, da bi se ne zaredile na njih plesni in bakterije, ki bi jih s svojim strupom uničile. Cvetni listki tulipana so živeli tako 260 dni, cvetni listki nekaterih drugih cvetlic pa celo leto dni. Na rastlinah pa ostanejo ti listki sveži največ 14 dni ali celo samo nekaj ur pri cvetličah enodnevnih, ki se zjutraj odpro, opokline so pa že odvele. Podobno

se mu je posrečilo gojiti prašnike jasmina 263 dni. V tako močno podaljšanim življenju so kazali rastlinski organi abnormaalno delovanje. Živeli so tako kakor žive kratak čas, ki jim ga odmeri rastlina kot odvele. Tudi dihalni niso intenzivnejši. Tu stojimo pred začetnim pojavom. Organ, ki mu je odmerila narava točno določeno in sicer zelo kratko življenje more ločen od matinskega telesa živeti takorekoč večno. Na rastlini bo lažje nego na živali ugotavljati okolnosti, ki v zvezi s celoti določajo, da mora organ umreti. To so očitno od zunaj in ne od znotraj priklicane okolnosti. Tako se je pomaknila smrt na področje, doslej po poskusom.

Ljubezen je mednarodna

Kaj se zgodi v poedinih državah, če se dva fanta zaljubita v eno dekle

Dva prijatelja, Peter in Pavel, oba lepa, odlična sportnika, se zaljubita v isto dekle. Konflikt je tu in sicer zelo težak, kajti izvoljenko lahko vzame samo eden. Kaj storiti? Pri nas se da ta problem rešiti na dva načina. Lahko se zgodi, da je Peter ali Pavel velikodušen in plemenit, pa se odreče dekletu, čeprav težkega srca. Ali pa govore o tem Peter, Pavel in dekle tako dolgo, dokler eden ne umre. To je diskusija. Drugače je pa to temu pri drugih narodih.

NA JAPONSKEM

Pavel ubije Petra v dvoboju, potem pa telja do izvoljenke, napravi harakiri. Petra izguba dobrega prijatelja tako pretrese, da stori isto. Dekle, obupano nad posledicami svoje lahkomišelnosti, potegne okrvavljeni meč iz trupa svojega izvoljenca in se nabode nanj.

V ŠPANJI

Pavel ubije Petra v dvoboju, potem pa pobegne z dekletom v Braziljo.

NA ŠVEDSKEM

Dekle pošlje oba prijatelja po svetu, sama pa sede na skalo, prepeva otočne pesmi in čaka, ali se bo kateri vrnil.

V ANGLIJI

Peter in Pavel stavita: vsak ima svojega konja in tisti čigar konj bo zmagal na dirkah, dobi dekleta. Vse razburjeno sledi dekle dirki konj, da bi počelo potem zmagovalcu s hladnim nasmehom roko.

V FRANCIJI Peter pregovarja Pavla tako dolgo, da se Pavel z dekletom poroči. Potem pa postane Peter domači prijatelj.

V TURCIJI

Peter ugrabi dekleta. Pavel pa ne drži rok križem in jo tudi ugrabi. Peter znova ugrabi dekleta, Pavel stori isto in tako se ugrabitve ponavljajo.

NA NORVESKEM

Omehčano po ljubezni obeh fantov si dekle konča življenje, da bi ne uničilo prijateljstva, ki je nad ljubeznijo.

V RUSIJI

Ker se Peter in Pavel ne moreta sporazumeti niti po dolgih debatah pri samovarju, vzame dekle drugega.

V AFRIKI

Peter in Pavel vzameta dekleta skupaj, razen tega pa še neno sestro.

V MEHIKI

Peter in Pavel se za dekleta boksata. Ko Peter malone ubije tekmeča, se velkodušno odpove dekletu in ga prepusti Pavlu.

V AMERIKI

Tu moški nimajo pravice govoriti. Dekle vzame Petra. Ko ga je spravila na bolen, se omoži s Pavlom, da spravi na bolen še njega.

OGNJENA ZEMLJA

Tu je zadeva kaj enostavna in konča se brez tragedije, ker pride v tej deželi ena ženska na dva moška.

25 milijonov dohodkov ima na leto

Taki srečnejši žive seveda samo v Ameriki, kjer je vse mogoče

Če bi nam povedal kdo, da so na svetu ljudje, ki služijo v našem denarju po 25.000.000 din letno, bi mu ne verjeli. In vendar je to res. Taki srečni ljudje žive seveda v Ameriki. Predsednik družbe General-Motor Alfred Sloan je imel lani 560 tisoč dolarjev dohodkov. Takoj za tem denarnim magnatom pride mladi in nadarjeni hollywoodski violinist Jehudi Menuhin.

Star je šele 21 let, pa je zaslužil lani v našem denarju 20.000.000 din.

Jehudi Menuhin je virtuoz svetovnega slovesa. Igrati je začel že, ko mu je bilo 5 let. Kot 10-letni deček je dobival za en koncert 5.000 dolarjev. Malo je pa manjkalo, da ni odložil svojih čudodejnih gosli, ker je hotel

postati šahovski prvak. Nekoč se je odpeljal s svojim očetom v Evropo, kjer je spoznal talentiranega violinista svetovni mojster Capablanca. Capablanca je takoj opazil dečkovo navdušenje za šah in morda za zabavo ali pa da bi mu napravil veselje, ga je naučil igrati šah. Dva dni pozneje, po prvi lekciji, je Jehudi, ki se je tja čas skrivaj učil v svoji sobici igrati šah, presenetil samega mojstra s svojo izbornjo igro. Takoj je pozabil na gosli in sanjal je samo še o slavni karjeri bodočega šahovskega mojstra. In da ni bilo njegovega očeta, ki mu je prigovarjal in svetoval, naj se ne izneveri goslim, kdo ve kaj bi bil Jehudi Menuhin zdaj. Tako je pa najbolje plačani umetnik v Hollywoodu in po dohodkih je prekosil samega Garryja Coopera, ki je še nedavno zavzemal vodilno mesto.

Vsako leto objavijo v Hollywoodu statistične podatke o filmskih zvezdah in njihovih dohodkih. Po tem seznamu si slede najboljše plačani umetniki in filmski igralci in igralke takole: Jehudi Menuhin okrog 20.000.000, Garry Cooper in Ronald Colman po 16.000.000, Claudette Colbertova nad 12.000.000, Mae West 11.000.000, Madeline Carrollova blizu 10.000.000, Warner Baxter nad 9.000.000, Ruth Chattertonova in Charles Boyer nad 8.000.000 din. Francoski filmski igralec Charles Boyer zavzema v Hollywoodu izjemen položaj. Nedavno mu je bila podeljena nagrada za najbolje odigranega moškega vloga. Nastopil je v vlogi Napoleona in od takrat velja za najboljšega sodobnega igralca v Hollywoodu.

Poleg Charlesa Boyerja je treba omeniti še malo Shirley Temple, ki ji pripada peto in šesto mesto med najboljšimi plačanimi filmskimi zvezdami. Njeni starši dobivajo letno nad 12.000.000 din in zato je razumljivo, da ji dajejo brusit zobke, da bi ohranila svoj otroški nasme, dokler bo le mogoče. Od teh milijonov plača samo štiri filmske podjetje, kjer je mala Shirley zaposlena,

vse drugo pa plačajo tvrdke, ki si izposojajo njeno ime za reklamo. To je zopet jasn dokaz, kako veliko važnost polagajo v Ameriki na reklamo. Tam dobite najlepše igrače, čevljičke, milo, otroško perilo in druge predmete označene z imenom male Shirley Temple.

Shirley Temple

Pa tudi 15-letna Deanna Durbinova, ki so ji prerokovali ameriški filmski producenti sijajno bodočnost, že zasluži blizu 3.000.000 din letno, da ne računamo še posebej 10.000 dolarjev, ki jih dobi za vsak film, v katerem nastopi.

Ce primerjamo plače hollywoodskih umetnikov, recimo Garryja Coopera, z letnimi dohodki naših profesorjev, in če pomislimo, da mora profesor študirati najmanj 12 let, pridemo do žalostnega zaključka, da merilo, po katerem se deli zdaj na svetu denar, še daleč ni pravično.

Najdaljša lokomotiva in vlak

Za transkontinentalni Dieslov ekspres med Chicagom in Los Angelesom ter New Yorkom in Sun Valleyem v državi Idaho (središče ameriškega zimskega sporta), ki vozi 17 osebnih vagonov, so lani v decembru dobavili izredno dolgo lokomotivo. Ta najdaljša lokomotiva na svetu obstaja iz treh delov, v katerih sta po dva parna kotla s kapaciteto 900 HP. Vseh šest pogonskih strojev upravlja strojevodja iz kabine prvega dela. Vsak lokomotivni del tehtja 390 angleških ton. Glede na izredno dolžino lokomotive so morali izdelati tudi posebna kolesa, ki omogočajo varno in hitro vožnjo tudi na ovinkih.

Lokomotiva je dolžna za vlak City of Los Angeles na dobrih 2.000 milj dolgi progi, kjer ni nobene vmesne postaje. Druga podobna lokomotiva bo dobavljena letos za vlak City of San Francisco. Ta lokomotiva velja za največjo Dieslovo motorno konstrukcijo, vlak pa za najdaljši aerodinamični motorni vlak na svetu. Vlaka pripadata družtva Chicago North Western in Union Pacific.

Tekma dveh pristanišč

Dve francoski pristaniški mesti ob Rokavskem prelivu tekmujeta med seboj za čast, katero bo odlikovano, da bo moglo svečano pozdraviti in sprejeti angleškega kralja in kraljico, ko stopita na francoska tla. Če bi se peljal kralj Jurij VI. s parnikom »Alexandra«, bi se izkrcal najbrž v Calaisu. Po zadnjih poročilih se pa pripeljeta angleški kralj in kraljica v Francijo na krovu velike kraljevske jahte »Victoria and Albert« in zato je bilo sklenjeno, da izstopita v pristanišču Dunkerque. To mesto ima namreč veliko, moderno urejeno pristanišče, kjer so velike svečanosti ob sprejemih visokih gostov že običajne.

Toda Calais ni opustil boja. Predstavniki tega pristaniškega mesta izjavljajo, da se je v Calaisu izkrcalo že več angleških kraljevskih gostov, pa tudi visokih gostov iz drugih držav. Sicer je pa pristaniška služba izračunala, da bo v jutranjih urah 28. junija, ko pripelje angleška kraljevska jahta v francoske vode, višina vode v pristanišču 11 m. kar zadostuje za angleško kraljevsko jahto, da lahko pripelje v pristanišče. O tem, katero pristanišče bo zmagovalo, bodo odločali v Londonu, toda že zdaj se glase stave 100 : 40 za Dunkerque.

Ker je na zemlji mogoč pekel, zakaj bi ne verjeli, da je mogoč tudi raj?

E. KIRCHBERGER:

Malokaj

ROMAN otok gobavcevo

I. POGLAVJE

K Tongatabu je priplula 21. februarja, vseeno katerega leta, trgovska ladja »Mamavette«, ki je pripeljala razen navadnega kapitana še tri potnike: damo z zelenimi nohti, trebušnika z očali iz angleške zavarovalnice »Lloyd« in visokega miščastega potepuha, kadečega ameriško pipo in neprestano božajočega črnega nemškega volčjaka.

— Ali je to ves tovor, Jerom? — je vprašal zamazani carinik kapitana »Mamavette«.

— Ali je to res ves tovor? — je ponovil vprašanje mož visoke postave, stoječ za carinikovim hrbtnem in prežvekujoč domačo cigaro, kar se je poznalo po neznanem smradu.

Kapitan je zahrkal, pljunil in zaklel: — Če bi vama povedal še o potniku, ki smo ga vrgli v vreči čez krov, bi bilo to vse. Da, otoki ne vlečejo več.

Cigaro prežvekujoči mož je namršil obrvi: — Potnik, ki je šel v vreči čez krov? — je vprašal počasi. Ali ni bil slučajno vpisan pod imenom Barsam?

Kapitan »Mamavette« je izbulil oči, nekajkrat je močno pomežiknil, potem pa je bruhnilo iz njega ogorčenje:

— Mha, on je bil Takoj v začetku sem si mislil, da z njim nekaj ni v redu. Zdaj vem dobro, ko ga išče nekuvalfka policija. Toda povem vam odkrito — sklonil se je k možu s cigaro — to pot je bilo s smrtjo vse v redu. Ko smo prispeli do Otutola je jel postajati zelen in mraz ga je spreletaval. Takoj sem vedel, da je to beriberi, malarija. Pravil je, da jo je pripeljal iz Japonske in govoril je o nji, kakor o kakke. Ali razumete, da je moral v morje?

Policijskemu uradniku se ni zjasmil obraz in gledal je v stran. Videti je bil zelo razkačen. Kar je zagodrnjal: — Barsama nismo iskali! Škoda, to je bil najboljši detektiv od zgoraj — s celine.

V carinarnico je stopila dama z zelenimi nohti. Čeprav je bilo vroče, saj je kazal toplomer ob osmih zjutraj 28° C, je imela okrog vratu ovito srebrno lisico. Vsi trije možje so obmolknili in jo jeli ogledovati. Takoj za njo je vstopil mož visoke postave v platnenih hlačah, beli srcaji in s pipo v ustih, iz katere se je kadil dim navadnega »Favorit« tobaka. Spremljal ga je črn volčjak. Mož se je delal nekam boječega, videč pred seboj policijskega uradnika, potem je pa sramežljivo povesil oči in obstal pri vratih. Dama se je silno razburjala, češ, da bo tožila družbo, ker ji je bil poginil takoj prvi dan potovanja njen beli pudel. Res, tujčeva črna psica mu je pomagala v vodo s tem, da ga je krepko stisnila za vrat. toda to ne spada k stvari. Nikie sploh ni imela smisla za lajanje in ravnanje z drugimi psi. Navadno je likvidirala svoje ogorčenje z ugrizom, čeprav je

imel njen gospodar proti temu načinu pogosto mnogo pomislekov.

Policijski uradnik je mimogrede prebral njeno ime v knjigi, potem je pa dejal tiho, obrnjen k visokemu potepuhu:

— Če se ne motim, se midva že poznavata, e?

Mož visoke postave se je popraskal za ušesi in sklonil k črni Nikii.

— Ali morda ti poznaš tega gospoda? In ne da bi čakal na pasji odgovor, je nadaljeval:

— Če bi vam povedal, da se v življenju še nikoli nisva videla, mi ne boste verjeli in prisilinite se k mojim petam. Če se spomnite, da sem se pisal pred pol leta, ko se je pričel ta vrišč, Jim Laune, bi se to ujemale.

Policijskega uradnika je zamrmral nekaj o fa'otih, ki so otokom samo v breme, potem je pa potegnil k sebi knjigo, kjer se je bil tujec že podpisal in izbulil je oči:

— Malo prej ste dejali, — je zagodrnjal, — da ste bili tu pred pol leta kot Laune, danes pa čitam tu ime Jak Sketch. Kaj pomeni to?

Tujec, ki se je bil podpisal kot Jack Sketch, je v zadregi skomignil z rameni in popraskal Nikio med ostrimi ušesi.

— Vidiš, gospod nama zopet ne verjame, toda gospod nama ne more do živga, ker imava v redu papirje. A to ni kar si bodi, Nikie! Kaj takega se nama že dolgo ni priptilo.

— Torej bom pazil na vas, — je zamrmral policijski uradnik. Mož visoke postave se je na pragu carinarnice obrnil in dejal smeje:

— Priporočam vam to, dragi Braun, mislim vsaj, da se še pišete Braun. Ali pa izpreminjate ime kakor jaz? — in zaprl je vrata za seboj.

V Tongatabu je vladala opoldne strašna vročina. Domačini so spali v svojih kolibah, spletenih iz bambusa, kopra in palmovih listov. Vzhodni del mesta Nukualufe je pripadal Evropcem in v njem so bile čedne zidane hiše. Do tega dela je vodil drevored kruhovcev in palm. Na obeh straneh so bili pa lepo v vrsti zasajeni kokosovi orehi. Bilo je vprav pol dne, torej čas, ko vse živo bodisi spi ali pa preklinja proketo vročino.

Mož s psom, gredeč po drevoredu kruhovcev, ni niti spal, niti klel. Črni psi, ki je visel dolgi jezik iz gobca in težko je dihala. Sketch je pa mirno šel svojo pot, smehljal se je in pihal dim iz svoje pipe.

— Prepričan sem dekle, da nama gospod Braun ne bo prišel do živga — a če bi že prišel, bova pa zopet izpremenila ime, kaj ne?

Kar se mu je brezskrbni obraz zmračil in srepo je pogledal predse na ovinek, od koder je prihitalo mlado dekle v evropski obleki. Hitelo je na vso moč proti njemu in nekaj prestrašeno klicalo. Nikie je naježila dlako na hrbtni, pa se je takoj pomirila, čim jo je Sketch pobožal. Dekle je prihitalo do Jacka in mu malone padlo v naročje. Bila je tako zasopla in prestrašena, da ni mogla spraviti iz sebe nobene besede. Sketch je na prvi pogled opazil, da je zelo lepa. Prijel jo je za rame in mirno vprašal:

Velikonočni mir v Rimu:

Angleško-italijanske pisanke v Evropi

Danes dopoldne so v Rimu svečano podpisali novo sklenjeni sporazum med Anglijo in Italijo, ki naj pomeni konec napetosti in pričetek dobe resničnega miru v Evropi

Rim, 16. aprila. br. Danes je bil v palači Chigi na svečan način podpisan pravkar sklenjeni sporazum med Anglijo in Italijo. Za Anglijo je podpisal pogodbo rimski poslanik lord Perth, za Italijo pa zunanji minister grof Ciano.

Pogodba obsega 20 strani ter sestoji iz štirih glavnih in šestih dodatnih točk. S to pogodbo bo obnovljen svojčasni angleško-italijanski dogovor o statusu quo na Sredozemskem morju, obenem pa ureja ta sporazum celo vrsto do sedaj spornih vprašanj med Anglijo in Italijo. Posebno važna je določba, ki zagotavlja svobodno plobo na Sredozemskem morju v miru in vojni. Z mednarodnega stališča je važen dogovor, da stopi ta pogodba v veljavo šele tedaj, ko bo Italija definitivno in dejansko umaknila svoje čete iz Španije. Anglija pa priznava okupacijo Abesinije. Pogodba bo istočasno objavljena v Londonu in Rimu v nedeljo svečer.

Italijanski tisk o pomenu sporazuma

V zvezi s podpisom te pogodbe objavljajo italijanski listi na uvodnem mestu članke, v katerih potrjujejo pomen tega sporazuma in poudarjajo zlasti, da sklenitev tega sporazuma nikakor ni v nasprotju s svojimi Rim-Berlin ter v sedanjih razmerah odločilne važnosti za evropski mir.

Rimski »Messaggero« poudarja, da je s tem zaključena dolga doba napetosti, ki je zavzemala zadnje čase že zelo resno obliko. Sedaj je ustvarjeno ozračje za zaupno sodelovanje. List odločno zavrača nekatere inozemske komentarje ter poudarja, da ostaja s sklenitvijo tega spo-

razuma os Rim-Berlin docela neprizadeta. Pri pogajanjih z Anglijo ni Italija v nobenem pogledu ugovarjala angleško-francoskim odnosom, pa zato tudi Francija nima pravice vmešavati se v angleško-italijanske odnose, zaradi katerih se priateljstvo med Parizom in Londonom ne bo prav nič ohladilo. Os Rim-Berlin je temeljni element miru v Evropi; na njem sloni vsa italijanska politika in tudi sporazum z Anglijo, ki je politike ne spreminja, nego samo izpopolnjuje. Slično piše tudi milanski

»Corriere della Sera«, ki prav tako naglašja, da je politika osi Rim-Berlin docela v skladu z italijansko-angleškim sporazumom.

»Giornale d'Italia« objavlja članek, v katerem pravi: Italijansko-angleški sporazum ne prinaša samo popolno pomirjenje in razčiščenje političnega položaja, temveč služi tudi miru in omogoča pravo mednarodno sodelovanje. Istočasno pomeni tudi medsebojno zaščito interesov obeh velesil. Italijansko-angleški sporazum pa ne pomeni začetka kakšne nove smeri italijanske politike, ker namerava Italija tudi v bodoče nadaljevati svojo dosedanjio politiko. More se tudi reči, da je ta sporazum rezultat te politike.

Francija in Italija

Pariz, 16. aprila. h. Francoski tisk posveča danes glavno pozornost stališču Francije napram Italiji. Min. predsednik Daladier je imel večeraj popoldne več ur trajajočo konferenco z zunanjim ministrom Bonnetom, na kateri sta razpravljala izključno o bodočih odnosih Francije z Italijo in o imenovanju novega francoskega poslanika v Rimu. Večina da-

našnjih listov je mnenja, da se je Daladier v tem pogledu načelno že odločil.

O vzrokih, ki so napotili Italijo, da polaga toliko važnost na priznanje imperija, poroča rimski dopisnik »Tempsa«: To vprašanje tvori že od 1936 dalje osrednji problem fašistične politike. Umik Italije iz Zeneve in njeno »zbližanje z Nemčijo je baš posledica te politike, ker so velesile odrekale priznanje fašističnega imperija Italiji se smatra v nenormalnem položaju, ker pomeni odklonitev priznanja okupacije Abesinije v rimskih očeh isto kakor namera, da se zavzame Abesinije nekega dne enostavno preklic. List piše dalje: V rimskih političnih krogih ne prikrivajo želje, naj bi tudi Francija krenila po poti, po kateri je šla sedaj Anglija. Italijanski tisk goji mnogo upanja v novo francosko vlado in pričakuje, da jo bo stališče Anglije napotilo, da čim prej imenuje novega francoskega poslanika v Rimu.

V ostalem pa francoski listi komentirajo zelo ugodno francosko-italijanski trgovinski dogovor, ker vidijo v tem prvi znak diplomatskega sporazuma med obema državama. Prav tako komentirajo z velikim zanimanjem italijansko-britanski sporazum ter poudarjajo njegov veliki pomen. Tudi vprašanje francoskega poslanika v Rimu je predmet pozornosti pariških listov: pri tem navedajo, da francoska vlada še ni na čistem glede postopka, po katerem naj se pri tem ravna. Po sedbi nekaterih bi morala francoska vlada poslati te dni izrednega odposlanca z nalogo v Rimu v srhu dogovora da bo novi francoski poslanik izreči italijanskemu kralju in cesarju svoje poverilice šele na zasedanju DN dne 9. maja v Zenevi. »Matine« misli, da bi takšen odposlanec imel

pooblastila poslanika ter bi postal poslanik v trenutku, ko se začne pogajanja med obema državama.

»Pot do miru«

Budimpešta, 16. aprila. r. Vsi listi občujejo pod velikimi naslovi vesti o podpisu italijansko-britanskega dogovora. »Pester Lloyd« piše pod naslovom »Velikonočna sprava« med drugim: Oči sveta so bolj kakor kdajkoli uprte letošnji Veliki teden v Rim. Vsebinska pakta še ni v podrobnostih znana, gotovo pa je, da je doseženi sporazum dokaz medsebojnega zaupanja, brez katerega se ne bi mogel pričakovati takšen rezultat. Sporazum pomeni tisočletni mejnik sedanje zgodovine Velike Britanije in Italije na križišču, kjer drži pot k miru.

Ugoden odmev

na Poljskem

Varšava, 16. aprila. AA. Glede na italijansko-britanski sporazum piše »Kurier Poranny«: Z mednarodnega stališča pomeni konec napetosti med Italijo in Veliko Britanijo veliko stvar, ker je razmerje med Veliko Britanijo in Italijo glavna točka evropske konstelacije. Sedanja neurejenost tega razmerja je rodila težke posledice. Poljska javnost pozdravlja z iskrenim zadovoljstvom italijansko-britanski sporazum, ker vidi v njem vrnitev k normalnemu razmerju med obema državama. Poljska sprejema z zadovoljstvom na znanje tudi britansko noto z dne 9. aprila, ki zahteva, da naj pride na dnevni red prihodnjega zasedanja sveta DN končna ureitev abesinskega vprašanja. Kakor je izjavil poljski delegat v DN K. Karmicki, misli Poljska, da je abesinsko vprašanje dejansko že ilikvidirano.

Rusija zaupa Daladierovi vladi ker vidi v njej jamstvo mirovne politike

London, 16. aprila. b. V tukajšnjih diplomatskih krogih pripisujejo velik pomen obisku novega francoskega zunanjega ministra Bonnetja na ruskem poslanstvu v Parizu, kjer mu je ruski poslanik priredil večeraj obed. To gesto ruskega poslanstva tolmačijo tu kot dokaz, da tudi Rusija povsem zaupa novi Daladierovi vladi. Kot posledico tega smatrajo tu gotovo, da bodo tudi komunisti podpirali novo vlado, kar

seveda ne bo brez pomena za uspešnost njenih nameravanih zunanje-političnih akcij, ki so v vseh tukajšnjih diplomatskih krogih predmet izrednega zanimanja. S tem, da je Daladierova vlada odgodila zasedanje parlamenta do konca maja, ima v svoji diplomatski akciji povsem proste roke in močno avtoriteto. Francoski vpliv v Evropi bo v bližnjih tednih močno narastel.

Avtomobil motorno kolo dvokolesa pisalni stroj

in še 96 drugih lepih nagrad lahko dobite, ako se udeležite nagradnega tekmovanja, ki ga razpisuje »Jutro« v svoji velikonočni številki. Kupite si današnjo številko »Jutra«, ako niste njegov naročnik! Tekmovanje je odprto za vsakega naročnika in čitatelja »JUTRA«.

Francovci dosegli morskobalo

Burgos, 16. aprila p. Vojska generala Franca je sredi ob 17.45 prodrla v Vinaroso ob Sredozemskem morju.

Mladina vsega sveta za CSR

Praga, 16. aprila. b. Kakor poročajo listi iz Zeneve, je svetovni kongres mladine poslal angleškemu premieru Chamberlainu brozjavko, v kateri ga prosi, naj se z vsemi svojimi močmi zavzame za neodvisnost in svobodo češkoslovaške republike.

Čsl. izvoz na Jadran onemogočen?

Berlin, 16. aprila b. Tednik »Frachten« izhaja v Hamburgu, objavlja zanimiv članek o odvsnosti češkoslovaškega izvoza v pomorske luke od nemških tarif. List opozarja med drugim na izredno nizke tarife, ki jih je bivša Avstrija dovolila češkoslovaški za tranzit češkoslovaškega blaga v jadranske luke. Te olajšave so sedaj odvisne od nemške volje in list se zavzema za njihovo primerno zvišanje.

Angleški politiki v Srednji Evropi

Budimpešta, 16. aprila. h. Te dni prispe v Budimpešto večja delegacija angleških parlamentarcev, med njimi tudi znani angleški politik Arthur Henderson, ki ga bo sprejel madžarski regent Horthy. Sestal se bo tudi z min. predsednikom Darányiem in drugimi madžarskimi politiki, s katerimi bo razpravljal o položaju v Podonavju in srednji Evropi. Iz Budimpešte bo Henderson 26. t. m. odpotoval v Prago, kjer ga bosta sprejela prezident republike dr. Beneš in min. predsednik dr. Hodža. Sestal se bo tudi z drugimi češkoslovaškimi politiki, stopiti pa namerava v stike tudi z voditelji sudetskih Nemcev. V Pragi bo ostal Henderson tri dni, nato pa se bo vrnil v London.

Tuji prsti v Tunisu

London, 16. aprila. b. V tukajšnjih političnih in diplomatskih krogih prevladuje mnenje, da so sedanje nemire v Tunisu inscenirali v Arabce preoblečeni evropski plačanci, ki so bili poslani v Tunis z namenom, da bi povzročili Franciji težave tam doli na jugu prav v trenutku, ko je v Franciji zmaga ideja nacionalne koncentracije. Toda odločnost, s katero je Daladierova vlada nastopila v Tunisu za potlačitev nemirov, je tudi največje skeptike prepričala, da se je kurz v Franciji močno menjal in da Francija danes ni več tako ranljiva, kakor bi se nekaterim še vedno zdelo.

Tunis, 16. aprila. AA. Popoldne je bilo objavljeno uradno poročilo, ki pravi, da je v vsem Tunisu vzpostavljen popoln red in da se trgovina spet normalno razvija.

Skrbi z avstrijskimi emigranti

Zeneva, 16. aprila. b. Pobudi ameriškega prezidenta Roosevelta za mednarodno anketo o avstrijskih emigrantih se je pridružila tudi angleška vlada, ki je pred dnevi obvestila generalno tajništvo DN, da želi postaviti to vprašanje na dnevni red majskega zasedanja v Zenevi. Angleško sporazilo podpira tudi francoska vlada. V Zenevi je bila te dni ustanovljena tudi posebna zveza avstrijskih emigrantov, ki je predložila tajništvu DN resolucijo o položaju teh emigrantov.

Praznik vstajenja

Ljubljana, 16. aprila.

Priprajmo prazniku vstajenja kakršenkoli življenjski pomen, nedvomno ne bomo našli lepše ideje, ki zasluži, da ji posvetimo vse tke pomladanske praznike — od ideje, da življenje zmaga nad smrtjo, da dobro zmaga nad zlom. To je velika vera, ki je ostala živa skozi stoletja nauhuših izkušenj človeštva, v mračnih stoletjih vlade zverskih instinktov, ko je bil greh misliti in čutiti človeško ter verovati v človeka. Da, to je vera v človeka, vera v njegovo vstajenje.

Morda je prav dandanes ta vera najbolj omajana in se zdi, da smo še silno daleč od časa, ko bo zavladala prava človečanska ljubezen, okrepjena s čistim razumom na zemlji. V resnici bi dandanašnje čase lažje primerjali velikemu petku, kakor veliki nedelji. Dandanes ne posreduje na svetu pri kovanju usode človeštva razum, temveč interesi. In prav dandanes so interesi najmanj istovestni s praviimi interesi človeštva. Zda ljudje ne žive zato, da bi človeštvo čim prej doživelo svoj veliki dan prerodenja in vstajenja. Kvečjemu se umirajo zaradi tega. To je v resnici veliki petek. Toda prav zaradi tega verujemo v veliki dan vstajenja.

Besed nam ne narekuje le plehek optimizem, ki se vzbuja ob takšnih prilikah v prazničnem razpoloženju; narekuje nam jih vera, da niti največje zlo ne more zatreti vsega dobrega in da se v dobah največjega trpljenja rode tudi najbolj pozitivni ljudje. Če so dandanes obzorja zastra ter za njimi krozi največja katastrofa človeštva, verujemo, da se bodo človeške sile prav zaradi tega podvojile, podestorile... Človek živi že dolga tisočletja. Od trogloditja do današnjega človeka je dolga pot, a pot naprej — kljub temu, da ljudje dandanes zopet iščejo zavetja v zemlji, odkoder so se dvignili k razumnim bitim. Dolga pot je in morda je lepša bodočnost še daleč pred nami. Človek se je razvijal duševno, kar nam daje dovolj poudara, da verujemo v njegov nadaljnji razvoj. Za sedanjimi temnimi obzorji mora vsekakor zažareti zarja dneva velikega vstajenja človeštva. Doba zmage čiste razuma nad vsem zlom, ki nas še oklepa v sponah zverskih instinktov in egoizma.

Da, doba velikega vstajenja človeštva prihaja. Prihaja zato, ker je življenje dinamično, večni razvoj. Toda ne razvoj nazaj; zdi se nam le, da ne napredujemo, da je človek čedalje bolj zverski. Vendar so to le prehodne, kratke dobe. Blizamo se lepši bodočnosti. Črni dnevi nam ne smejo in tudi ne morejo vzeti te vere. Vsa zgodovina človeštva je takšno mračništvo, divjaštvo, barbarstvo je bilo v neprestanem boju s plemenitiimi stremiljenji. In končno so vendar zmagovala plemenita stremiljenja. To nam dokazuje sama rast kulture, ki je sad in sileza vseh plemenitih prizadevanj človeštva, da se izkoplje iz teme ter se čim prej približa svojemu vstajenju.

Verujemo v zmago kulture nad divjaštvom, v zmago prave kulture, ki jo rodi razum in ne zverski instinkt ter egoizem; verujemo v njeno zmago in verujemo v vstajenje človeštva.

Mislite v teh dneh na CMD in darujte za njen sklad!

Oblika narodnostnega statuta

Praga, 16. aprila. b. Delo za kodifikacijo manjšinskih določb v posebnem manjšinskem statutu napreduje zelo naglo. Nejasno je za sedaj še vprašanje, kakšna naj bo oblika tega statuta. V postv prihajajo tri možnosti: oblika zakona, pravga kodeksa ali zakonika in končno oblika mednarodne publikacije, namenjene mednarodnemu mnenju in diplomatskim krogom.

Italijansko-angleški odbor v Londonu

London, 16. aprila. b. Z uradnim pristankom in na pobudo uradnih krogov je bil ustanovljen tu poseben odbor za pospeševanje stikov med Anglijo in Italijo. Za prvega predsednika odbora je bil izvoljen sir Philip Dawson. Prve dni po veliki noči bo novi odbor priredil banket, na katerem bo govoril tudi italijanski poslanik Grandi.

Zveza madžarske rasne zaščite

Budimpešta, 16. aprila. b. Pod predsedstvom Janosa Hejjasa so se protirevolucionarne organizacije v Szegedinu skupno s posameznimi v zadnjem času ustanovljenimi skupinami in odseki rasne zaščite madžarskega naroda združile v skupno zvezo madžarske rasne zaščite. Na čelu nove organizacije sta poleg Hejjasa še upokojeni polkovnik Pronay ter bivši poslanec Bela Somogyi. Namen nove zveze je, da združi pod enim krovom vse pobornike madžarske rasne zaščite pred nevarnostjo, ki preti v sedanjem položaju madžarskega naroda. Vsi voditelji nove organizacije so takoj po prevratu igrali v madžarskem javnem življenju veliko vlogo.

Gospodarska in tiskovna konferenca Balkanske zveze

Carigrad, 16. aprila. AA. Zaključna seja konference tiska Balkanske zveze je bila danes v palači Jildiz. Ob tej priliki so bile prečitane pozdravne brozjavke, ki so jih s konference poslali poglavarjem držav Balkanske zveze. Vse brozjavke so sprejele z viharim odobravanjem. Pred plenarno sejo je bila konference vseh četov osrednjih tiskovnih uradov balkanskih držav, na kateri je bilo sklenjeno še tesnejše sodelovanje tiska posameznih balkanskih držav.

Protiletalske vežbe v Franciji

Pariz, 16. aprila. AA. V vseh okrožjih severne Francije bodo od 5. do 19. maja velike vaje v protiletalski obrambi.

Darujte za »Zvončkov« sklad

Francoska sodba o rumunskem režimu

Notranje razmere so postale tako nevzdržne, da ni bilo drugega izhoda, nego režim močne roke

Pariz, 16. aprila. b. Léon Thévenin, poročevalec oficijalnega »Tempsa« v Bukarešti, pojasnjuje v posebnem članku pod naslovom: »Konec demokratičnega režima v Rumuniji« ozadje, ki je dovelo do spremembe dosedanjega režima v Rumuniji. Poročevalec je mnenja, da se je radikalna demokratska kampanja v državi že tako razširila, da je pomenila pravo nevarnost za državni obstoj. Ta nevarnost je bila tem večja, ker so se zlasti v Codreanovi »Zelezni gardie« začele uveljavljati od zunaj importirane ideologije, katerim so mnogi Rumuni podlegli, ne da bi se tega zavedali. Tako se je zgodilo, da so tudi že v najvišjih vrhovih državne uprave mnogi funkcionarji simpatizirali z njimi, ne da bi presodili odgovornost, ki je zaradi tega padla nanje, kajti z videzom protibolševskega zadržanja so stopili podzavestno v službo drugih tujih idej, ki so s pridobivanjem duš skušale ustvarjati tla za kasnejšo realno ekspanzijo. Položaj je bil priti koncu preteklega leta že tak, da so mnogi iskreni zagovorniki demokracije, kakor na primer

Konstantin Bratianu, predlagali kralju, naj volitve zaenkrat odloži in naj začasnó raje sam prevzame državne vaje v svoje roke, kajti nevarnosti diktature z desne se je mogoče izogniti samo z enakim sredstvom, z režimom močne roke, ki naj zatre državni škodljiv propagando Codreana in njegovih zaveznikov. Tudi levčarsko usmerjeni Grigor Junian je kralju svetoval, naj bi sestavil vlado izven parlamenta, ki naj bi proti Codreanovi propagandi nastopila z vso odločnostjo. Po prehodnem neuspehu Goge, katerega režim naj bi bil služil istemu namenu: izganjanju hudiča z Belcebubom, ki pa je napetost v državi s svojimi protizidovskimi ukrepi le še stopnjeval, se je kralj končno odločil za režim, katerega edini namen naj bi bil pomirjenje razplamtelih strasti. Nenormalnemu položaju je bilo treba vsaj začasno napraviti konec z nenormalno rešitvijo, ki pa prav zato ne more biti trajna, ker ni normalna. To je smisel sedanjega strogega režima v Rumuniji.

Egiptsko-turški sporazum

Kairo, 16. aprila. AA. Uradno se poroča, da je bil ob odisku turškega zunanjega ministra Ružij Arasa podpisan turško-egipatski sporazum. Minister Ružij Aras je ob tej priliki izrazil željo, da bi prišlo do srečnega zaključka italijansko-angleških razgovorov, pri katerih sodeluje tudi egiptski vladar.

Ružij Aras je večeraj pri sprejemu predstavnikov egiptskega in tujskega tiska v turškem poslanstvu izjavil, da je politika Turčije politika mira in nevmešavanja v notranje zadeve sosednih držav, s katerimi ima Turčija bratske odnose. Za primer je navedel Balkansko zvezo, ki se vedno bolj utrjuje ne glede na spremembe vlad v tej ali oni državi, ki je njena članica. Prijavil je, da bosta Egipt in Turčija nadaljevala razgovore in pogajanja za zboljšanje obstoječih trgovinskih pogodb.

Angleška finančna pomoč Kitajski

London, 16. aprila. o. Na seji spodnje zbornice so večeraj popoldne načeli vprašanje kreditov centralni kitajski vladi, ki jih ji nameravajo ponuditi nekatere angleške finančne skupine. V imenu vlade je o tej stvari sir Arthur Henderson izjavil, da bi uprava angleške zakladnice s veseljem proučila vprašanje jamstev za te kredite in da bi na posojila centralni

kitajski vladi nedvomno pristala.

V Londonu se že nekaj dni mude zastopniki hankovske vlade, ki se z zastopniki nekaterih večjih denarnih zavodov pogajajo za posojilo do 25 milijonov funtov šterlingov.

Prepovedana časopisna agencija v Švici

Bern, 16. aprila. b. Zvezna vlada je prepovedala nadaljnje delovanje iz inozemstva podpirane švicarske agencije nekega Franca Burrija, ki je bila znana zlasti po svoji propagandi proti CSR. Burri sam je za pr. Vlada mu očita, da je za izdajanje biltenov te agencije prejel denar iz tujine.

Rusija pošilja vojaštvo na Daljni vzhod?

Tokio, 16. aprila. br. V tukajšnjih krogih je zbudila veliko pozornost vest, da je transsibirska železnica po odredbi moskovske vlade zaprta za ves zasebni promet. Po tokijskih informacijah je bil ta odlok izdan zaradi pospešene transportov ruskega vojaštva in vojaškega materiala na Daljni vzhod.

Stare resnice še vedno veljavne

Praga, 16. aprila. br. Ob priliki zasedanja socialistične učiteljske zveze v CSR objavlja njeno glasilo med drugim tudi prispevek prezidenta republike dr. Beneša, ki naglašja, da stare resnice še vedno drže. Humanistični ideal je danes prav tako važen in pereč, kakor je bil v preteklosti. Njegovo uveljavljanje v politični praksi se ne da trajno zadrževati.

E. L. Gangl: **Jugoslovenci in svesokolski zlet v Prahi**

Ljubljana, 16. aprila

sokolske moči in volje buzdoven kraljeviča Marka in palcat Jana Žižke. Od Tabora dalje do Prage smo potovali skupno — formalno sicer se ne kot enotno jugoslovensko sokolsko udrugo, ampak idejno in duhovno že spojeni v eno celoto, ki je s tem pohodom izrazila neizgovorjeno in nenapisano napoved vojne Avstro-Ogrski monarhiji, ki pa je to neizgovorjeno in nenapisano napoved čul in razumel vsak, kdor je z odprtimi očmi gledal naš skupni, v eno celoto jugoslovenskega sokolskega bratstva postrojeni prihod in nastop v glavnih zletnih dneh v Prahi. V teh dneh so vsi bratje in vse sestre pogumno in junaško na vsakem koraku manifestirali svojo odločnost, da so vsi brez izjeme pripravljani planiti v borbo na življenje in smrt za dokončno zmago idealov slovanskega sokolskega bratstva za zmago tistih idealov, ki jih vsebuje Tyršev poziv slovanski omladini iz leta 1871: »...da je ona pred vsemi pozvana, naj s prirojeno hrabrostjo in — če treba — tudi z življenjem brani slovansko idejo proti napadom, ki jo bodo ogražali v bližnji bodočnosti.«

Ideja — torej poglavitna — vsebina sokolskega ustrojstva naj bi se manifestirala. Ad Gangl Jug. — Slov. Nar. jubil. — X — X no in spontano ponazorila tudi na tretjem slovenskem svesokolskem zletu leto potem (1913) v Ljubljani. Avstrijska vlada pa tega zleta ni dovolila, ker so prireditelji v Ljubljani povabili na zlet tudi Sokolstvo iz predvojne kraljevine Srbije. Avstrijska vlada je stavila prirediteljem pogoj: Prekličite povabilo srbskim Sokolom! — A prireditelji so kategorično odgovorili: Ne! — In zlet ni bilo. Preložili smo ga na leto 1914 na 14 in 15 avgust. Ker pa je avstrijska vlada hotela, da se uklonimo iste-

mu pogoju in kar je dobila isti odgovor, je bil ljubljanski zlet onemogočen tudi leta 1914. Prireditelji v Ljubljani so se namreč tedaj že jasneje izrazili: Jugoslovenci Sokoli, okrnjeni in upreženi v jarem vladne trmoglavosti in črnožolte nemilosti, nečemo takega zleta! K nam morajo tudi srbski Sokoli iz kraljevine Srbije, ali pa se odrekamo zletu! — In tako se je zgodilo: tudi leta 1914 so nam prepovedali zlet. Takrat pa smo že zapluli v svetovni požar, ki je požgal vse dekrete starih oholih oblastnikov in ki je k zmagovitim udarcem zavijtel buzdovan Jana Žižke in kraljeviča Marka.

Ko preljudstvo te strani naše sokolske zgodovine, nas navdaja ponos, ker se nismo Jugoslovenci nikdar nikomur uklonili. Sokolskega bratstva in svoje težnje po uedinjenju našega naroda nismo nikdar žrtvovali nikomur na voljo in za nobeno ceno. Vsi sokolski zleti v Prahi od prvega do devetega so bili obenem naši zleti. Kakor je resna zunanja oblika in notranja moč teh zletov, tako je tudi naše sodelovanje na njih dobivalo vedno močnejši izraz po svojem zunanjem licu in po svoji notranji globini. Ti zleti so tudi za nas Jugoslovence mejniki na naši razvojni poti, ki nas vedno tesneje združuje s slovanskim sokolskim rodovino v Tyrševem duhu in ob simbolu buzdovana Jana Žižke in kraljeviča Marka. Ali moremo in smemo drugače? Tudi na to vprašanje moramo odgovoriti kategorično: Ne! Saj nihče od nas ne bo nikoli pozabil Tyrševih besed: »Izpolnjujmo vsako svojo nalogo v skupnem prizadevanju vsega naroda in zavedajmo se, da mora vsak, ki je stopil na tekmovališče, brez presledka stremeti vedno višje... Z vsakodnevno neprekinjeno telesno in duševno delavnostjo bomo izvršili svojo nalogo in bomo prispevali k temu, da ostane naš narod na veke zdrav in močan!«

Ta Tyrševa zapoved nam edina izdaja izkaznico in potni list na X jubilejni svesokolski zlet v Praho. To izkaznico in tega polnega lista ne nosimo v žepu. Oba sta shranjena v naših sokolskih srcih!

E. L. Gangl

Jan Hajšman:

„Slovenski Narod“
glasilo češkoslovaškega in jugoslovenskega upora

Rad se spominjam »Slovenskega Naroda«, prirastel mi je bil k srcu mnogo let prej, nego sem postal njegov sodruženik. »Narod« mi je bilo daleko bližje kakor češki listi. Spominja me na ono dobo dela, ko je postal pravo glasilo našega skupnega odpora proti Avstriji. Ko sem v letih 1912 in 1913 živel v Trstu, mi je bil »Narod« izvor za poznavanje prilik in ljudi na jugu. Imel sem ga rad, kakor sem imel rad druge znanice iz Trsta, Opčin, Nabrežine, Proseka, Sv. Križa, z ostalega Krasia in iz Istre. Ko sem se vrnil domov, sem iskal list tudi po Prahi in sem po njem ostal v stiku s Slovenci. Po izbruhu vojne sem stikal po »Narodu« za vestmi z juga, ki mi je postal tako ljub kakor rodna dežela. V njem sem vsak dan dobival pobude, kajti »Narod« je propovedoval tesno sodelovanje Čehoslovakov z Jugoslovenci, iz njega sem črpal globoko zaupanje v Slovence in sem opozarjal češki tisk ter znanke iz »mafije«, kaj se godi na jugu. Tako mi je »Narod« že od vsega začetka krepil nade in me utrjeval v odporu.

Danes se mi zdi, da je hotela usoda, da sta dr. Kramer in Giunio prišla ravno name, ko je »Narod« 1. 1917. iskal v Prahi sotrudnika. Povabilo k sodelovanju mi je bilo predvsem osebno zelo ljub in z veseljem sem se lotil dela. Delal sem z radostjo in bil sem ponosen na to, da vsaka moja vest zagleda beli dan, da v uredništvu mojih dopisov ne smatrajo za nekaj tujega in Slovencev se ne tikajočega, marveč jim dajejo vedno vidno in odlično mesto.

V začetku 1. 1918. je postal »Narod« v Prahi posebno priljubljen. Citali ga niso samo Slovenci, tudi Čehi so stikali po njem za novicami. Kmalu se je bilo razvedelo, da »Narod« prinaša poročila, ki jih češki listi niso smeli priobčevati. Dobivajoč vesti iz nekakih tajnih virov, je bil »Narod« prvi list v monarhiji, ki je objavil podrobnosti o češkoslovaških legijah, o njihovem pohodu preko Sibirie, o življenju legionarjev in sploh o delu Čehoslovakov v inozemstvu. Kar je bilo posebno zanimivo, te vesti niso bile megle in zastrte, marveč jasne in obširne. Bila so to poročila, ki sem jih dobival naravnost iz Pariza ali na od naših legionarskih odposlancev. Ni bilo treba posebno opozarjati češko javnost na ta poročila. Ljudje so sami odločili »Narodov« poročila in list je postal zelo iskana senzacija v čeških zemljah.

Bil je takrat bolj češki, nego sami češki listi, o čeških zadevah je pisal svobodneje, kajti cenzura za te stvari v Ljubljani ni bila tako stroga kakor v Prahi. Razen mene sta v »Narodu« iz Prage domislovala še dr. Ivan Loh in dr. Strakosky, včasih še kak praosli Slovec, ki ga je takrat zaneslo v Praho. »Narod« na ni bil isposrečilo samo na besedilo, marveč je bil, ker je vedno ostal pošten in brezobzirno zastopal interese narodne misli, tudi ne dahu na jugoslovence v pravom smislu to besede, temveč tudi bolj češki, kakor marsikateri naš list, ki ga je avstrijska cenzura tlačila in mu izmaložila vselej poročila. Članke ki sta jih pisala dr. Žerjav in dr. Kramer, so bili prečeti take odločnosti in poznavanja prilik ne samo glede jugoslovenskega pokreta,

temveč tudi glede češkoslovaškega vprašanja, da so globoko odjeknili tudi v češki javnosti.

O Veliki noči 1. 1918. smo sestavili posebno češko številko »Slovenskega Naroda«. Zanj sem bil izposloval prispevke dr. Kramarja, dr. Samala, Jaroslava Kvapila in Jana Herbeno, sam sem pisal o načrtih češkega gospodarstva in zlasti o sokolskem gibanju. Takisto sem v teku 1918. priobčil več razgovorov s predsednikom Češkega Svaza Stankom. Preko »Naroda« smo širili ogenj upora, ki je plamtel na Češkem, tudi med slovensko ljudstvo in uspeh našega prizadevanja je bil res velik. »Slovenski Narod« ima resnično velik del zasluge pri razširjenju protiaustrijske miselnosti in je bila njegova vloga naravnost zgodovinske važnosti. Dr. Žerjav in dr. Kramer sta dosledno zastopala misel skupnega postopanja Jugoslovenov in Čehoslovakov.

Tak je bil duh »Slovenskega Naroda«, glasila protiaustrijskega upora in zasluga njegovih voditeljev je, da je ljudstvo na Slovenskem iz temelja spremenilo svojo nekdanjo politično miselnost. Čehoslovaki dobro vedo, koliko sta »Narod« in po vojni »Jutro« napravila za medsebojno zblizanje. Ko je stopilo »Jutro« v ospredje, se v Prahi dolgo nismo mogli navaditi na izpremembo, tako dober glas je ušljal »Narodu« v naši javnosti. Ko je bil 1. 1935. predsednik naše vlade dr. Milan Hodža na posetu v Beogradu, je bil v zunanjem ministrstvu prirejen srečanje za novinarje. Dr. Hodža so bili drug za drugim predstavljeni uredniki jugoslovenskih listov in predsednik vlade se je živahno pozanimal: »Kje pa sta »Slovenski Narod« in »Jutro«?

Jaz sem ponosen na to, da sem že toliko let sotrudnik obeh listov. Da sem zlasti v »Narodu« pomagal širiti boj za svobodo. Želim iskreno, da bi »Slovenski Narod« še mnogo let vzdržal v borbi za narodno misel in demokracijo in da bi nikoli ne krenil s te poti, na kateri si je stekel toliko priznanja in zaslug. Na vseh svojih poklonih potopim tudi srce Evrope, sem povsod opozarjal na »Naroda« in »Jutro«, kot na edini glasili napredne misli in svobodoljublja.

NI RES

— Vsaka žena trdi, da vse ve...
— Ne to pa ni res. Moja stara trdi, da ne ve, zakaj me je vzela.

Naš velesejem in vsedržavni trgovski kongres

Ljubljana, 16. aprila.

Ce kje, drži pri našem velesjemu pregovor: Iz malega raste veliko. Iz malih začetkov, iz skromnih, leta 1920 po skupini dalekovidnih, nesebičnih in požrtvovalnih naših mož položnih temeljev se je razvil doma in v svetu pr. znana mednarodna ustanova, ki deluje uspešno že 18. leto in ki je priredila v tem času 44 vzorčnih velesjemov in posebnih razstav. Osnovna glavica za prireditve velesjemov v Ljubljani je znašala samo 152.000 din, a mobilizirala je bilo treba 3½ milijona. Odborniki našega velesjema so šli na delo in zbrali potrebni kredit z osebnim rizikom. Noben odbornik za svoj gmotni rizik in za svoje delo pri organizaciji velesjemskih prireditev ni prejel še nobene nagrade.

Avgust Praprotnik, predsednik upravnega odbora Ljubljanskega velesjema

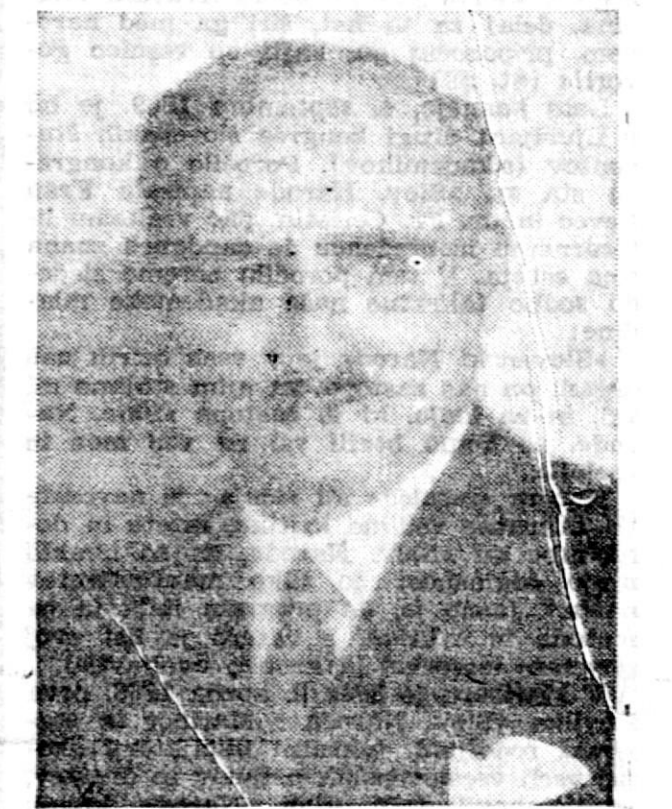
Tri leta je prirejela velesjemska uprava samo velesjem vzorčnega značaja za industrijo in obrt. Leta 1924 je pa prišla po izkušnjah do spoznanja, da mora navezati tesne stike tudi s kmetijstvom in drugimi gospodarskimi panogami, pa tudi z našo kulturo. Tako se je porodila ideja prirediti tudi jesenske kulturne in gospodarske razstave pod geslom »Ljubljana v jeseni«. Ogromno razstavnega gradiva smo že videli na teh razstavah in marsikaj se je potem s pr. dom porabilo na naših šolah do našega najvišjega znanstvenega zavoda, univerze. Ni brez podlage trditve uglednega profesorja naše univerze, ki je dejal, da je ljubljanski velesejem najuspešnejša visoka šola za naš narod.

Desetletno je praznoval naš velesejem v času najhujše krize in depresije na denarnem trgu. Toda srečno je premagal vse ovire in gre pogumno svojo pot naprej. Razne panoge naše industrije, posebno pa obrti, se morajo zahvaliti vprav velesjemu, da so dosegle v svojem razvoju tako visoko stopnjo. To velja v prvi vrsti za naše pohištveno mizarstvo in vrtinarstvo. V 17 letih svojega obstoja je priredil naš velesejem 17 vzorčnih velesjemov industrijskega, obrtniškega in trgovskega značaja. Razen tega so bile prirejene še mnoge posebne razstave, tako poh. štena, ki jo imamo redno od leta 1926, dve obrtniški, razstave naše male obrti vaješniško obrtniška razstava, tekstilna, avtomobilska, radijska, dve arhitektonske, stavbarska, tri tujskoprometne, gostinska, 7 kmetijskih. Med katerih je bila zlasti obsejna in zanimiva ona v letu 1928 ob 160 letnici Kmetijske družbe, razstave sadja in sadni sejni, semenogojne razstave, 6 vrtarskih razstav, 2 razstavi ljubiteljev prirode v stanovanju, 2 razstavi konarkov, več mednarodnih razstav čistolovnih prov. več gospodinskih razstav združenih z mednimi revijami, krojaško razstavo, dve zelo poučni godzarski in lesni razstavi, 2 razstavi sladkovodnih in morskih rib, hranilniško razstavo, zadržno razstavo, razstavo domače preproge in domače volne, razstavo reklame in propagande, 8 razstav likovne umetnosti, razstavo jugoslovenske fotografije, razstavo slovenske knjige, veliko glasbeno razstavo, gledališko razstavo, razstavo slovenskih cerkev, 3 misijske etnološke razstave, krasno razstavo slovenskega mesta, 3 revije slovenske narodne noše, obsežno razstavo »Naš Jadran«, kartografsko ter razstavo jugoslovenskih plakatov in ruske emigracije, razstavo meščanskih

šol, dve esperantski razstavi, dve higijenski, veterinarski in slednjic še veliko razstav slovenskega novinarstva. Poučni in zanimivi sta bili tudi izseljeniška in gasiliska razstava, dalje razstava slovenskega sporta, zrakoplovna, alpinistična, planinarska, šahovska, skavska in zoološka razstava.

Ze iz tega kratkega pregleda je razvidno vse obsežno delovanje našega velesjema, pa tudi pomen tega dela za naše gospodarsko in kulturno življenje. Mirno lahko rečemo, da bi Ljubljana doma in v tujem svetu ne pomenila toliko, kolikor pomeni zdaj, da nima svojega velesjema, svojih velikih prireditev splošnega gospodarskega in kulturnega značaja, ki privabijo vsako leto v naše mesto na tisoče gostov iz drugih krajev države in iz inozemstva. Mnogo je bilo že skeptikov, ki so majali z glavami, češ, saj se naš velesejem ne bo mogel razviti, pa so se zmotili. Kljub temu, da ne uživa skoraj nobene podpore tam, kjer bi bil moral, že davno spoznati, kako velike koristi prinaša ne samo Sloveniji, temveč vsaj državi, je naš velesejem z lastnimi močmi in ob slojni podpori vse slovenske javnosti zmagovito naprej in zdaj stoji pred novimi velikimi uspehi.

Za letošnji pomlad se nam obeta velesjemski prireditve, kakršne še nismo imeli. V Ljubljani bo v tem času III. vsedržavni trgovski kongres, na katerem bo zbranih okrog 6.000 trgovcev iz vseh krajev naše države, razen tega pa najbrž še okrog 1.000 bolgarskih trgovcev. To bo najlepša prilika, da vse naše gospodarstvo pokaže sadove svojega dela in prizadevanja. Spomladanski velesejem bo od 4. do 13. junija, vsedržavni trgovski kongres pa 11. in 12. junija. To bo pač edinstvena prilika, da se naša industrija in obrt vsch panog pokaže veliki množici gostov v vsej svoji priznani solidnosti in moči. Industrija, obrt in trgovina morajo stopati roko v roki, če hočemo, da se bo gospodarsko življenje nor-

Fran Bonač, predsednik ljubljanskega velesjema

malno razvijalo. Zato se že sama po sebi kaže njuna potreba, da razstavijo na letošnjem pomladanskem velesjemu v Ljubljani vse naše tvrdke, ki kaj pomenijo. To je končno tudi vprašanje našega prestiža. Noben soliden industrijec, noben napreden obrtnik ne sme manjkati kot razstavljalec na letošnjem pomladanskem velesjemu. To nalagajo vsakemu tudi njegovi lastni interesi. Ne smemo namreč pozabiti, da bo vso veliko množico na kongresu v Ljubljani zbranih trgovcev v prvi vrsti zanimalo, kakšen je naš velesejem in kaj more trgovci na njem ne samo videti, temveč tudi kupiti. Nobenega dvoma ni, da bo na letošnjem pomladanskem velesjemu v Ljubljani tako živahno poslovno vrvenje, kakor ga ni bilo še nobeno leto. In to morajo razstavljalci v prvi vrsti upoštevati.

Leta 1938—1940 bodo pomemben mejnik v razvoju našega velesjema, ki pripravljajo zgraditev novih razstavniš in razstavniš paviljonov. Sedanjih paviljonov so služili svojemu namenu 17 let in zdaj so doslužili. Za njih v Beograd imata moderno razstavniš in tudi Ljubljana ga mora dobiti. In zopet se mora pokazati, da je vsa naša javnost složno na strani velesjema, ki je naša skupna last, naš skupni ponos.

Praštediona si je pomagala z lastnimi močmi

Ljubljana, 16. aprila.

Po nesrečni, nepotrebnosti krizi na našem denarnem trgu se je razumljivo, daš neuteemeljeno razburjenje vlagateljev po pretežni večini je poleglo in tako se vračajo naši denarni zavodi v normalne razmere, eni lažje in hitreje, drugi težje in počasneje, kakor jih je bila pač zadela in pretresla kriza. Zaupanje se je vrnilo med vlagatelje in hranilnice vloge so jele naglo naraščati. To je razveseljavil pojav našim gospodarskim življenju, ki nas navdaja z optimizmom, ki nam pa ne sme zastreti jasnega pogleda v normalne razmere, da bi se vdajali preveč optimističnim pogledom v bodočnost. Splošno gospodarske krize še daleč nismo preboleli.

Med našimi denarnimi zavodi, ki so morali prevzeti na svoja ramena posebno težko breme dolgotrajne krize našega denarstva, spada na prvo mesto naša hrvaška štedionica. Ta denarni zavod, zrajen zgolj na domačem kapitalu in že ob svoji ustanovitvi obložen z izravito slovenskim značajem v nasprotju z mnogimi drugimi denarnimi zavodi, ki so bili do prevrata po pretežni večini pod nemškimi vplivom, je bil prepričan, da je takoj v začetku krize samemu sebi in svojim lastnim močim. Navzile temu je pa že premagal glavne ovire in vrača se v normalne razmere. O tem priča tudi njegova bilanca za lanske poslovno leto. Zadnjih pet let je preživelala tudi Praštediona kakor mnogi drugi naši denarni zavodi naitažna časa in če padelamo niza zadnje bilanco, ter jo, primeramo z bilancami praštedionih let, vidimo njeno stalno napredovanje. Ta pojav je tem bolj

razveseljav, ker je bila Praštediona kot rečeno prepuščena sama sebi in se je morala z lastnimi močmi ostre vseh težkih posledic globoke krize našega denarstva.

Praštedioni se je posrečilo v zadnjih petih letih navzile splošni gospodarski krizi mobilizirati nad 580.000.000 din in jih dati na razpolago svojim upnikom ter celo Narodni banki za reeskont. Stare vloge pa hranilnice knjizice in tokreke račune so znašale leta 1933 še 126,3 milijona, lani pa samo 970,6 milijona din, tako da so se znižale za 355,7 milijona. Postavka račun upnikov in razno je znašala leta 1933 še 332.000.000, lani pa 237,3, torej 100,7 milijona manj. Reeskont pri Narodni in Državni hipotekarni banki je znašal 1933. leta 339,4 milijona, lani pa 228,3 milijona in se je torej znižal za 111,1 milijona. Navzile neuspešnim gospodarskim razmeram in raznim oviram v poslovanju izkazuje Praštediona v lanskem letu že dobičev v znesku 7,4 milijona. V zadnjih petih letih je Praštediona plačala in likvidirala iz starega poslovanja nad 600 milijonov din svojih obveznosti, od maja 1931, ko se je začela kriza našega denarstva, je na mobilizirala v isto svrhu nad 1.600.000.000 din.

Te številke same po sebi dovolj jasno povedo, da so temelji Praštedione trdni in zdravi tako, da jih tudi naitušja denarna kriza ne more omajati. Praštediona s sedežem v Zagrebu ima okrog 40 podružnic od tih v Sloveniji tri podružnice v Ljubljani, Celju in Mariboru. Po letu Praštedione se je v zadnjih letih tako zboljšal, da je novsem realno naitakovanje, da ji zaščita ne bo več dolgo potrebna.

Preko prosvete do politične svobode

Fran Levstik: »Slov. Narod« je časnik vseh svobodoljubnih, poštenih, rodoljubnih Slovencev

Ljubljana, 15. aprila. Fran Levstik, od svojega nastopa doslej in se iznova ob izhajanju njegovih zbranih spisov v založbi Jugoslovanske knjigarnice ter pod uredništvom dr. Slodnjaka soglasno priznavani avtoritativni slovenski kritik, est, jezikoslovec, pesnik in neustrašni bорец za pravico in resnico, je na kongresu slovenskega študentstva v ljubljanski čitalnici dne 14. avgusta 1868. izrekel o »Slovenskem Narod« takole svojo sodbo:

»Slov. Narod« je časnik vseh svobodoljubnih, poštenih, rodoljubnih Slovencev, časnik, ki se ne boji nobenega prvaka, kadar gre resnico povedati... Slovenski narod, ki po zemlji hodi in »Slovenski Narod« sta eno! »Slovenski Narod« ima korenke, katerih mu ne boste izruvali. Mladina, delaj za ta list, širi ga med narodom, priporočaj ga, kajti on resnico govori!« (st. 59)

Leto kasneje, 4. septembra 1869, je bil v Ljubljani drugi kongres slovenskih študentov (akademikov). Poročilo o kongresu sta »Slov. Narod« napisala Fran Levstik in dr. Fr. Celestin, pač vsakemu literarnemu izobražencu se dandanes znana fina estetika. V tem poročilu beremo sledenjo sodbo takratne naše akademske mladine:

»Slovenski Narod« je v vseh ozirih naš organ, on nas zastopa, za njim stojimo mi vsi, in za idejo, ki jo zastopa »Slov. Narod«, se bomo borili vsi na vso moč in vsejle!

Katja »resnica« ali »ideja« je navezala tri takratne vodilne kritike, estete in domolube na »Slov. Narod«, da so izrazili svojo soglasnost na tako manifestanten način? Jasno je, da program lista in pa metoda in taktika, s katero je list svoj program izvrševal in krepko uveljavljal.

V Mariboru je izšla 2. aprila 1868. prva številka »Slov. Naroda«. Maribor in štajerski rodoljubi, takratni iniciatorji skoraj vseh vseslovenskih ustanov in društev, so ustanovili tudi »Slov. Narod«, kmalu nato naš prvi in edini dnevnik. Fran Levstik je povedal 14. avg. 1868. za Ljubljano in vso tedanjo Kranjsko žalostno rečnico:

»Naša dežela in naši vojniki žalobno za »Slov. Narod« niso ne kraticarja dali, ampak zavirali so ga ter zoper njo delali.« Program v 1. številki pa pravi: »Slov. Narod« se bo posvetil za združevanje vseh Slovencev v eno administrativno celoto. Le v tej celoti morejo dobiti ravnopravnost slovenskega jezika v uradu, šoli in javnem življenju. Ravnopravnost slovenskega jezika pa je bistveni del našega programa.« V komentarju je našel slovenski uredništvo: »Združili in samosvestni narodi ne gošče in branijo svoje narodnosti iz same »naton«-čne ljubavi do svojega jezika. Njih cilj je vseslovenska, polna svoboda.«

Zedinjena Slovenija, ki je postala program vseh narodnih Slovencev in ki so ga sklenili kot kardinalno zahtevo tabori v Lutomeru (9. avg. 1868), v Zalcu (6. sept.) in v Sempas na Gorškem (19. okt.), je bila po svojem glasniku »Slov. Narod« cilj: vseslovenska, polna svoboda. Politično in prosvetno po no svobodo.

»Opravičene terjatve slovenskih bratov v Avstriji, posebno južnih sosedov Hrvatov in Srbov bomo zagovarjali in poudarjali z isto resnobo in živahnostjo, kakor lastne. Sploh ne bomo nikdar zgrešili, da je slovenski narod koleno (tud) velike slovanke družine in po svojih silah hočemo pripomoči, da se bolj in bolj širi duševna vez in vzajemnost slovanstva po zamenli literarnih in sploh kulturnih izdelkov med Slovenci.« je rečeno dalje v programu.

Tako je poleg politično in kulturno polno svobodne Zedinjene Slovenije glavni program »Slov. Naroda« slovanstva vzajemnost, prosvetno vseslovanstvo. Zlasti ozka duševna zveza s Hrvati in Srbi, pa s Čehi, t. j. da ne smemo ostati zaplankanci.

»Edina misel, ktere ne smemo nikdar pozabiti, ktera nam ima bit v vsi naši politiki več ali manj vedno merodajna, je, da ako hočemo svoj slovanstvu značaj ohraniti, ne smemo navezati se preveč na domačo hišo, temveč si za budočnost moramo zaveznika iskati, ktere ga potrebujemo, kteri potrebuje nas. In zaveznika imamo v vsem Jugoslovstvu, in prvi vrsti v Hrvatih.« piše »Slov. Narod«.

Da misli v »vsem Jugoslovstvu« na Srbe in Bogare, je povedal na drugem mestu z besedami: »Naša zemlja spada k Balkanskem polotoku! ona zapira in odprava vrata iz zapada do vzhoda.« — Folklandna temeljna kamena Narodnega divadla v Pragi se je — tudi kot govornik Slovencev — udeležil pisatelj politik dr. Jos. Vošnjak, ki je nato pridobil v »Slov. Narod« serijo navdušenih člankov o Pragi in Čehih, vzki kajoc: »Skoda da Slovenci niso opice Čehov! Rojaki, učimo se prosvetljenosti od Čehov! Posnemajmo Čehoslovanje! Oni nam kažejo, kaj vse zamorejo delavnost, sloznost, vzajemnost, treznost in svobodoljubnost!«

te svoje besede s Črtomirovi: Največ sveta otrokom ali Slave, ti bomo našli pot, kjer nje s snovi si prosti voljo vero in postave.) Za to pak je treba delati. Treba nam je izbujejena, samosvestnega naroda, ki se bode potem, upiraje se na sorodne slovanke brate na jugu in severu, tudi s svojo lastno zdravno močjo brani potopa...«

Bodočo usodo in ime, kakor se je izrazil preko Jos. Jurčič, pa je označeval »Slov. Narod« vedno iznova z Jugoslavijo in Jugoslovani. Vedno se ponavlja jugoslovanstvo, slovanstvo, celo Prešerna ime: najodličnejša »jugoslovanskega pesnika«. In zavedali so se urednik Anton Tomšič, Jos. Jurčič, Fran Levstik, dr. Jos. Vošnjak, dr. Janko Serbec, dr. Val. Zarnik, dr. Karel Turner, Fran Levec, Janko Pajk, Davorin Trstenjak in še mnogi slovenski narodni duhovniki, pogumni in radikalni borbeni dopisniki, da treba za končni cilj polne svobode po vzgledu Čehov delati, delati.

In resnično pošteno so delali ter so ustvarili »Slov. Narod« za vrela iniciativne ostre, a zmerom pločne kritike. Razmere so bile nacionalne in kulturno obupne. Slovenski je govorilo in medlo čutilo le še ljudstvo, vsa slovenska inteligenca pa nemški: dame in gospodje so celo v čitalnici pri »besedah« in v gledališču pri redkih slovenskih predstavah govorili skoraj izključno nemški ali spakredano ljubljansko. Mladina, zlasti ženska, je uporabljala le nemščino in se ni za slovensko slovanstvo in časopisje prav nič zanimala.

Celo slovenski poslanci so v deželnem zboru govorili večinsko le nemški. Etni, ki je dosledno slovenski govoril, je bil dr. Janez Bleiweis. Vsi drugi, celo pesnik dr. Lovro Toman in p.satelj Luka Svetec, pa župan dr. Costa so govorili izvečne nemški. Ko je Bleiweis predlagal v klubu slovenskih poslancev, naj se klub v smislu sklepov taborov zastavi za Zedinjeno Slovenijo, so ga tovariši zavrnili, da to »ni važno«, in predlog je propadel... Ni čudno torej, da je dobilo l. 1868. ljubljansko Dramatično društvo po sklepu takega deželnega zbora in odbora na ponižno prošnjo dovoljenje, da sme igrati v dežel. gledališču po enkrat na mesec, a se to le po pogojem, da izroča društvo polovico čistega dobčka ravnatelju nemškega gledališča. Denarno podporo je prejel izključno le nemški Theater! Taki sklepi so bili mogoči pred 70 leti sprito slovenskih deželnih poslancev in sprito slovenske večine v Ljubljani in v deželi.

Pravilno je naglasil Jurčič, da »je treba zbujejena, samosvestnega naroda« in Tomšič, da »je naša narodnost in smrti nevarnosti« ter da je zato predvsem treba da »delajmo za ljudsko omiko in narodno zavest«. Do politične pogumne aktivnosti je mogoče dvigniti le nacionalno samosvesten, svoj jezik ljubeč in svoj slovensko kulturo smotno goječ narod. Zato je Sl. Narod dolga desetletja pobijal renegatstvo, nemškutarstvo, narodno strahopetnost in mlaičnost ter s planteto besedo vzbujal narodni ponos. »Slovenec sem, tako je mati d'jala...« in »Biti slovenske krvi, bodi Slovencev ponos« sta odmevala iz prvega manifesta Sl. Naroda, ki je naglašal: »Ravnopravnost slovenskega jezika je bistveni del našega programa.« Zato je razvijal najbolj planteto agitacijo za slovensko knjigo, za Slovensko Matico, Mohor-

bi se vadili v domačem jeziku. Slovensko čamkarstvo se ne more razvijati, ker ima zvezane roke in je vsek dan v nevarnosti, da ne pride v neljubno zvezo z državnim pravnikom. Zato peša vse politično delovanje. Ni tudi čuda, da propadamo pri volitvah...«

V ta ljubljanski in splošni slovenski Avgijev hlev je posegel z največjimi vilami pogumno in zmerom tudi z vedrim optimizmom »Slov. Narod«. Zahteval je večjo svobodo in vsaj enako podporo, kakor jo prejemale Nemci, za slovensko gledališče, zahteval je ustanovitev političnih društev, zahteval je vsaj eno v'žo deklislo solo, češ »ravno ženstva najbolj pogrešamo v naših izobraženih krogih; smo skoraj brez rodoljubi, ki znajo dobro naš jezik in ljubijo naše leposlovje.« zahteval je, naj govorijo vsa moška in ženska inteligenca, predvsem pa slovenski poslanci in sploh prvaki v Ljubljani in Gorici slovenski! »Slov. Narod« je zahteval ustanovitev slovenske kmetijske šole, in mladi dr. Karel Turner, ki je pošiljal redno članke in listke o francoski in angleški kulturi in civilizaciji, da bi izomikal kvadraste ali smešno nemškutarske rojake, je priporočal, naj bi se poleg č.talnic, ki so bili za izobraženstvo, ustanovilo osrednje »Društvo za razširjanje ljudske omike«. Kmetu je treba, da ga večaki uče dobrega in umnega gospodarstva in mu predavajo o vseh aktualnih zadevah in potrebah življenja. Dr. Turner je želel, da kmetu razširi obzorje in je mislil na vse, kar ima v programu »našnja Zveza kulturnih društev, že l. 1868!«

In zopet iz Maribora je došla »Slov. Narod« iniciativa, naj se ustanove »šolne« (hranilnice in posojilnice) po vzgledu Čehov in Nemcev na prospeh in razvoj narodnega gospodarstva posebno po podeželju.

Ali važna iniciativnost se je oglasila v našem listu tudi iz Ljubljane, ko je zborovala akademska mladina iz vse Slovenije. Študentovski shod, ki se ga je udeležilo 14. avg. 1868. okoli 120 akademikov iz Grada, Prage in z Dunaja, je zahteval, naj se nemudoma ustanove po vsi Sloveniji narodna učilišča, ljudska in srednja, v katerih ima biti učen jezik slovenski. »Jugoslovani« (— v.dite, že l. 1868. so se slovenski akademiki nazivali Jugoslovanci!) — smemo, moremo in moramo terati vseučilišče, saj nas je avstrijski Jugoslovancov 3.955.882, pa še enega vseučilišča nimamo.«

In dne 7. septembra 1869. je drugi študentovski shod zahteval, »naj se ustanovi slovenska univerza v Ljubljani, naj se ustanovi stolica slovanščine in jezikov na graškem vseučilišču in da naj se ustanove akademska slovenska društva z enotnim programom, ki naj je narodno svobodoljubnost in slovanstvo zaveden po gestu: Vse za svobodo in narodnost!« Ta predlog, ki je bil sprejet, pa je utemeljeval akad. hist. Fran Šuklje.

Zelo zanimiv je bil končno tudi predlog, ki sta ga utemeljevala Fran Levec in Fr. Celestin: »Ruščina bodi skupni slovanški jezik za višjo slovanstvo« (vedo), češ Slovenci »višje literature nimamo in je tudi upati ne smemo, dokler ostane pod klerikalno cenzuro.«

Iz mladih akademskih vrst sta torej

TIVAR Dvorski Tenčoti Obleke

MOŠKE ŠTRAPAC OBLEKE od Din 290— do 390—
KAMGARN OBLEKE, volna od Din 390— do 590—
FINE MODNE OBLEKE od Din 590— do 890—

Pri nas se oblečite elegantno, dobro in ceneno.
Naše fine modne obleke, cene od Din 590— do 890—
so iz blaga ki se razstaja za drugim inozemskim blagom.

TIVAR OBLEKE: ANTON BRUMEC, LJUBLJANA
Prešernova ulica 54., nasproti glavne pošte

nostjo, je vseh 70 let izkušal ostati zvest načelom ustanovnega programa in biti po Levstikovih besedah časnik vseh svobodoljubnih, poštenih, zavednih Slovencev in se ni nikoli bal povedati resnico v političnem kulturnem in gospodarskem pogledu je s svojo iniciativnostjo, borbenostjo, podporo in kritiko izvojeval uspehe, ki so bistveno izpremenili strukturo našega naroda tem bolj, ker so za njm hodili, posnemajoč, nadaljujoč ali popolnjujoč vedno množiči se novi listi. Pošteno je storil svojo dolžnost.

In po 70 letih ima naš »Slov. Narod« še močnejše korenike, ki mu jih ne izruje nihče. Saj je ostal neomajno značilen in dosleden, zbral okoli sebe najboljše slovenske duhove, vztrajal na programu slovanstva in predvsem jugoslovanstva, svobodomiselnosti in plodne kritike, in ponosno lahko ugotavljam, da se je uresničilo vse, prav vse, kar je predlagal in vneto propagiral za polno, vsestransko svobodo slovenskega naroda.

Fran Govekar

»Narodovci« v Zagorju pred 40 leti

Tudi v tem izrazito industrijskem kraju je storil naš list v onih časih v polni meri svojo dolžnost

Zagorje, 15. aprila. Zelo redki so bili naročniki naprednega časopisa v našem kraju, ki je bil radi močno razvite steklarske in premogarske industrije, kjer so takrat gospodovali izključno Nemci, področje najintenzivnejše raznorovalne politike. V kraju je bilo poleg rudniškega steklarskega in drugega uradništva tudi učitelstvo vpreženo v germizatorsko delo tako, da je bil narodnostni boj izredno vroč. K sreči je dala prav ta težka doba kraju tudi prave ljudi, odločne narodne borce, ki so znali naiti med najširši plasti potrebno zaslabo, kar je slednjič privelo do zmage narodnih gesel.

Petorica šestorica naprednih buditeljev je tu zmagovala neverjetno težko borbo, Nestor vseh teh je bil zdaj že pokojni rudniški nastavljenec Lavoslav Jerin, čigar sin Tinče je kot prostovoljec padel v vrstah srbskih vojakov. Njegovi borbeni tovariši so bili tudi že pokojni Ferdo Poljšak, ki je radi svojega borbenega dela pri takratni TPD prišel celo več let ob službo. Nekakšna centralna osebnost je bil radi svojega položaja kot rudniški zdravnik še vedno krepki dr. Tomo Zarnik. Ko je vložil prošnjo za razpisano mesto leta 1900., so se postavile po robu razne vplivne osebnosti, toda doktor je bil že predobro zapisan pri slovenskih rudarjih, ki so vedeli, da je mladi ne samo »naš« človek, temveč tudi izredno spreten zdravnik, ki si je kot sekundarij dr. Slamerja in porodniški asistent pridobil velik sloves. Nasprotniki so napeli vse sile in posrečilo bi se jim bilo izigrati ga, da ni k sreči takrat dobilo delavstvo odločujočega vpliva na imenovanje svojega zdravnika. Pokojni Jerin in njegovi prijatelji so s spretno agitacijo pomagali mlademu doktorju do nastavitve. Pri volitvi je nemška gospoda pozorela s 4-8 glasovi. Tako je dr. Zarnik leta 1900. nastopil službo rudniškega zdravnika. Stiriinajst dni potem se je splošno govorilo da

bo »letel«, ker je tak srborit naprednjak. Toda računali so brez krčmarja Doktor je ostal, čeprav so Nemci in politični nasprotniki iz delavskega tabora vrinili v kraj še nekega dr. J., ki je polnih 11 let, do začetka vojne, prežal na to mesto.

Dr. Tomo Zarnik je s svojimi somišljeniki, s katerimi ga je vezalo narodno navdušenje, opravil veliko delo. Ustanovili so »Bralno društvo«, leta 1910. so zgradili Sokolski dom, na čigar otvoritev je prišla tudi pokojna Franja dr. Tavčarjeva poleg drugih naprednih ljubljancov. Takrat je bil dr. Zarnik starosta Sokola. Njega in notarja Luka Sveteca iz Litije so izvolili za častna člana, ker je slednji vso pisarico okoli gradnje doma opravil brezplačno. Močna falanga naprednih borcev, h katerim moramo prištevati še Firma Naceta, župnika Berceta s St. Lamperta, trgovca Zimmermanna, Müllerja, Weinbergerja, je slednjič iztrgala tudi vodstvo občine iz rok Nemcev. Prvi narodni župan je postal po zaprizeni borbi pokojni Franc Weinberger. Še tik pred svetovno vojno je trajala borba na nož in šele v skupni državi so si zamogli oddahniti neomajni borci za slovensko stvar.

Edini napredni časopis je bil »Slovenski Narod«, čigar naročniki so bili vsi ti močje že pred l. 1900. Prinašal jim je pobudo, poguma in s tem v največji meri izpolnil svoje poslanstvo med borci za narodno stvar. Marsikaj bi se bilo nemara drugače končalo, marsikaj potrebnega opustilo ali spregledalo, če bi ne imeli te edine vezi, ki je povezovala vse napredne Slovence v eno z istim borbenim duhom prežeto četo, ki se ni ničesar bala. »Slovenski Narod« so naročniki oddajali v lokal »Bralnega društva« in tako je izpolnil svojo nalogo v največji meri.

To svojo nalogo naj izpolnjuje tudi v bodoče do končne zmage naprednih idealov.

Tel. 22-21

NAJSLAVNEJŠI SODOBNI SVETOVNI TENORIST

Benjamin GIGLI

poje v svojem najnovejšem in edinem letošnjem pevskem vefilmu

arije iz oper: Faust, Pies v maskah, André Chenier l.t.d. ter krasne pesmi.

SODELUJEJO:

Ciana berlinske in dunajske državne opere

MICHAEL BOHNNEN
in **MARIA CEBOTARI**
HANS MOSER in mali **PETER BOSSE**

Velikonočni spored KINA UNION A

USPAVANKA MUTTERLIED

Film, ki bo zasenčil vse dosedanje pevske filme, film nepopisnega, nepozabnega užitka, film globoke, ... esljive vsebine!

PREMIERA NA VELIKO SOBOTO OB 21. URI; predstave v nedeljo in veliki ponedeljek ob 15., 17., 19. in 21. uri! — Nabava vstopnic v predprodaji nujno potrebna!

Zaradi ogromnega zanimanja predvajamo **OB GLOBOKO ZNIZANIH CENAH**

ZLORABA ZAUPANJA

Predstave: v nedeljo ob 10.30 dop. v ponedeljek 2 predstavi in sicer ob 9.30 in 11. dop. (Abus de confiance) Danielle Darrieux

TEKMOVANJE ZA NAGRADE TUDI PRI TEH 3 PREDSTAVAH

jevo družbo, za Slovensko gledališče, za Sokolstvo, za vsa narodna, zlasti pevstva in strokovna prosvetna društva. S hvalo in kritiko jih je dvigal in spravljal na pota, ki so bila nacionalnim ciljem najbolj koristna in najbolj uspešna. Pridobiti slovenski narod, da je vedno več ljudi bralo naše knjige in čimke, se udeleževalo narodnih javnih priredb in predstav, sokolskih nastopov, gospodarskih in političnih sestankov, je bila glavna naloga lista. Z neprestano borbeno napetostjo, duhovito prepričevalnostjo in z vedno novimi vzgledi iz politične in kulturne dejavnosti drugih slovanov narodov je Sl. Narod polagoma vgojil večje in večje število narodno samozvestnih, borbenih in tudi na žrtve pripravljenih moči in žen. Zavednih slovenskih volivcev je bilo zmerom več, zmagovati smo začeli pri volitvah in število slovenskih občinskih h. mož. deželnih in državnih poslancev je narasčalo. Še so prihajali novi padci, novi polomi, ki pa so vzbujali le še poostrenejše naskoke na vladne nemške in nemškutarske pozicije. Z dvignjeno prosveto in samozavestjo ljudstva in inteligenca je vodil Sl. Narod borbo za slovanstvo po uradih, šolah in javnem življenju. Nič ne pričravam, ako trdim, da je večina prosvetnih, gospodarskih in političnih idej, ki so se uresničile in prinesle našemu narodu vedno večjo veljavo in moč, vznikla na nliivi »Slov. Naroda«. Z rastočo našo prosveto je rasel vpliv naše politike doma in na Dunaju in solobno prosvetljeni smo postali zredi za prevrat, ki nas je združil v Jugoslavijo.

Razmere pri nas je v »Slov. Narod« opisal dr. Jos. Vošnjak takole: »Vkljub 5 19 so vsi uradi nemški ali laški, da, še denarna kazen se naloži porednežu, ki se drzne tirjati, naj mu v domačem jeziku povedo, kajaj je obojen. V šolah prevladuje nemščina in na ljubljanski gimnaziji se celo prepoveduje slovenskim dijakom, da

prileteli v »Slov. Narod« besedi »narodno svobodomiseln« in »klerikalno«. Že 31. decembra 1868. pa odbija list mehko in tolerantno bližajoči se v.har, ki je potem narasčal huje in huje, divjal in rušil ter se utišil, ne da bi zamrl niti dandanes:

»Misli, ne da je naša narodnost v veliko večji nevarnosti kakor katoličanstvo. Če je Izveličar svojo cerkev na skalo zidal, prete naši narodnosti od nemškega severa in laškega zapado-juga smrtne nevarnosti, ako se ne vzbudimo. Tu nas čaka ogromno dela. Rešimo, kar je predvsem v nevarnosti, delajmo za ljudsko omiko in narodno zavest. Druga vprašanja so med našim vernim ljudstvom v drugi vrsti.«

Tudi v tem pogledu je ostal »Slov. Narod« dosleden na stališču, ki ga je zavzel že v prvem letu svojega življenja. S svojim doslednim delovanjem, s svojo vztrajno iniciativnostjo, svojo narodno svobodoljubno borbenostjo, zvesto slovanstvo miselnostjo, zmerom moderno kritičnostjo pa z nepokupljivo resnico in pravicoljub-

ČISTENI RINO SUBRODNI IMPI V ANKE TELEFON 31-25

Film mladosti, pesmi in lepote

MLADINA PREPEVA

poje »Wienersängerinnen«

V dopolnilo zvočni tehnik in barvana sliotgra

DOBRI IN HUDBNI DUB

Predstave samo na velikonočno nedeljo in ponedeljek ob 3. 5. 7. in 9. Vstopnina din 3.50. 4.50. 5.50 in 6.50

Priloge spored:

NEMOGOTA ŽENA
Gustav Fröhlich

Velika Ljubljana in poštne razmere

Ljubljana, 16. aprila. Priključitev delnega ozemlja okoliških občin k Veliki Ljubljani je sprejelo prebivalstvo z različnimi občutki tako glede koristi, kakor tudi glede novih dolžnosti odnosno davcev. Kakor se v vseh primerih pojavijo najprej dolžnosti, tako je bilo tudi tu. Vendar je doba odkar se je izvršila inkorporacija že prilično dolga in bi smeli v tem času novi meštani pričakovati že tudi nekatere koristi. Temu pa ni tako. Novi meštani zlasti v severnem delu Ljubljane vsaj do danes še nismo bili deležni prav ničesar, kar bi smeli smatrati za napredek otkar smo se ločili oziroma so nas ločili od sosedne kmetijske občine. Ceste nele da se niso izboljšale temveč so z vsakim dnem slabše, razsvetljiva in javna varnost tudi nista na najvišji stopnji.

Najbolj žalostne pa so poštne razmere, katerim hočemo po-veriti nekaj vrstic s prošnjo poštne direkcije da bi jih upoštevala in v čim krajšem času storila potrebne re-mediure tako v korist občinstva, kakor tudi v svojem lastnem interesu.

Ko je bila nedavno otvorena nova pošta za bež graiski okoliš, smo vsi pričakovali, da bo ta urad prevzel vse pošte, posebno še dostavo pošte na dom potom pišmonoh, da bi tako prejemali pišmonoh pošto vsaj do-poldne, ne pa kakor sedaj šele popoldne, pošta na Ježici, ki ne spada več k lokalnemu gla vsem želiam občinstva ne zmore tega dela, zato bi bilo nujno potrebno da se raz-bremenijo ter oni del ki je prišel pod Ljub-ljano, dodeli področju ljubljanskih pošt.

Sedaj, ko je Tyrševa cesta podaljšana do mestne meje in opremljeno vsako posopije ob tej cesti z novimi številkami, pa se to-raz-ja» anomalije, da dobiš n. pr. pravilno fran-

kirano pišmo na naslov Tyrševa 168, pa mo-raš plačati še kazen, ker je pišmo dostavila pošta na Ježici, ki ne spada več k lokalnem pišmonetu. Vsekakor je tu treba napraviti reč, kar ni nihče sam kriv, da stanuje v Ljubljani, dočim mu pošto dostavlja okoliška pošta, ki je seveda primorana takeirati take poštne Tudi v pogledu telefonskega pro-metla smo odrezani popolnoma od sveta in bi bilo nujno potrebno zgraditi v tem delu Ljubljane prepotrebno javno govorilnico.

Prepričani smo da poštni upravi ne bo poseben težko okoliščaj dobri volji ustredi tem upravljenim željam in zahtevam, za kar bi ji bili pretivalci tega dela mesta zelo hvaležni.

J. K.

Kupuj domače blago!

ELEGANCE LJUBLJANA

Obleke po meri z lastno zalogo angleškega blaga!

Ljubljana
Aleksandrova c. 12

Velikonočni spored!
Greta Garbo — kot kraljica srca!
Charles Boyer — kot cesar Francozov

GROFICA WALEWSKA

PREMIERA DANES OB 21.15 URI!

REZERVIRAJTE VSTOPNICE!

Kino Matica 21-24
 v najmočnejšem filmskem remek delu zadnjih let

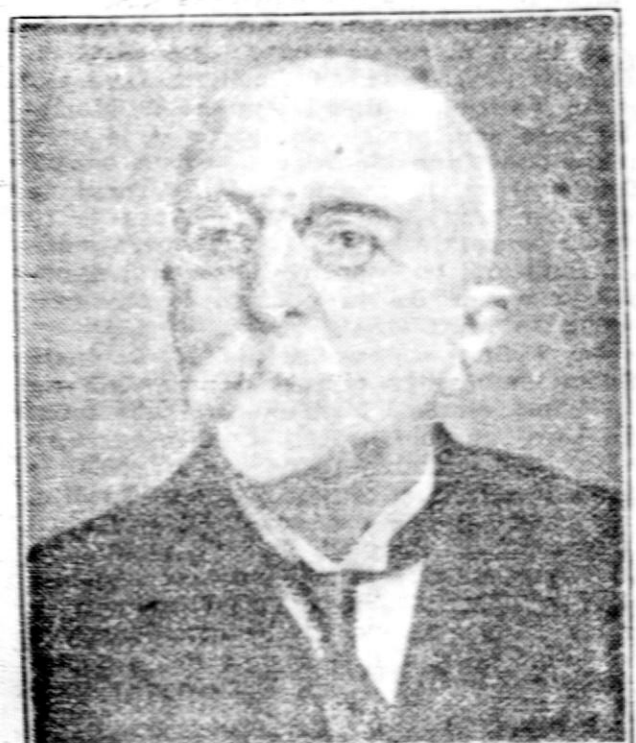
Velikasten prikaz najbujnejše dobe svetovne zgodovine, dvig in propad velikega Napoleona, ljubezen in bol nesmrtni grofice Marije Walewske...

Naročniki imajo besedo...

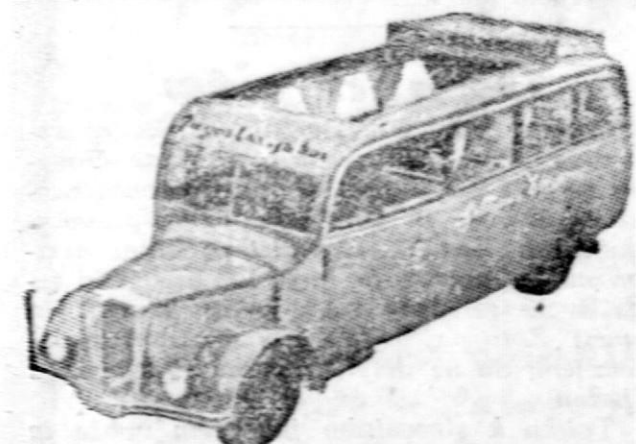
Ljubljana, 16. aprila.
 Naših najstarejših naročnikov je dolga vrsta. Vsi dotrli, naturalizirani in pristni Ljubljančani, so hkrati naši dobri naročniki. Lahko bi tudi rekli, da dobrega Ljubljančana spoznaš po tem, če je že najmanj 40 let naročnik »Slovenskega Naroda«. Če nismo posvetili prostora našim številnim starijim naročnikom, se jim pač nismo hoteli zamisliti, nekateri so že leli ostati anonimni, večina se jih je bala, da bi ne silihi v nepredelane predručine, mnogi so pa tudi mislili, da je to nekaj samo po sebi umevnega, da so naročniki in čitatelji »Naroda«, odkar znanje čitati trda tega ne kaže zbežati na velikih zvon. Ob tej priliki ima besedo ena naših najstarejših naročnic kot zastopnica tistih skromnih naših zvestih prijateljev, ki v zatihih mestanskih domov prebivajo, tihi večer svojega življenja, ne da bi se čekali pričakovali in ki ne žele, da mnogo govorimo o njih.

Irma Baloghova

Gospa Irma Baloghova mi je odprla vrata svojega skromnega stanovanja. Pogovorila sva se v kuhinji brez vsakih ceremonij. Gospa govori naravno, odkrito in se ni postarila v pozno, kakor se radi nekateri ljudje pri intervjujih v bojazni da ne bo nobena besedica ušla reporterjevemu svinčniku.
 — Ne pišite preveč. Kaj bi pisali? Če bi se živel mož, o njem bi morda bilo treba kaj povedati. Ko je umrl pred 6 leti, o tem ni skoraj nihče vedel. Toda vi, bi menda radi pisali o tem, kako dolgo že čitamo »Naroda«. Moj mož ga je čital že tedaj, ko je bil izhajal v Mariboru. Tedaj je živel v Vipavi in bil je navdušen narodnjak, član narodne čitalnice. Moj mož, Karel Balogh, se je rodil v Aidovski ulici 1. 1848. Zdal bi bil 90 let star. V Vipavi je bil občinski tajnik in tam sva se tudi seznanila; bila sem na počit v Vipavi. Doma sem pa iz Železnikov. Moj oče je bil železnikar (pral se je Logar) in zato smo mnogo potovali. V šolo sem hodila v Trbižu in Leobnu, a doma smo se morali otroci marljivo učiti slovenščino. Oče in mati sta bila zelo zavedna Slovenca in mati je večkrat rekla, ko smo bili v Leobnu: »Ko bi vsaj prišli kmalu zopet na Kranjsko da bi se slovenskega kruha najedli!« Moj mož je bil dober znanec naših rodnijskih veljakov, predvsem Hribarja in Tavčarja, ki sta prihajala večkrat v Vipavo. Tavčarja sem pozabila že iz tistih časov. V Ljubljano sva se preselila z možem pred 47 leti in od tedaj smo v naši družini stalni naročniki »Naroda«. Mož je bil do svojega 79. leta uradnik v banki »Slavije«. Umrl je 84 let star, od tedaj živiva s hčerko sami. No, da, precej sem prestala, razne neprijetne smo doživeli, Maja hčerka je umrla ko je končala trgovsko akademijo. Bilo je bolj zni in težav in težav in zdaj lahko čakam

rodnijskih veljakov, predvsem Hribarja in Tavčarja, ki sta prihajala večkrat v Vipavo. Tavčarja sem pozabila že iz tistih časov. V Ljubljano sva se preselila z možem pred 47 leti in od tedaj smo v naši družini stalni naročniki »Naroda«. Mož je bil do svojega 79. leta uradnik v banki »Slavije«. Umrl je 84 let star, od tedaj živiva s hčerko sami. No, da, precej sem prestala, razne neprijetne smo doživeli, Maja hčerka je umrla ko je končala trgovsko akademijo. Bilo je bolj zni in težav in težav in zdaj lahko čakam

Vsa društva, združenja, družbe in izletne pisarne, ki nameravajo prirediti poučna potovanja, izlete in ekskurzije v tuje ali inozemstvo, dote na ugodnejše, najboljšje odprte izletne avtobuse za vsako poljubno število potnikov samo direktno pri avtopodjetju:

J. GORIČAN, TRŽIČ
 JUGOSLAVIJA, Dravska banovina

še na zadnjo neumnost, saj bom kmalu 70 let stara. Sicer pa ne pišite preveč.
 Hotel sem se vprašati majskega, a svinčnik mi je zastal ko sem s zadržil da smo pred prazniki in da imajo gospodnje zdaj največ dela.
 — Če boste kaj pisali, pišite raje o njem. Bil je skromen in pošten človek in zato se mu tudi ni godilo posebno dobro, kakor je pač navadno...

Anton Novak

Maribor, 14. aprila

Tudi Anton Novak spada med naše zveste, stare naročnike. Rojen je bil 23. maja 1849 na Planini pri Vipavi. Izubil se je ključavnarstva, pozneje je pa služil pri mornarici. Leta 1889 se je udeležil sluzbenega pooblašanja na tescni korveti s paimim pogonom »Grol Dandolo« v Grčko, Azijo in Anglijo, kar je bilo za takratne čase nekaj posebnega. V teh službenih letih so ob smrti admiralja Tegetthofa izbrali od vseh edine narokkepe mornarice, da so se udeležili na Dunaju admiralovega pogreba. In med izbranimi je bil tudi naš Anton Novak.

Od vojakov je prišel k južni in pozneje k državni železnici. Kot vnet narodnjak se je udeležil leta 1884 nekega volilnega shoda v Ljubljani, v čitalnici in zato je bil premeščen v St. Veit na Koroškem. Ko se je čez več let vrnil v Ljubljano, je stopil leta 1906 v pokop. Poročen je bil dvakrat. Iz prvega zakona živi sin Albin, trgovec v Mariboru, ki je bil leta 1919 v boju na Koroškem izran in pregan, hčerka Frida, biva znana moština v Mariboru. Zdal poročena v Gradcu. Iz drugega zakona se mu je rodil sin Ciril, ki je na leta 1916 umrl in je pokopan v Radovljici.

Zdal živi ta vipavska korenina pri svojem sinu Albinu v Mariboru. Mož je še vedno vder, zdrav in vesel kakor za vidno tudi tu na sliki. Rad se povzela s svojimi dobri prijatelji, nučami in kuži. Na »Slovenski Narodu« je naročen že od leta 1887.

Knjiga o umetnostni obrti

Ljubljana, 16. aprila.

Naše obrtništvo in ostala javnost je dolga pogrešana knjigi, ki bi našim produktivnim slojem nudila kajpiti v slovenski svet etnografske in umetne obrtne umetnosti. Končno se je odločilo obrtniško društvo v Ljubljani, da izda tako knjigo, službo vsem, ki se zanimajo za postanek in razvoj naše umetnostne obrti. Pisec knjige, znan raziskovalec in izdatelj naše domače folklorne, g. Jože Karlovš, nas v uvodu knjige seznanja z namenom in vsebino knjige: »Umetnostna obrt, bo imela namen nuditi pr' g'led razvoja umetnostne obrti in sicer s strani, s katere se je doslej pri nas zelo malo čulo in vendar je za nas tako važna.

Ker nastajajo oblike večinoma na podlagi praktične potrebe in obdelave snovi, je okras ali ornament tisti čimtel, v katerem se predvsem zrcali lepota in hoteje. Zato obravnava knjiga stremljenja današnjega obrtnika kot umetnika in najbolj poklican ga čimtelja pri ustvaritvi našega lastnega etnografskega bogastva. Knjiga pokaže vso dragoceno pestrost našega domačega sloja v umetnostni obrti iz virov, ki segajo daleč nazaj v prabodo. V zgodovinskih dobach smo Slovenci, že imeli svoje narodno blago, vendar smo bili odvisni od tujcev ter se nismo mogli razvijati kekor velik, svobodni narod. Zato smo sedaj tem bolj dolžni zbirati nekdane kulturne vrline in značilnosti našega naroda ter se izbežiti marsikoterega škodljivega tujega vpliva. Ako hočemo postati kulturno samostojni in veliki, moramo skrbeti sami za lastno in prepotrebno književnost in umetnost v

obrti, ki to ustrezala povsem našim resničnim prikljam.

Knjiga je torej potrebna obrtniku, kot prvemu, ki je poklican da praktično oblikuje našo umetno obrt in jo prilagodi zahtevam sodobnemu napredujočemu življenju. Nepogrešljiva pa bo knjiga tudi vsem znanstvenikom in arhitektom ter šolnikom, katerih dožnost je, da umetnostno obrt vidijo po pravi poti in da svoja dela oplojijo z bogatimi viri naše prvotne umetnostne obrti.

»Umetnostna obrt« je bogat doseg k naši umetnostni obrti in bo izpopolnila vse naše tozadevno gledanje in spoznavanje.

Knjiga obsega nad 150 strani, oktavnega formata ter vsebuje nad 100 krasnih celostanskih reprodukcij, slik in orbežev. Tiskana je na umetniškem papirju ter je radi svoje okusne vezave tudi na zmagaj knjiga, ki jo bo vsakdo rad vzel v roke. Cena knjige v prednarobni znesa s poštno vred 70 din. Naroča se pri Obrtniškem društvu v Ljubljani (Sv. Petra c. 4.) po povzetju ali pa da se na ček, račun šte. 14.042 pošlje celo vsoto ali minimalno 35 dinarjev. Navesti je točen naslov.

Knjigo tople priporočamo, ker je vredna našega izrecnega zanimanja ter toplo pohvale pisatelju kakor tudi izdajateljstvu.

VELIKONOČNA MATINEJA
 v nedeljo in ponedeljek ob 11. uri dop.
 Najlepsi češki vefilmi divnih pokrajin, glasbe in ljubezni
M a r y š a
 JIRINA STEPNIČKOVA, VOJTA IN BORSKI
 Dop. program! **KINO MATICA** **Cene Din 3.50—6.50.**

Društvo kinooperaterjev

Ljubljana, 16. aprila.

Snoči je imelo Društvo kinooperaterjev, kinonastavljencev in radiotehnikov svoj prvi letni občni zbor. Društvo je bilo ustanovljeno lani in je že v prvem poslovnem letu lepo napredovalo in štitič interese svojih članov. Zborovanje je otvoril predsednik g. Fran Siard. Zborovalci so se spomnili nedavno umrlega člana Frana Jazbinskega. Člani društva so za njegovo vdovo nabrali 767 d.n. Tiskar g. Koželj Lojze je poročal, da je imelo društvo ob ustanovitvi 26 članov, zdaj jih ima že 52. Okrog 100 kinooperaterjev in radiotehnikov ter kinonastavljencev pa je še vedno neorganiziranih. Društvo je prosilo banko upravo, naj kontrolira v kinopodjetjih, če opravljajo kinooperaterska dela res samo kvalificirane moči. Zagrebško društvo je predlagalo spojitve z ljubljanskim društvom, a do spojitve za zdaj ni prišlo. Glede na dovoljno število kinooperaterjev je društvo prosilo banko upravo, naj pripravi letno kvečjemu dva kandidata k izpitu za kinooperaterja. Predlagalo se je tudi banki upravi, naj potrdi društveni predlog, da mora vsak praktikant za čera šestmesečne prakse plačati 2.000 din izplašanemu operaterju, pri katerem prakticira. 1.000 d.n. pa v društveno blagajno pred polaganjem izpita. 12-dnevni praktični in teoretični tečaj za kinotehniko in radiotehniko je oblikovalo samo 6 članov. V prihodnjem tečaju naj društveni člani pokanje več zanimanja za te vrste strokovnega spopolnjevanja. Društvo namerava kerkoli v Sloveniji prevzeti kino in bi društvo na ta način dalo delo svojim nezaposlenim članom ter morebiti okrepilo tudi svojo društveno blagajno.

Blagajnik Gregorij je poročal, da je naša društvena imovina 4.000 d.n. stroškov na je bilo za 2055 d.n. Društveni odbor je bil na predlog revizorja Keržnika razrešen. Pri volitvah je bil za predsednika zo-

DISKE

kopja, košarko, odbojko, boomerange, sportne inke, dvokolo in vse telovadno orodje nabavite v najboljši kakovosti v specialni

tvornici telovadnega orodja
J. ORAZEM
 RIBNICA NA DOLNJSKEM

pet izvoljen Fran Siard, za podpredsednika Rudolf Omota, za tajnika Lojze Koželj, odborniki pa so Franc Cerar, Pavel Gregorij, Bruno Grahek, Janez Zalar, Milan Seme in Rudolf Keržnik. Zunanji delegati so za Maribor Milan Pečnik, za Kamnik Anton Kregar, za Novo mesto Viljem Sterbenc, za Bled Avgust Svetina, za Ptuj Edvard Murn.

Soglasno so člani odobrili predlog za spremembo § 3 pravil z dodatkom da društvo lahko izdeluje tudi filme. Pri slučajnostih so zborovalci sklenili, da bodo storiili vse potrebne korake na odločilnih mestih, da se članom omogoči zavarovanje pri

Marija Walewska

Ljubljana, 16. aprila

Ena največjih želja Greta Garbo, ki ji jo je izpolnila filmska družba Metro Goldwyn Mayer, je bila vloga najslavnejše Napoleonove ljubice grofice Marije Walewske. Težko je bilo najti njej doraslega partnerja, ki bi podal znano figuro velikega Koričana do vseh potankosti verno in umetniko. Ta naloga je dovela Greta Garbo in Charlesa Boyerja do skupnega ustvarjanja največjega svetovno zgodovinskega filma »Grofica Walewska«.

Obiskovalcem kina je gotovo še v spominu Charles Boyer kot nepozabni lik Rudolfa v »Mayerlingu«, a v »Grofici Walewske« kreira vlogo Napoleona, tega največjega, vedno nemirnega in snujočega imperatorja vseh časov. »Grofica Walewska« je film milijonske inscenacije in mojstrske igre, saj se srečata dva velika: kraljica Garbo in cesar Francozov. Zgodovinske osebnosti posegajo v dejanje, obdano z nezanimivim sijajem. Z živo sugestivno sliko odkriva tajne privatnega življenja in intimnih ur velikega osvajača. Potem spet življenje, ki je neizprosno risalo zgodovino, preoblikovalo lice Evrope, rušilo staro in gradilo novo, požarilo milijone ljudi, ena sama nepretrgana veriga borb, zmag in porazov. In skozi ves ta kaos se vije tiha ljubezen mlade poljske grofice Marije Walewske, ki je vztrajala do zadnjega ob Napoleonu tudi ko so ga že vs zapuščali. Ta vefilim zvestobe in samozatajevanja je svetovna kritika proglasila za najmočnejše remek-delo zadnjih let in ga bomo videli za Veliko noč v kinu Matica.

POCENI

— Ženo sem spoznal v trgovini, »V pristanici ugodnih cen«.
 — Da, tam se kupi poceni, toda slabo.

Kneippova
 Ta slika je podpisana Kneippa
 Kneippova
 SLADNA KAVA

je: g. Jože Gostič, tenorist zagrebške opere in Radijski orkester. — 13: Napovedi. — 13:05: Nadaljevanje koncerta g. Jožeta Gostiča in Radijski orkester. — 13:20: Saint Saens: Simfonija v c-molu, za orkester, (plošče, orgle in dva klavirja). — 16: Cerkovni pevski zbor šentpeterske cerkve v Ljubljani. 16:45: Šramli igrajo (plošče). — 17:15: Koncert vojaške gredbe. — 19: Napovedi, poročila. — 19:30: Nac. ura: Djakovo in okolica. 19:50: Slovenski vokalni kvintet. — 20:30: V. Parna: Ksenija, opera (plošče). — 21:15: Operetni zvočki (Radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22:15: Velikonočna oida za izselence: Vstajenje v domovini (plošče). Recitacija: J. Gregor: Ljubljana ni zaprta, venček narodnih (Radijski orkester). Koniec ob 23:30. uri

Beležnica

KOLEDAR

DANES: Sobota, 16. aprila katoličani: Benedikt
 JUTRI: Nedelja, 17. aprila katoličani: Velika noč, Rudolf
 POJUTRISNEM: Ponedeljek, 18. aprila katoličani: Apolonij
 DANAS NJE PRIREDITVE
 KINO MATICA: Grofica Walewska (premera ob 21.15)
 KINO SLOGA: Herojski čin poročnika Perry-a (premiera ob 21.15)
 KINO UNION: Uspavanka (Benjamin Glihl, premiera ob 21.)
 KINO MOSTE: Naša hčerka je Peter in Upornikova hči (ob 20.)

PRIREDITVE

NA VELIKO NOČ
 KINO MATICA: Grofica Walewska, matineja »Maryša« ob 11. dop.
 KINO SLOGA: Herojski čin poročnika Perry-a
 KINO UNION: Uspavanka, matineja »Zloraba zaupanja« ob 10.30
 KINO MOSTE: Naša hčerka je Peter in Upornikova hči
 KINO SSKA: Mladina prepeva
 ŠENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE »Nobene žene več« ob 20.15
 PRIREDITVE NA VELIKONOČNI PONEDELJEK
 KINEMATOGRAFI ISTI SPORED
 ŠENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE »Nobene žene več« ob 20.15
 DEŽURNE LEKARNE
 DANES IN JUTRI: Mr. Sušnik, Marjina trg 5, Kuralt, Gosposvetska cesta 10, Bohinec, ded. Cesta 29. oktobra 31.
 V PONEDELJEK: Mr. Leustek, Resljeva cesta 1, Bahovec, Kongresni trg 12, in Nada Komotar, Vič — Tržaška cesta.

MALI KROJACEK

Janezek ima nove hlače in se vozi navdušeno po ograji stopnišča.
 — Kaj pa delaš, Janezek? — zakliče mati.
 — Hlače za siromašne otroke, — se odreže Janezek.

Ali ste že naročili na kulturno in socijalno revijo

Misel in delo

Obiščite o priliki velikonočnih praznikov naše renomirane lokale
kavarno, restavracijo in klet

„Zvezdo“

VERANA DOMAČA VINA — ODLIČNA KUHINJA — DOBRA POSTREZBA

ZADNJE NOVOSTI

Se nikoli takšen kroji
 Se nikoli takšna kakovosti
 Se nikoli takšen okusi
 Se nikoli tako nizke cene,
 kakor je naša letošnja kolekcija.

TIVAR OBLEKE: ANTON BRUMEC, Ljubljana.
 Prešernova ulica 54., nasproti glavne pošte.

Najsolidnejše

pisarniško pohištvo

in vsakovrstne stole dobavljiva

REMEC-CO
 Duplica pri Kamniku
 Naročila sprejema tudi poslovalnica v Ljubljani, Keranikova 7.

Vesele praznične ustajenja želimo vsem našim naročnikom, inserentom, čitateljem in prijateljem

DNEVNE VESTI

— Čedalje slabše poštne razmere. Že večkrat smo ugotovili, kako veliko škodo trpi naš poslovni svet zaradi nezmernih poštinskih razmer. Neprestano se ponavljajo pritožbe, da niti ekspresnih pošiljk ne odpravljajo pošta pravočasno tako, da potujejo od Beograda do Ljubljane po 48 in več ur. Nekaj takega se je pritislo zopet včeraj. Že zadnje smo apelirali na dravsko pošto direkcijsko in jo prosili, naj bi vendar intervju nala v Beogradu in poškodovala odpraviti nepravilnosti, a vse kaže, da niti pri naši poštni direkciji, niti v Beogradu prošnje niso našle odziva. V četrtek popoldne je bil iz Beograda na Narodno tiskarno odpravljen ekspresni paket, ki pa do danes, sobote jutraj, še ni prišel naslovniku v roke. Ko je Narodna tiskarna poslala na postajo pošto svojega slugo, naj poizve, kje je zastal paket z izredno važno, vsebino ga je službojujoči uradnik zapodil s postaje. Po točno direkcijsko ponovno prosimo, naj napravi red in poskrbi, da poštni promet ne bo trpel pod takim razmeram.

Gradim, štedim, kupim
Lutz-peči, Ljubljana VII., tel. 32-52.

— Sloveči bolgarski učenjak Janulov v Zagrebu. V Zagrebu je prišel iz Zeneve sloveči prvak bolgarske vede na polju mednarodne organizacije dela ter socialne in delavske zakonodaje bivši narodni poslanec Ilija Janulov, privatni docent socijske univerze in predsednik bolgarskega društva za socialni napredek. Janulov pripadja knjigo o socialni zakonodaji v Jugoslaviji.

— Božidar Jakac razstavi v Zagrebu. V tork 19. t. m. bo odprta v Utrichovem salonu v Zagrebu razstava znanega našega akademika slikarja Božidara Jakca Slovenski umetniki so v Zagrebu razmeroma redki gostje čeprav je pri nas opredeljena umetnost visoko razvita. Jakcovo razstavo pričakujejo v Zagrebu z velikim zanimanjem, saj so njegova dela dobro znana tudi med hrvaški inteligenci.

— Slovenska pesem se bo glasila na vel. ponedeljek v Postojnski jami, kamor bo vžil ta dan posebni vlak iz Ljubljane. Koncert naše pesmi bo izvajal celotni mešani zbor Glasbene Matice Ljubljanske pod vodstvom ravnatelja M. Polića. Zbor nastopi v impozantnem številu nad 100 pevcev. Prijava še vedno sprejemajo biljetanti ce Putnika, za izjet se plača 75 din in ni potreba posrednosti fotografij za skupni portret. Vozil bo iz Ljubljane poseben vlak na vel. ponedeljek, ki bo odhajal iz glavne kolodvorne točke ob pol 11 uri dopoldne v Ljubljano iz Postojne po po 21. uri, tako da pride poseben vlak še pred polnočjo v Ljubljano. Ortel jame se bo začel ob 15. uri in takoj po vstopu v glavno dvorano bo tudi začel koncert Glasbene zbor Glasbene Matice. Ker je Postojnska jama največje svetovno čudo in najlepša podzemna jama, izlaski pa razmeroma zelo nizki, vabimo na ta izlet.

Zdravje kupujete, ako zahtevate samo »OLLA« kot dokazano najboljšo in najzanesljivejšo. Pri imitacijah je morda zaslužek prodajalca večji nego pri

najbolj znane svetovne znamke.

Vsaka solidna trgovina te stroke vam bo izročila original »OLLA«, ako v interesu svojega zdravja zahtevate izrecno »OLLA« in manj vredne imitacije zavrnete.

— Na Planku se smučajo. S Sušaka poročajo, da znaša temperatura na Planku —2, snega je pa okrog 1 meter in je za smuko ugoden. Mnogo zagrebških smučarjev namerava preživeti velikonočne praznike na Planku.

— Deficit sušaškega OUZD. Poslovanje sušaškega OUZD v letu 1937 se je zaključilo v finančnem pogledu precej neugodno, saj znaša primanjkljaj 357.021 din. Urad je imel povprečno dnevno zavarovanih članov 13.116, predlaskim pa samo 11.562. Povprečna dnevna zavarovana mezdila je pa najvišja med vsemi Okrožnimi uradi v naši državi saj je znašala lani 29.15, predlaskim pa 27.41 din.

TISKARNA SLATNAR

d. z. o. z. KAMNIK
Telefon: Kamnik 8 — Pošt. ček. rač. 10.500
VSA TISKARSKA DELA VAM IZVRŠI
HITRO, LIČNO IN PO NAJNIZJIH CENAH

— Povečana velikonočna številka ilustrirane družinske revije »Zveke« je izšla te dni. Na prvih straneh so članki in notice, ki opozarjajo na prvovrstno kvaliteto zelo slovečih zbirskih proizvodov — to so: reza na žitna kava žika, 2-kin specialni sterilizirani zbirski za dojenčke in bčinki in žitne higijene kruške drobtine. Prav zanimivo so tudi izjave odjemalcev o teh proizvodih. V notranjosti lista čitate: Joža Lovrenčič, Pogovor s srčim: Antón Ingolič, S splovjarji po Dravi in Dnavi; France Bevk, Pojdi, hčerka na

pot...; Mjstral, štiri vprašanja; Bačar, Morske pošasti; Hedin, Po sušnje; Ante, Nesrečni muc in »Nekaj okroglih...« V »Zdravniški posvetovalnici« odgovarja primarij dr. Dražan na razna vprašanja in razpravlja o vzrokih otrčnega glavobola, urednica »Gospodinskega kotička« pa nadaljuje s koristnimi nasveti. Revija »Zveke« prejme brezplačno vsak zainteresirani; pošljite svoj naslov na: Prazarna žika v Ljubljani.

BLIZA SE VELIKA NOČ!

»JEJA« čevlji

V njih je lahka in mehka hoja — na pomladnem izprehodu — bodisi dami ali gospodu

»JEJA«

LJUBLJANA — MIKLOŠEVA C. 36
JEŠE JANKO

— Praktični elektrotehnični priročnik. prvi v slovenskem jeziku bo izdal kot prirogo žepnemu koledarčku Združenje elektrotehničnih obrt za dravsko banovino v Ljubljani. Potreba po takšnem, slovenskem priročniku se je kazala že več let, a njegova izdaja je zvezana s precejšnjimi žrtvami za naše razmere. zato bo izšel šele zdaj, kar bodo nedvomno pozdravili vsi elektrotehnični obrtniki, dijaki itd. Založniki ne iščejo nobenega dobička ter ne bo niti plačano delo sestavljalcev, zato pa bo koledarček tem lepše opremljen in poceni. Po vezavi in opremi (ter cenah) bodo naročniki lahko izbrali med šestimi različnimi tipami. Subskripcija traja do 1. maja.

— Ekskurzija praktičnih tehnikov. Organizacija praktičnih tehnikov pripravila za svoje članstvo ekskurzijo z avtobusom v Berlin in druga nemška mesta. Ustavili se bodo tudi v Pragi. Potovali bodo skozi Koroško tja vračali se pa bodo preko Dresdona. Praga, Brna in Dunaja. Organizacija priredi skoraj vsako leto ekskurzijo v inozemstvo za izpopolnjen strokovnega znanja članstva. zato njene ekskurzije niso zabavni izleti. Program vsake ekskurzije je skrbno izdelan da udeleženci izrabijo čas čim bolj racionalno ter da si osvojijo več tehniških znanj. Zato tudi letošnja ekskurzija pripravljajo že zdaj, čeprav odpotujejo šele 3. junija.

Armature Lutz za plin, vodo in paro

Jugo-Lutz, Ljubljana VII.

— Velikonočni prazniki na Polzevem. Za praznike se nam obeta lepo vreme in zato jih bo gotovo preživelo mnogo Ljubljancov zunaj v prosti naravi, nekateri v planinah, drugi po bližnjih hribih ali pa v okolici mesta, kamor vabi meščane že stara tradicija na izprehod, pa tudi na prigrizek in kozarček vina. Najlepše je zdaj zunaj, kjer se prebujajo narava v novo življenje. Začetek pomladi je vedno najlepši, posebno, če je še vreme lepo kakor zdaj. Zlasti lepa je pa mlad na Dolenskem po prijaznih hribih in gričih, kjer se ti tako prijetno odpočije oko Polzevo nad Višnjo goro je imelo za velikonočne praznike mnogo obiskovalcev že prej, ko še ni bilo tam doma, tem bolj je pa priljubljeno zdaj. Na velikonočno nedeljo, zlasti pa na velikonočni ponedeljek prihajajo ljudje od vseh strani k slikoviti cerkvi vrh hriba, ki je tudi nekakšna božja pot čeprav ne splošno znana. Tudi avtomobilisti in biciklisti se radi vozijo zdaj na Polzevo, odkar je speljana od državne ceste na Peščeniku prav do doma cesta.

Zapomnite si,

da se samo pri veliki izbiri najde vse najboljše!

Delikatesna trgovina

V. A. Janeš

na Aleksandrovi pri operi, tel. 34-55, jo ima v prigrizkih in pijatah. Njeno geslo je:

Od najboljšega najboljše!

Sobam samo štedljive
Lutz-peči, Ljubljana — šiška.

Iz Ljubljane

— Akademik v posteljičev spomina pokojne Franje Tavčarjeve. Akademski klub Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja »Edinstvo« je sklenil dati pobudo za ustanovitev akademске sklada Franje Tavčarjeve. Iz tega sklada naj bi se letno na obilnost smrti velike pokojnice akademikov. Pozivamo štivilo siromašnih akademikov. Pozivamo iavnost in narodno žensstvo, da podpre to nacionalno in hkrati pietetno akcijo naših akademikov s prispevkom v sklad Franje Tavčarjeve. Ustanovili se bo poseben kuratorij sklada, ki bo sodeloval z akademskim klubom »Edinstvo« upravljali imovinski skladi in podpirali podpre. Zaenkrat naj se prispevki, namenjeni za ta sklad, pošiljajo na naslov ravnatelja Akademске kolegije prof. dr. Jerana (Ljubljana Kolodvor aka ulica 22.), ki je blagovolil prevzeti vod.

VSI,

KI ŽELITE BITI OBLEČENI
MODERNO, DOBRO IN POCENI, KUPUJTE V
TRGOVINI MODNIH NOVIET
BRATA VLAJ

WOLFOVA ULICA ŠT. 5

VESELE VELIKONOČNE
PRAZNIKE!
Traudi Stark v velofilmu
Naša hčerka je Peter
in
SHIRLEY TEMPLE
v filmu
UPORNIKOVA HČI
Predstave: v soboto ob 20. uri
oba praznika ob 14., 17. in 20. uri
Predprodaja vstopnic dnevno
od 10. ure

Kino Moste

„INFORMATOR“

VIKTOR BLAŽIČ

LJUBLJANA

TAVČARJEVA ULICA 2

TELEFON 27-25

Iz Celja

— c. Ščolski lutkovni oder bo vprizoril na velikonočni ponedeljek 18. t. m. ob 10. in 14.30 v Sokolskem domu v Gaberju lutkovno igrice »Snežuljica«. Mladina in odrasli, obiščite to ljubo sokolsko prireditel!

— c. Ponovitev »Oltar negar koncerta. Moški zbor pevskega društva »Oltar« bo ponovil svoj koncert, ki je 3. t. m. zelo lepo uspel, v soboto 23. t. m. ob 20. v mali dvorani Celjskega doma pod vodstvom pevovalke c. Cirila Preglja. Na sporedu so narodne pemi v priredbi Adamiča, Deva, Gotovca, Preglja in Kernjaka.

— c. Podmladek Jadranske straže na drž. deški in deklški mešanski šoli v Celju bo priredil v nedeljo 15. maja ob 17. akademijo v Mestnem gledališču. Na sporedu so pevske in tlovalne točke, igra enodejanka, govoreča knjiga in živa slika.

— c. Umrl je v petek v celjski bolnici v starosti 62 let upokojeni železničar Alojz Vrešak iz Čreta pri Celju.

— c. Bogoslužje v pravoslavni cerkvi v Celju. Na pravoslavno svetno nedeljo 17. t. m. bo blagoslovitev vrbe. Na pravoslavni veliki četrtek 21. t. m. ob 10. bo večerja z liturgijo, ob 18. bdenje s čitanjem patjinskih evangelijev, na veliki petek 22. t. m. ob 16. večerja z iznošenjem planstev in poljubljanjem Krstusovega groba, nato jutrenje, na veliko soboto 23. t. m. ob 10. večerja z liturgijo, na veliki noč (Vskresenje) 24. t. m. ob 4. jutrenje, ob 10. liturgija, ob 18. bdenje na drugi dan velike noči 25. t. m. pa ob 10. liturgija.

— c. Nočno lekarniško službo ima od sobote 16. t. m. do vsietega petka 22. t. m. lekarna »Pri orlu« na Glavnem trgu.

— c. Na Golteh debla smuka! Iz Moziške koč se mo preleti obvestilo, da je pred nekaj dnevi zapadlo 20 cm novega snega. Temperatura je močno padla. Včeraj je toplomr kazal —5. Snežne podlage je 70 cm. O praznikih se obeta prav dobra smuka. Smučarji bojo gotovo izkoristili ugodne snežne prilike in pohitili k Moziški koči na smučanje.

— c. Velika noč v Sovinskih planinah. Mnogo smučarjev odhaja o praznikih na pomladno smuko. Posebno mika valnički sta Koroška in Okrešelj. Snežne razmere v planinah so zelo ugodne. Na Koroški je okrog 2 m snega, ravno tako na Okrešlju. Kockov dom je oskrbovan že ves april in ima mnogo domaćih in tuji gostov. Že od 2. aprila biva v Domu nemška smučarska skupina, 22 smučarjev in 5 smučarjev iz Hamburga. Ta skupina zapusti Koroško na veliko nedeljo in se vrne v svojo domovino. V petek so odšli Frischauer dom na Okrešlju. Oskrbovan ostane čez praznike in tako dolgo, dokler bo kaj gostov. V Logarsko dolino je že dahnja pomlad, kmalu bo vsa v svežem zelenju. Na Okrešlju pa še vedno domuje pravo zimsko nastojenje, ki smučarjem nudi pravi in edinstveni zimski užitek.

— c. Nanaš s klem. V tork zvečer je pomagal 27-letni sin posestnika Alojz Plevnik iz Sopot pri Podčetrtku nekemu posestniku v isti vasi pri kuhanju žranja. Okrog 23. sta se Plevnik in posestnik sprla. Posestnik je v razburjenosti uporabil kol navah na Plevnika ter ga močno poskoval po glavi in hrbtu in mu zlomil desno roko v ramenu. Plevnika so oddali v celjsko bolnico.

Oznod sita

Čest in priznanje starosti! Nihče ni zavaran pred to boleznijo, vsakega človeka se loti, če ji prej ne uide v onostranstvo. Starost in smrt sta edini pravičnini dobrotniki mehih na zemlji in edini neizprobitni bič velikih. Se kuge se mogočniti tega sveta ne boje tako kakor starosti in smrti. Zato pa: bodita ob stoletščkrat zahvaljeni, da ne delata nobene razlike med ljudmi.

Toliko k starostnim jubilejem vobče in posebej. Na prvi strani imamo danes številko 70 in naša glava je izjemoma rdeča, toda brez najmanjšega pohujšljivega namena. Niti bikov in puranov nečemo dražiti. Samo svečanemu trenutku na ljubo smo zardeli. In kdor prav razume pomen rdečice barve, bo razumel tudi naše zardanje. A kaj bi povedal ob tem svečanem razpoloženju, ob pogledu na številko 70? Maršikaj, če bi mi ne nalagala molka neproslovo jna skromnost in krčnitično duševno zaprtje. Tako pa ne gre. Torej nič.

Sitar

Iz Ptujja

— Zadržana elektrarna za Ptuj. Breg in okolice v Ptujju vabi svoje članstvo na svoj redni občni zbor, ki se vrši v nedeljo dne 24. aprila 1938 ob desetih dopoldne v gornji dvorani Narodnega doma v Ptujju. Na dnevnem redu je poročilo načelstva računski zaključek za 1937, sprejemba pravih in slučajnosti. Če ob določen uri občni zbor ne bo sklepten, se vrši pol ure pozneje drug občni zbor, ki je sklepten ob vsakem številu navzočih za-družnikov.

Kino Sloga — Tel. 27-38

PREMIERA PREKRASNEGA FILMA

HEROJSKI ČIN POROČNIKA PERRY-A

V glavnih vlogah: Robert Taylor, Barbara Stanwick, Victor Mc. Laglen
Film divnih emocij, briljantne igre in čudovito lepe inercenacije!
V NEMŠKEM JEZIKU! PRESKRIBITE SI VSTOPNICE V PREDPRODAJI!
Premiera danes ob 21.15! — Jutri ob 15., 17., 19. in 21. uri. — V ponedeljek ob 10.30, 15., 17., 19. in 21. uri

Cenjene dame!

Cenjene dame!

VELIKO IZBIRO SREBRNIB, MODRIB, BELE, SIV-
VASTIH IN NARAVNIH LISIC TER NAMODER-
NEJSE KRZNO VSEH VRST ZA POMLADNICE
KOSTUME IN LETNE TOALETE VAN SUDI

ELIGIJ EBER
KRZMAR
KONGRESNI TRG 7

Dalmatinska vina

prvovrstna, naravna, bela in črna samo 8 din liter!
Pri odjemu nad 10 litrov 7.50 din liter.
Prvovrstna vugava in dingač din 10 liter.
Po naročilu dostavljamo tudi na dom.

Toči:

Gostilna „JADRAN“, Florjanska ul. 33
in „VINOTOČ“, Poljanska cesta šte. 17
Vesele velikonočne praznike želi vsem cenjenim odjemalcem

Vladimir Miloš

Rešite pozornost!

Vodstvo: 1. lastnost jedi, 5. ru-
munko mesto, 9. zapoved v drugi besedi,
13. mesto v španjli, 17. francoski glasbe-
nik, 21. mesto ime, 25. vest, ki zadnje
čas zanima Slovence, 30. del koleca, 31.
angleški naslov, 32. prislov kraja, 33. del
telesa, 34. nota, 35. del koleca, 36. kazal-
ni zaimek, 38. nikalnica, 39. voščilo, 42.
drag kamen, 46. del koleca, 49. francoski
osebni zaimek, 50. žensko ime, 51. plačilo,
52. veznik, 53. rimski pozdrav, 55. rimski
pozdrav, 57. pritrilnica, 58. del glave, 59.
zgodovinska cesta v Rimu, kjer se je pri-
kazal Kristus sv. Petru, ko je bežal iz Ri-
ma, 61. predlog, 62. žival, 63. kitajski ge-
neral, 65. rokodelce, 66. dan v sklonu, 67.
padev vode, 68. denar, 69. del dneva, 71.
hrvatska teža, 72. dvospev, 76. šivina po
Hrvatsko, 78. vezalni zaimek, 79. skrajšano
zorenje, 80. del noge, 81. beseda oprostit-
ve, 82. prvi slovenski pesnik, 83. skrajšano
žensko ime, 84. pijska starih Slovanov.

Navpično: 1. vezava, 2. vojaško bi-
vališče, 3. pamet, 4. sumničanje, 5. nota,
6. izraz pri kartah, 7. mesto v južni Fran-
ciji, druga prestolnica nekdanjih papežev,
8. francoska členica, 9. pouk, 10. zabavi-

šča, 11. karta, 12. sorodnik, 13. žensko
skrajšano ime, 14. egiptovsko božanstvo,
15. pokojni Kotorški škof, 16. nikalnica, 17.
začetnici imena in primka znanega za-
stopnika matematične vede, 18. mesto v
Združenih državah Severne Amerike, 19.
pouk, 20. znak za lastnoročni podpis, 21.
osebni zaimek, 22. okrajšava za to je, 23.
velika italijanska motorna ladja, 24. gne-
do v nemščini, 26. praga, 27. osebni za-
imek, 28. mesec, 29. žensko ime, 36. kazal-

ni zaimek, 37. karta, 40. oglas, 41. zaboj-
ček, 42. najsevernejša pokrajina v Zdu-
ženih državah Severne Amerike, 43. otro-
ški izraz za skok, 44. prestolnica v Evropi,
45. klobasar, 47. poglavar katoliške cer-
kve, 48. znani kraj pri Borovnici, 52. vez-
nik, 54. alkohol, 56. sveto čustvo človeka,
60. poziv, 63. slovenski zgodovinar, 64.
rimski pozdrav, 69. predlog, 70. veznik,
72. predlog, 73. del telesa, 74. števniki, 75.
osebni zaimek, 77. predlog.

Iz Maribora

— Vesele velikonočne praznike želi
vsem mariborskim naročnikom, čitateljem
in prijateljem „Slovenskega Naroda“ po-
družnica v Mariboru!

— Boljši zločin pred sodniki. Raz-
prava proti morilcem Bevardiju in
Sajtegju, ki sta zagrešila dvojni umor pri
Sv. Bolfenku, bo 25. aprila ob 10 uri v
sobi št. 53 pred mariborskim kazenskim
senatom istega dne bo prodano tudi Be-
vardijevo posestvo v Radvanju.

— Gledališče. V nedeljo popoldne bo
repreza operete „Nečake“, zvečer premiera

„Sleherinika“. V ponedeljek popoldne bo
opereta „Pod to goro zeleno“, zvečer pa
repreza „Sleherinika“.

— Rože obsojen. Včeraj je mariborski
mali kazenski senat obsodil 50 letnega sad-
nega trgovca Jožefa Rožeta na 15 mese-
cev strogega zapora, ker je zagrešil več
prevar s ponarejanjem listin in zlasti
mrtaških listov. Za razpravo je vladalo
v Mariboru veliko zanimanje, ker je Ro-
že znana osebnost v našem mestu.

— Samo 350 kg rib so Mariborčani po-
jedli na veliki petek. Morskih rib je bi-
lo zelo malo na trgu. Zato pa je bilo tem
več ščakovodnih. Čeje ribam so bile pre-
cej višje kakor navadno.

THEOD. KORN

LJUBLJANA
POLJANSKA CESTA 8
USTANOVLJENO 1832

*
Centralne kurjave
Prezračevalne naprave
Vodovodne instalacije
Sanitarne opreme
Naprava strelovodov
Stavbno, galanterijsko in
okrasno kleparstvo
Krovstvo
*

NAJTOPLEJE SE PRIPOROČA

MIRAN PLANTARIČ

URAR IN KAVARNAR

Škofja Loka

Trgovine mešanega blaga?

SENČAR

Mala Nedelja, Ljutomer

! Nakup in razpošiljatev
jaje, masla, suhih gob
in vseh poljskih pridel-
kov — Zalega prvovrst-
nega vina lastnega
pridelka

Gospodinj! Izletniki!

Kupujte naš pristni črski polnozrnat, nepokvarljiv!

TATRA kruh

PEKARNA: RIHA K. L. DRAVLJE 111
MLEKARNA: DRAMA: LJUBLJANA
PRODAJALNA: GROHAN, KRANJ BLIZU KOL.

Najceneje —
najugodnejše
audi veliko izbiro nemških
prvovrstnih koles

Cihla

TYRSEVA 51,
KAVARNA MAJČEN
Sv. Kristof — Beograd

GRADBENO PODJETJE
ARCH.

Ledi Ivan

OSL. AUTOR. CIV. ARHITEKT IN GRADITELJ
GOSPOSVETSKA CESTA 4. — TELEFON 34-42, 33-42

PROJEKTIRA
IN IZVRŠUJE
VSA V STAVBNO STROKO
SPADAJOČA DELA

ZA NAKUP SREČK DRŽAVNE RAZREDNE LOTERIJE

se priporoča

Glavna kolektura »ŠAGRIN« dr. z o. z.
Ljubljana, Krekov trg 10

Strogo solidna postrežba! Vodi natančno evidenco o izrebanih
dobitkih in svoje igralce sproti obveščamo. Dobitki se izplaču-
jejo brez vsakih odbitkov. Imena igralcev ne izdajmo nikomur!

Skupni dobitki v vseh petih razredih Din 64.991.000.—

Največji dobitki na eno srečko v najuspešnejšem slučaju

Din 3.200.000.—

Najboljšo velikonočno gnuj
in slajersko perutnino audi

SLAMIČ

Gospodsvetska 6
Prečernaova 5
Napoleonov trg 3 —

Na željo se gnuj tudi brezplačno skuba.

Lept, dobri in poceni vozički pri

S. REBOLJ & drug
LJUBLJANA

Mehanična delavnica za
tiskarske stroje
pletilne in šivalne stroje

Friderik THÄLE
LJUBLJANA

Celovška cesta 50 — Tel. 20-57

*

Točno in solidno!

prvovrstnih
koles
NAUMANN

ZDRAVJE

s pomočjo zdravilnih svojstev rastlin v uporabo »HERSAN
CAJA«, mešanice zdravilnih zelišč po predpisu doktorja
R. W. Pearsona šef-zdravnika v Bengaliji (Angleška
Indija).

Z dolgoletnimi izkušnjami je ugotovljena vrednost
»HERSAN CAJA« in to z nedvomnim uspehom pri obo-
lenjih: poapnenju arterij, boleznim krvnega obtoka, ženskih
boleznih, boleznih zaradi menstruacije (mene), migreni,
revmatizmu, ledvičnih boleznih, boleznih jeter, želodčnih
motnjah, hemoroidih, zapeki, otrovanju, protinu, črevesnih
obolenjih, splošni in prenapeti odelitvi ter proti zmagi. —
»HERSAN CAJA« se dobiva samo v originalnih zavitkih.

Reg. S. br. 14001/1935.

Vesele praznike želi cenjenim odjemalcem, prij-
teljem in znancem

RESMAN LOJZE
Prodaja: DRVA LIKALIT

Ljubljana

Cesta 29. okt. (Rimska) 21 — Telefon 33-53

PARKETE

kupite najugodnejše pri

A. KANC

tovarna parketov

v MENGŠU

Restavracija

ANTON HAFNER

Prodaja vseh vrst opeke — Zastopstvo Združenih opekarn
d. d. Ljubljana — Bohn, Velika Kikinda, Novi Bečej, Kuvovci

Škofja Loka — kolodvor

**VODNE
TURBINE**

ZA VSE RAZMERE

autom. regulatorje, zatvornice,
opreme za žage in mline

izdeluje in dobavlja

G. F. SCHNEITER

ŠKOFJA LOKA TOVARNA STROJEV

Prvovrstne reference — Zmerne cene!

TRGOVINA S ČEVLJI

NAJNOVEJŠI MODELI ZA POMLAD

ŠINKOVEC ANTON

ZADNJE NOVOSTI ZA POLETJE

LJUBLJANA, SELENBURGOVA ULICA

Udobno kakor doma se počutite v prenovljenih lokalih

staroznane gostilne „**Govšin**“ (pri dramskem gledališču)

Postrežba izborna — Vina so pristna in naravna — Pivo je vedno sveže — S hrano bodo abonenti kakor ostali gostje v vsakem oziru zadovoljni — Senčnat vrt!

Izprehajalci po Rožniku in Podrožniku!

Obiščite znano restavracijo

„KATRCO“

POD ROZNIKOM, KJER SE BOSTE OKREPČALI Z NAJBOLJŠIM VINOM IN JEDACO.

Telefon 36-77

Lep vrt!

Balinanje!

Vesele velikonočne praznike želita in se priporočata

KATRCO INTONE PRIMOŽIČ

MALI OGLASI

Beseda 50 par. davek posebej. Preklic, izjave beseda 100 par. davek posebej. Za pisarne odgovore glede malih oglasov je treba priložiti znamko — Popustov za male oglase ne priznamo.

KAPITAL

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 5 Din

BANČNO KOM ZAVOD
Maribor
Aleksandrova cesta 40
Kupi takoj in plača na boljši hranilni knjižice
bank in hranilnic,
vrednostne papirje
3% obveznice, bone, srečke
delnice itd.
valute vseh držav
Prodaja srečk državne razredne loterije

V VSEH DENARNIH
trgovskih gospodarskih in za varovalnih zadevah se zaupno obrnite na mene. Ne odlašajte na radijski glas.

POSUJILA
preskrbam točno in kulantno brez vsakega predplačila. Oblastvene dovoljene pisarne.
Rudolf Zore, Ljubljana
Gledališka ulica 12. Tel. 38-10. Priložite znamke

ZENITEV

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 4 Din

POSESTNIŠKI SIN
35 let star vsestranski izobražen abstinent nekadišen delaven in varčen išče pridno pametno gospodinjico ali vdovo, katere ima smisla za vse dobro in lepo v svrhu ženitve. — Ponudbe na upravo pod »Idealist«.

TRGOVEC

z dobro vpeljano trgovino star 29 let želi poznanstva radi ženitve s simpatično energično gospodinjico od 27 let. Resne ponudbe na oglasni odd. »Slov. Nar.« pod »50.100.000 din«.

DOUK

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 4 Din

SOLSKA SOLA
I. Gaberšček, bivši komisar za solerske izpite, Ljubljana, Kolodvorska 43, tel. 28-28. 1275

SLUŽBE

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 5 Din

MIZARSKA VAJENKA
močnega in pridnega, doma blizu Ljubljane iščem. Majenski Celovška cesta 258. 1283

SODELAVKA (SODELAVKO)
za komisijsko trgovino rablj in novih predmetov sprejemati ali dam v najem koncesijo. lokal strog center. Ponudbe na »Slov. Nar.« Ljubljana 600. 1256

SKLADIŠČNICO — GOSPODINJO

trgovsko naobrazeno za pension restavracijo iščem za Slovenijo — Ponudbe na upr. »Slov. Naroda« pod »Trgovsko izobražena«.

RAZUMNO ŽENSKO

za snovanje gospodinjstva z gotovino in za soudeležbo pri boljšem podjetju iščem. Cenj. ponudbe pod »Udobno mesto« na upravo lista.

51 DIN

lahko vsak zasluži dnevno če prevzame zastopstvo v vsakem kraju sprejemam samo enega zastopnika. Za pojasnila pošljite 5 Din v znakih. Sicer ne odgovorim. Josip Lindič Ljubljana Dalmatinova ul. št. 5. 1298

POSREDOVANJE

počeniš maja meseca se nudi prodajalcem ki bi obiskovali privatne stranke s predmetom ki ga rabi vsaka gospodinja in podjetje. Predmet je brezkonkurenčen. Prednost imajo neaposleni trgovci iz bratstva moški in ženske. Ponudbe s prilož. 3 Din za odgovor je poslati na upravo lista pod šifro »Briljanten zaslužek«.

2.500 — Din potrebujete, da zaslužite

1000.— Din mesečno
Loma Dopise: »ANUS« Maribor. Orožnova 6. — Priložite znamke.

1500 DINARJEV

in več zaslužite mesečno z delom doma. Pošiljam material, prevzamem gotovo blago. Mal kapital potreben. — Zahtevajte prospekte, priložite znamko za odgovor. »Hemipis«, Pančovo, br. kraja Aleksandra 3. 1045

VAJENKA

za mizarstvo obrt sprejemam. Jos. Velkavrh, Krakovska ul. 7. 1285

VAJENKO

iz dobre hiše, z meščansko šolo, ne preko 15 let staro, sprejme. Vredna Ivan Legat, trgovina s pisalnimi stroji, Ljubljana, Prešernova ul. 44. Predstaviti se je od 10. do 11. ure dopoldne. 1280

DOBREGA FOTOAMATERJA fotopomočnika in potnika za prodajo in izdelavo razglednic sprejme Fototehnik Pušnarjeva 1. 1258

RAZNO

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 5 Din

GOMOLJE DALIJ
raznobarvnih barv, dobite na vrtu učiteljske šole v Ljubljani. Resljeva cesta 10. 1197

KROJCI — ŠIVILJE!
loško in damsko krojno knjižgo dobite pri: Knafeč Alojzij Ljubljana, Križevniška ul. 2. Najnovejši sistem — zahtevajte prospekt! 1096

NAJCENEJŠI
zajtrk, večerjo in najboljše mlečne izdelke — najcenejše v mlekarni »Drama« Erjavčeva c. št. 2. 1125

SKOBELENIKE
berštate za mizarje, izdeluje in ima stalno v zalogi. Janez Azman, tesar Kropa. 1257

LOKAL
se odda na Celovški cesti. Poslanila pri Terlep Matija Sv. Ilerneja c. št. 9. Ljubljana. 1260

ZA PRAZNIKE
si preskrbite prvovrstna ter garantirano pristna vina čez ulico:

Varnizno belo	lit	Din	9.—
čizling	«	«	9.—
čvrst	«	«	9.—
črnska ružica	«	«	9.—
črnska črna	«	«	9.—
črnska	«	«	12.—
črnska	«	«	4.—
črnska	«	«	5.—

Zganje:
ropinovec « « 24.—
šilovka « « 28.—
črnska « « 28.—
črnska « « 32.—
Rum fini čajni « « 36.—
ter razne fine likerje, dezertna vina in konjak po reklamnih cenah pri S. J. Jerač, Ljubljana, Sv. Petra c. 38. 1023

POSEBNE NOVOSTI
vseh oblačil sport, kamgarn, obleke, pumparice, perilo itd. najceneje

PRESKER

Sv. Petra cesta 14

30 PAR ENILANJE

izuriranje vezene zave perla a monogramov gumbar. Veika zaloga perja po 6.75 din. Ljubljana Gosposvetska cesta 12.

SODE

prvovrstne iz klanega hrastovega lesa, vsake velikosti, po najnižji ceni izdeluje P. Krušič, Videm-Krško. 1110

POVTELNE MREŽE

izdeluje in sprejema rabljene v popravilo najceneje ALOJZ ANDLOVIC, Gregorčičeva ul. 5. Napoleonov spomenik. 1024

Sveže najfinerje norveške

ribje olje
iz lekarn
dr. Piccolini v Ljubljani se priporoča sledim in izobitnim vsem.

NOVOSTI ZA DAMSKE

zvrstjem trajno ondustacijo na najnovejšem in najlepšem pripravi sedanjosti posebno priročno za abektivne dame. »Rizerski salon« R. A. K. A. R. redernova ul. 7. nasproti stališčne »Koške« veži vhod. 29 R.

NAJCENEJE KUPITE

moške in damske blagove, dobre in lepe vzorce pri tvrdki Tyrleva (Dunajski) 17. poleg kavarna Evropa. 1286

JOS. SNOJ

GOSTILNA MARTINC
Zgornja Soba — Obiščite nas ob praznikih! Dobra vina, fina hrana in druge dobrote! Urejen veliki koncertni ponedeljek koncert jazz-orkestra! Ples!

A. GREBENC
nakup in prodaja vrec

LJUBLJANA, Tyrleva c. 36

VRTNE OGRAJE
razne oblike, hitra dobava — Fasade, trpežno specielno proti vlazi. Vsa stavbna dela ceneno in solidno izvršuje stavbno podjetje Rudolf Terčelj, Ljubljana, pri novi cerkvi v šiški. 1274

Dalmatinska vina,
žganje, vinski kis, olivno olje lastno prešano, dobite pri stari tvrdki za veliko noč.

LASAN, ŠIŠKA
gostilna »Dalmacija«

ZA SLASČIČARSKO OBRT
iščem obrtni list proti odškodnini. Ponudbe na upravo »Slov. Naroda« pod »Obrtni list«. 1287

PRIPOROČA SE
ZONTAR FRANC
ZIDARSKI MOJSTER
ŠKOFJA LOKA
KARLOVSKA ULICA

MIZARSKI STROJI
za obdelavo lesa stalno na razpolago po Din 20.— od ure. Strojno mizarstvo Škafar, R. m. ska cesta 16. 1290

Maksa Boria
ŠKOFJA LOKA
Strojno vezanje / Plisanje / Entlanje / Izdelovanje gumbov / Azuriranje / Toplo se priporoča

KUPIM

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 5 Din

LESENE SODE
hrastove in bukovne pločvine naste ter pocinkane železne kupuje vsako količino DALMAFURDA trgovina z industrijskimi sirovinami. Zagreb Koturška c. 29. 618

KUPIM

110-voltna male elektromotorje: rebraste cevi: vodočrpalke: dobro ohranjene palčne vodne cevi. Ponudbe na upravo »Slov. Naroda« pod »Nizka cena« upravnštvu lista. 1240

STANOVANJA

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 5 Din

PRAZNO
sobo ali opremljeno sobo s kopalnico v centru tik opere 1. maja oddam. Gledališka ul. 7/III št. 10. 1249

V DOSMETNO STANOVANJE
in prehrano srestjem gospoda ali gospe, kateri razpolaga s večjo vsoto denarja. Se lahko vključi. Ponudbe na upravo »Slov. Naroda« pod »V lastni hiši«. 1288

POSEST

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 5 Din

LEPO ZEMLJIŠČE

(4 orale) na južni strani Ljubljane se ugodno prodaja. Resne ponudbe na ogl. odd. »Slov. Nar.« pod šifro »Lepa lega«. 1230

ENONADSTROPNO VILO

10 kv. m. s lepim vrtom po nizki ceni prodam v št. Vidu, približno 100 m od Celovške ceste. — Albin Novak, Tuma 72 p. št. VI. 1284

NOVA
ENONADSTROPNA HIŠA
pol ure do centra Ljubljane dve dvosobni stanovanji, vrt, solčna lega, zraven cerkve, elektrika ključ, robni kapital 55.000 din. Cena 92.000 din. Strukelj, Koseze 102. 1129

MALO POSESTVO
z gospodarskim poslopijem in poljem za rejo 3 glav živine 10 min od Škofje Loke, prodam. Naslov A. Voz, Suha 1. Škofja Loka. 1123

PRODAM

Beseda 50 par. davek posebej. Najmanjši znesek 5 Din

»FORD«
štirisedežen odprt, ugodno na prodaj. Istotam »National« reg. blagajna v najboljšem stanju. Naslov v poslov »Slov. Naroda«. 1199

RAZNO POHIŠTVO
dobro ohranjeno, prodam po ugodni ceni. Zgor. Marja, Rajhenburg št. 37. 1128

CVETLIČARNA
Pavel Simenc, Sv. Petra c. 23. Vam nudi najlepše vence, različne šopke in aranžmaje za vse prilike po nizkih cenah in v okusni izdelavi. Pridite in prepričajte se! — Društva imajo 10% -ni popust. 1251

VSakovrstno POHIŠTVO NA OBROKE
od najfineršega do najcenejšega. Spalnica že od Din 1600, kuhinje od Din 800. Največja izbira vsakovrstnega pohištva. Sprejemamo naročila po konkurenčni ceni. Se priporoča: Mizarstvo »Sava«, Rožna dolina c. 4 št. 18. Zaloga pohištva Gajeva ul. — Nebotičnik. 1237

PRODAM
radi ženitbe trgovsko opremo z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

radi ženitbe trgovsko opremo
z nekaj zalogo in obrtnim dovoljenjem v že vpeljanem lokalnem centru Jesenic. Ponudbe je poslati na podružnico »Slov. Naroda« na Jesenicah, pod značko »Ugodno 6500«. 1262

OTROSKI VOZIČKI
najnovejših modelov

OVOKOLESA,
motorji, triklji

SIVALNI STROJI
pogrezljivi

PO ZELO NIZKI CENI — CENIKI FRANKO

»TRIBUNA« F. BATJEI

JUBLJANA, Karlovska cesta 4 — Podružnica MARIBOR, Aleksandrova cesta 26

PRIPOROČA SE SE ZA NADALJNO NAKLONJENOST — JAMCIMO ZA DOBRO POSTREZBO KMETOV IN ODJEMALCEV

KREVSOF VALJČNI MLIN

ŠKOFJA LOKA

Proda se

sončna parcela — krasna lega

razgled na Ljubljano, dve minuti od tramvajske postaje. Informacije v trgovini OLUP — STARITRG

Restavracija »PRI OTETU«

SE PRIPOROČA VSEM SKOFJELOČANOM IN LETOVIŠČARJEM — TOČILJO SE PRIZNANA VINA — NA RAZPOLAGO TOPLA IN MRZLA JEDILA — TUJSKE SOBE

HALO! HALO!

Vsi v restavracijo »LLOYD«

Sv. Petra cesta

na dobro šibeniško vino, odlikovano v Londonu — Dobi se kava »Express« za din 1.50. Extra vina v steklenicah po 12 din

Priporoča se **MARTIN BUJAS**

JOŠKO VEBER

Trgovina z lesom in ogljem — Specerija — Deželni pridelki

ŠKOFJA LOKA — KOLODVOR

Železnina AVG. POTOČNIK

ZALOGA:

železa, cementa, stekla, porcelana, barv in lakov — Tehnične potrebščine, bencin, mazilna olja, umetna gnojila, vrvarski izdelki, dvokolesa, orožje, municija, smodnik — Nakup starega železa in kovin

TOČNA POSTREZBA! KONKURENČNE CENE!

A. KAŠMAN nasl. M. FERJANČ

Škofja Loka

Priporoča svoje prvovrstno blago: ŽELEZNINO, STEKLO, PORCELAN, KOLESA, SIVALNE STROJE, KAKOR VES NAJBOLJŠI STAVBENI MATERIAL PO NAJNIZJIH CENAH

JOSIP DEISINGER

SPECERILJA IN KOLONIALE

Bencin **Škofja Loka** **Autoolje**

AUTOPOSTAJA

JOSIP KOLIAŠ IN SINOVA

kemična čistilnica in parna barvarna

Gospodje, za vas smo pripravili bogato zalogo spomladanskih oblačil, katera bomo prodajali po globoko znižanih cenah. Vabim vas brezobvezno, da si ogledate pred nakupom našo zalogo.

Olup Josip, Ljubljana, Stari trg 1

Priporočila se špecerijiska in kolonialna veletrgovina

Miloš Oset
MARIBOR - Glavni trg

Hotel „STARA POŠTA“ Kranj

Restavracija in kavarna

Prvorazredni in vodilni hotel v Kranju — Zbirališče domače in inozemske publike — Izletne točke — Avto-garaže — Senčnat vrt — Prvorazredna kuhinja — Izborne pljace

Se priporočata

Francka in Franc Lieber

ADOLF PRAH

tovarna bombažnih in volnenih tkanin

Kranj - Primskovo

PRIPOROČA SVOJE OKSFORDE, MOLINOSE, BRISACE, FLANELE, BARHENTE ITD.

Kvalitetno blago! Nizke cene!

ALBIN NOVAK
TRGOVINA S KOLONIALNIM IN ŠPECERIJSKIM
BLAGOM — SPECIJALNA TRGOVINA ZA PIVO KRMO
MARIBOR, GLAVNI TRG 18

Kavarna „Stritar“

V SOBOTO, NEDELJO IN PONEDELJEK VSO NOC OD-
PRTO — IGRA DAMSKI ORKESTRER S ČUVENO PJEVA-
ČICO ZVEZDO »DANICO«

VSEMI CENJ, GOSTOM KAVARNE »STRITAR« ZELIMO
VENELO VELIKO NOC!

Novodobna izvršitev modernega pohištva po lastnih in danih
načrtih. Solidna in vestna izdelava. Zahtevajte ponudbe brez-
obvezno! Cene brezkonkurenčne!

Za obilna naročila se vladno priporočata

KOS ANTON

strojno mizarstvo - Kranj

1888 **50** 1938

Velika jubilejna prodaja
manufakturne in modne trgovine

Pri „BAJŽELNU“

na Rožnovenskem klancu v Kranju

Ob priliki 50letnice ustanovitve trdimo bomo v jubi-
lejnem letu 1938 prodajali vse manufakturno in
modno blago po zelo nizkih cenah ter Vam nudili
na naše, že itak nizke cene, še

10% POPUSTA

Izkoristite redko priliko in naše
jubilejne cene v l. 1938!

**Okrajna hranilnica
in posojilnica**

v škojli Lokl, r. z. z. n. z.

SPREJEMA NOVE VLOGE, KI SO NA ZA-
HTEVO VSAK ČAS NA RAZPOLAGO. TER
JIH OBREŠTUJE PO 4% BREZ ODBITKA.

Izdelava oblek, suknj in vseh
krojaških del

Šinkovec Karol
ŠKOFJA LOKA
SPODNJI TRG

Prvorazredno delo! Solidne cene!

Pavel Jamnik
KLOBUČAR

Izdelovanje vsakovrstne klobu-
čevine; klobuki vseh vrst vedno
na zalogi

ŠKOFJA LOKA
SPODNJI TRG

STAROZNANA GOSTILNA
PRI BALANTU

ŠKOFJA LOKA
KAPUCINSKO PREDMESTJE
Gorka in mrzla jedila! Vino
vseh vrst! Pivo v sodčkih! Lep
vrt, kegljišče

Gabrijel Matteveber
BRAT

ŠKOFJA LOKA
NUNSKA ULICA

Lastni izdelki — Nizke cene

Franc Bozovičar
splošno čevljarstvo

ŠKOFJA LOKA

Kapucinsko predmestje

Zaloga vseh vrst čevljev

Priporočila se

Planinšek Vili
mesar

ZABNICA

PARNA PEKARNA

Andrej Krošelj

ŠKOFJA LOKA

Kapucinsko predmestje

Podružnica Spodnji trg

Vsakovrstno pecivo / Dober
kruh / Keksi i.t.d.

Vsem obiskovalcem

Škofje Loke se priporočata

RESTAVRACIJA
»VINCARJE«

Lep senčnat vrt — Kegljšče in

balinanje vedno na razpolago.

IVAN POLJANEC

restavrater

Priporočila se pekarna

TEODRAG

PODOBNIKAR
ŠKOFJA LOKA
MESTNI TRG 20

KINO
METROPOL
CELJE

Najboljši filmi • Najlepša
dvorana

HOTEL EVROPA
KAVARNA - RESTAVRACIJA

Topla in mrzla tekoča voda.

Centralna kurjava. Prvorazredna

kuhinja. Pristna domača vina.

CELJE

Albin Šifrer, puškar

LJUBLJANA - Gosposvetska cesta 12

POLEG RESTAVRACIJE »NOVI SVET« - TELEFON 33-49

OROŽJE, STRELIVO, LOVSKI IN

RIBARSKI PRIBOR - LASTNA

DELAVNICA ZA VSA V TO STRO-

KO SPADAJOČA POPRAVILA -

MONTIRANJE DALJNOGLEDOV -

Ferdinand Sajovic

manufakturna in modna trgovina

Kranj

POMLADANSKE NOVOSTI

Za dame:

PLAŠČE - OBLEKE - PERILO

Za gospode:

KRASNO IZBIRO SRAJC IN KRA-
VAT NUDIMO PO ZELO NIZKIH
CENAH!

Tvrda

Ign. Žargi

LJUBLJANA - Sv. Petra c. 11

Elektrotehnično podjetje
BOGATAJ IVAN

TELEFON 20-03

Kongresni trg 19 (poleg nunške cerkve)

Izvršuje vse električne inštalacije
in popravila. — Trgovina in zaloga
vseh vrst inštalacijskega materiala.
Strokovno in solidno delo, nizke cene!

PISARNIŠKE IN ŠOLSKE
POTREBŠČINE

(na drobno in debelo)

nudi

NOVA ZALOŽBA

V LJUBLJANI, KONGRESNI TRG 19.

Izbir nalivnih peres!

*

Knjigarna

Cankarjeva in Finžgarjeva zbrana dela na obroke.

*

Umetniške slike

Umetni izdelki iz keramike in stekla kot krasna darila.

ČOKERT AVUGST

LJUBLJANA - Gregorčičeva 5

TELEFON 24-70

želi vsem cenjenim naročnikom veselo veliko noč!

Vesele velikonočne praznike

želi vsem cenjenim naročnikom in gostom

Bricelj Ivan

pleškar, litar, sobo- in črkoslikar ter gostilničar v Štepanji vasi »Na Planirju«

LJUBLJANA Tyrševa c. 15 - tel. 33-07

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE
MIHELČIČ IVAN - LJUBLJANA

BORŠTNIKOV TRG ŠT. 1, TELEFON 27-04

Izvršujemo vse nove napeljave, preureditve, dograditve in popravila
inštalacij za luč, moč, signale, radio itd. Vse formalnosti, prijave
in napravo načrtov za stranke za priklop na omrežje krajevnih
elektrarn izvršimo brez doplačil. Popravljamo vse električne aparate,
motorje, likalnike i.t.d. Dobavljamo za inštalacije in popravila
provizorni material, kakor tudi svetila in žarnice. — Pojasnila v
strokovnih zadevah brezplačno. — Cene zmerne. — Postrežba točna
in solidna. — Zahtevajte referenč. — Nočna služba za nujna popravila

Josip Černelič

manufaktura

Kranj

Hotel „Jelen“ - Kranj

KRASNA TERASNA VRT - IZBORNA INTERNACIO-
NALNA KUHINJA - ZMERNE CENE SOB IN PEN-
SIONA - GARAŽE

AEROPUT

LETALSKE ZVEZE LJUBLJANE v letu 1938.

Poslužujte se pri potovanju na požitnice na morje, pri službenem in trgovskem potovanju in ob vsaki drugi priliki naših letal, s katerimi potujete udobno in hitro.

DNEVNA ZVEZA S SUSAKOM v obeh smereh! Predpoldne odlet, zvečer povratek. Hitra zveza z Beogradom! Potrebujete vsega 3 ure! Odlet ob 9.30, dolet v Beograd ob 13.45. Dnevne zveze z Dubrovnikom! Dnevne zveze z vsemi večjimi evropskimi mesti!

Pri nakupu vsakovrstne železnine, kakor: kuhinjske posode, jedilnega pribora, železnih postelj, štedilnikov in peči, vsakovrstnega orodja za poljedelstvo in za vsako drugo obrt in vsega ostalega v stavbeno stroko spadajočega blaga Vam priporočamo najstarejšo domačo tvrdko

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in vsakovrstnega orodja in strojev
v Ljubljani — Tyrševa c. 16

Postrežba pri največji izbiri točna in solidna po najnižjih konkurenčnih cenah!

'SPECTRUM' D. D.

tvornice ogledal in brusilnice stekla
LJUBLJANA
Telefon 23-43 Celovška 81
ZAGREB, Samoborska 11 SPLIT, Zrinjskega 6
Telefon 22-683 Telefon 368

VELEZALOGE STEKLENIH PLOŠČ IN OGLEDAL VSEH VELIKOSTI IN OBLIK ZA POHISTVO, OPREME, STAVBE, AVTOMOBILE, NADPISJE ITD. ITD.

VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE ŽELJO VSEM

SVOJIM ODJEMALCEM

Gorenske mlekarske zadruge

Naklo

Birmance kakor betre bo zani-
malo, da nudi firma

F. ČIMEN

PRESERNOVA ULICA 1

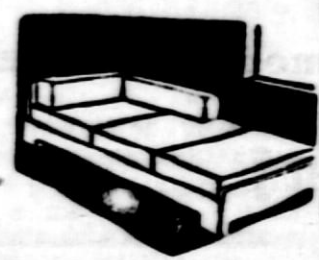
VELIKO IZBIRO BIRMANSKIH UR.

PREČIJSKE URE OMEGA, LONGINES, SCHAFF-
HAUSEN STALNO NA ZALOGI

Najlepša kožuovina

pri Petru Semku

MARIBOR Gosposka ulica
STROKOVNA IZDELAVA

Couch zofe

spalne fotelje, otomane, modroce in vse tapetniške izdelke nudi solidno in po nizki ceni

RUDOLF KADOVAN
tapetnik
Mestni trg št. 13.

Priporočata se trgovina

FRIC PREGL

ŠKOFJA LOKA

kjer dobite damsko, moško in otroško perilo v lepi izbiri po najnižjih cenah, kakor tudi dnevno sveže špecerijsko blago.

PRIPOROČATA SE

JOŽE in MARIJA HAFNER

TRGOVINA Z LESOM IN GOSTILNA

Vedno na razpolago topla in mrzla jedila in dobra namizna vina. — Prenosišča in avtogaraža.

ŠKOFJA LOKA

Stavbni material nabavite najugodnejše pri

"MATERIAL"

TRG. D. Z. O. Z.

LJUBLJANA

Tyrševa c. 36

Telefon 27-16

M. Pirc

manufakturna trgovina in
tovarniška zaloge ostankov

Kranj

KOLESA
IN PLETILNI
STROJI

ADOLF FÜHR

LJUBLJANA, MASARYKOVA 19

TELEFON 20-60

TELEFON 20-60

Diamant

STROJNO MIZARSTVO Jože Peternej

ŠKOFJA LOKA
GRAJSKA POT

Vsa dela po konkurenčnih cenah!

Matevž Hafner

mesar in prekaševalec
v ŠKOFJI LOKI
PODRUŽNICA

ZABNICA - SORA

ŽEBRE FRANC

ŠKOFJA LOKA

SPECERJSKA IN
DELIKATESNA TRGOVINA

MRAK MIRA

trafika - galanterija
KRANJ

ŠTEFE ANTON - Kranj

TRGOVINA ČEVLJEV NA DROBNO IN NA DEBELO
— VELIKA IZBIRA USNJA IN VSEH OSTALIH PO-
TREBŠČIN ZA ČEVILJARJE

Nizke cene!

Nizke cene!

Vsem svojim cenj. odjemalcem želi vesele velikonočne praznike

Hinko Podjavoršek

moda za dame in gospode

Kranj

Restavracija

Slaščičarna

Prežernova ulica (nasproti pošte)

KOŠAK

LJUBLJANA

Se priporoča za obilen obisk!

KVALITETNE IN MODNE TKANINE ZA DAMO IN GOSPODA

VEDNO NAJNOVEJSE MODNE BARVE
SPECIALITE SVILE
PREPROGE, ZAVESE, TAPETNO BLAGO,
BELO BLAGO, NAMIZNE GARNITURE,
FROTIRKE ITD.
LINOLEJ IN TEKACI V NAJVEČJI IZBIRI

MANUFAKTURNA VELETRGOVINA

F.KS. SOUVAN

LJUBLJANA - MESTNI TRG 24.

USTANOVLJENO 1835

Vse za vašo modo!

I. Kette

Ljubljana, Aleksandrova cesta

Vinska trgovina
in gostilna

Jernej Grad

DRAGONELJ P. DOMALE
se svojim cenjenim gostom v
nadalje najtopleje priporoča.

TOVARNA VERIG D. D. V LESCACH PRI BLEDU

VERIGE vseh vrst - Jekleni PLUGI znamke „LESCE“ - Plužni
DELI in plužne GLAVE - OKOPALNIKI in BRANE

STEKLO
PORCELAN
KERAMIKA
KRISTAL

AVGUST AGNOLA

LJUBLJANA, TYRŠEVA C. 10

Telef.
24-78

KOMPLETNE OPREME ZA KAVARNE, RESTAVRACIJE,
GOSTILNE IN ZA GOSPODINSTVA • STAVENO IN UMETNO
STEKLARSTVO

Termalno kopališče

Rimske toplice

Indikacija: revmatizem, živčne
bolezni, ženske bolezni, išias, visoka
napetost krvi, bolezni želodca i dr.
Pavšalne kure za vsake 10 dni od
650.— Din. Dajaval uradniki popust!

Prospekt

daje Putnik ali Uprava kopališča Rimske toplice.

Ljubljanska

kreditna

banka

LJUBLJANA

TYRŠEVA CESTA

se priporoča za vse v bančno stroho spadajoče posle.
Nove vloge znašajo že preko Din 125.000.000.—
Najstarejša domača banka.
Nudi svojim vlagateljem najugodnejše obrestovanje

KROJAŠKI MODNI ATELJE

J. JELOVŠEK

LJUBLJANA, Gledališka ulica 14

Se priporoča za izdelavo oblek vseh vrst in vseh
v to stroko spadajočih del po najnovejših krojih,
v solidni izdelavi in po smernih cenah. —
Za cenjene dame izdelujem kostume in plaške
angleškega kroja. — V zalogi prvovrstno
angleško blago v modernih vzorcih.

Hed. Šarc

Ljubljana, Šelenburgova 5

priporoča:

največje izbiro posteljnega in namiznega
perila, volnenih in prešitih odevi, perila,
nogavice. Velika izbira moških in
damskih robov.

ZADNJA MODA

pri

SPORT-KMET

Aleksandrova cesta

klobuki, perilo, kravate, nega-
vice, čevlji, tenis, turizma itd.

BRATA MOSKOVIC,

Ustanovljeno 1888

LJUBLJANA

Velet trgovina usnja
strojarskih maščob,
stroji in usnjarskih
kemikalij

BRZOJAVI:
MOSKOVIC
LJUBLJANA
TELEFON 2615

TEHNIČNO DOVRŠEN ŠOTOR ZNAMKE „PREMIER“

za turiste — gostovnike — skavte — lovce — ribiče — letovanje — piske — vojake — ekspedicije in dela na odprtem terenu
PATENTIRANO 22. IX. 1937. v BEOGRADU pod št. 15781 ZA VSO EVROPO IN SEVERNO AMERIKO

Zaprta velik. 50 x 20 x 20 cm

Konstrukcija šotora iz spec. tkanine in duranuma.
Platno impregnirano, nepremakljivo in odparno.
Teža veličnosti za 4 osebe do 6 kg.
Dobiva se v poljubnih oblikah in velikostih.
Šotori se zapirajo tudi s pomočjo snega.
(Razveržljivost)
Kljub težiščni impregnaciji, stiskalni toploti
konstrukcija in najvišji kakovostni platno
so naši šotori CEMERAR od ostalih šotorov

Konstrukcija

materiala tipov, to pa zato, ker izdelujemo
za letovanje sezono šotore v Ljubljani ter v
lastni rešitvi.

Izdelujemo tudi **KLUXUS PREMIER** šotore,
lastnih kovinskih delov so pokrovanji, konstrukcija
izkazuje izredno, platno specialne
avionske, popolnoma tanko (slično balonski
avili) najodpornostjo, lahko ter trikrat
impregnirano.

Odprt viš. 165 cm, osn. ploščev 4.7 m²,
prostor 5.4 m³

Odpira se v 1 minuti!

Vse do veličnostne praznike želimo vsem cenj. interesentom in trgovskim prijateljem:

Zapira se v 3 minutah!

REPRESENTANT IN GLAVNA ZALOGA ZA VSO DRŽAVO:

INTERPROMET

GEN. TRG. KOM. AGENCIJA, LJUBLJANA, FLORIJANSKA UL. 26

Sprejemamo v kom. agen. prodaje vse vrste novih in malo rabljenih, dobro ohranjenih efektov: pisalne, šivalne, računske, raznoševalne in druge stroje, kolesa, motorje, pisarniške opreme i. t. d.

REPRESENTIRAMO TU- IN INOZEMSKA TRGOVSKA TER INDUSTRIJSKA PODJETJA SVET. SLOVESA EXPORT — IMPORT

Razpolagamo s prostornimi sušilni in dobro zavarovanimi skladišči. — Prospekte in navodila pošiljamo brezplačno. — Naši zastopniki Vas posetijo popolnoma brezobvezno!

TEHNIČNO PODJETJE

LOVRO PIČMAN

LJUBLJANA, ILIRSKA ULICA 15 — TEL. INTER. 20-11
CENTRALNE KURJAVE • VODOVODNE INSTALACIJE •
SANTARNE NAPRAVE • TOPLOVODNE NAPRAVE •
KANALIZACIJE • KLEPARSTVO • STROJLOVNI

HOTEL JADRAN PALACE SUŠAK

PRVORAZREDNA HISA TIK MORJA • MODEREN
KOMFORT • LASTNO KOPALIŠČE •
PLAZO PRED HOTELOM • TOPLE IN HLADNE
KOPELI • GARAZE • AVTOBUS

ATELJE PAGON

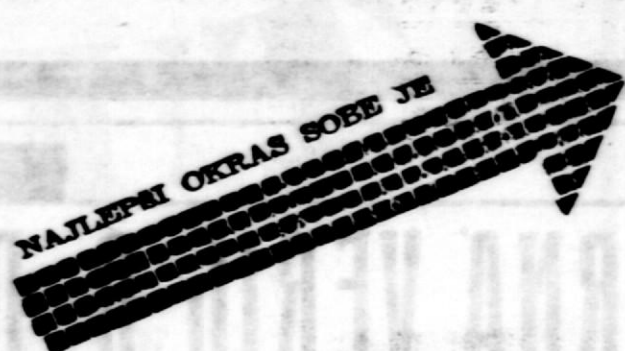
LJUBLJANA, GOSPOSKA ULICA 7

SE PRIPOROČA CENJENIM
GOSPODOM IN DAMAM

„HOTEL ANA“

Sv. Planina nad Trbovljami

KNJIŽNA OMARA

LEPO IN OKUSNO VEZANIMI
KNJIGAMI — LEPO VEZAVO, OD
PREPROSTE DO NAJFINEJŠE,
VAM OSKRBI KNJIGOVEZNICA

Jože Žabjek

LJUBLJANA, DALMATINOVA 10

TELEFON STEV. 24 — 87

IZDELAVA VSAKOVRSNIH TRGOVSKIH
KNJIG PO NAROČILU, KAKOR TUDI VSEH
DRUGIH V TO STROKO SPADAJOČIH DEL —
LASTNI CITALNI STROJ

Za pomladno zdravljenje in čiščenje krvi

JE NAJBOLJŠE PRIRODNO SREDSTVO

Radenska zdravilni orelec

oni z rdečimi srci

SPOMLADI JE UČINEK NA ZDRAVJE DVOJEN.

ZAHTEVAJTE OD »PUTNIKA« ALI Z DOPISNICO OD UPRAVE ZDRAVILISCA
BREZPLAČNI KOPALSKI PROSPEKT, V KATEREM IMATE MNOGO KORISTNIH
NAVODIL O ZDRAVJU, UMRLJIVOSTI, DEBELOSTI, NARAVNEM PORODU IN
NOSECNOSTI, O RAZMERJU VIŠINE IN TEŽE, KOLEDAR ZA LETO 1938 TER
TRAJNI KOLEDAR DO LETA 1980.

UPRAVA RADENKEGA ZDRAVILISCA
SLATINA RADENCI
(PRI MARIBORU)

A. EBENSPANGER

USTANOVLJENO
LETA 1872.

LJUBLJANA

USTANOVLJENO
LETA 1872.

IMPORT

SEMEN IN RAFIJE

Spalnice

moderne, in kuhinje ter drugo pohištvo
po solidnih cenah priporočam

ANDLOVIC, mizarstvo

ZALOGA POHISTVA IN POSTELJNIH ZIGNIH VLOG
Kromskega ul. 24

Po konkurenčnih cenah
dobite danes

FRIGIDAIRE HLADILNE STROJE

za mesarje, slaščičarje, restavracije,
mlekarno i. t. d.

Stalna zaloga FRIGIDAIRE hladilnih
omar za gospodinjstvo, kompresorjev
in izparilcev. Lastna monterska orga-
nizacija in skladišče rezervnih delov.

JUGOTEHNA D. Z. O. Z.

LJUBLJANA, Gosposvetska c. 1 — 3

SEMENA
vseh vrst za
vrt in polje

SEVER & Komp.
Ljubljana

MEŠANICE PRAŽENE KAVE ZA POZNAVALCE

Prva ljubljanska velepražarna kave

Karol Planinšek

TYRŠEVA CESTA

DOBRNA

vam vrne zdravje

FRAN KOTNIK

Imetnik
ing. MILAN LENARČIČ
lesna industrija, tovarna parketov in
OPEKARNA

VERD, pošta VRHNIKA
Telefon št. 3

Skladišče:
Ljubljana, Trnovski pristan št. 12
Telefon št. 29-59

Proizvaja parketne plošče, parketne deske, ambalažne zabojke, brodarški pod, vseh vrst sidno opeko, porozno opeko za vmesne stene in vseh vrst strešno opeko

MENZA

Koledvorska
ulica 8

nudi cenjenim gostom — vsakomur — VES DAN od 6. zjutraj do 21. ure zvečer
OKUSNO, OBILNO IN CENENO HRANO.
Mleko, kavo, ka-obo, čaj din 1.—, 2.—, 2.50, 3.—; gulaš, vampe, obara, jetrca itd. din 3.—
Palačinke z marelično marmelado din 1.—
KOSILO od pol 12. do 15. ure se kuha dvakrat: zakuhana goveja ali umetna juha, dve prikuhi, goveje meso din 5.—, isto s pečenko ali močnato din 7.50, isto s pečenko in močnato din 9.50, brezmesna hrana din 2.— do din 5.—
VEČERJA od pol 18. do 21. ure: goveji ali telečji zrezki v omaki, dunajski ali pariški zrezki din 3.50, pečen rajžec, dušeno meso z makaroni ali špageti, goveji ali telečji jezik v pikantni omaki, jajčne klobase, segedinski gulaš, ogrsko zelje, pljučna pečenka v omaki, piška v papriki itd. din 3.50. Žganci koruzni, ajdovi ali beli, dušen riž, različni cmoki, kompoti in razne solate din 1.50, mlečna jedila din 2.50, močnata jedila din 1.— do 2.—
Točijo se brezalkoholne pijače! Abonenti se sprejemajo!

Priporoča se

Rafko Koretič

delikatesa in špecerija

Ljubljana — Aleksandrova c. 4
Telefon 28-51 Telefon 28-51

Bomboniera

PISCHINGER

JOŠKO OSET

v palači Kreditne banke

prilaga svoje velike kake tu- in inosamskih
čokoladnih specialitet!

Vrbinc Ivan

LJUBLJANA, KOLEDVORSKA UL. 22.
pishtar, ličar za stavbe in pohištvo
in obdelnik

Se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela — Cene konkurenčne, delo solidno in pod garancijo

Hotel ŠTRUKEL

LJUBLJANA

Telefon 27-41

50 moderno opremljenih sob

Garaža Prvevrstna restavracija

— Lepsenčnatvrt —

Solidna postrežba! — Zmerne cene!

Cenjenemu občinstvu se priporoča za obilen obisk

sadna delikatesa

M. Kompare

GRADISČE 7

TELEFON 28-39

Sveže blago! — Solidne cene!

PLENICE »TETRA«

snežno bele, mehke, tanke in debele po metru, kakor tudi rjuhe, Vam nudi najceneje domača tkalnica

Zupančič Greta

KRANJ

Rupa 42

P U C H
IGN. VOK

LJUBLJANA, Tavčarjeva ul. 7.

TELEFON 26-87

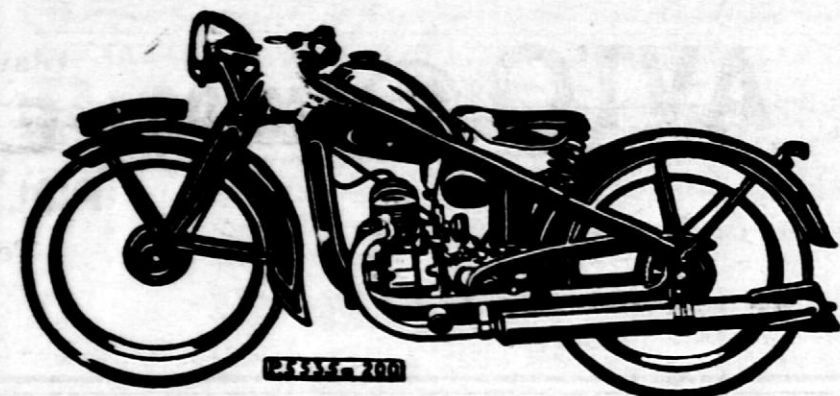
Glavna zloga motorjev

Fichtel & Sachs

marka

PHANOMEN

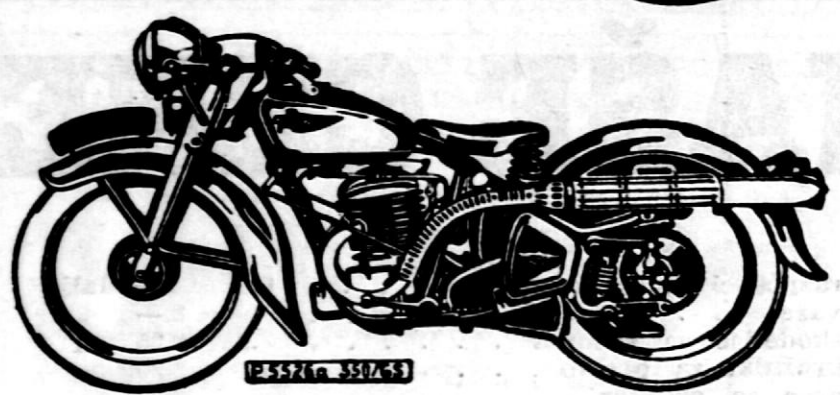
100 in 120 cm

Promptna in cenena
dobava vseh nadomest-
nih delov za motorje

PUCH in

SACHS

Detajlna prodaja kvalitetnega
motornega olja

„Indianol“

„R“

proizvoda iz najfinjšega ricinovega
in specialnega mineralnega olja, ki
ustreza vsem zahtevam mazanja mo-
dernih eksplozijskih motorjev

Koncesijonirani
mestni stavbenik

Franc Varšek

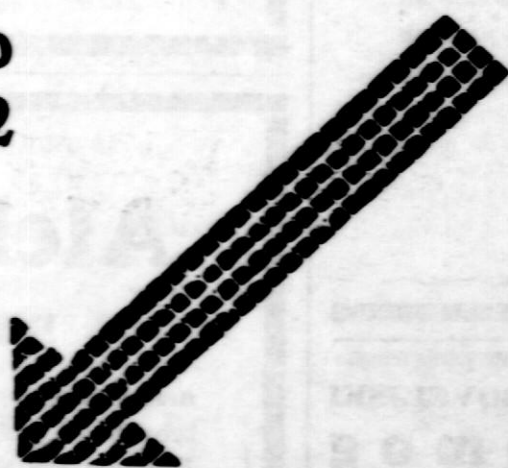
gradbeno-tehnično podjetje

Beograd

Maršala Pilsudskoga ul. št. 24

Telef. št. 23-996

Ustanovljeno
leta 1922

Podjetje zaposluje v sezoni 200 do 400 delavcev. * Gradi stanovanjske hiše, vile, tovarniške objekte, obrambne nasipe, tunele, mostove, vodovode, plovne vile i. t. d. * Specijalno podjetje za zgradbe električnih central, tovarniških dimnikov, krožnih peč in vzdavo parnih kotlov.

ZA NEGO LICA IN KOŽE

DROGERIJA „ADRIJA“
MR. PH. S. BORČIČ

LJUBLJANA - SELENBURGOVA ULICA 1

Parfumerija — Higijena — Foto potrebščine — Kemikalije

KNJIGOVEZNICA

IVAN BONAČ

LJUBLJANA, SELENBURGOVA ULICA.

IZDELUJE VSA KNJIGOVESKA
DELA NAJSOLIDNEJE IN PO
NIZKI CENI.

„TOTRA“

TOVARNA TRAKOV D. Z. O. Z.
LJUBLJANA

ALEKSANDROVA CESTA 5 — TELEFON 26-35

AVTO ŠKODA Glavno zastopstvo:
E. ROSA
POLJANSKA 69
Telefon 25-41

SPRINGER & MÖLLER A. G., LEIPZIG
GENERALNO ZASTOPSTVO ZA JUGOSLAVIJO
STJEPAN RUKAVINA
ZAGREB, MESNIČKA ULICA ŠTEV. 5
BARVE, LAKI ←

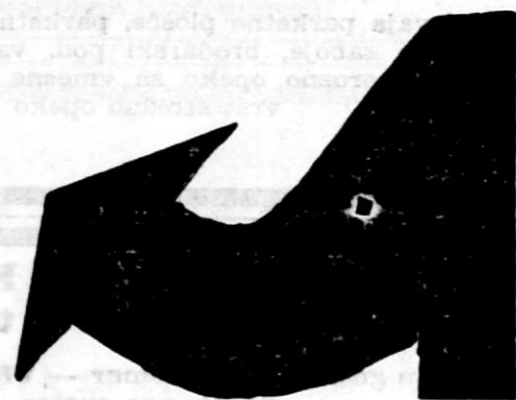
ANT. KRISPER COLONIALE
Lastnik

VERLIČ JOSIP
LJUBLJANA

VELETRGOVINA KOLONIJALNE IN ŠPECERIJSKE ROBE
VELEPRAŽARNA KAVE — MLINI ZA DIŠAVE

TYRŠEVA CESTA 31 * BLEIWEISOVA CESTA 56

Telefon interurban številka 22-63
Brzjavni naslov: Verlič Ljubljana
Ustanovljeno leta 1834

NAŠE CENE ZA PIRHE!

STEKLO:

razpršilci na sol in sladkor	Din	1.— dalje
vaze	3.—	"
skodelice na kompot	2.25	"
krožniki za pecivo	2.25	"
doze za sladkor	6.25	"
sklede velike za kompot	9.25	"
krožniki za torte	9.25	"
kozarci za vino, 12 komadov	10.—	"
nastavki	11.—	"
servisi za vodo	18.—	"
servisi za vino	18.—	"
servisi za liker	18.—	"
servisi za kompot	22.75	"

PORCELAN:

skodelice za kavo	Din	5.— dalje
skodelice za kavo s krožnikom	6.—	"
krožniki globoki	6.50	"
servisi za kompot in pecivo	39.—	"
servisi za črno kavo	40.—	"
servisi za kavo	55.—	"
servisi za kavo, rožnati	88.—	"
jedilni servisi	300.—	"

JEDILNI PRIBOR:

žličke za kavo, aluminijum	Din	1.50 dalje
žličke dessert, aluminijum	1.50	"
jedilne vilice, aluminijum	2.—	"
jedilni pribor, rje prost, par	6.—	"
noži za krompir	1.—	"
razni kuhinjski noži	2.50	"
pribor za salato	6.—	"

PERILO:

otroške nogavice	Din	3.— dalje
otroške dokolenke	6.—	"
otroški predpasniki, gumi	13.—	"
otroški podbradki, gumi	3.—	"
moški žepni robci	1.50	"
moške nogavice	3.—	"
moške podveze	4.—	"
moške dokolenke	9.—	"
moške kravate	7.—	"
moške naramnice	12.—	"

moške srajce	Din	18.50 dalje
moški ovrtniki	6.—	"
moški dežniki	30.—	"
damski žepni robci	2.50	"
damski modrčki	5.—	"
damske nogavice	6.—	"
damske hlačke, svilene	10.—	"
damske rokavice	12.—	"
damske podveze	12.—	"
damske kombinirane	22.—	"
damski dežniki	44.—	"

DRUGE VSAKDANJE POTREBŠČINE:

milo, toaletno	Din	0.50 dalje
milo za britje	1.50	"
čopiči za britje	3.—	"
brivski aparati	7.—	"
brilnice, 10 komadov	4.50	"
glavniki	1.50	"
zobne ščetke	2.50	"
zobna pasta	2.50	"
bakelit kozarci za zobe	2.25	"
puder v vrečkah	1.—	"
denarnice	2.—	"
žepni noži	4.—	"
škarje	4.—	"
listnice	18.—	"
otroške torbice	7.—	"
damske torbice	25.—	"
kovčki	14.—	"
aktovke	42.—	"
otroški nahrbtniki	10.50	"
moški nahrtniki	40.—	"
Thermos steklenice	18.—	"

ČEVLJI:

otroški čevlji	Din	17.— dalje
fantovski čevlji	66.—	"
damski čevlji	68.—	"
moški čevlji	78.—	"

KONFEKCIJA:

otroške mornarske obleke	Din	68.— dalje
fantovske obleke	90.—	"
moške obleke	140.—	"
moške obleke, zelo ugodno	220.—	"

ANTON KRISPER

MESTNI TRG ŠTEV. 26

LJUBLJANA

STRITARJEVA UL. 1-3

Hiša z gostilno in mesarijo

na Glavnem trgu

se prodaja iz proste roke zaradi starosti. Lep vrt, salon, 14 sob, v letoviškem kraju, najlepša lega za povečanje hotela, ki je v tem kraju nujen potreben. Eventuelno se strokovnjaku odda tudi v najem. Poizve se v upravi SLOVENSKEGA NARODA

VSEM, KI POSETIJO ŠKOFJO LOKO, SE PRIPOROČA

GOSTILNA ZAKOTNIK

Gorka in mrzla jedila vedno na razpolago. Pristni cviček. Prenočilce.

Se priporoča **PETER ZAKOTNIK**, gostilničar, Škofja Loka — kolodvor.

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

CELJE

LJUBLJANA

MARIBOR

EKSPOZITURA: KOČEVJE

Obrestuje vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu

do 5%

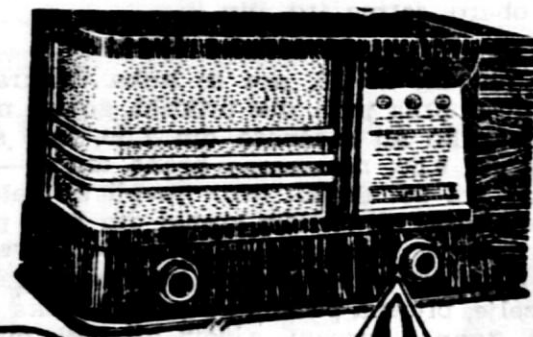
Daje menična, lombardna in hipotekarna posojila; kupuje, posojuje in prodaja vrednostne papirje; vrši vse posle denarnih zavodov.

Za vse obveznosti jamči Dravska banovina z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo

STROKOVNA
RADIO-TEHNIČNA
TRGOVINA
IN ZASTOPSTVO
KVALITETNIH
RADIO-APARATOV

FRANJO JAKLIČ
KRANJ

SIERA Radio

Jenko Alojzij
dežnikar
Kranj

Izdolovanje vseh vrst dežnikov in sončnikov

Krojni tečaj

za
damska oblačila

se prične vsakega 1. v mesecu.

Prijave sprejema in

pojasnila daje

TEODOR KUNC

lastnik od kr. banske uprave

dovoljene šole

Ljubljana

Aleksandrova cesta 5/II.

Za odgovor priložite znamko.

CENJENE DAME!

V mojem damskem salonu Vam napravimo najlepšo trajno ondulacijo po zmerni ceni. Delamo s tremi najboljšimi aparati in preizkušenimi preparati. Poskusite tudi Vi, cenjena dama, in boste zadovoljna, kakor je zadovoljnih nešteto naših stalnih obiskovalk. Za dobro in vestno delo jamčim

Vljudno se priporočam

KRALJ STJEPAN, frizer za dame
LJUBLJANA, TYRŠEVA C. 55 (Nasproti gostilne Kačič).

V BELO CELJE

PO VESELJE!

NAJDEŠ V VSAKI GA MINUTI

LE PRI

Rosi Žamparutti!

PAVEL HERIČKO
MARIBOR

Aleksandrovo
na otoku Krku

nenavadno priljubljeno kopališče pri domači in inozemski publiki, ki išče solca, morja in miru. Peščeno kopališče je zelo pripravno za otroke in neplavalce. Ljubitelji ribolova in jadrnanja imajo dnevno priložnost za lepo zabavo. Prijetni izprehodi po obalskih potih ob zalivih. Električna razsvetljava. V hotelih popoln pension, vstevši vse takse in postrežnino, 45 do 59 din po legi sobe.

Informacije daje

TURISTIČNI ODBOR

Aleksandrovo na otoku Krku

NAJBOLJŠI TREBOVELJSKI

premog

brez prahu

KOKS, SUHA DRVA

L. POGAČNIK

Bohoričeva 5 — Telefon 20-59

24. L.

Prava

orfejska semena

uradno preizkušena

dobite v trgovini

M. Vidmajer

Cankarjevo nabrežje štev. 3,
v podružnici na Tyrševi c. 51
ter na stojnici: Nabrežje 20
septembra. 704

Priloga se na prebavljih trpečih bolnikom od
uglednih zdravnikov preizkušeni in zanesljivo delujoči

ČEBOKLIJEV ZDRAVILNI PREPEČENEC

prirejen po Karlsbadskem receptu.

Dobi se in naročila sprejema samo:

Pekarna Čebokli
MARIBOR

Gradbeno podjetje

ing. arh. Jelenec &
ing. arh. Šlajmar

MARIBOR

Ako želite

katerokoli knjigo,
obrnite se na knjigarno in papirnico
„Domovino“ - Celje

KAVARNA MERKUR

NAJMODERNEJŠE OPREMLJENA KAVARNA.
ZBIRALIŠČE TRGOVSKEGA SVETA. SENČNAT
VRT, IGRALNICA, BILJARD. DVAKRAT TEDEN-
SKO KONCERT.

CELJE

JAKOB LAH

KONFEKCIJA
MODA

MARIBOR - Glavni trg 2

TVRDKA

Karl Loibner

CELJE,

Kralja Petra cesta 17

Priloga čamo špecerijako blago.

FRANC BERNHARDOV SIN
— IZVEJATELJ

Gustav
Bernhard

Maribor

ALEKSANDROVA CESTA 17

TELEFON INTER. ŠT. 20-30

ZALOGA STEKLA

IN PORCELANA

Papirnica

F. Novak

MARIBOR

Gospodsk. ul. 9

Samozaložba razglednic Mari-
bora — Razglednice za vse
prilike — Najcenejše engros
cene za preprodajalce

„GRIČ“

Izletniška gostilna

A. in M. Oset

ROŠPOH PRI MARIBORU —
TELEFON ŠT. 28-07 — NAD-
MORSKA VIŠINA 450 M

IVAN KRAVOS

Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Telefon 22-07.

na potovanja

oglejte si izložbe

Manufaktura

Franjo Majer

MARIBOR — Glavni trg

Anton Senica

restavracija in kavarna

Maribor

Tattenbachova ulica

Anton Tavčar

MARIBOR, Jurčičeva 3 — Telefon 21-47

Prodaja lastnih izdelkov!

Najfinejša praška šunka, gnat, vse vrste mesnin,
klobase, salame

VSAKOVRESTNE MESNE KONZERVE — MESARIJA

Priloga se

KNJIGARNA

IN TRGOVINA S PAPIRJEM

Karl Goričar vdova

Celje, Kralja Petra 7-9

EN GROS

EN DETAIL

MNOGO PRIJETNE ZABAVE PREKO VELIKONOČNIH PRAZNIKOV VAM BO
NUDIL NAJBOLJŠI, NAJBOLJ HUMORISTIČNI FILM UFINE PRODUKCIJE

„Ogoljufani prepirljivci“

Film je posnet po gledališkem komadu »DER HOLLEDAUER SCHIMMELKRIEG«

Kot glavni igralci v tej nedosegljivi komediji bodo nastopili:

HELI FINKENZELLER

RICHARD HAUSLER

EDUARD RÖCK

Na velikonočno nedeljo in na vel. ponedeljek bo ob 10. in 14. uri
matineja. Prekrasne slike iz Kalifornije. Film v naravnih barvah

TORNADO

KINO UNION — CELJE

Železnina in puškarna

Pinter & Lenard

Maribor

Aleksandrova cesta 34

OGLEJTE SI NAŠE ZALOGE — PREPRICAJTE SE
O NAŠIH CENAH!

Josip Čebokli

parna pekarna

fino pecivo in slaščice

MARIBOR

Glavni trg

Pekarna Hartinger

Maribor, Aleksandrova cesta 29

Črni, beli in luksuzni kruh. Posebno zdravniško
priporočen je

Hartingerjev prepečenec

vanili, prepečenec. Velika izbira vseh vrst peciva in kruha.

HRANILNE KNJIZICE VSEH DENARNIH ZAVODOV

3% obveznice, bone, delnice itd.

Valute vseh držav — kupimo takoj in plačamo najbolje

Bančno kom. zavod

MARIBOR, ALEKSANDROVA CESTA 40

Prodaja srečk drž. razredne loterije

MODNA TRGOVINA

ANTON PAŠ

MARIBOR, Slovenska ul. 4

PRVA jugoslov. izdelovalnica blagajn

JOS. SCHELL

MARIBOR, KOROŠKA CESTA 31

SPECIJALNA DELAVNICA ZA BLAGAJNE, SAFEJE ZA
BANKI, JEKLENE TRESORE ZA KNJIGE, ZIDNE TRE-
SORE IN TRESORE ZA KARTOTEKO IN PISALNE MIZE

Alojz Stumpf

juvelir, zlatar in srebrar

Maribor

Koroška cesta 8

LJUDSKA SAMOPOMOČ

REG. POMOŽNA BLAGAJNA V MARIBORU, ALEKSANDROVA C. 47

Poverjenišstvo: LJUBLJANA, TYRŠEVA 34

naznanja smrtnih slučajev svojih članov v mesecu

marcu 1933

ZELJ ANTON, delovodja gradb. urada, Maribor;
Dr. DEBEANI EMANUEL, zdravnik, Celje;
ZAGMOJSTER IVAN, mlinar in posestnik, Brezovica,
p. Bizelsko;
GREGORČIČ JERA, zasebnica, Ruše;
ZMAZEK JOSIP, užitkar, Godemerc, p. Mala Nedelja;
PISEK KATARINA, zasebnica, Kustošja;
REBERNAK FRANC, vet. major v pok., Ljubljana;
ARKO IVAN, tajnik posojilnice v pok., Ribnica na Dol.;
JAKOPIČ IVAN, rudar v pok., Trbovlje;
GORSEK FRANC, posestnik, Gor. Ponikva;
CRNE IVAN, užitkar, Orle, p. Ljubljana;
VIDIČ ANA, posestnica, Krčevina, p. Ptuj;
KRAMBERGER ANTONIJA, užitkarica, Sv. Lenart;
DOMADENIK MATILDA, viničarka, Rače;
SVARČ IVAN, Košaki pri Mariboru;
PEVEC URSULA, preužitkarica, Pijovce, p. Šmarje
pri Jelšah;
ZABERL URSULA, preužitkarica, Studenci;
BIZJAK JOSIP, loto arhivar v pok., Poljčane;
BALOH MARIJA, posestnica, Črnova, p. Sv. Janž na
Vinski gori;
POVODEN JOSIPINA, žena lesnega trgovca, Pobrežje;
WERDOUSCHEGG MARIJA, zasebnica, Celje;
NOVAK LIZA, preužitkarica, Zasadi p. Juršinci;
LOBNIK KATARINA, preužitkarica, Razvanje p. Hoče;
KAC ANDREJ, preužitkar, Slov. Bistrica;
KOVACEC VALENTIN, užitkar, Osluševci;
SEILER VINČENC, zlatar, Maribor;
DIKAVČIČ FRANC, posestnik, Braunsvajg;
ZIDARIČ MARIJA, posestnica, Središče;
VERSTOVSEK NEŽA, zasebnica, Maribor;
MRK MARJETA, užitkarica, Begunje pri Cerknici;
HUTIG TEREZJA, zasebnica, Celje;

PO VSEH UMRLIH ČLANIH SE JE IZPLAČALA PRIPADAJOČA PODPORA V SKUPNEM ZNESKU

Din 437.900.—

Članom, ki so pristopili po 1. novembru 1933, se izplača polna podpora — brez odbitka!
Kdor še ni član »Ljudske samopomoči«, naj zahteva brezobzorno in brezplačno pristopno izjavo!

BLAGAJNIŠKO NAČELSTVO

VELEŽGANJARNA IN TVORNICA
LIKERJEV, RUMA, VINJAKA IN
BREZALKOHOLNIH PIJAC

VIKTOR MEDEN

LJUBLJANA - TELEFON 20-71

nudi po zelo ugodnih cenah

PRISTNO DOMAČO SLIVOVKO
PRAVI KRANJSKI BRINJEVEC
SADJEVEC
LIKERJE IN GREŃČICE
RUM JAMAICA
VINJAK MEDICINAL
VINO VERMOUTH
MALINOVEC IZ GORSKIH MALIN
ORANŽADO
CITRONADO

POSTREŽBA TOČNA IN SOLIDNA!

CHROMOS

D. D.

LJUBLJANA
WOLFOVA ULICA 4

ŽITNIK RUDOLF
Splošno kleparstvo, instalacija
strelovodov, strešne izolacije

Cene zmerne
Delo solidno

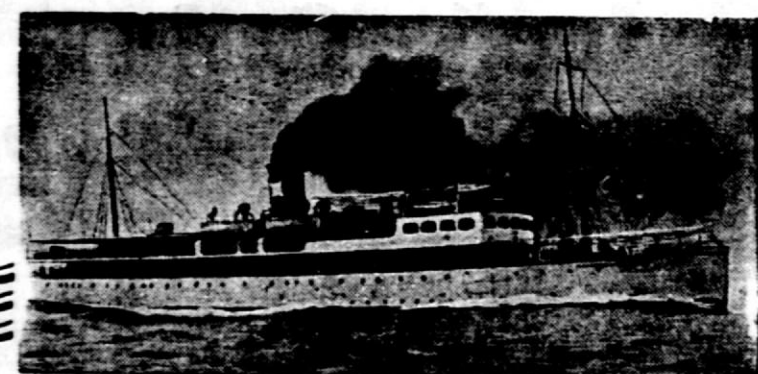
Cene zmerne
Delo solidno

LJUBLJANA
AMBROZEV TRG 9
Telefon 31-46 * Čekovni račun 13.469

Jadranska plovidba d. d. Sušak

Brza parobrodska služba iz Benetk in Sušaka proti Dalmaciji.
Turistična potovanja iz Benetk in Sušaka proti Dalmaciji
po zmernih, pavšalnih cenah.

- Vsakodnevne parobrodne proge za vsa kopališča in letovišča jugoslovanske obale.
- Enajstdnevna pavšalna potovanja iz Sušaka v Grčijo.
- Navodila in prospekte dobite pri direkciji na Sušaku, vseh agencijah, Putnikovih uradih in družbi Wagons-Lits/Cook.

Specijaliteti
firme
BRUNO MOSER
vsestranske
vino

ZEMUN
Moserjeva ul. 1.
Telefon Stav. 37-555
tel. št. 26-64

Zaloga tudi v Javnem
skladišču v Ljubljani
Zastopnik za Maribor in
okolice: g. Franc Vogrin,
Maribor, Malostova 15/I.

ki je z zakonom
zavarovan in v
kakovosti
neprekosljiv

FRUSKOGORSKI BISER

Pohištvo
starinske,
francoske,
italijanske,
orientalske

se dobijo po ugodnih cenah, še
drugo starinske stvari, slike,
vase itd. pri

IVAN MATHIAN
LJUBLJANA – Tyrševa cesta 12

Najfinejša ljutomerska vina
vinogradnika JOSIPA ORNIGA v Ptuj.
Zaloga v Ljubljani, Tyrševa c. 15 (dvoršče
kavarne »Evropce«).

ZASTOPNIK: KAISER DRAGO

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

Ljubljana, Prešernova ulica št. 50

Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84. (v lastnem poslopiju) Brzojavni naslov: Kredit Ljubljana.

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednost-
nih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in
kredit vsake vrste, eskompt in inkaso menic, kuponov, na-
kazila v tu- in inozemstvo, Safe-deposits itd.

RUDOLF SEVER

LJUBLJANA, Marijin trg 2.

Najmodernejše tkanine za zavese, prevleke za pohištvo,
posteljne odeje, linolej in lastni tapetniški izdelki,
cauchi, fotelji i.t.d. vedno v zalogi.

ELITE

LJUBLJANA
PREŠERNOVA 7-9

DANSKA IN MOŠKA KONFEKCIJA

NUDI NAJVEČJO IZBIRO V PLASCIH
IN KOSTUMIH ZA DAME TER V OBLE-
KAH IN POVRŠNIKIH ZA GOSPODE

Prvovrstni salon za dela po meri.

DELNIŠKA
DRUŽBA
PIVOVARNE

UNION

V LJUBLJANI

Priporoča svoje izborne
izdelke, in sicer

SVETLO IN ČRNO PIVO

PEKOVSKI KVAS

in špirit vseh vrst

A. ŽIBERT

TRGOVINA S ČEVLJI
PREŠERNOVA ULICA

naznanja cenjenemu občinstvu, da je
ravno kar došla pomladanska pošljka
damskih sandalet v vseh modnih
barvah, kakor tudi sandalet za
gospode in deco iz usnja in hunting-
calfa v vseh velikostih ter po zmerno
nizkih cenah.

PRI NAKUPU

čevljev, sandal, rokavice in nogavice

oglejte si najnovejšo modalo in oblike pri trdki

A. PERKO

LJUBLJANA, FRANCISKANSKA ULICA 1.

Za pomladanske in letne sezono pripravljamo, kakor
vedno, velike izbire elegantnih damskih sandal v vseh
barvah.

Kastelic in drug

TRGOVINA
S PAPIRJEM
NA VELIKO

LJUBLJANA
Aleksandrova cesta št. 9.

TVRDKA OSNOVANA L. 1873.

IVAN KRIVIC

SPECERIJSKO
COLONIJSALNO
MATERIJALNO
BLAGO

LJUBLJANA

TELEFON INTERURBAN 59-15

FRANCISKANSKA ULICA ST. 10

ALPEKO

STOPNICE

TERRAZZO

KERAMIT

MAJOLIKA

MOSAİK

PLOŠČE ZA OBLOGO STEN IN TAL V RAZNIH BARVAH
IN VZORCIH, SODOBNE KOMBINACIJE, PRIMERNE ZA
KOPALNICE, KUHINJE, VEZE, STOPNJIŠČA, MESNICE,
MLEKARNE I.T.D. IZDELUJEMO V LASTNI TOVARNI ZA
50 - 75% CENEJE OD INOZEMSKIH KERAMIČNIH IN
KLINKER PLOŠČ.

»ALPEKO« — INDUSTRIJA UMETNEGA
KAMNA IN MARMORJA V LJUBLJANI

Češka industrijalna banka

PODRUŽNICA V LJUBLJANI, MARIJIN TRG 5 — CENTRALA V PRAGI, ČSR

Vplivna delniška glasnica in rezervni fond Kč 157.000.000.—
Vloge skupaj Kč 1.833.000.000.—
53 podružnic in ekspozitur v ČSR.
Izvajajo bankne posle vseh vrst in sprejemajo vloge na tek. rač. in knjižico.
Bančni nadzor: INDOBANCA. Telefon intern 21-04.

Kol'kor kapljic
Tol'ko let
Bog Vam da!
Na svet živet!

Tako izvrstno kapljico, kakršno
dobite v vinskih gorica, toči

Daj-Dam

Ljubljana
Telefon 2308

Vsak čas topla in mrzla jedila.

Na drobno!

Na debelo!

Najceneje in najbolje kupite vse prvovrstne
vrvarske lastne izdelke

metve, žito, volno, afrik, kapok, gradl na šimice,
nepremokljive konjske plahte, gasilsko cavi l. t. d.

samo pri

Prvi kranjski vrvarni in trgovini
s konopnino

Ivan N. Adamič

LJUBLJANA, Sv. Petra cesta št. 31. Telefon 2441
MARIBOR, Vetrinjska ulica št. 20. Telefon 2454
CELJE, Kralja Petra cesta št. 33.

**BIZJAK
FILIP**
KRZARSTVO

Ljubljana, Kongresni trg 8

prporoča veliko zalogo krasnih srebrnih lisic in vseh
vrst drugih krznarskih izdelkov za pomlad in poletje

A. & E. Skaberne
Ljubljana

A. & E. Skaberne
Ljubljana

A. & E. Skaberne
Ljubljana

A. & E. Skaberne
Ljubljana

Specijalna trgovina

na damsko modo, bluz,
nogavice, rokavice in kopalnih potrebščin

PEPCA ČRNJAČ

Ljubljana Šelenburgova ul.

VRTNARIJA IN CVETLIČARNA

MATKO KEŠE

LINEARTOVA UL. 5

nudi cenjenemu občinstvu izbrane cvetlice, raznovrstne vrtnice
ter okusno vezane šopke in vence po najnižjih cenah.

HOTEL METROPOL MIKLIČ

LJUBLJANA

NASPROTI GLAVNEGA KOLODVORA

MODERNA
KAVARNA

DVORANA ZA PLESE IN BANKETE

200 POSTELJ

BILJETARNICA IN MENJALNICA »PUTNIK« V HIBI

Laneno olje, firnež, barve, lake, kit, lan, tropine

ter vse v to stroko spadajoče blago prvovrstne kakovosti po solidnih
cenah in točni postrežbi najugodnejše kupite pri domačem podjetju

Medić - Zankl

tovarna olja, lakov in barv

DRUŽBA Z OMEJENO ZAVEZO — LASTNIK FRANJO MEDIC

CENTRALA v Ljubljani, podružnica v Mariboru, ekspozituri v Novem Sadu in Beogradu —
Tovarne v Ljubljani, Medvodah in Domžalah

L. MIKUŠ

LJUBLJANA — MESTNI TRG 15

Dežniki

Na malo

Na veliko

USTANOVLJ. L. 1879

TELEFON 22-82

P R I P O R O Č A M O

MANUFAKTURNO TRGOVINO

JANKO ČEŠNIK

LJUBLJANA, LINGARJEVA UL. 1

VESELO
VELIKO
NOC obiskovalcem Sv.
Križa najtopleje
priporoča

IVAN SEMRAJC

GOSTILNICAR PRI SV. KRIŽU

TRGOVINA S KURIVOM

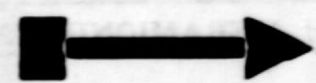
JEHART FRANC

LINEARTOVA UL. 16

nudi cenj. občinstvu suha bukova drva in premog
po najnižjih cenah.

MORSKE RIBE

v največji izbiri vedno pri

KMETU

Gospodarska cesta

Priporoča se
trgovina z mešanim blagom

A. JEGLIČ

Lesce pri Bledu

CINKARNA D. D. V CELJU

OSNOVANA 1923. LETA PREVZEMSI POSLOVANJE DOTEDANJE
DRŽAVNE CINKARNE, OSNOVANE 2E 1873. LETA

Predeluje in izkorišča cinkovo rudo in cink

GLAVNI PROIZVODI CINKARNE D. D. SO:

cink, surov in rafiniran v blokih,
cinkova pločevina vseh dimenzij in debelina,
svinčena pločevina vseh dimenzij in debelina,
bakrena pločevina vseh dimenzij in debelina,
cinkovi prah,
žveplena kislina, koncentrirana in nekoncentrirana,
selena galica (železni vitriol),
katran,
cinkove belile, strupenost.

Glavne zastopstvo za prodajo fabrikatov Cinkarne d. d. ima tvrdka
Metalno akcionarsko društvo Ljubljana, Masarykova 12

ki vrši veleprodajo ter ima tudi stalno na skladišču: modro galico, litopon, minij,
koster (cin) v blokih in palicah, aluminij, baker, antimon. Poleg tega trguje tudi
s starimi kovinami in kovinskimi odpadki vseh vrst.

Pripravi
ga z
Backinom

DR. OETKER JEVNI
pecilnim praškom

ZANATSKA BANKA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE A. D.

Podružnica Ljubljana, Gajeva ulica 6

Telefon 20-30

PODELJUJE družbenim, državnim podjetjem ter drugim pravnim osebam in posameznikom razne vrste posojil in kreditov na tekoče račune.
SPREJEMA od vsakega vrste na hranilne knjižice in tekoče račune, katere obrestuje po 4—5 %. Vse vloge so vsak čas razpoložljive brez vsake omejitve.

Ljudevit Marx TOVARNA LAKOV D. D.

Domžale MATIČNA TOVARNA USTA-
NOVLJENA ŽE LETA 1834

Proizvaja vse vrste eljastih, nitroceluloznih in drugih lakov najboljše kakovosti.

„Virco“ nitrocelulozni lak za lakiranje avtomobilov po najpovoljnejši ceni!

»Tessaro« Email, novi sintetični email lak! Hitro suši, odporen proti vremenskim vplivom, udarcem itd. V vseh barvah.

Prodaja: Ivan Rozina BARVE IN LAKI

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA ŠTEV. 14

JOSIP KOBE NOVO MESTO

VELETRGOVINA
SPECERJSKEGA - DELIKATESNEGA
BLAGA NA DROBNO IN DEBELO.
Zastopstvo Standard Vacuum Oil Comp.
d. d., Zagreb. Na željo cenj. odjemalcev
dostavljamo blago direktno na dom s
lastnim avtomobilom in prilaščanjem
lastnih prevoznih stroškov.

Priporoča se trgovina
s papirjem
na veliko

PAPIROTEKA
družba z o. z.

Ljubljana,
Tyrševa 12
dvorišče

eleganca
točnost
solidnost

„VERA“

modni atelje
NEBOTIČNIK
tel. 24-63

Najlepši dežni plašči za dame in gospode,
najboljše angleške in češke suknje, naj-
točnejša postrežba v primarno najboljšem
kroju je samo v modnem salonu

ŠETINC LADO

NOVO MESTO

NAJUGODNEJE VAM NUDI

SLAVO KOLAR

LJUBLJANA — TELEFON 24-66

SVETLOBNA TELESNA, ELEKTRICNE STROJE
IN APARATE, ELEKTROINSTALACIJSKI MA-
TERIJAL, TEHNIČNE PREDMETE, ELEKTRO-
INSTALACIJSKA DELA IN VSE ELEKTRICNE
NAPRAVE.

DOMAČE SALAME IN FINI POLEMENDOLSKI SIR
nudi

DELIKATESNA TRGOVINA

I. BUZZOLINI

Lingarjeva ulica.

Avguštin Okroglič

IZDARSKO PODJETJE

gradi — projektira, izvršuje jamska, vodna, naftna in vsa
ostala stavbna dela.

NOVO MESTO

SEIDLOVA C. 7.

VII. JUBILEJNI

MARIBORSKI TEDEN

OD 6. DO 15. AVGUSTA 1938.

VELIKA JUBILEJNA RAZSTAVA RAZVOJA IN NAPRE-
KA GOSPODARSTVA TER KULTURNEGA IN SOCIJAL-
NEGA ŽIVLJENJA MARIBORSKEGA OKROGJA V

SVOBODNI DRŽAVI

80% POPUST NA ŽELEZNICAH IN PAROBRODIH OD 4. — 12. AVGUSTA 1938.

MEDNARODNA
ŠPEDICIJA

TURK
Ljubljana

PROSTO JAVNO
SKLADIŠČE

prevzema:

OCARINJENJE

uvoznih in izvoznih pošilk in to hitro,
skrbno in po najnižji tarifi. Revizija
pravičnosti zaračunavanja carine in vse
informacije brezplačno.

Vilharjeva c. št. 38 (nasproti nove
carinarnice). Telefon: 24-58

PREVAŽANJE

vsakovrstnega blaga, kuriva, strojev,
selitve v Ljubljani in izven Ljubljane
s vozovi in avtomobili in to hitro
ter po niski ceni.

Masarykova c. št. 9 (nasproti tovar-
nega kolodvora). Telefon: 21-57

VSKLADIŠČENJE

raznega blaga kakor tudi pohištva
v lastnem, mestne trošarine in uvoz-
nine prostem JAVNEM SKLADIŠČU. Oskrba
inkaso-povzetij.

Kotnikova ul. št. 12 (nasproti mestne
elektrarne). Telefon: 30-73

ELEKTRO-STROJI

ELEKTROMOTORJI RAZNE IZVEDBE, ELEKTRICNI VETALNI STROJI, STROJI ZA OBDELAVO LESA IN
KOVIN NA ELEKTRICNI POGON, KOVANSKI VENTILATORJI, SIGNALNE ELEKTRICNE SIRENE IN HUPE,
ELEKTRICNI KOMPRESORJI, RAZNI TRANSFORMATORJI, ELEKTRICNE ČRPALKE ZA VODO, HLADIL-
NIKI, ELEKTRICNI SEBALCI ZA PRAH ITD., ITD. VSE MONTAŽNI MATERIALI ZA INSTALACIJO ELE-
KTRICNE LAMPE IN POGONNE SILE V NAJVEČJI IZBERI VAM NUDI:

»ELEKTROINDUSTRIJA« D. D., LJUBLJANA

GOSPOSVETKA C. 13 (KOLJEVI, TELEF. ŠT. 20-74)

NAD 90 LET

Ljubljana

J. J. NAGLAS

NAD 90 LET

Novi trg 6

izdeluje vsakovrstno pohištvo

Priporoča veliko zalogo tkanin za prelepe pohištva in zavese

C. J. HAMANN

USTANOVljENO L. 1866

izdelovalnica perila za dame, gospode in deco

Ljubljana, Mestni trg 8

Anton Wagner

RADOVLJICA

Kemična čistilnica in barvarnica oblek, volne in svile

Sprejemališče:

Ante Prezelj, krojačnica, Ljubljana
VOŠNJAKOVA ULICA 4 SLOMAKOVA ULICA 23

Dekativiranje blaga

V krojačnici Prezelj se vam vse lepo zlika in popravi.
Solidna in strokovna izdelava.**Franc Rebernik**

pleskarstvo in ličarstvo

LJUBLJANA

KOMENSKA UL. 22.

TELEFON 31-77

VULKANIZIRANJEavtomobilskih in motornih plaščev hitro, strokovno in dobro
pri„GUMIKLINIK“, Tyrševa cesta 23
Nakup in prodaja rabljenih pnevmatik.**GOSTILNA IN PRENOČIŠČE**

„LJUBELJ“ - TRŽIČ

Topla in mrzla tekoča voda // Izborna restavracija
Lastnica
Ana Žagar**PREMOG**

suha drva in oglje

dobite po zmerni ceni pri trvdki

BARTOL ANTON

LJUBLJANA, TYRŠEVA C. 46 — TEL. 35-40

**ROGAŠKA
SLATINA**SIROM SVETA ZNANO ZDRAVILIŠČE
ZA BOLENIJA NA ŽELODCU, ČRE-
VESIH, OBISTIH, JETRAH, MEHURJU,
ŽOLCU I. T. D.**VAS VABI NA ZDRAVLJENJE
IN ODDIH**NAJMODERNEJE UREJENI
HOTELI, IDEALNO LETOVISČE,
VSAKOVRSNE ZABAVE, KRASNO
PLAVALNO KOPALIŠČE NA
PROSTEM. SLOVITI VELECI**TEMPEL
STYRIA
DONAT**

Pojasnila in prospekte dobite brezplačno od uprave zdravilišča

ROGAŠKA SLATINA**SOENNECKEN**
POLNILNO
FASOKAKOR TUDI DRUGA
IZBRANO LEPA DARILA
KUPITE PRI**IV. BONAČ**
LJUBLJANA

SVETOVNOZNANI AKUMULATORJI

„Mars“

in „Sonnenschein“

za vse vrste avtomobilov in motocičlov vedno na zalogi
v akumulatorski delavnici**JOŽE GRAJZAR** (preje KOŠER)
LJUBLJANATEL. 36-35 (DVORIŠČE KAVARNE „EVROPE“) TEL. 36-35
Sprejemajo se akumulatorji v popravilo in polnjenje.Kuhinjska posoda
Gospodinjski predmeti**FRANC GOLOB**

Ljubljana, Wolfova 8

Ustan. 1899 Tel. 2781

Vedno najnovejši modeli
steznikov, dunajskih in pariških
modelov v veliki izbiri.
Stezniki in nočniki za vsako
ceno.

Priporoča se

**Ada
Besednik**

Ljubljana, Selenburgova ulica 6

SPECERIJA

GALANTERIJA

FRANC SCHNABL

TYRŠEVA 43

Jamči za solidno in dobro postrežbo. Bodite tudi vi naš
odjemalec!

BOGATA ZALOGA

juvelov, zlatnine, srebrnine in ur
po najnižjih cenah**LUD. ČERNE**

LJUBLJANA, Wolfova ulica 3

DAMSKE TORBICE, DENARNICE, KOVČEKI IN
VSAKOVRSNE USNJARSKE IZDELKE PRIPOROČA**JOS. KÖHLER** D. Z.
O. Z.

LJUBLJANA

TYRŠEVA 19 in PREŠERNOVA 32

Splošna trgovska družba z o. z.

ST. VID nad LJ. št. 91 LJUBLJANA, TYRŠEVA 33

KOLESA, MOTORJI, ŠIVALNI STROJI
— VELIKA IZBIRA ZA MALO DENARJA! —**TIZIAN** d. z o. z.

NAKUP IN PRODAJA

ANTIKVITET

Ljubljana, Frančiškanska ulica

(PASAZA)

Pri izbiri Vaših kozmetičnih potrebščin Vam stro-
kovnjaško svetuje**parfumerija „NADA“**

LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA ULICA.

Pred nakupom oglejte si veliko izbiro po najnižji ceni!Najnovejša dvokolesa,
najnovejši motorji „Triumph“,šivalni stroji,
otroški in igračni vozčki,prevozni trilekiji,
pneumatika itd.

Ceniki franco!

LJUBLJANA, Karlovska cesta 4

„TRIBUNA“ F. B. L.

podružnice:

MARIBOR, Aleksandrova št. 26.

**MODNE TKANINE
ZA DAME IN GOSPODE**

Lončar-Raška-Stare

**LJUBLJANA
FRANČIŠKANSKA ULICA 3**

STAVNO IN UMETNO

ključavničarstvo

**JOSIP REBEK
LJUBLJANA**

CANKARJEVO NABREZJE 9 — TELEFON 21-02
se priporoča

na vse v ključavničarsko stroko spadajoča dela, kot: naprava železnih konstrukcij za s steklom krite strehe, delavnika okna, stopnišča, balkonske in vrtno ograje itd.

Specijalna delavnica

na železne konstrukcije k trgovskim izložbam, na sončne strehe.
Kvalitetni izdelki — Zmerna cena!

ZA PLESKANJE

VAŠE HIŠE, OPRAVE ALI
OGRAJE ZAHTEVAJTE,
DA SE UPORABLJA

SAMO PRIZNANO PRVOVRSTNI

HROVAT^{ov} firmež

Priporoča se

Hrovat & KOMP.
TOVARNA KRANJSKEGA LANENEGA OLJA IN FIRNEŽA
LJUBLJANA

BRZOPARILNIKI

s bakrenimi ali jeklenimi v ognju počinkanimi kotli
KOTLI ZA ŽGANJEKUHO
vseh sistemov, kakor tudi pralni kotli, bakreni in aluminijasti kotli za sadne soka, tovarniške naprave itd.
najceneje pri trdnosti

„KOTLARKA“

dr. S. O. S. LJUBLJANA, Melodvorska 23, Tel. 37-02
Zahtevajte prospekte! Zahtevajte prospekte!

Semena

GOSPODARSKA
VRSTA
CVETLIČNA
VRSTA ORODJE

kupite dobro in poceni v trgovini

DOMINIK BEZENŠEK
LJUBLJANA — PALAČA LJUDSKE POSOJILNICE

ROVŠNIK IVO

čevljarski mojster
TRBOVLJE I

Enkrat za vselej

si zapomnite, da dobite kopalne
kadi in peči, angleška stranišča,
umivalnike, bideje, stenske školjke,
vse armature in fitinge, črne in pocinkane vodovodne cevi in vse druge
železnino po najnižjih cenah pri

Šošterič, Petan & Erker

v Ljubljani na Resljevi cesti št. 20
TELEFON 24-64 TELEFON 24-64
Solidna postrežba!

USTANOVLJENO
LETA 1823.

SAMO Z ZASHITNIM ZNAKOM NA VSAKI ŠPILI SO
PRAVE ZNANO PRVOVRSTNE

kranjske klobase

imamo kot „SPECIJALITETA“ od starorecenoirane trdnosti

M. URBAS

(lastnik: Miroslav Urban)

LJUBLJANA

SLONSKOVA UL. 13
poleg Mestne elektrarne

MONOPOLSKA VELEPRODAJA SOLI

A. SENČAR in SIN

veletrgovina s specijalnim blagom, deželni pridelki —
eksport jaje — zamenjava bučnega olja — zastopstvo
Standard-Vacuum Oil Company of Jugoslavija — tovarna
švepih izdelkov in švepihnapne brozge: A. Jurca
Na debelo! mal. MILKO SENČAR Na drobno!
Podružnica: Ptuj, Slovenska ulica 11 in Nova cesta 2

Velika izbira

PLETENEGA POHISTVA
LEZALNIH STOLOV ZA
VERANDE IN VRTOVE

ANTON MERHAR
LJUBLJANA

SV. PETRA CESTA 23

TELEFON 49-55

NAGROBNE SPOMENIKE

modernih oblik
dobite najceneje pri
FRAN BAČNIK
POKOPALISKA UL.
Ljubljana — Meste

INSERIRAJ
V „JUTRU“

Kr. dvorni dobavitelj

ANTON VERBIČ

Ljubljana — Stritarjeva ulica

Delikatese — špecerija

Ne pozabite,

ko obnavljate svoje domove, da kupite najceneje
BARVE, oljate in kromirane
LAKE in FIRNEŽ,
ŠELAK in ŠPIRIT dec.,
LUZILA „Arti“ PASTE za podo,
PRAŠNO IN STROJNO OLJE
ter vse slikarske in pisarske potrebščine pri

IVAN ROZINA

(prejeto v oris) — Telefon 29-55
TYRŠEVA (Donajska) CESTA 14
poleg Schneider & Verovšek-a

ZVEZA ZA TUJSKI PROMET TUJSKOPROMETNA ZVEZA

V SLOVENIJI

ZA RIVSO MARIBORSKO OBLAST

Ljubljana

Maribor

TYRŠEVA 1b/III

TRG SVOBODE — GRAD

GLAVNI ZASTOPSTVI

»PUTNIKA« D.D., BEOGRAD

DA JE podrobne informacije in prospekte vseh turističnih krajev Slovenije,
zdravilišč, letovišč, planinskih postojank kakor tudi posameznih turističnih
obratov, hotelov, penzionov i.t.d.

DA JE interesantom brezplačno navzete za potovanja, sestavlja rute in pro-
grame za potovanja in nudi vse ostale usluge in navodila za potovanja v tu- in
inosestvo:

NUDI vse vrste karte za železniški, pomorski in zračni promet v tu- in ino-
sestvu po originalnih cenah, z vsemi možnimi popusti.

KUPUJE in prodaja vse valute po najugodnejših dnevnih cenah, izdaja kreditna
pisma, potovalne čke in hotelske bone;

PREJEJA splošno priljubljene izlete z železnico in udobnimi avtokari v tu- in
inosestvo ter organizira cenena pavšalna potovanja in bivanja na Jadranu.

Brez skrbi, poceni in udobno se potuje s posredovanjem

„PUTNIKA“

BILETARNE IN INFORMACIJSKE POSVETOVALNICE:

BLED, tel. 245,
JESENICE, tel. 621,
JEZERSKO,
KORENSKO SEDLO,
KRANJ, tel. 34,
LJUBLJANA, Tyrševa. cesta 5,
tel. 24-72, 41-31,
LJUBLJANA, Hotel Miklič, tel. 33-84,
PLANINA PRI BAKERU,

CELJE, tel. 119,
DRAVOGRAD-MESA, tel. 2,
GORNJA RADGONA, tel. 21,
MARIBOR, Trg svobode — Grad,
tel. 21-22, 21-29,
MARIBOR — glavni kolodvor,
tel. 26-09,
PTUJ, tel. 23,
ROGAŠKA SLATINA, tel. 1,
SENT ILJ, tel. 6.

A. ZESCHKO

TELEFON 81. 2519 — USTANOVLJENO LETA 1897

Zaloga papirja na debelo —
Tovarna papirnatih vrečic
IZDELOVANJE VSEH VRST
PAPIRNATIH VREČIC IZ SU-
PERIOR, PERGAMIN IN CE-
LOFAN PAPIRJA

Zadnje novosti
prinaša

Mimi Sark

Ljubljana
Kreditna banka

Vse pisarniške, šolske in tehnične potrebnosti priporoča v veliki izbiri trgovina s papirjem

M. TIČAR

LJUBLJANA, SV. PETRA C. 26
SELENBURGOVA 1, TEL. 29-34
PRIMERNA DARILA ZA VSE PRILIKE —
SAMOPRODAJA OSMIA NALIVNIH PERES

Pomladne modne novosti:

Za dame:

SVILENE RUTE, SALI, ROKAVICE, NOGAVICE,
PERILO I.T.D.

Za gospode:

VELIKA IZBIRA KLOBUKOV DOMACIH IN INO-
ZEMSKIH TVRDE, SAMOVENICE, ROKAVICE,
NOGAVICE, PERILO (IZDELAVA TUDI PO MERI),
JUTRANJI JOPICI, DEŽNIKI, PALICE I.T.D.

Velika izbira kopalnih potrebščin za dame in gospode

Se priporoča trdka

P. MAGDIČ

LJUBLJANA — Aleksandrova c. 1

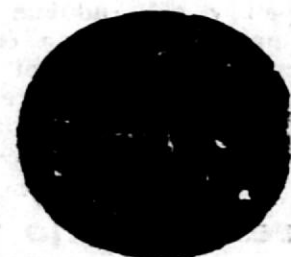
Priporoča se:

**GREGORC
& KO.
LJUBLJANA**

veletrgovina
špecerijskega
in kolonijalnega
blaga

BRZOJAV:
GREGORC, LJUBLJANA

Telefon:
22-46

St. 948533. Zapestnica iz usnja z uro, fino AXO cilind-
drsko kolesje. Moderno ohišje iz Krom-nikla Dln 128.—
St. 948537. Ista s svetlečo številčnico in kazalcema
Dln 146.—

St. 948538. Zapestnica iz usnja z uro, fino AXO cilind-
drsko kolesje na 6 rubinov, s svetlečo številčnico in
kazalcema. Moderno ohišje iz KROM-nikla Dln 162.—
St. 948596. Zapestnica iz usnja z uro, fino AXO anker
kolesje, na rubinih tekoče, z RADIUM svetlečo števil-
čnico in kazalcema. Moderno ohišje in KROM-nikla
Dln 188.—

St. 948710. Zapestnica iz usnja, fino IKO-anker kolesje,
na 15 rubinov tekoče, točno uravnana, s RADIUM svet-
lečo številčnico in kazalcema. Moderno ohišje iz KROM-
nikla Dln 238.—

Tri leta trajajoče pisarno jamstvo!
Zahtevajte gratis in franko veliki ilustrirani katalog
ur, budilk, zlatnine in srebrnine, svetovno poznane
firme

H. SUTTNER
LJUBLJANA

Lastna protokolihrana tovarna ur v Švici.

**Kavarna
„Emona“**

Podjetje prvega reda, v središču mesta. Shajališče
ljubljanske publike • Tu in inozemski časopisi,
revije in ilustracije, — od 1. aprila pomnožena
naklada. • Prvovrstna postrežba • Dnevno
popoldanski in večerni koncert.

RESTAVRACIJA EMONA, prijetno zabavišče. —
Ples, godba. Odprto vsak dan do 3. ure zjutraj.

Za moške obleke

Velike izbire črnega in angleškega blaga po najnižjih cenah
nudi trdka

IVAN ŽELEZNIKAR
LJUBLJANA — Marijin trg 3

Velike izbire krojaških potrebščin: podloge, svile, sukanca,
gumov itd. — Vzorac pošljem na zahtevo, če se javi poleg
naslova tudi poklic.

**GRADBENO
PODJETJE**

Battelino Vilibald

POOBLASCENI GRADITELJ

Ljubljana, Rožna dolina — Tel. 33-35

Gradi stanovanjske in trgovske
hiše, vile, industrijske zgradbe
i.t.d. po lastnih in tujih načrtih
— Lastne delavnice za cement-
ne izdelke in umetni kamen —

»KUVERTA«

KONFEKCIJSKA TVORNIKA
DRUŽBA Z O. Z.
LJUBLJANA

Naslo ime Vam pove naš izdelek

NAROČILA SPREJEMA

„CENTROPAPIR“

D. Z. O. Z.

Ljubljana, Tyrševa 67

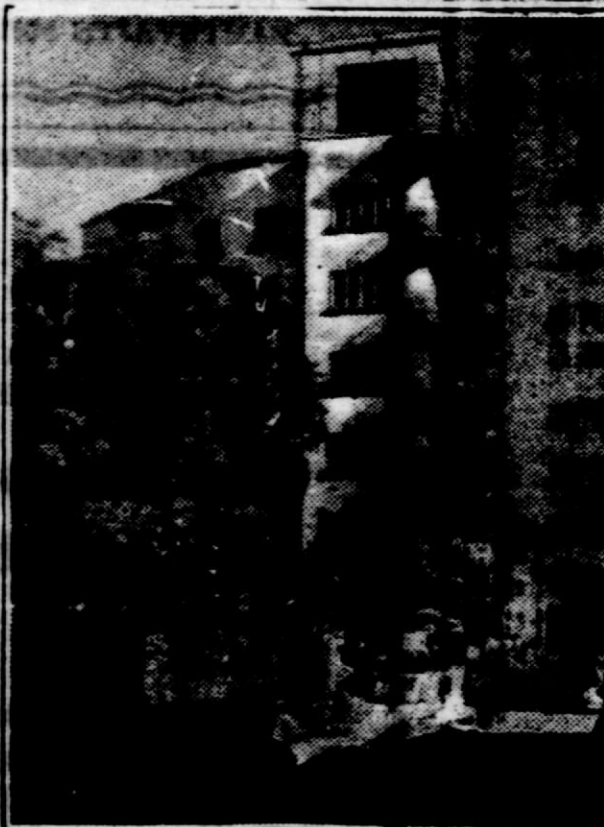
Tel. 29-07

„KURIVO“

DRUŽBA Z O. Z.

TYRŠEVA CESTA 31 — TELEFON 34-34

nudi prina trboveljaki premog, suho
bukova drva, bukove odpadke in lesa

GRADBENO
PODJETJE
IN TEHNIČNA
PISARNA

Vesele velikonočne praznike želi vsem cenjenim gostom in
prijateljem ter se nadalje najtopleje priporoča

Franja Kačič

GOSTILNICA — TYRŠEVA CESTA 48

MODERNE STAVBE,
VILE, MOSTOVE IN
CESTE GRADI IN
PROJEKTIRA SOLIDNO

**MIROSLAV
ZUPAN**

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 6

PRESKER

SV. PETRA CESTA 57, 14

NAJLEPSE IZBRANO BLAGO VSAKOVRSNIH KVALITET ZA GOSPODE, SPORT
NAMGARN OBLEKE, TREČKOTI, MOŠKI IN DANSKI VETNI SUNJICI
Posebne novosti! PUMPARKE, MODNE SLAČE NAJDLJŠIH KROJEV TER VSE MOŠKO
PERILO I. T. D. PRODAJANO SAMO PO REKLAMNO ZNIŽANIH CENAH,

KVALITETNA
K O L E S APNEVMATIKA
CONTINENTAL

AVTOMATERIJAL

AVTOMAT
BENCIN + NAFTA
OLJA**A. GOREC**

družba z o. z.

Poleg nebotičnika

1111
1111
1111
1111
1111
1111**The Rex Co.**
Ljubljana
Gladšice št. 10
Telefon št. 22-68**Hotel „Bellevue“**

najlepša razgledna točka v Ljubljani, priznana prvovrstna kuhinja, izborna vina in pivo, lepe čiste tujske sobe s tekočo mrzlo in toplo vodo, kopeli v hiši, udobne kabine za solne kopeli in prho — Pension od Din 60.— do Din 80.— Krašne terase, lastni gozdni park, avtogarage. V seziji večkrat koncert. Izreden užitek za letovišarje.

Zahtevajte prospekte — Telefon interurban 30-42
Isto priporočam cenj. gostom moji**restavracijo v grand hotels „UNIONU“**Lepo urejen senčnat vrt, v seziji večkrat koncert, priznana prvovrstna kuhinja, izborna vina in pivo — Cene zelo zmernе — Postrežba točna
Telefon 37-42

Vina imam samo prvovrstna, kupljena naravnost od vinogradnikov.

Se priporočam

P. ŠTERK, restavracija št. 10.

Čuješ jo:

Velika nočhodi od palač do koč
in ustajenje v vsej naravi
mahom se povsod pojavi.
Vrata na stečaj odprimo!
Okna s cvetjem okrasimo!
Da popolno bo veselje,
izpolnjene slednje želje,
mizo s prtom pogrnimo,
nanj „Jajzine“ postavimo.
Vsa družina bo vesela,
ko bo v skledi jed duhtela.**Ivan Javornik**

mesar

Domobrnska cesta 7, Wolfova ul. 12,
Miklošičeva c. 17, Cesta 28. oktobra
(prej Rimski) 21, Dolomitska c. 48-F,
nasproti Rakovnika, in šolski drevored
poleg Zmajskega mesta.

Ljubljana,

priporočam za velikonočne praznike razne mesne izdelke, izvrstne šunke, vsakovrstno perutnino in divjačino. — Vsem svojim cenjenim odjemalcem želi veselo Alelujo!

POZOR!

TOVARNA GLASOVIRJEV IN HARMONIJEV

IVAN KACIN, Domžaledobavlja prvovrstne pianine, z garancijo od 9.000.— naprej.
Harmonije od 2000.— Prodaja tudi na obroke. — Sprejemajo
se popravila in ugaševanje po najnižjih cenah. —

Zahtevajte cenik!

Zahtevajte cenik!

Naročila se sprejemajo: Ljubljana, Komenskoga ulica 26/II

Mihelač Jožekrojač za dame in gospode
SOLIDNO DELO!
NIZKE CENE!**J E S E N I C E**
Kralja Petra cesta**Restavracija „Šestica“**nudi ob vsakem času najboljšo toplo in
mrzlo kuhinjo ter vsakovrstna izbrana vina.

Se priporočata

ANA IN ALBIN IZLAKAR**Matej Orehek**

trgovina s čevlji, modnim in galanterijskim blagom

Ljubljana

Koledvorska ul. 26

ZAHTEVAJTE »ORO« IN »ZIRL« ČEVLJE!

GROMCarinsko-posredniški in
spedicijski bureau d. z o. z.**L J U B L J A N A**

Masarykova cesta št. 14-1

NASLOV REZOJAVKAM: »GROM«

TELEFON INTERURBAN ŠT. 24-54

Zastopstva v vseh večjih mestih v
tu- in inozemstvu — Zastopniki
družbe spalnih vozov S. O. E. za
ekspresne pošiljke — Vse potrebne
informacije brezplačno

ZA OBLEKE IN BLUZE NAJNOVEJŠI

Bouclè in barvasti garn

KROJI, VZORCI BREZPLACNO

TONI JAGER

Ljubljana

Kongresni trg 10

Lastne žage

Oblandi za kisarne

Lesna industrija**VINTGAR**

D. Z. O. Z.

VINTGAR, P. GORJE PRI BLEDU

TELEFON INTERURBAN: GORJE 5

SPECIJALNI IZDELKI: LESENE OKROGLE
SKATLICE ZA LEKARNARJE, KEMIČNE TOVARNE,
KANDITE, SIR, NOČNE LUCKE, SKATLE ZA KOLO-
MAZ, VSAKOVRSNI ZABOJI**GRADBENO
PODJETJE****ING. JOSIP DEDEK**

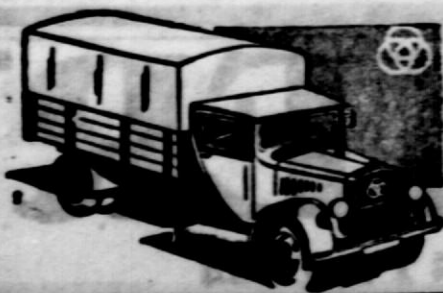
TEL. 2237 LJUBLJANA ZIBERTOVA 7/L

SPECIALNO PODJETJE ZA VODNE
IN INDUSTRIJSKE ZGRADBE

IZVRŠUJE VSE VRSTE STAVB

GRADI MODERNE CESTE

Z LASTNIM MODERNIM INVENTARJEM

KAMNOLOM PORFIRJA V KAMNISKI BISTRICIZ DROBILNIMI IN SORTIRNIMI
NAPRAVAMI ZA IZDELAVO POR-
FIRNEGA AGREGATA VISOKE
KVALITETE ZA MODERNE BE-
TONSKE IN ASFALTNE CESTE
IN PRVOVRSTNEGA ZDROBA
TER PESKA ZA UMETNI KAMEN.
TOVARNISKE TLAKE, HODNIKE,
STOPNICE IN FASADE**KAMNOLOMI GRANITA IN RAZNEGA STAVB. KAMNA****KRUPP**Svetovni Krupp Diesel, Krupp Junkers Diesel in
Krupp bencinski tovarni avtomobili od 2 do 7
ton, avtobusi ter komunalna vozila za vse svrhe

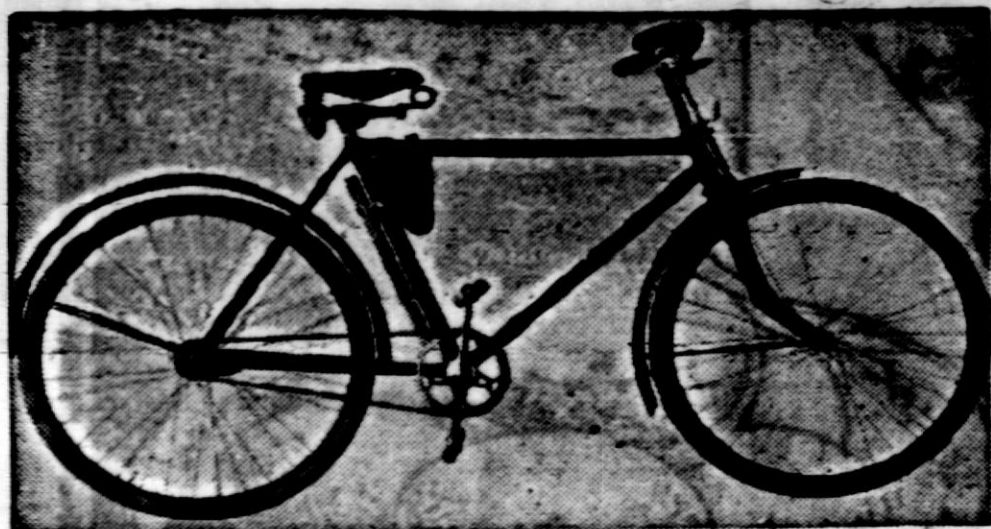
GLAVNO ZASTOPSTVO

O. ŽUŽEK**L J U B L J A N A**

Tavčarjeva ulica št. 11

Tel. int. 24-61

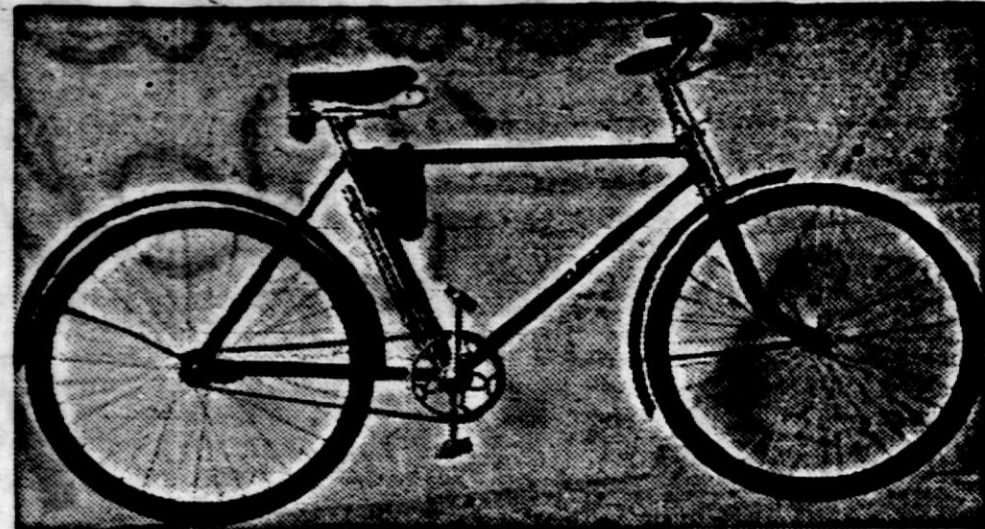
KOLESA ZNAMKE „AXO“ PRVOVRSTNA KAKOVOST LEPA OBLIKA

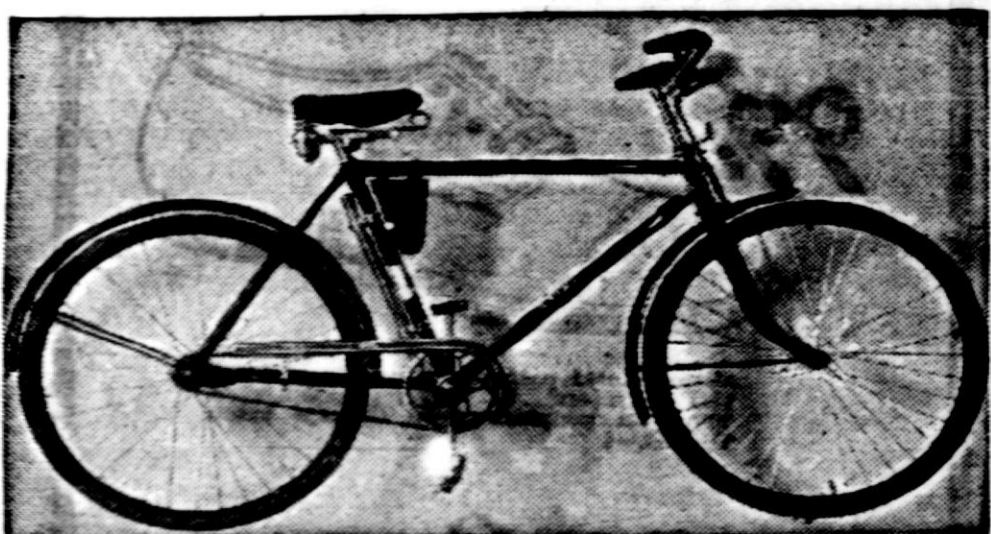
Št. 15100 — Moško kolo znamke AXO iz jeklene cevi z obojkami, zunanje lotano. Okvir črno emažiran, vsi svetli deli poniklani. Obroč iz jekla, s fino poniklanimi špicami. »KOMET« os za prosti tek (fabrikat Fichtel & Sachs) ter »TRIGLAVE« pnevmatika. Krmilo navzgor obrnjeno z gumijastimi držali. Zavora zanesljiva in fino poniklana. Blatobrani 60 mm široki in podaljšani. Sedlo z dvojno vzmetjo, iz pravega usnja. Pribor: fin zvonec, dobra pumpa in torbica z orodjem. — Dln 975.—

MOŠKO KOLO S PISANIM PROCELJEM V RAZNIH BARVAH
Št. 15200 — Moško kolo znamke AXO iz jeklene cevi, z obojkami, zunanje lotano, s pisanim proceljem, v raznih barvah. Okvir črno emažiran, vsi svetli deli poniklani. Obroč iz jekla, s fino poniklanimi špicami. »KOMET« os za prosti tek (fabrikat Fichtel & Sachs) ter »TRIGLAVE« pnevmatika. Krmilo navzgor obrnjeno, z gumijastimi držali. Zavora zanesljiva in fino poniklana. Blatobrani 60 mm široki in podaljšani. Sedlo z dvojno vzmetjo, iz pravega usnja. Pribor: fin zvonec, dobra pumpa in torbica z orodjem. — Dln 1090.—
Št. 16200 — Isto kolo damsko: Dln 1165.—

MOŠKO KOLO V KROMIRANI IZDELAVI
Št. 15300 — Moško kolo znamke AXO iz prvovrstnega materiala, v kromirani izdelavi, t. j. okvir črno emažiran, s programi v barvah ter vsi svetli deli poniklani. Okvir iz močne jeklene cevi, zunanje lotan, t. j. z obojkami. Obroč iz jekla, s kromiranimi špicami. Original Fichtel & Sachs »KOMET« os za prosti tek s kontra zavoro ter s prvovrstno angleško gumo znamke »GOODSON«. Krmilo navzgor obrnjeno, fino kromirano ter s gumijastimi držali. Zavora zanesljiva in fino pokromana. Široki blatobrani, podaljšani. Sedlo z dvojno vzmetjo, iz mehkega platna ter prevlečeno s voščnim platnom. Pribor: fin zvonec, dobra pumpa in torbica z orodjem. Dln 1270.—

MOŠKO KOLO V LUKSUZNI IZDELAVI S KROMIRANIMI OBOJKAMI TER PISANIM PROCELJEM
Št. 15400 — Moško kolo znamke AXO v luksuzni izdelavi, t. j. okvir črno emažiran, s programi v raznih barvah, s pisanim proceljem ter kromiranimi obojkami. Vsi ostali deli pokromani. Okvir iz izvanredno dobre jeklene cevi. Obroč iz izvrstnega jekla, s kromiranimi špicami. Original Fichtel & Sachs »TORPEDO« os za prosti tek ter s prima angleškimi gumami znamke »GOODSON«, auto tipa. Krmilo navzgor obrnjeno, fino kromirano, s gumijastimi držali. Zavora zanesljiva in fino pokromana. Široki blatobrani, podaljšani. Sedlo iz finega mehkega usnja, z dvojno vzmetjo. Varovalo za verigo kromirano. Pribor: dobra pumpa, fin zvonec ter torbica z orodjem: Dln 1500.—

DAMSKO KOLO V KROMIRANI IZDELAVI
Št. 16300 — Damsko kolo znamke AXO iz prvovrstnega materiala v kromirani izdelavi, t. j. okvir črno emažiran s programi v barvah ter vsi deli pokromani. Okvir iz močne jeklene cevi, zunanje lotan, t. j. z obojkami. Obroč iz jekla s kromiranimi špicami. Original Fichtel & Sachs os za prosti tek »KOMET« s kontra zavoro ter s prima angleškimi gumami znamke »GOODSON«. Krmilo navzgor obrnjeno, fino kromirano, s gumijastimi držali. Zavora zanesljiva in fino pokromana. Široki blatobrani, podaljšani. Varovalo za verigo črno emažirano ter s fino svileni mrežico za krilo. Sedlo z dvojno vzmetjo, iz mehkega platna, prevlečeno s po voščnim platnom. Pribor: fin zvonec, dobra pumpa in torbica z orodjem: Dln 1365.—

DAMSKO KOLO V LUKSUZNI IZDELAVI S KROMIRANIMI OBOJKAMI TER PISANIM PROCELJEM
Št. 16400 — Damsko kolo znamke AXO v luksuzni izdelavi, t. j. okvir črno emažiran s programi v raznih barvah, s pisanim proceljem ter kromiranimi obojkami. Vsi ostali deli pokromani. Okvir iz izvanredno dobre jeklene cevi. Obroč iz izvrstnega jekla s kromiranimi špicami. Original Fichtel & Sachs »TORPEDO« os za prosti tek ter s prima angleškimi gumami znamke »GOODSON«, auto tipa. Krmilo navzgor obrnjeno, fino kromirano, s gumijastimi držali. Zavora zanesljiva in fino pokromana. Široki blatobrani, podaljšani. Kromirano varovalo za verigo ter svilen mrežica za krilo. Sedlo iz finega mehkega usnja, z vzmetjo. Pribor: fin zvonec, dobra pumpa in torbica z orodjem: Dln 1600.—

H. SUTTNER, LJUBLJANA
KUPITE UGODNO PRI
ZAHTEVAJTE BREZPLAČEN CENIK!
UGODNI PLAČILNI POGOJI!

ALEKSANDROVA 6. — TEL. 34-70
ODDELEK ZA RADIO IN KOLESA
OGLED BREZOBVEZEN!

JOS. EBERLE LJUBLJANA Mestni trg 17

BRILJANTNI NAKITI (DRAGULJI), ZLATNINA, SREBRNINA (JEDILNI PRIBOR) ITD., URE VSEH VRST, ANTICNE URE, KOVINSKO OBRATNE UMETNINE, NAKUP DRAGULJEV, ZLATA IN SREBRA!

NAJVEČJI SLOVENSKE DENARNI ZAVOD

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Lastne rezerve nad Din 26.000.000.—
Prirastek novih vlog v januarju 1938 „ 14.075.000.—
Prirastek novih vlog v februarju 1938 „ 10.694.000.—
Prirastek novih vlog v marcu 1938 „ 10.572.000.—

Vloge vsak čas razpoložljive

Za vse obveze hranilnice jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Damska modna trgovina

Joan Avšič

Ljubljana, Prešernova 3

Največja izbira najnovejših vzorcev

VESELE IN ZADOVOLJNE VELIKONOČNE PRAZNIKE

ZELI SVOJIM CENJENIM GOSTOM IN ODJEMALCEM

Anton in Anica Novak

TEGOVINA IN GOSTILNA

Štepanja vas

„BEKO“

Elektropodjetje

LJUBLJANA — TYRSEVA CESTA 18

PALACA KMETISKE POSOJILNICE — TELEFON 49-75

IMA NA ZALOGI RAZNE NOVITETE
PO IZREDNIH CENAH, KAKOR SVETILKE, LESTENCE, ZARNICE IN DRUGO
— IZVRŠUJE POCENI INŠTALACIJE
IN POPRAVILA

SLOVENIA-TRANSPORT
LIUBLJANA

Hudrič Joško

frizer za dame in gospode

JESENICE — Kralja Petra cesta

Kaj vse dobite?

Sevno črni in rjavi
Boks črni in rjavi
Lak
Semiš
Pitlinge
Gorna dela
Krupone

Damske torbice
Nahrbtnike
Aktovke
Damske in moške pasove
Kovčuge
Čevljarske potrebšćine

po najnižji ceni Vam nudi tvrdka

Franc Erjavec

Ljubljana — Stari trg 18

ZALOŽBA »CESTA«

Ljubljana — Knafljeva ulica 5

Vam priporočam zanimivi knjigi

ZGODBE BREZ GROZE

Pjotr — Rasputin

Broširana knjiga 10.— din. v platno vezana
15.— din. Poštšina za vsako knjigo 1.— din.

„Slavija“

južgoslovenska zavarovalna banka v Ljubljani

Gospodsk. ulica št. 12

Podružnice: BEOGRAD, ZAGREB, SARAJEVO, OSIJEK, NOVI SAD in SPLIT —

Ekspozitura v Mariboru, Aleksandrova cesta 6

Telefon št. 2176, 2176

Vesele Velikonočne praznike

19.-

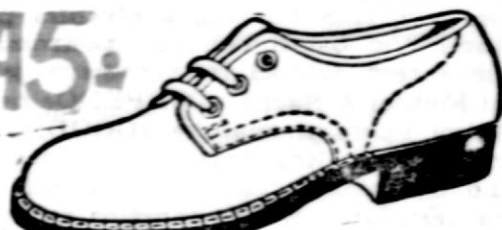
Otroški gumijasti čevljički na zaponko praktični za šolsko dečo ki imajo dašč do šole. Vel 27-30 Din 25.-, 31-34 Din 29.-, ženske Din 35.-

39.-

Najbolj zahtevani otroški čevljički iz finega laka z zaponko in močnim usnjenim podplatom. Od št. 24-26 Din 45.-, od št. 27-30 Din 59.-, od št. 31-34 Din 69.-

45.-

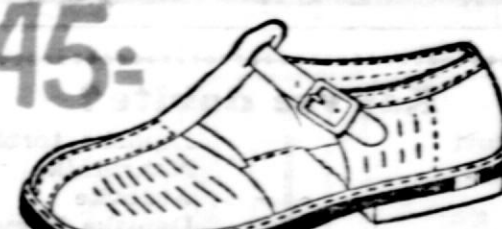
Nemirni deči za šolo in igro so najprimernejši ti polčevlji iz močnega usnja z neraztrgljivimi gumijastimi podplati. Od št. 31-34 Din 49.-, od št. 35-38 Din 59.-

45.-

Dobrim otrokom za pomlad ta fini fleksibilni sandal z okrasnim usnjem preko nartu. Od št. 27-30 Din 49.-, št. 31-34 Din 59.-, št. 35-38 Din 69.-

45.-

Najboljša zračna otroška obutev za pomlad, so sandali z okrasnim usnjem in usnjenim podplati. St. 27-30 Din 49.-, št. 31-34 Din 59.-, št. 35-38 Din 79.-, Moški Din 99.-

49.-

Za vaše najdražje fini in lahki čevljički v rjavi barvi z okrasnim usnjem preko nartu. St. 27-30 Din 59.-, št. 31-34 Din 69.-

59.-

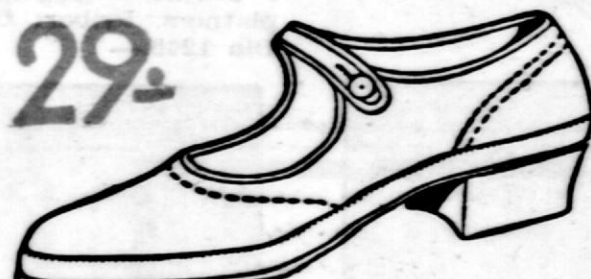
Lepti otroški lakasti čevljički z okrasnim jezikom preko nartu. St. 27-30 Din 69.-, št. 31-34 Din 79.-, isti iz belega nubuka po isti ceni.

69.-

Okusni in močni otroški čevljički izdelani iz močnega boksa s usnjenim podplatom in petami. St. 31-34 Din 79.-, št. 35-38 Din 89.-

29.-

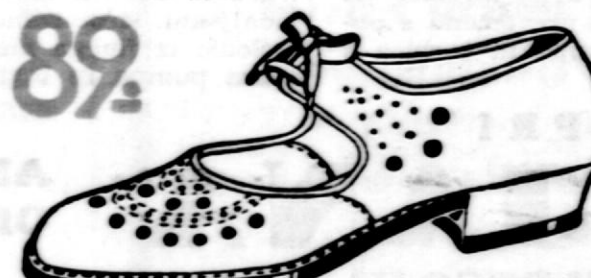
Ugodni platnasti polčevlji na zaponko s gumijastim potplatom in nizko peto. Belane v drap in sivi barvi.

69.-

Novi pomladni model. Lahki udobni ženski čevljički izdelani v rjavi barvi, so za vaš novi kostim najbolj primerni.

89.-

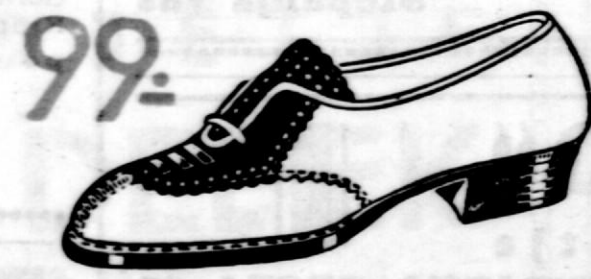
UDOBNOŠT NAD VSE! Izrezani v nartu in bogato okrašeni čevlji. Večeje se z okrasnimi pentljami. Jako so lahki, zato jih kupite za sprehod.

89.-

Ženski čevlji s široko preponko preko nartu, s usnjenimi podplati, nizko podpetnico. Udobna oblika in nizka peta očuva vaše noge.

99.-

Očisti dekliški čevljički izdelani iz rujavca boksa in kombiniran z tamno-rjavim semišem. Isti čevljički izdelani iz črnega laka, kombiniran z črnim semišem.

129.-

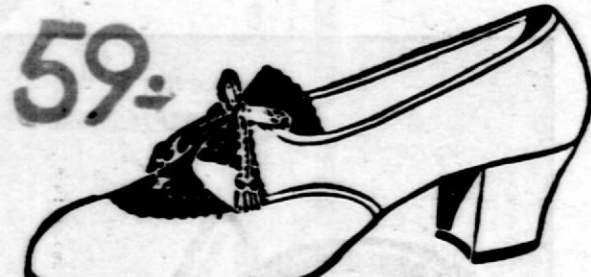
Lahki in fini polčevljički s okrasnim okrasom izdelani iz rjavca boksa, s usnjenim podplatom in polvisoko peto.

129.-

Elegantni čevlji iz modrega semiša. Priporočamo jih damam z visokim nartom, pentlja je okusno okrašena s rdečim usnjem.

59.-

Lahki damski čevlji izdelani iz močnega platna z okrasom iz diftina. Jako so lahki, udobni in pripravljeni za lepo vreme.

79.-

Elegantni, lahki in zračni damski sandali, izdelani iz močnega belega usnja, kombiniranega s plavim usnjem preko nartu.

89.-

Okusni in ugodni perforirani polčevlji, ki bo popolnoma odgovarjali vašemu kostimu. Izdelani so iz črnega ali rjavca boksa.

129.-

POSLEDNJI DUNAJSKI MODEL! Dekolirani čevlji iz modrega boksa s okrasom preko nartu in visoko podpetnico. Zaponka je kombinirana s semišem.

149.-

Lepti damski čevlji iz modrega semiša s belim ali modrim pietnim okrasom spredaj. Neobhodno so potrebni k pomladanskim plaščem in kostimom.

99.-

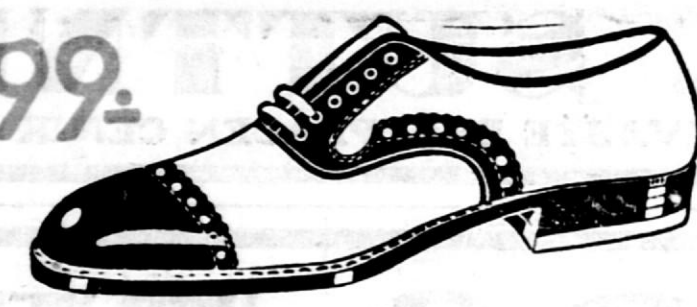
Močni moški polčevlji s popolnoma novim okrasom iz rujavca usnja s usnjenim podplatom. — Stanejo samo Din 99.-

99.-

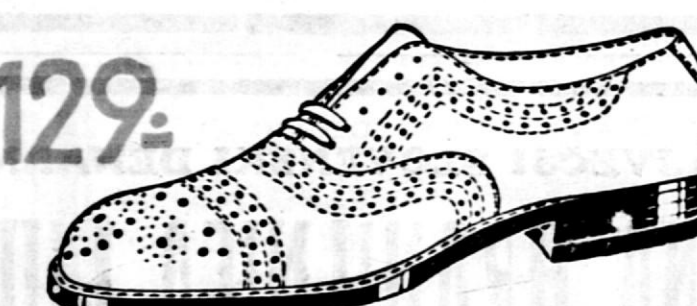
Lahki moški polčevlji izdelani iz rujavca usnja s kožnatim podplatom. Luknjasti okras pospešuje zračenje noge. Stanejo samo Din 99.-

99.-

Novi model. Za elegantnega gospoda k pomladanskim oblekam, okusni čevlji v drap-rujavi kombinaciji.

129.-

Bogato okrašeni moški čevlji iz sivca rujavca ali črnega usnja z usnjenimi podplati. Pristojajo k vsaki letni obleki.

169.-

NAŠ PONOS! Okusni moški čevlji, izdelani iz finega rujavca ali črnega usnja z usnjenimi podplati in usnjeno podpetnico.

